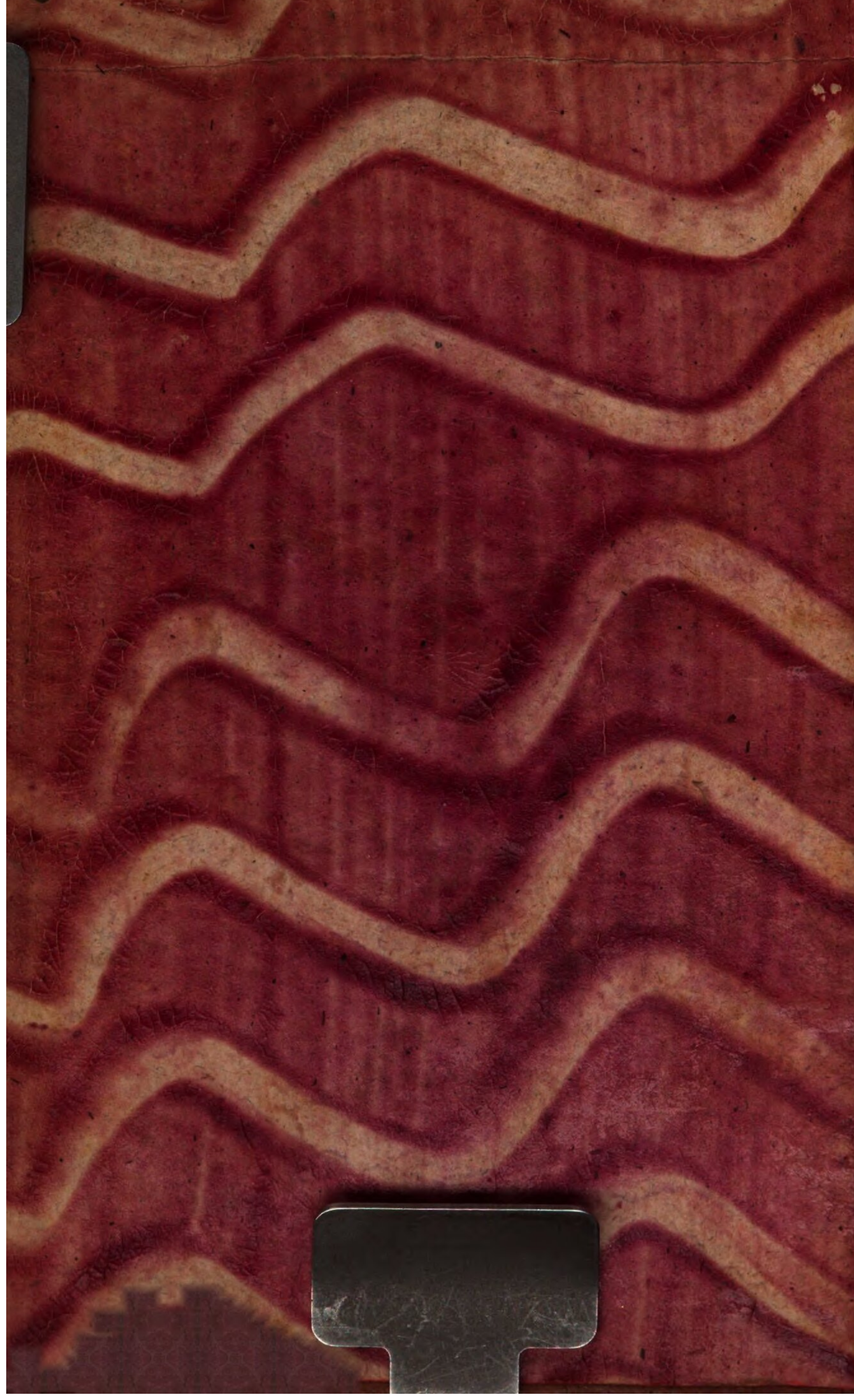
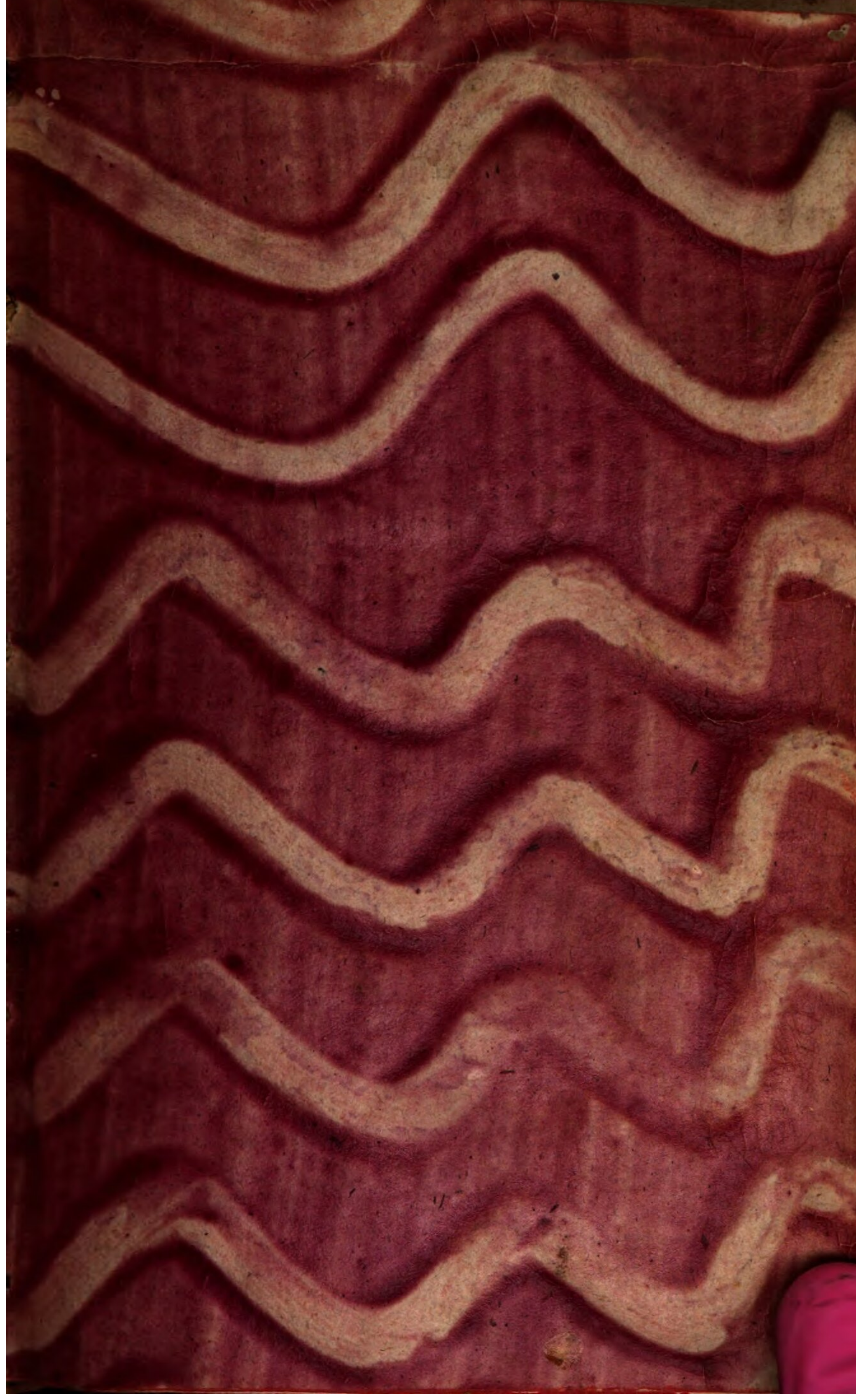

Dill. 1304.

PETRI TAMBURINI

PRESBYTERI S. THEOL. DOCTORIS,
EJUSDEMQUE PROFESSORIS IN SEMINARIO
BRIXIANO

DE SUMMA CATHOLICÆ
DE GRATIA CHRISTI
DOCTRINÆ PRÆSTANTIA
UTILITATE AC NECESSITATE
DISSERTATIO

In qua intima ejus conjunctio cum ceteris Christianæ
Theologiæ capitibus, quantaque in hanc pernicies
ex falsis de gratia notionibus derivata profluxerit,
demonstratur.

*Accedunt Theses de variis humanæ naturæ statibus
& de gratia Christi ad tutissima & inconcussa
S. S. Augustini & Thomæ principia exactæ.*

Totum quod Christiani sumus nituntur evertere.

P. P. Millev. Concil. in epist. ad
Innocentium Papam.

BRIXIÆ (MDCCLXXI.
TYPIS JOANNIS - MARIE RIZZARDI.
SUPERIORUM PERMISSU.

*Ex Libris H. R. P. Sebaldi Minderer.
j787.*

P R Æ F A T I O .

Qui in Ecclesiastica historia peritus peregrinus & hospes non fuerit, eam erroris cujuslibet Catholicæ doctrinæ contrarii indolem fuisse probe perspiciet, ut si quum primum apparet, validam repulsionem apud intrepidus veritatis amatores inueniat, suosque videat conatus omnes elisos ac fractos, quibus audet veritatem impetere, is ad fraudes, dolosque confugere soleat; suamque deformitatem aliquo verisimilitudinis colore linire; omniaque susque deque permiscendo & obscurando seipsum tegere, ut sic veluti personatus simpliciores, minusque cautos decipiat, ac si veritatem e loco depellere non valeat, saltem cum illa, si fieri possit, consistat & toleretur. Ita rem se habuisse in Arianorum factione; ita in Nestoriana hæresi; ita in quavis alia Ecclesiastica historia testatur. Id vero maxime accidit in erroribus Catholicæ de gratia Christi doctrinæ contrariis. Hanc enim evertere palam aggressus primum est Pelagianus error: sed ubi se repulsum, sui que patronorum audaciam ab invicta Antistitum Ecclesiæ & maxime Augustini constantia fractam esse vidit, fraudolenter se gessit; ac Patribus Palestine Synodi versipelli fidei professione illusit; Romæ vero apud Zozimum Papam conclamando quæstionem esse præter fidei periculum tolerantiam postulavit. Idem contigit in Pelagianæ pravitatis reliquiis. Nam superbissima hære-

sis ex priori fortuna didicerat modestius se incedere oportere, ut catholicorum odium declinaret. Hinc extremum Pelagii errorem repudiavit, ejusque temperationem quandam fecit, qua multos & vitæ merito præstantes, & summo Sacerdotio insignes viros fefellit, adeo ut præter paucos perfectæ gratiæ intrepidus amatores nullus auderet tantis Superiorum disputationibus adversari, ut loquitur S. Prosper in Epist. ad Augustinum. Sed cum diuturna & accuratissima perdifficilis controversiæ discussione subtile virus funestæ pravitatis ab oculatioribus Patribus detegeretur, eo se se recepit error, ut diceret Christianam fidem ea diffensione non violari, deque his taceri oportere, quorum altitudinem nullus attigerit, plerisque insinuaret. Quo factum est, ut S. Prosper in laudata Epistola inter cætera ab Augustino petierit, ut quantum in ea persuasionem periculi esset, primum patefaceret.

II. Hoc ipsum demum contigisse novimus postremis temporibus in causa Molinæ. Nam ubi illius doctrina primum in orbe visa est, purissimam de gratia Christi doctrinam ab Augustino assertam, & vindicatam, atque ab universa Ecclesia susceptam profanis iis novitatibus labefactari conclamarunt viri quique in Ecclesia gravissimi. Hinc vel ipsæ partes litigantes in congregationibus de auxiliis in eo conveniebant, ut de rebus agi maxime necessariis, & cum fidei summa conjunctis sub initium ultro confiterentur. Sed cum error & occultior esset, & multis implicatior difficultatibus, fortasse ob aliqua in istis quæ.

quæstionibus obscuriora, quæ adhuc erant discutienda, hætenus Ecclesia solemne iudicium suspendit, intereaque dimisit Theologis ejusmodi controversias pertractandas, ut diutius per orbis terrarum regiones multis hinc, atque hinc disputationibus, & lucubrationibus Theologorum illustrata veritas & intelligeretur clarius, & instantius prædicaretur, ac sic ab adversario mota quæstio discendi existeret occasio, donec res finiretur concordissima Ecclesiæ auctoritate. At hanc occasionem arripuit humanæ doctrinæ novitas, ut varias formas indueret, variaque ad simpliciores fallendos temperamenta adhiberet. Sed cum noverit diuturniori harum quæstionum discussione lumen veritatis magis magisque splendescere, & antiquam Ecclesiæ doctrinam, quam humanis ratiunculis, & speciosis sophismatibus obscurare nitebatur, robustiorem in dies fieri, viresque, & incrementum accipere, desperatæ suæ causæ consueto perfugio succurrit, obmurmurans has nullius momenti quæstiones esse, nihilque utilitatis afferre in Christiana Theologia; esse propterea prudentis Theologi hujusmodi frivolas contentiones silentio præterire. Quod quidem tanta calliditate errorem præstitisse conspiciamus, ut plurimos Theologos in hanc falsam persuasionem pertraxerit, nihilque frequentius ab iis audiamus nostra præsertim ætate, quam ejusmodi humanæ prudentiæ cantilenas.

III. At cum mihi semper persuasum fuerit tractatione de gratia Christi rebusque ad eam pertinentibus nihil esse præstantius, nihil utilius

nihilque dignius Theologi studio, & opera, mecum ipse sæpius cogitabam, quibus de causis factum sit, ut tam præposterum de harum questionum pretio iudicium in multorum animos adeo facile irrepserit. Has vero causas, quæ malam hanc opinionem pepererunt, mihi visum est ex triplici fonte repeti posse; ex indole scilicet eorum, qui ita judicant; ex rerum ipsarum, quæ tractantur, natura; & ab extrinsecis quibusdam adiunctis. Ea quæ petitur ab hominum indole, fortasse communior cæteris est. Sunt enim multi ea ingenii perspicacia destituti, quæ requiritur, ut principiorum, & consecutionum maxime paulo remotiorum connexio & ordo percipiatur; hinc rerum cortici inherentes interiorum, ut ita dicam, medullam non penetrant, ac proinde eos ceu phanaticos vel audaces facile traducunt, qui intimius rem scrutantes, ac quæ sint ex principiis consecutaria longius prospicientes adversus falsum systema intrepide insurgunt. Sunt qui non deficiunt ingenio, sed magis ingeniosi, quam solidi veritatem non retinent, laboris, ac meditationis impatiens sunt, nihil vel parum sacrarum litterarum, ac operum SS. Patrum studiosi. Videri tamen volunt de re quavis eruditi, & sapientes: hinc & loquaciores cæteris de rebus omnibus sententiam amant proferre; ac proinde si quas esse vident valde implicatas, multumque laboris, ac studii postulare, quo ipsi minime delectantur, eas spernunt, ac rident ceu nullius momenti quæstiones, ac ne ignorantes videantur, prudentes, se simulant.

IV. Pauci numero sunt, qui ea quæ Christianum Theologum decet animi veneratione, & amore veritates Religionis Catholicæ prosequantur, easque serio meditentur, & explicent, atque ex uno ad aliud principium, ex una in aliam consecutionem ordinatissima mentis cogitatione pertranseant, ac ita magis magisque imbuantur doctrina fidei, procedendo, ut ait Apostolus ad Rom. ex fide in fidem. Illud enim considerandum est Deum secundum consuetum providentiæ suæ ordinem scientiam mysteriorum fidei paulatim fidelibus suis largiri. Sub initium modicum lumen est, quod assidua rerum fidei meditatione dilatatur, ac crescit, donec ad meridiem perveniat. Id experti sunt SS. Dei homines, qui tempore ac studio in rebus fidei cognoscendis se profecisse testantur, ut inter alios S. Augustinus, qui ut in aliis Theologiæ capitibus, ita maxime in controversiis de gratia se melius, & sanius progressu ætatis sensisse confitetur, eaque de causa libros retractationum jam senex factus composuit, ut quantum in scientia rerum divinarum per tempus profecerit, unicuique innotesceret. Perspicuum ergo est non continuo patefieri intimam illam connexionem quam habent inter se Catholicæ doctrinæ principia; nec continuo perspicui omnes consecutiones, quæ ex iis derivantur; sed hanc pleniorē notitiā fructum esse diuturni laboris ac studii. Quare mirum non est quod ii de controversiarum pretio perperam judicent, qui ubi delibaverint Summam aliquam Theologicam, quasi ad plenissimam

nam rerum cognitionem pervenerint, ulterius progredi non satagunt, pronunciantque ex tripode de rerum natura iudicium. Hæc enim levis, quam hauriunt, rerum Theologicarum scientia nec sapida, ut ita loquar, nec fecunda est, quæ nempe ex intellectu in affectum profluit, & ex affectu vicissim in intellectum refluit; qua fit ut veritas non solum intellectu percipiatur, verum etiam ametur affectu. Ex quo nascitur veritatis tuendæ Christianus zelus, & sanctum odium adversus errores. Ad hanc vero scientiam comparandam & seria mentis attentio, animique docilitas, atque mundities maxime requiruntur. Suaves enim veritatis impressiones non sentit animus, nisi assidua meditatione se se colligat intra se, obstrepentem hujus sæculi scientiam avertat, ac ita compositus sit, ut fidei veritatem libenter audiat, ei facile cedat, eaque summopere delectetur. Nam nisi ametur veritas, mirandum non est, quod ubi maxime paulo involutior est & implicatior, quadam animi indifferentia, immo & fastidio excipiatur.

V. Illud quoque plerisque familiare vitium est, quod omnia exigere velint ad humanæ rationis tribunal. Quo fit, ut cum facile hinc inde rationes afferri possint, cum nihil adeo absurdum sit, quod aliqua verisimilitudine defendi nequeat, hinc multas quæstiones quæ plurimi intersunt Christianæ Theologiæ, solius infirmæ rationis momentis perpensas veint inutiles, & vanas contentiones existiment. At enim in rebus Theologicis humano ingenio indulgendum non est; sed

sed divinæ revelationis fontibus, sacris nempe litteris, ac Patrum nostrorum traditioni indivul-
 se adhærendum; ex his petenda est doctrina fi-
 dei, & quidquid ex iis hauritur, summa ani-
 mi docilitate tenendum, ut ut corruptæ rationi,
 animique cupiditatibus, propriisque opinionibus
 contrarium videatur. Nec enim desunt, qui ad
 lectionem sacrarum litterarum, & Patrum acce-
 dunt, sed præconceptis aliunde opinionibus im-
 pediti in doctrinam sancti Dei Verbi intrare non
 possunt. At cum fieri nequeat, ut qui ab ea
 dissentit, in iis non offendat aliqua testimonia,
 quæ in suam Theologiam non quadrant, etiam
 contrariam sententiam suis rationibus fulciri de-
 prehendant. Verum cum ament opiniones quas
 semel imbiberunt, eas nesciunt deserere. Quare
 utrinque suspensi manent, hinc vi veritatis per-
 culsi, illinc amore præconceptarum opinionum de-
 tenti. Quo postea fit, ut interiorum hanc pu-
 gnâ fastidientes vel ipsas controversias demum
 fastidiant, ac spernant.

VI. Quæ si vera universim sunt in omnibus
 Theologiæ capitibus, potissimum locum habent in
 quæstionibus de gratia. Sunt enim istæ natura
 sua captu difficiles, multisque implicite difficul-
 tatibus, quas mirum in modum auxit novitatis
 amor, ejusdemque tuendæ acerrimum studium,
 quo duobus abhinc sæculis tanta hominum multi-
 tudo flagravît; quibus propterea dissolvendis &
 acris animi meditatio, & assiduum sacrarum lit-
 terarum ac Patrum, maximeque Augustini stu-
 dium, & acuratissima principiorum inter se col-
 la-

latio requiruntur. Habent etiam sententiæ libero arbitrio adulantes validissimum in natura nostra patronum, scilicet amorem proprium, ex quo prognatae sunt, ac nutrimentum accipiunt; quo facile impedimur, quin ea qua par est animi attentione efficacissima contrariæ sententiæ momenta perpendamus, ut suo loco dicetur. Hinc nihil facilius fieri potest, quam ut minus cautus Theologus errorum circa gratiæ doctrinam subtilissimum virus non detegat, ac ideo ejusmodi controversias parvi pendat. Illud quoque animadversione dignum est nullos magis in deliciis habere, magisque præcipere animi indifferentiam super his quæstionibus, quam ii, quos novimus olim in Scholis Molinismum imbibisse: immo vel ipsis Molinianis, qui proprium systema tuentur, satis gratificari harum controversiarum silentio non semel didicimus. Non caret ergo suspitione hæc animi indifferentia, ac sicut infirmæ eorum causæ argumentum est, sic illam ex eo prodire non immerito suspicamur, quod ex una parte firma esse videant oppositæ sententiæ argumenta; ex altera secreto præconceptarum opinionum amore impediuntur, quin ea adeo firma esse cognoscant, ut veritate vincantur.

VII. His accesserunt quædam adjuncta, & exteriores circumstantiæ, quibus factum est, ut multi prudenter agere sibi videantur, si ab his controversiis agitandis abstineant. Ex Ecclesiæ silentio deduxerunt has quæstiones nullius esse momenti. Qua quidem in re quam turpiter allucinentur, satis ut puto cap. 4. hujus dissertationis perspicuum fiet.

fiet. Rursus auctoritate eorum, qui contrarie sententiæ fauerunt, aut fauent, alii in animum induxerunt, ut crederent nihil has controversias attingere catholicæ doctrinæ summam. Contigit etiam ut novitatis fautores nonnullis Summorum Pontificum Bullis, quibus aliquæ propositiones damnatæ sunt, abuterentur ad invidiam antiquæ doctrinæ conflandam, ac mira facilitate Jansenismi, Bajanismi &c. notam viris egregie catholicis Augustini doctrinæ tenacioribus inurendam. Hinc plerique deterriti sunt ab his questionibus pertractandis, ut suæ famæ, ac quieti consulerent. Ad hæc. Cum potentissimos patronos novitas invenerit, hinc factum est, ut multorum animos occupaverit, ac latissimas radices egerit. Porro familiari usu, ac consuetudine deformitas opinionis tam horrida non videtur, maxime si ingeniosis subtilitatibus, ac speciosis ratiunculis ea temperetur. Tandem etiam plerique Scholasticorum qui pro antiqua doctrina pugnabant, inutilia cum utilibus permiscentes, ac subtilia magis, quam vera sectantes inanes concertationes, ac rixas in scholam intulere, quibus delicatiores homines ad contemptum moverunt. In iis vero tractandis, quæ rei substantiam afficiunt, cum nimis jejunii, ac frigidi, tum nimis meticulosi ac trepidi magnum pondus rebus gravissimis detraxerunt.

VIII. His, aliisque similibus de causis fieri potuisse puto, ut falsum de harum questionum pretio, atque utilitate iudicium efformaretur. Quod quantum afferat detrimenti christianæ Theolo-

logiæ, ac præsertim huic capiti de gratia Christi, vix dici potest. Ex eo enim orta est mala quorundam consuetudo & veritati maxime injuria, & ingenuo perspicacique Theologo prorsus indigna vel pertractandi problematice, ut ajunt, hujusmodi controversias, vel nunc unam, nunc alteram partem pro libito eligendi. Hac enim præpostera agendi methodo nova cum antiqua Ecclesiæ doctrina confunditur, ac permiscetur; ac ita sibi satis consultum esse novitas arbitratur, quæ si vetustatem doctrinæ vincere non valuit, una tamen cum illa toleratur. Illud quoque Theologiæ Candidatis detrimentum affertur, ut quidam veluti Scepticismus eorum animis inseratur non solum in hisce quæstionibus, de quibus loquimur, sed fere in tota qua late patet Theologia. Cum enim de gratia Christi tractatio pene omnes Theologiæ partes complectatur, resque ad eam pertinentes cum præcipuis totius Catholicæ doctrinæ capitibus arctissima connexionione cohæreant, ut demonstraturi sumus, hinc fit, ut qua animi suspensione, & indifferentia has de gratia quæstiones excipiunt, etiam cæteras Christianæ Theologiæ partes cum illis conjunctas eadem paulatim assuescant excipere; ac ita oriatur in rebus Theologicis intolerandus quidam Pirrbonismus, cui veluti parenti acceptum ferre debemus universæ Christianæ Theologiæ contemptum, quo pleni sunt ætate hac nostra tot liberiorum Philosophorum libri, quorum copia ad augendam nostrorum temporum calamitatem in dies obruimur.

IX. Illud etiam incommodi peperit mala istorum

rum Theologorum animi persuasio, ut oculatiores Theologi, ac strenui antiquæ doctrinæ amatores, qui adversus novitatem insurgunt, imprudentiæ vulgo accusentur, quasi vel libidine rixandi, vel partium studio ducti, vel ob fervidam ingenii indolem, vel ob animi præjudicia in frivolis Scholæ dissidiis oleum & operam perdant. Cum enim Theologi, qui ita judicant, nec pauci numero sint, & cæteris præstare videantur & prudentiæ gravitate, & pacis amore, hoc tutissimum sibi plerique facile æstimant, quod audiunt eos asserere, quorum auctoritatem sine judicio sequuntur. Hinc intrepidi perfectæ gratiæ vindices velut acti zelo præcipiti a multis despicuntur, & fere ab omnibus audiuntur non sine aliqua animi trepidatione. Id quod multum cedere perspicuum est in veræ, ac solidæ de gratia doctrinæ perniciem.

X. Ut ergo eam, quam exigit doctrinæ de gratia præstantia, atque necessitas, ideam auditorum meorum animis insererem, eosque adversus errorem tam late serpentem armarem, antequam ad tractationem de gratia Christi accederem, pluribus argumentis ostendere nisus sum nihil utilius, ac magis necessarium, nihil jucundius esse posse, nihilque latius patere doctrina de gratia; hanc esse veluti animam totius Religionis, quam profiteremur; hanc mirum in modum influere in omnes Christianæ Theologiæ partes non solum quæ spectant ad fidem, sed etiam quæ ad Ethicam Christianam pertinent, quarum proinde intimam cum illa connexionem iis aperire constitui. Id quidem pau-

paucis absolvere sub initium decreveram. Sed quum ea in Scholis legerem, ita opus excrevit, ut peculiarem dissertationem confecerit. Quæ cum in manus amicorum meorum inciderit, quorum apud me plurimum valet auctoritas cum ob egregias animi dotes, quibus excellunt, tum ob eximiam rerum Theologicarum peritiam, qua præditi sunt, hanc illi perutilem esse, & aptissimam judicaverunt ad veram ac solidam de gratia Christi notionem menti ingerendam. Quamobrem horum hortatu in animum induxi, ut una cum thesibus de hoc argumento publice hoc anno propugnandis hanc lucubratiunculam typis mandarem. Si per tempus quidem licuisset, multa fuissent & pressius dicta, & melius disposita, & efficacius contorta. At quocumque modo hæc digesta fuerint, satis esse puto ad propositum conficiendum, dummodo ea, quam postulat argumenti gravitas, animi attentione considerentur, & eorum vis percipiatur. Qui vero errare me existimant, (utor Augustini verbis de dono persever. n. 68.) etiam atque etiam diligenter, quæ sunt dicta, considerent, ne fortassis ipsi errent. Ego autem cum per eos, qui meos labores legunt, non solum doctior verum etiam emendatior fio, propitium mihi Deum agnosco.

ELENCHUS CAPITUM.

* * *

CAPUT PRIMUM.

Proponitur argumentum primum ex Sacris Litteris, & ex Catholica Religionis indole, ac scopo petitur. pag. 1.

CAPUT SECUNDUM.

In errorum circa Christi gratiam historiam nonnullæ animadversiones proferuntur; quibus alterum argumentum conficitur ad propositum demonstrandum. pag. 12

CAPUT TERTIUM.

De eodem argumento. pag. 20

CAPUT QUARTUM.

Diluitur objectum ex silentio Ecclesiæ petitur. pag. 30

CAPUT QUINTUM.

Natura rerum tractandarum expenditur, ab eaque desumitur novum argumentum summa doctrina de Gratia præstantia & necessitatis. pag. 54

CAPUT SEXTUM.

Continuatio ejusdem argumenti. pag. 72

CAPUT SEPTIMUM.

Ostenditur arctissima doctrina de gratia connexio cum præcipuis fidei ac ethica Christianæ dogmatibus; ac primum cum Divini Verbi Incarnationis mysterio. pag. 85

CAPUT OCTAVUM.

Ostenditur ex falsa de gratia Christi doctrina errores derivari circa peccatum originis, ejusque consecutaria. p. 92

CAPUT NONUM.

Demonstratur ex falsa de gratia Christi doctrina maxime labefactari redemptionis Jesu Christi necessitatem, & efficaciam. pag. 104

CAPUT DECIMUM.

De necessitate fidei in Christum Salvatorem, deque antiquæ, ac novæ legis differentia sublata in falso de Gratia Christi systemate. pag. 125

CA.

CAPUT UNDECIMUM.

De falsis circa justificationis Christianæ naturam, ac proprietates notionibus derivatis ex falsis de Gratia Christi notionibus. pag. 141

CAPUT DUODECIMUM.

De quibusdam pessimis doctrinæ morum principiis in Ethicam Christianam inductis ob falsas gratiæ, ac libertatis creatæ notiones. pag. 154

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

Ostenditur unde nata sit hypothesis de statu naturæ puræ, & quantum hæc influat in Christianæ Theologiæ prolapsum. pag. 174

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

Quæ in antecessis capitibus dicta sunt, confirmantur argumento ex SS. Patrum, ac Theologorum sensibus, ac vel ipsa experientia petito. pag. 188

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

Expenduntur rationes, quibus plerique Theologorum ab his controversiis de gratia pertractandis abstinendum esse pronunciant. pag. 199

Hæc interim, lector, emendabis.

Pag. 14. l. 2.	refert	refert
21. l. 19.	hominum more	stultorum more
24. l. 31.	seigerent	feligerent
32. l. 16.	sciviscet	scivisset
44. l. 30.	errore	error
45. l. 1.	subtilissime	stultissime
ib. l. 14.	permittat	promittat
67. l. 27.	eorum	suam
82. l. 25.	præcedebat	præcidebat
105. l. ult.	eorum	rerum
112. l. 13.	moruus	mortuus
117. l. 9.	se coleret	propter se coleret
188. l. 23.	dogmatit	dogmatis
193. l. 26.	ut ad	quod ad
197. l. 6.	Silogismis	syllogismis

DE

DE SUMMA CATHOLICÆ
DE GRATIA CHRISTI
DOCTRINÆ PRÆSTANTIA
UTILITATE AC NECESSITATE
DISSERTATIO.

CAPUT PRIMUM.

*Proponitur argumentum primum ex Sacris Litteris,
& ex Catholica Religionis indole,
ac scopo petitum.*

I. **Q**UANTA sit doctrinæ de gratia Christi excellentia, atque necessitas clarius dignosci non posse arbitror, quam si animadvertamus in tota, qua late patet, Scriptura cum veteris, tum novi Testamenti nihil frequentius, & efficacius inculcari, quam divini auxilii necessitatem, vim, & effectus, adeo ut sacræ litteræ in id unum intendere videantur, ut veritatem hanc hominum mentibus alte infigant. Singulæ fere utriusque Fœderis paginæ hanc rem commemorant. Hujus pleni sunt Psalmi, plena Prophetarum oracula, quorum alia sub variis symbolis divinam gratiam designant, alia perspicue prænuntiant, maxime Ezechielis cap. 36. v. 26., & 27., Isaia cap. 46. v. 9., & 10., & alia passim. Eadem gratia in ritibus antiquæ legis multipliciter adumbrata invenitur. Testimonia non afferro, cum ea suis quæque locis in Tract. de Gratia sim allaturus.

Id unum sufficiat animadvertere hanc de gratia doctrinam totius veteris Testamenti finem, ac scopum præcipuum fuisse. Huc enim illud tendit, cum nobis aperit nostræ infirmitatis originem, ac profundum animæ vulnus, quod ex prævaricatione primi parentis accepimus; cumque prænuntiat futurum Messiam, qui solus poterat prostratis nostris rebus gratia sua succurrere: quo sane singula referuntur, quæ in antiquo Fœdere non solum dicta, sed etiam gesta sunt.

Accedit post Adæ prævaricationem Deum eo consilio res humanas ordinasse, ut homines veluti manu tangerent divinæ gratiæ necessitatem. Ut enim animadvertunt SS. Ecclesiæ Patres, maxime vero Augustinus, Deus humanum genus diu primum reliquit sub lege naturæ, ut homines suo experimento dignoscerent, quam obscuratum esset ob peccatum originis lumen illud naturale singulis impressum, quamque enormiter abuterentur eo lumine ad turpissimos quoque errores procudendos, ut cum viderent se in summa rerum divinarum ignorance versari, propria miseria commoti divinæ misericordiæ illuminantis necessitatem vel inviti confiterentur. Tunc dedit Dominus legem suam, præcepitque Moyse, ut eam proponeret Judæorum populo, qui respondit: *cuncta quæ locutus est Dominus, faciemus*; putans scilicet viribus suis naturalibus implere se posse præcepta, quæ mandaverat Deus, qui propterea legem quidem dedit, sed gratiam, qua lex impleretur, non contulit; secundum illud Deuteronomii cap. 19. *Et non dedit vobis Dominus cor intelligens, Et oculos videntes, Et aures quæ possunt audire usque in presentem diem*. Hinc sub ipsa Dei lege

3
lege Judæorum populus superbe fidens de viribus suis
prævaricator extitit, ut sic disceret propriæ volunta-
tis infirmitatem, ac sese converteret ad futurum Li-
beratorem, eamque gratiam, quam passione sua ille
promeriturus erat humano generi, expetiret, & in-
vocaret, ut ea adjuvante justitiam assequeretur, quam
noverat esse non posse per naturam ac legem. Hanc
SS. Patrum doctrinam sic exponit S. Thomas p. 2.
q. 106. art. 3. in corp., „ Primo oportuit, quod homo
relinqueretur sibi in statu veteris legis, ut in pecca-
tum cadendo suam infirmitatem cognoscens recogno-
sceret se gratia indigere. Et hanc rationem assignat
Apostolus ad Rom. 5. dicens: lex subintravit, ut
abundaret delictum; ubi autem abundavit delictum,
superabundavit & gratia,,. Porro ex hac sapientissima
supremi moderatoris providentia quis non intelligit
quantæ necessitatis sit de gratia Christi doctrina, cum
& sanctæ litteræ antiqui Fœderis in id unum maxi-
me incumbant, ut gratiam Christi commendent, ac
universum veteris religionis systema hunc præsertim
in finem Deus ordinaverit?

Hanc ipsam veritatem nobis oculis subjecit Deus
diuturna præteritorum sæculorum experientia; quæ
legem gratiæ præcesserunt. Licet enim aliqui omni
tempore extiterint, qui ad novum Testamentum per-
tinuerunt, scimus tamen eo usque crevisse malitiam
hominum super terram, ut cuncta cogitatio intenta
esset ad malum, & omnis caro corrumperet viam
suam, adeo ut Deum poenituerit se fecisse hominem,
atque immisso aquarum diluvio quod describitur cap.
6. & 7. Gen. omnem substantiam de facie terræ dele-

verit, excepta una familia Noe cum animantibus in illam ingressis. Cessavit magna Dei vindicta; sed iterum grassata est post illam iniquitas super terram, atque ex ipsis Judæis, qui legem a Domino acceperant, paucissimi tamen servarunt, adeo ut de Israelitis suorum temporum dixerit David: *omnes declinaverunt; simul iniuriales facti sunt; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum.*

4. Quis autem a lacrymis temperare se possit, qui ad ea tempora animum converterit, quibus Deus dimisit omnes Gentes ingredi vias suas, easque evanescere in cogitationibus suis? Quis non horreat densissimas illas errorum tenebras, quibus universæ terræ facies obruebatur? nemo ignorat infinitum fuisse stultorum numerum, qui mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentum. Jam ubique terrarum apud populos, non solum agrestes, & rudes, verum etiam qui cæteris politiores, ac litteratiores se esse gloriabantur, quales erant Ægyptii, Græci, & Romani, superstitiosus hic cultus invaluerat. Immo eo usque superstitio, & impietas progressa erat, ut non solum bruta, & res inanimæ in Deorum numero recenserentur, verum etiam ipsimet Dii deducerentur ad brutorum naturam, cum iis adulteria, homicidia, furta, ac turpiora quævis flagitia adscriberentur, adeo ut vere dici possit Ethnicos sub Deorum nomine vitia ipsa potius veneratos fuisse quam Deos. Tanto autem in rerum divinarum discrimine, ac tam deploranda humanæ rationis corruptione, in eo quod præcipuum caput est, scilicet in veri Dei cultu, nemo non intelligit quanta fuerit morum corruptio, quanta vitiorum colluvies!

§. In moribus hominum reformandis humana sapientia insudavit. Hinc plura præcepta, legesque morum dederunt Philosophi. Sed quæ (Deum immortalem!) portenta! quam multa inepte & ridicule? quam multa etiam nefarie & impie ab iis fancita non reperimus! Nullas omnino leges Ethnicorum invenire fas est, quarum aliæ furta, aliæ adulteria, aliæ etiam quædam multo turpiora non permiserint, adeo ut nihil fere tam turpe sit, quod non legislator aliquis licere voluerit; ac si qua & iusta & rectæ rationi conformia ab iis præcepta sunt, quorum pleraque esse non diffitemur, quam manca, & imperfecta eadem ipsa non videntur! quanta in his trepidatio! quanta incostantia! vel ipsi qui honestiores disciplinas dederunt, curasse quidem videntur, ut munda-
rent, quod de foris est, sed ei, quod in hominis animo latet, vitio medicinam apponere nescierunt. Nonnulla præcepta attulerunt ad aliquos humanæ malitiæ furculos rescindendos utcumque idonea; sed interioris hominis reformationem aggressi non sunt. Quo factum est, ut pro interiori morbo nullo appposito medicamento, ipsa Ethnicorum opera, etiam per se honesta & bona, latente in corde veneno inficerentur, & quamvis adumbratam quamdam virtutis imaginem, seu speciem haberent, vero tamen virtutis spiritu destituerentur. Sic res humanas summus omnium moderator disposuit, ut ex historia humani generis discerent homines necessitatem supernæ illius gratiæ, quæ mentem illustrando tenebras errorum dispellit, nobisque aperit quæ facienda sunt, ac sanctam dilectionem inspirando profundum animi nostri vitium sanat, & corrigit. Quis ergo dixerit non esse

summæ necessitatis eam de gratia doctrinam, quam tot tamque variis modis Deus studuit hominum mentibus infigere?

Facta est autem consummatio temporum, isque demum apparuit, qui dixit: *sine me nihil potestis facere*; qui multifariam multisque modis olim loquens Patribus in Prophetis novissime locutus est nobis in Filio; qui novus homo veniens in mundum nova præcepta mundo attulit; nec longo temporis intervallo subitam rerum mutationem ubique terrarum induxit. Antiquum Deorum cultum, qui firmissimas a tot sæculis radices egerat, repente destrui; atque hinc Deorum historias, & genealogias inter aniles fabulas amandari; Ethnicorum oracula, quibus Sacerdotes gentium diu populis illuferant, ceu putida mendacia reputari; templa Diis dicata deserta fieri; Deorum simulacra dirui; impurissima sacrificia cessare; superstitionem deleri; corruptas leges auferri; atque horum loco veri Dei cognitionem succedere, & cultum; sacrificium mundum, Deoque acceptum offerri; depravatos hominum mores emendari; novam vivendi formam institui; abiectis perniciosissimis opinionibus, quarum laqueis credula ingenia se se implicaverant, nova luce hominum genus illustrari; novisque florere virtutibus, summa admiratione conspicimus; sic Deo operante, ut in inclinandis hominum mentibus ad credenda tam sublimia, ad speranda tam ardua, ad agenda tam difficilia unusquisque dignosceret virtutem dexteræ Excelsi, vimque divinæ gratiæ in tam subita, ac mira humani generis mutatione perspicue deprehenderet.

Tunc

Tunc itaque sancitum est novum Fœdus, instituta-
 que lex nova, cujus proprius character est gratia;
 hinc proprio vocabulo *lex gratia* denominatur, ut
 quisque intelligat gratiam Christi novæ Religionis
 fundamentum esse, ac præcipuam notam, qua a cæ-
 teris omnibus discernitur, tantique interesse veram
 de gratia Christi tenere sententiam, quanti interest
 catholicam Religionem profiteri. Huc demum recidit
 religionis, cui nomen dedimus, universa œconomia;
 huc Ecclesiæ preces; huc sacrificia; huc Sacramenta,
 ac ritus novæ legis referuntur; huc demum quidquid
 sacri nomen habet in novo Fœdere. Illa a Deo po-
 stulatur, cum sanctarum plebium Præsules manda-
 ta sibi legatione funguntur apud divinam clemen-
 tiam, & humani generis agunt causam, & tota se-
 cum Ecclesia congemisciente postulant, & precantur,
 ut infidelibus donetur fides, ut Judæis ablato cordis
 velamine lux veritatis appareat, ut hæretici spiritum
 redivivæ charitatis accipiant, ut lapsis poenitentia
 remedia conferantur, ut denique catechumenis ad re-
 generationis Sacramentum perducendis coelestis miseri-
 cordiæ aula referetur, sicut loquitur Coelestinus Papa
 in Epist. ad Galliarum Episcopos.

Quid vero sunt Ecclesiæ Sacramenta, nisi totidem
 instrumenta, quibus ad nos diffluit aqua saliens in
 vitam æternam, scilicet Dei gratia? Quid sunt Ec-
 clesiastici ritus, quibus Sacramenta administrantur,
 nisi totidem sensibilia signa, quibus gratia Dei per
 Jesum Christum vel collata adumbratur, vel confe-
 renda præsignatur? Quid ex. caus. ablutio aquæ in
 Baptismo significat, nisi purgationem peccatorum per

gratiam Dei factam? Quid oleum chrismatis; nisi benedictionem coelestis dulcedinis, qua fit in nobis, ut nos delectet, & cupiamus, idest amemus quod præcipit nobis? Quid cæteri ritus nisi varios divinæ gratiæ effectus & efficaciam designant? Quid autem agit Sacerdos, quum sistit ad aram, Deoque viventi offert hostiam immaculatam? Orat (ait S. Joan. Chrysostomus lib. 3. de Sacerd.) ut ignis de coelo descendat, non quidem corporeus, qui ut olim Eliæ contigit, hostiam absumat, sed ignis coelestis, ac spiritualis, quem ille præsignabat, & quem Christus innuit quum ait: *Veni ignem mittere in terram; & quid volo nisi ut accendatur?* scilicet charitas Dei, quæ corda fidelium incendat, eaque mundet ab omni labe. Ipsa autem Dei charitas ipsa est proprie gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, ut inquit S. Augustinus lib. de grat. Christi. Ergo & precandi formulæ, & ritus Ecclesiæ, & gratiarum actiones, & Sacramenta, quidquid demum Christiana Religio complectitur, eo tendit, ut divinam gratiam portendat.

8. Videtis ergo quam merito lex nova dicatur *lex gratiæ*. Quid ergo mirum, quod tantopere Christus Dominus noster curaverit, ut divinæ gratiæ necessitatem, efficaciam, ac vim animis suorum fidelium imprimeret? Hanc doctrinam Judæorum populo palam annuntiavit; hanc adumbravit multiplici similitudinum genere; hanc discipulis suis & privatis, & publicis sermonibus tradidit; qui idcirco magistri sui vestigia secuti illius sollicitudinem in eadem tradenda imitati sunt, ut liquet ex Epistolis, quas posteritati mandarunt; maxime vero S. Paulus, quem Deus inter-

cate-

9
ceteros elegit, ut gratiæ suæ præco esset & vindex, præsertim in Epist. ad Rom., quam totam impendit in divinæ gratiæ mysterio explicando. Porro si de gratia doctrina res non esset summæ necessitatis, cur tam solliciti in ea tradenda fuissent Christus, ejusque discipuli? At noverant illi hanc esse veluti animam totius Religionis, quam hominibus annuntiabant.

9. Sed ex Catholicæ Religionis indole, ac scopo altera ratio deducitur ad demonstrandum quod propositum est. In id incumbit Christiana Religio, ut prostratis hominum rebus succurrat, hominisque voluntatem amore sui, rerumque terrenarum vitiatam sanet, & corrigat, ut ad bonum incommutabile conversa huic adhæreat, eoque fruatur. Quid autem huic fini obtinendo aptius esse potest doctrina de gratia? Ex hac enim homo percipit, unde sibi robur, & auxilium expectandum sit in tanto rerum discrimine; quid a Deo petendum; quomodo ad Deum accedendum; & quibus animi sensibus ille sit exorandus, ut propitius homini fiat, ejusque necessitatibus subveniat.

10. Quamquam vero Christiana Religio sanctificationem hominum promovere studeat, ea præsertim parte, quæ dicitur Ethica, seu moralis, eundem tamen in finem dirigit etiam eam partem, quæ ad fidem pertinet. Fides enim mysteriorum, quam a nobis exigit Deus, ea ipsa ordinatur ad compescendam immoderatam illam sciendi cupiditatem, quæ concupiscentia oculorum ab Apostolo dicitur, quæque nil aliud est, quam superbia mentis, qua credere homo refugit quidquid ratione non assequitur. Quare cum Deus nobis credenda proponit mysteria fidei, quæ cum supra humanæ

manæ rationis captum posita sint nequeunt ab homine comprehendi, ab eoque postulat humilem, docilemque assensum, voluntatem hominis ab eo superbiæ vulnere, quod eidem inflixit peccatum originis, corrigit, & sanat.

Porro duo sunt mysteriorum fidei nostræ genera; alia quæ ad puram mentis contemplationem pertinent, quæque dici possunt pure speculativa, cujuscumodi sunt ex. cau. trium in uno Deo personarum mysterium, processions Spiritus Sancti a Patre, & Filio, & alia id genus; alia vero mysteria sunt, quæ pura mentis contemplatione non continentur, sed cum utilitatem nostram respiciant ipsum hominis animum afficiunt, & tangunt, quæque cupiditati sui, rerumque terrenarum amorì adversantur; atque hujus generis sunt potissimum prædestinationis, & gratiæ mysteria, quæ cum hominis utilitate conjuncta sunt, ac directe opponuntur proprio sui ipsius amorì, quo independentiam desiderat, ac se supremum esse vellet, ac primum fortis suæ arbitrum, & dominum. Effrænem hunc propriæ excellentiæ amorem nemo in seipso non sentit; quo fit, ut homo licet calamitatum pondere undique opprimatur, sibi tamen magnus videri velit, ac cæteris dominari cupiat; se ipsum vero ab aliis regi impatienter ferat. Hæc unicuique hominum insidet perversa cupiditas ex Adæ prævaricatione prognata, qua capitur maxima mortalium pars, ac vel ipsi plerumque illaqueantur, qui perfectioris vitæ rationem sequuntur, nisi vigilem curam adhibeant; maxime cum hæc cupiditas ex intimo quodam animi nostri sensu nutrimen-

mentum, ac vires accipiat. Quilibet enim in seipso experitur se velle, se agere pro nutu voluntatis suæ; quo fane nihil verius est, cum nos ipsi libere velimus, & operemur. At proprio sui amore deceptus homo eo animi sensu abutitur, eoque rapitur ad iudicandum se unum, esse suarum actionum dominum, nulliusque indigere, ut velit, & operetur.

Jam vero huic perverso amoris tam late patenti quid magis opponitur quam doctrina de gratia, qua intelligimus in nullo gloriandum esse, cum nostrum nihil sit; nos esse qui volumus, & operamur, sed non nisi eo adjuvante, sine quo nihil possumus? Videtis ergo quantum ad Catholicæ Religionis institutum interserviat de gratia Christi doctrinam defendere, eamque animis fidelium imprimere, cujus adminiculo valide compescitur ea propriæ excellentiæ cupiditas, quæ radix omnium malorum est. Omnia quidem, ac singula fidei nostræ mysteria ab adversariorum cavillationibus tueri pro viribus debet Catholicus Theologus, cujus est custodire sacrum fidei nostræ depositum, & eos qui contradicunt arguere: at ea præ cæteris sollicitam Theologi curam mereri nemo negaverit, quæ in mores etiam influunt, & quæ virtutum omnium, immo & totius Christianæ Religionis præcipua fundamenta sunt, cujusmodi est de gratia Christi mysterium, cujus docendæ necessitas eo magis augetur, quo facilius eam impeti, & obscurari ab hominibus deprehendimus. Est enim error periculosior ad subrependum, quo ad fallendum verisimilitudinis colore versutior; eo vero ad fallendum versutior est, quo magis ei favet natura hominis peccato vitiata,

ut

ut in re nostra contingit. Nascimur enim ob corruptionem naturæ nostræ Pelagiani, idest superbi gratiæ Christi inimici: vitiata naturæ sensus renovat, reparatque Religio Christi, veram de gratia doctrinam proponendo. Ergo, iterum dicam, tanti interest veram de gratia sententiam tenere, quanti interest nos esse Christianos.

CAPUT SECUNDUM.

In errorum circa Christi gratiam historiam nonnulla animadversiones proferuntur; quibus alterum argumentum conficitur ad propositum demonstrandum.

I. **Q**Uum, ut nuper vidimus, nulla doctrina perversæ hominum cupiditati magis contraria sit, quam doctrina de gratia, fieri certe non poterat, ut hujus sæculi sapientia, quæ blanditur carni, & sanguini, eam intactam dimitteret. Certe si qua Catholicæ fidei doctrina fuit, quam frequentissime exagitaverit hæreticorum perfidia, quæque etiam domesticorum dissidiis Catholicum orbem impleverit, cum antiquis, tum etiam postremis temporibus, quibus tanta librorum seges excrevit, ut a duobus ferme sæculis nulla copiosior, ea profecto est de gratia doctrina; sic disponente Deo, ut, quoniam de re agebatur summi ponderis, qualis est doctrina de gratia, hujus veritas multis hinc, atque hinc disputationibus magis magisque claresceret: ut enim ait S. Augustinus lib. 16. de Civit. Dei cap. 2. *multa ad Catholicam fidem pertinentia dum hæreticorum callida inquietudine agitantur, ut adversus eos defendi possint, & conside-*

*tantur diligentius, & intelliguntur clarius, & instantius
predicantur, & ab adversario mota questio discendi exi-
stet occasio: quod maxime verum est in controversiis,
de quibus loquimur, quibus nullas acriores, ac diu-
turniores habuit Ecclesia Christi.*

2. Sed non solum ex rerum gestarum historia supremi Moderatoris œconomia dignoscitur, verum etiam discitur quam erroris gratiæ Christi contrarii subtile, ac secretum virus sit; quamque facile se se insinuet etiam in pios, ac doctos animos, nisi ab eo se se tueantur vigilantissima sollicitudine. Scimus enim hac in re fuisse deceptos non rudēs quosdam ingenio, vel morum licentia perditos homines, sed viros in Ecclesia Dei, & doctrina, & vitæ sanctitate præclaros. Prætereo Origenem summi ingenii hominem; prætereo Rufinum, ac Theodorum Mopsuestenum, qui Pelagianis præluxerant. Pelagius ipse, a quo secta inimicorum gratiæ Christi & ortum, & nomen accepit, Monachus erat olim sanctimoniz, ac religionis fama percelebris: nam & Augustinus aliquando Pelagium appellat *sanctum, bonum, ac predicandum virum*. Coelestius quoque alter exercitus Pelagianorum ductor fuit pariter professione Monachus, atque ex Monasterio tres epistolas scripsit ad parentes suos pietatis, atque eruditionis plenas, ut probat Norisius cap. 3. historiæ Pelagianæ; idemque Coelestius ab Augustino dicitur *acerrimi ingenii homo*. Julianus demum & is fuit olim Augustino charissimus ob egregiam indolem, quam præ se ferebat, maxime vero propter eloquentiam sermonis, & perpolitam dicendi rationem. Eum ætate florentem ad Episcopatum Eclan-

nen-

nensem Innocentius Papa promovit; in quo ingruente fame omnia bona sua pauperibus distribuit, ut refert Gennadius. Hi sunt Pelagianæ hæreseos primi auctores, atque ductores, quorum nominis celebritas, & virtutis species plurimum etiam nobilium, ac religiosorum hominum animum in hæresim pertraxit. Tam facile est etiam pios, ac doctos homines infici subtilissimo Pelagianæ hæreseos veneno!

Si vero loquamur de Semipelagianis, quot, quantique viri in hunc errorem inciderunt! Vel ipse Augustinus nondum Episcopus erravit, ut ipsemet fateatur; erravit etiam Vitalis Chartaginensis, quem postea ab errore revocavit Augustinus. Cæpit vero error ille coalescere in sectam anno circiter 428., ac Semipelagianorum dux fuit Joannes Cassianus; quem secuti postea sunt Faustus Rejenfis, Gennadius, Vincentius Lirinensis, & Hilarius Arelatensis, viri scientia, & sanctitate percelebres, quorum doctrinam, ut suo loco videbimus, fuligo Semipelagiani erroris asperfit. Ex quo duo colligimus: primo maximo studio pugnandum nobis esse pro Christi gratia, cum videamus tam facile in animum irrepere contrarium errorem; secundo probitatem vitæ, atque scientiam eorum, qui sententiam aliquam tenent, non semper esse veritatis argumentum, cum viri utroque laudis genere insignes interdum fiant obnoxii erroribus; ideoque Sacrarum Litterarum auctoritati, Conciliorum, ac Patrum decretis indivulso adhærendum esse atque ad hæc exigenda hominum placita. Sed id obiter. Interim ex his intelligitis, opinionum circa gratiam contagium (verba refero Petri Lombardi

di Archiepiscopi Armachani in Scripto, quod obtulit Paulo V. Papæ) ejusmodi esse, ut præter communem cum reliquis hæresibus perniciem soleat etiam ab eo peculiare periculum iis imminere, qui alioquin in Ecclesia Dei supra alios virtutum laude eminere videntur; quorum proinde vita uti pluribus prodesse apta, si fundata sit in ea humilitate, *cujus proprietas*, ut ait S. Prosper, *in confessione est gratia Dei, quæ tota repellitur, nisi tota suscipitur*; ita si in elationem rapiantur, qua se cum Deo componentes suarum laudum, atque meritorum partem aliquam tamquam sibi propriam vindicent, quanto altius virtutis arcem se conscendisse existimant, tanto gravius & corruunt ipsi, & plures secum in ruinam prosternunt,,.

Verum adversus spiritum fallaciæ pro Ecclesia sua stabat Sanctus Dei Spiritus, qui pastores Ecclesiæ speciali quodam zelo inflammavit, ut in errores emergentes, quibus gratia Dei evacuatur, aut quoquo modo extenuatur, & attentius, & severius animadverterent. Hinc nulla hæresis fuit, quæ majorem omnium indignationem subierit, & frequentioribus anathematismis exagitata fuerit, quam Pelagiana. Ab anno 412. usque ad annum 430. enumerantur viginti Concilia adversus Pelagianos celebrata, quæ legi possunt apud Cl. Berti Tom. I. Lib. 14. de Theologicis disciplinis, quibus addit etiam plures adversus Pelagianos Imperatorum, ac Principum constitutiones, quas brevitatis causa prætereo. Quanto autem studio invigilarint Summi Pontifices in Pelagiana hæresi profliganda, videri potest in laudato Scripto Petri Lombardi, in quo recensentur Pontifices, qui in

id

id sedulo incubuerunt, scilicet Innocentius, Zozimus, Bonifacius, Coelestinus, Xistus, Leo Magnus, alique. Gelasius I. tam vigilans fuit in his extinguendis erroribus, ut cum ei nuntiatum esset in regionibus Dalmatiarum quosdam recidiva Pelagianæ pestis initia seminasse, tametsi nondum accepta certiori notitia, sed solum per rumorem, continuo epistolam miserit ad Honorium Dalmatiæ Episcopum cum fortiter excitando ad Pelagianæ hæreseos semina conterenda antequam crescerent, aliamque epistolam direxerit ad Episcopos per Picenum, quod intellexisset ex segnitie Sacerdotum ibi subrepere eosdem errores. Eundem zelum imitati sunt Hormisdas Papa, & post multos annos Joannes IV., qui cum rescivisset in Hibernia apud Scotos Pelagianum virus denuo reviviscere, eruditas, & efficaces litteras illuc misit, ne quorum (Pelagianorum) arma jamdiu combusta essent, eorum cineres fuscitarentur. Quod Summi Pontifices caute observarunt etiam posterioribus sæculis, ut infra videbimus. Jamvero nisi res ageretur summi momenti, quorsum tantopere solliciti fuissent in his erroribus evertendis summi Ecclesiæ Præfules?

5. Plures etiam Episcopos, ac Patres Deus excitavit, ut iisdem Romanis Pontificibus in tam pia causa cooperarentur. Omnibus præfuit D. Augustinus, qui innumeris scriptis Pelagianorum dolos tanta dexteritate detexit, tam valide errores devicit, & saluberrimam Apostolicæ de gratia doctrinæ intelligentiam tam solide aperuit, ut D. Hieronymus, qui adversus Pelagianam hæresim primus in certamen descenderat, cum aliquos D. Augustini libros contra eandem hære-

sim

sim scriptos vidisset, admiratus in illo donum Dei singulare, & peculiarem ad id muneris electionem, Augustino & pugnam, & victoriam reliquerit. Revera contra inimicos gratiæ Dei catholica acies Augustini ductu semper pugnavit, & vicit; ejusque doctrinam ab omnibus amplectendam, & sequendam esse tamquam Ecclesiæ Romanæ doctrinam, judicium fuit hætenus Apostolicæ Sedis. Eam quidem ausi sunt, vivente adhuc Augustino, reprehendere Massilienses, adversus quos venerabilis senex ultimis vitæ suæ diebus conscripsit duos aureos libellos ad Prosperum, & Hilarium missos, unum de prædestinatione SS., alterum de dono perseverantiæ, *ex quibus maxime potest dignosci* (ait Hormisdas Papa) *quid de libero arbitrio, & gratia Dei Catholica Ecclesia sequatur, & asserat.* Sed cum, defuncto Augustino, Hilarius, & Prosper cernerent Massilienses obstinatius hære in præconceptis opinionibus, ipsi fidissimi Augustini Discipuli, Magistri zelum imitati, in aciem prodierunt adversus Semipelagianos, maxime vero S. Prosper, cujus opera concinnata esse volunt eruditi jussu, vel approbatione Cœlestini Papæ decem illa capitula, quæ leguntur adnexa epistolæ ejusdem Cœlestini ad Episcopos Galliarum, in quibus aperte proscribitur Massiliensium error. Idem postea præstiterunt Gelasius, & Hormisdas Summi Pontifices; idem Episcopi in Sardinia exules anno 527. in eorum synodica epistola; idem demum fecerunt Patres Concilii II. Arauscani celebrati sub Felice IV. anno 529. quod confirmavit Bonifacius II. in epistola ad Hilarium Arelatensem anno 630. tum Synodus Valentina, ac demum Tridentina synodus sess. 6. habita anno

1546. Ex quibus omnibus compertum fit quanta sollicitudine ac industria laborarint Summi Pontifices, ac Patres Ecclesiæ, ut errores extinguerent, qui circa gratiam identidem oriebantur. Quo sane conficitur hos errores præ ceteris omnibus perniciosos creditos fuisse ab universa Ecclesia Christi, quæ propterea in iis destruendis vigilantior curam adhibuit. *Hæc duo sunt* (idest naturam hominis non esse peccato vitiatam, & efficaciam gratiæ non esse necessariam, ut dicebant Pelagius, & Coelestius) *Hæc duo sunt, quibus omnino totum quod Christiani sumus nituntur evertere*, ajebant Patres Africani. Nam totius Christianæ fidei fundamenta hæc duo sunt (ait Augustinus in epistola ad Hilarium) *quid natura ex Adamo contracta possit, & quid gratia per Christum operetur in nobis*. Hac de causa speciali quadam sollicitudine Ecclesiæ Patres desudarunt, ut doctrina de gratia accuratissime definiretur adversus hæreticorum sophismata. Hinc Innocentius I. in suo rescripto ad Milevitani Concilii Patres enixe hortatur, ut quæ ad divinæ gratiæ, & liberi arbitrii vires pertinent, nitide, & distincte sanciantur, eam afferens hujus rei causam, in omnibus scilicet sacrarum Litterarum paginis divinæ gratiæ necessitatem, & efficaciam commendari, ut intelligerent universi, quam certo, & distincte teneri ab omnibus debeant, quæ nobis toties in sacris Litteris inculcat Spiritus Sanctus. Similiter S. Augustinus in epistola ad eundem Innocentium quanti interesset significavit divinæ gratiæ efficaciam specialiter definire, cum vaga illa divinæ gratiæ nomina etiam Pelagius usurparet, ejusque necessitatem aliquo sensu fateretur, ne penitus fideles exacerbarer.

6. At enim Zozimus Papa cum ad se confugisset Coelestius, eum absolvit, declaravitque eas controversias de gratia, *quæ tunc enatæ erant, esse tendiculas questionum & inepta certamina, quæ non ædificant, sed magis destruunt*; qua de re etiam gravem epistolam misit ad Africanos Episcopos, quos monuit, ut super iis quæstionibus silentium fervarent. At verum quidem est, Zozimum Papam versuta fidei professione, quam coram se edidit Coelestius, deceptum, eundem absolvisse, deque absoluta Coelestii fide Africanos Præsules monuisse; Coelestium tamen non absolvit Pontifex, nisi postquam dixisset anathema singulis iis erroribus, de quibus Coelestius accusatus fuerat: quare credidit Zozimus Coelestium in rei summa cum Africanis Episcopis convenire; ideoque quidquid supererat disputandum, non esse multi ponderis, sed inanes controversias. Ceterum cum Zozimus detexisset fraudem Coelestii monitus ab Africanis Episcopis, quorum caput erat S. Augustinus, eundem Coelestium amplissimis scriptis condemnavit. Ergo Zozimus Papa non erravit errore doctrinæ, ut dicitur, sed errore personæ, quia nempe putavit Coelestium non esse iis erroribus obnoxium, quorum fuerat accusatus, & quos vel ipse Zozimus maxime execrabatur. Quæ cum ita sint, dijudicari facile potest, quam aliter sentierint Majores nostri de maxima doctrinæ de gratia Christi necessitate, ac sentiant plerique Theologorum nostrorum temporum.

CAPUT TERTIUM.

De eodem argumento.

I. **J**Am vero post tot, tamque solemnes Ecclesiæ Christi definitiones, quibus execranda Pelagii hæresis perpetuo anathemate damnata est, timendum certe non erat, ne quis eam toties contritam iterum in medium produceret. Quis enim fuisset tam expudoratae frontis homo, ut omnium Catholicorum indignationem, & execrationem certissime subire vellet? At ex altera parte ne sperari quidem poterat fore, ut catholica de gratia Christi doctrina amor proprio tantopere adversa in pacifica possessione perpetuo consisteret. Revera postquam diuturno tempore, jam sæpe damnato Pelagii dogmate, Catholica fides quietem habuisset, jamque Theologorum scholæ ab externo hoste securiores quæstiones multas liberius tractarent, accidit, ut Scholasticorum aliqui de gratia Christi agentes opiniones quasdam inducerent non satis conformes doctrinæ ab Augustino adversus Pelagianos traditæ, quæ numquam quidem ab Ecclesia probatæ fuerunt, immo rejectæ ab aliis Theologis antiquæ doctrinæ tenacioribus. Cum tamen ea mala tempora occurrerent, quibus Novatores ab Apostolicæ Sedis obedientia sese subduxerant, ex iis opinionibus occasionem isti sumpserunt effutiendi Romanam Ecclesiam, saniore deserta doctrina de gratia, prolapsam esse ad Pelagianismum, ut etiam hoc inani perfugio impium eorum schisma prætexerent. Sed cum doctrinam de gratia aliam ab ea, quam Romanam Ecclesiam sequi dicebant, se tenere jactitarent, justo

justo Dei judicio factum est, ut in insaniam Manichæorum inciderent, asserentes liberum arbitrium vel prorsus extinctum esse, vel naturali sua proprietate spoliatum. Horum deliramenta, & audaciam compescuit Tridentina Synodus Generalis, ut Provinciales omittam; Senonensem & Moguntinam, definiendo sic liberum arbitrium manere, ut simul agnosceret, & crederet quod de illius virium attenuatione ob peccatum originis antiquitus definitum est, atque ita adstruendo arbitrii cooperationem, ut quod de gratiæ necessitate, & efficacia olim sanxit Ecclesia, denuo declararet. His in tuto posita erat Catholica veritas, jamque satis erat obstructa foris latrans hæreticorum loquacitas.

2 Verum ex Catholicis Theologis, qui de eo argumento longas adversus Sectarios instituebant disputationes, nonnulli liberi arbitrii vires sic extulerunt, ut gratiæ Christi necessitatem, & efficaciam nimium extenuarent, atque ita hominum more, qui dum vitia fugiunt in contraria currunt, dum vellent eliminare Lutheranorum, & Calvinistarum errores, alias opiniones inducerent, quibus sterneretur via ad Pelagianismum, vel Semipelagianismum suscitandum. Id animadverterat Cardinalis Baronius in annalibus ad annum 490. quum numero 32. sic scribit: *cum Fausti sententia ubique ab Ecclesia Catholica fuerit contradictum, videant quanto periculo quidam ex recentioribus, dum in Novatores insurgunt, ut eos confutent, a S. Augustini sententia recedunt, cum alioquin arma non desint, quibus adversarii profligentur.* His rerum, temporumque circumstantiis inductum est Molinianum systema tanta ingenii dexteritate contextum, tot tamque

versutis cavillationibus implicatum, ut summus humani ingenii conatus, opusque amoris proprio carissimum merito censeretur debeat. Eo nihil aptius esse poterat iis praesertim temporibus ad labefactandam veram de gratia sententiam. Jam Catholicorum animos horrore impleverat impia Novatorum haeresis de gratia, & libero arbitrio. Huic evertendae maxime idoneum videbatur novum de gratia systema. Rursus hoc habebat suas ad animos minus cautos capiendos illecebras: nam praeter eas quas secum affert opinionum novitas, habebat etiam quamdam verisimilitudinis speciem ingeniosorum sophismatum colore pictam; erat & captu facilius, & vitiatae naturae suavius; ut proinde mirum non sit, quod & multos patronos invenerit, ac brevi temporis intervallo profundas radices egerit.

3 Cæterum ubi systema illud primo in lucem prodiiit accurate elaboratum a Ludovico Molina Soc. Jesu in suo illo Concordiae libro, quem edidit an. 1588. cum jam antea eidem praelusissent in Hispania Prudentius de Monte Major, in Germania Gregorius de Valentia, & Lessius in Belgio, ejusmodi novitates catholica veritas exhorruit, easque proscripserunt Christiani Nominis insigniores Academiae, Salmaticensis nempe, Lovaniensis, Duacena, ac Parisiensis; & praestantissimi quique illius, ac sequentis ætatis cum Ecclesiae Praefules, tum Scholæ Theologi. Unum affero Eminent. Baronii de Moliniana sententia judicium, quod legitur in Epist. quam ille scripsit ad Petrum Villarsium Archiepiscopum Viennensem, cum jam ferverent Congregationes de Auxiliis., De libris Molinae (ait doctissimus Cardinalis) remanet contro-

„ ver-

„ versia; legi eos, sed non sine stomacho, cum in
 „ illis nihil potentius agere præ se ferat, quam S. Au-
 „ gustino adversari (licet Sanctum nunquam nomi-
 „ net) eumque oscitantia redarguere, seque ipsum in
 „ his disputationibus vigilantior, & acutior ja-
 „ ctare. Quis potest talia loquentem absque nausea
 „ tolerare?..... legi eum, & ad quinquaginta, &
 „ amplius notavi propositiones, verba, & phrasas,
 „ quas vel saltem affines esse erroribus Pelagianorum,
 „ sive Semipelagianorum..... neque puto qui absque
 „ affectu illa perlegerit, negabit omnino.... Quan-
 „ tum ad ipsum Dominum Nostrum Clementem Pa-
 „ pam attinet, hoc ipsi in proposito est, hoc in vo-
 „ to, hoc in decreto, ut nec latum unguem a vesti-
 „ giis Prædecessorum recedat. Scit plane.... Roma-
 „ nam Ecclesiam in iis, quæ spectant ad gratiam,
 „ & liberum arbitrium sequi semper consuevisse S.
 „ Augustinum.... adeo ut alio judicio opus non sit,
 „ cum jam præjudicatum sit. „ Similia scribit Bos-
 „ sutius in brevi Molinæ doctrinæ compendio; eadem-
 „ que scribunt plures Episcopi, ac Doctores ex Italia,
 „ Gallia, & Hispania celebriores, ac vel ipsius Soc.
 „ Jesu insigniores Theologi. Nimirum ea vox fidei erat,
 „ quæ novos errores a se depellebat. At error nactus
 „ erat multos patronos, multisque subtilitatibus impli-
 „ cata erat fidei veritas. Hinc natæ sunt acerrimæ il-
 „ læ controversiæ, quibus componendis causam ad se
 „ vocare coactus fuit Clemens VIII. Papa, cujus jussu
 „ institutæ sunt celebratissimæ de Auxiliis Congregatio-
 „ nes, quæ per novem, & amplius annos sub eodem
 „ Clemente, & Paulo V. ejus Successore Romæ habitæ
 „ sunt, hinc pro gratia Christi pugnantibus Dominica-

nis; illinc Molinæ commenta Jesuitis tuentibus; his
asserentibus oppositam sententiam ad Lutheranam, vel
Calvinisticam Hæresim accedere; illis contra Pela-
gianismi, & Semipelagianismi Molinæ doctrinam ac-
cusantibus: ut videri potest apud Hyacinthum Serry
in Hist. de Auxil.

4. Nos hoc loci pauca animadvertimus, quæ ad
rem nostram maxime pertinent, quæque in dubium
vocari nequeunt, nisi Acta quælibet Congregationum in
dubium revocentur, præsertim conscripta ab ingenuo
viro Gregorio Nunnio Coronello Ordinis Augustinia-
norum earundem Congregationum Secretario, quæ
adhuc Romæ asservantur in Bibliotheca Angelica.
Primum est in iis Congregationibus Molinæ doctrinam
constanti Consultorum Romanorum judicio per novem,
& amplius annos semper reprobata fuisse, atque
damnata. Alterum est Clementem VIII. non so-
lum sub initio Congregationum præcepisse, ut con-
troversia ad mentem S. Augustini exigerentur, verum
etiam Moliniana dogmata solemni definitione pro-
scribere deliberasse, Scriptumque pro gratia efficaci
ex variis Augustini locis depromptum ipsummet exhi-
buisse, ejusque mandato editam a Coronello Secreta-
rio censuram Molinæ, cui omnes consultores Theo-
logi subscripserunt, si Bovium Carmelitam excipias,
qui olim Jesuita fuerat; quæ Molinæ censura in ar-
chiviis Augustinianorum Romæ asservatur. Tertium
est Clemente VIII. morte antea prævento, quam
causam finire potuisset, ejus Successorem Paulum V.
præcepisse unicuique Consultorum, ut ex libro
Molinæ damnandæ propositiones diligenti studio se-
igerent, ac singuli exhiberent specimen constitutionis
eden-

edendæ; omnes vero, excepto Bovio, iterum conspici-
 rasse in damnationem Molinæ. Verum tamen est
 Paulum V. tunc temporis abstinuisse ab edita Bul-
 la publicanda, seque eam promulgaturum suo tem-
 pore promississe. At nullum hætenus diploma ab A-
 postolica Sede contra Molinæ commenta publicatum
 est; quin decreto Pontificum cautum est, ne partes
 litigantes sese injuriis proscindant, donec ab Apo-
 stolica Sede definitivum judicium promulgetur; quod
 quidem ad pacis unitatem servandam provido confi-
 lio factum est. Illud etiam maxima observatione di-
 gnum est eos, qui pro Molina stabant, omnes artes
 semper adhibuisse, ut in longum disputationes pro-
 traherent, ac solemnem Ecclesiæ definitionem, quam
 Socio contrariam præsentiebant, averterent, eorum
 autem adversarios semper stetisse pro solemni Eccle-
 siæ definitione, utque ea ederetur, semper exorasse
 Pontifices, cum in ipsis Congregationibus, tum post
 absolutas Congregationes, licet nondum id factum
 sit æquissimo Dei consilio, qui novit opportuna tem-
 pora, quibus Ecclesiæ suæ succurrat. Illud quoque
 præteriri non debet, Patres Societatis Jesu post tot,
 tantosque casus, quos Molinæ doctrina subierat eam
 quadantenus emollire, ac mitigare studuisse adminicu-
 lo Congruismi. Hic in subsidium venit desperatæ cru-
 di Molinismi causæ, veluti quoddam medicamen ap-
 positum vulneribus, quæ Molinismus acceperat. Ut
 Congruismum sui docerent in posterum, Cardinalis
 Bellarmini consilio jussit Claudius Aquaviva Præposi-
 tus Generalis Societatis decreto dato Romæ die quar-
 ta decima Decembris anno 1613. quod etiam reno-
 vavit alter Generalis Franciscus Piccolomini an. 1651.

5. Nunc

5. Nunc quid ex rerum gestarum historia in rem nostram derivetur, paucis consideremus. Primo autem sese offert toties inculcata animadversio de summa in doctrina de gratia errandi facilitate. Cum Sectarii divinæ gratiæ efficaciam extollere ingrediuntur, in extremum errorem incidunt, stultissime negantes liberum hominis arbitrium: hunc profligare nituntur Catholici, eorumque plures, dum liberi arbitrii vires extollunt, divinæ gratiæ efficaciam nimium extenuando ad Semipelagianismum videntur accedere. Quam ergo difficilis res est in medio consistere! Quanto ergo studio res hujusmodi tractandæ sunt, ne declinemus ad dexteram vel ad sinistram! Augustini de gratia doctrina humanæ sapientiæ acerbam nimis videbatur: hanc Moliniani emollire voluerunt, eamque accomodare ad faciliorem humanæ mentis captum, ac ita mysterium gratiæ labefecerunt. Quanta ergo sollicitudine curandum est, ne ab hac tentatione vincamur, cui cesserunt tot, tantique viri, qui in Ecclesia, & virtute, & ingenio eminere videbantur!

6. Secundo. Ubi primum in orbe visa est Molinæ doctrina, perspicaciores quique Catholici adversus eandem insurrexerunt. Dicit ergo nequit controversias hujusmodi, quæ hac de re etiam nunc in scholis agitantur, non esse summi ponderis; nisi velimus asserere majores nostros sine causa in certamen descendisse, ac dum crederent se pro fidei Catholicæ summa pugnare, non vidisse viros gravissimos se in vanis tricis operam perdere. Id certe affirmari nequit absque injuria tot, ac tantorum virorum pietate, & doctrina illustrium, qui in iis tam sedulam operam

ram impenderunt, immo nec absque injuria vel ip-
 forum Summorum Pontificum, qui dum eas contro-
 versias dignas esse judicarunt, quæ apud se expende-
 rentur diligentissimo, diuturnoque decem annorum
 examine, illas plurimi interesse significarunt, digna-
 sque propterea accuratiori studio cujusvis Catholici
 Theologi. Vel ipsæ partes litigantes in Congregatio-
 nibus de Auxiliis in eo, uti vidimus, conveniebant,
 ut dicerent controversias, quas agitabant, ad fidei ca-
 tholicæ summam pertinere, ut constet ex monumen-
 tis, quæ legi possunt in Historia de Auxiliis. Verum
 quidem est Molinæ Socios cum agnoscerent sibi ad-
 versari & Consultorum judicium, & Pontificum ani-
 mum, extremumque vererentur periculum, postea
 conclamasse de rebus agi, quæ sunt præter fidem.
 At sanior catholicorum pars ab ea sententia num-
 quam discessit, ut res ad fidem pertinentes tractari
 constantissime crederet, ac demonstraret, ut inter
 ceteros ostendit Hieronymus Baptista de la Nuza in
 libello memoriali exhibito Paulo V. anno 1612. *Quæ-
 stiones* (ait ille cap. 4.) *in judicium vocatas non
 opiniones esse, sed fidei in publicis congressibus fassi sunt
 adversæ partis actores non semel & iterum, sed multis
 admodum vicibus. Rursus de suscitato Pelagianismo postu-
 labantur.... de fide itaque non de opinionibus agebatur.
 Hinc toties in Congregationibus disputatum est: an Molina
 cum Pelagianis sentiret? An cum Cassiano, ceterisque
 Massiliensibus conveniret? An hæc, vel illa sententia ex
 Pelagianismi fontibus derivata esset? An justificationis i-
 nitium liberi arbitrii conatibus Molina dederit? ... alia-
 que id genus multa de charitate, fide, & virtutibus &c.
 in quibus Molinam in Pelagianismi luto herere demonstratum
 est,*

est, & a constitutis iudicibus pronunciatum. Quid ergo nunc sibi volunt, dum controversias illas omnes prater fidem esse dicunt, ac libera Theologorum disputationi permittendas, ut speciosa illa circulatione Sanctitatem vestram a vulganda Apostolica definitione dimoveant? Communis est illa Hereticorum astutia, maxime vero Pelagianorum, de quibus ita scribit S. Augustinus lib. secundo de peccato originali cap. 23. Volentes Hæreseos astute invidiam declinare, asserunt istam prater fidei periculum esse questionem, ut videlicet si in ea fuerint exorbitasse convicti, non criminaliter, sed quasi civiliter errasse videantur. Ita ad Paulum V. olim scribebat laudatus Auctor.

7. Priusquam huic capiti finem faciam, illud præterire nequeo a Molinianis urgeri decretum, quod iussu Innocentii X. in Congregatione generali Sacræ Romanæ Inquisitionis editum est die 23. Aprilis anno 1564. quo decernitur Actis Congregationum de Auxiliis, vel manuscriptis vel typis editis, nec non authographo assertæ Constitutionis adversus Molinam nullam omnino fidem esse adhibendam, nec illa ab alterutra parte seu a quocumque alio allegari posse, vel debere. Hujus decreti occasione Molinianorum aliqui multas scenas egerunt, quasi nulla sit fides habenda iis instrumentis, quibus tota nititur Historia de Auxiliis. At turpiter abusi sunt Innocentii verbis, quorum sensus non est Auxiliorum Acta esse indigna omni fide, cum effici nequeat, ut ex. causa Clemens VIII., & Paulus V. id revera non scripserint, quod re ipsa eos scripsisse ex incorruptis monumentis certissime constat. Ea igitur Innocentii phrasis trita est Romanæ Curiae formula, qua instrumenta quælibet licet integra, & incor-

incorrupta notari solent, vel ob id unum, quod publica fide non consent. Sic antea iussu Urbani VIII. Sacra Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum eadem formula usa est ad declarandum Congregationis decretis, vel decisionibus, sive in lucem editis, seu manu exaratis *nullam fidem habendam esse, nec in iudicio nec extra*, nisi Cardinalis Præfectorum chirographo, & sigillo munita prodeant. Ergone tamquam spuria, & apocrypha habendæ sunt omnes illæ Sacræ Congregationis declarationes, quas Fagnanus, Barbosa, Pignatellus, alique celebres Canonistæ collegerunt, & suos in commentarios transfuderunt etiam post editum Urbani decretum? Innocentius igitur Actis Auxiliorum historię fidem non abstulit; sed publicam tantum ademit auctoritatem, & vim Pontificiæ sententiæ, quam habere nequeunt, donec auctoritate suprema promulgentur, & ultimo Ecclesiæ iudicio finiantur. Quare & eadem pro nulla parte laudari posse asserit eo sensu, quasi ob inflictas ibi censure causa ultimo definita putanda sit. De hoc argumento latius agit Cl. Serry in Præfatione ad Historiam de Auxiliis pag. 12. Sed hæc, quæ diximus sufficere arbitror ad fidem tuendam Actorum Congregationum de Auxiliis, ex quibus prædictas animadversiones in rem nostram collegimus.

CAPUT QUARTUM.

Diluitur objectum ex silentio Ecclesiae petendum.

1 **A**T enim, si controversiæ agebantur ad fidei summam pertinentes, cur post causam illam tanta solemnitate tractatam decem annorum spatio in Congregationibus nihil ea de re Apostolica Sedes definiit? Nonne hoc ipso satis perspicue declaratum est de rebus agi, quæ sunt præter fidem, ac libere Theologorum opinioni permixtæ? Numquid in rebus tanti ponderis fidelibus suis defuisset Ecclesia Christi? Nonne ipsius vitio tribuendum est, si perniciosis iis erroribus fideles inficiantur, quos facile potuisset, ac debuisset avertere?

2. Hoc speciosum argumentum est, quod jactitare non desinunt plerique Theologorum, ut conficiant controversias hujusmodi inanes esse scholasticas concertationes, si tamen Theologi nomen merentur, qui de rerum Theologicarum natura tam perverse dijudicant. Cur Apostolica Sedes hactenus abstinuerit a promulganda sententia, nostrum non est investigare. Id notum Deo est, qui Ecclesiæ suæ semper adest, & attingens a fine usque ad finem fortiter disponit omnia suaviter, Ecclesiæque bonum sapientissimo consilio ita ex una parte promovet, ut ex altera non destruat; quique solus novit tempora, quibus errores evellantur majori Ecclesiæ profectu, ac fidelium suorum utilitate. Quare fatemur nostrum non esse Ecclesiæ Catholicæ prævenire judicium, neque ideo nos posse Molinianos velut hæreticos fugillare. Id prohibent Christiana charitas, & modestia: id Romano-
rum

rum Pontificum sanctiones. Cum solemnem definitionem hactenus Ecclesia suspenderit, hanc humiliter expectare debent Ecclesiæ pusilli, eosque interea servato mutuæ charitatis, & pacis vinculo tolerare, quos & ipsa tolerat.

3. Verum ex his qui colligit controversias de quibus loquimur non esse maximi momenti, Catholicæque doctrinæ summam non attingere, turpissime fallitur, pluraque invicem miscet, quæ sunt accurate distinguenda. Primo enim ii falluntur, cum ex Ecclesiæ silentio colligunt has controversias cum rebus fidei nullo modo connecti. Si Ecclesia positivo judicio declarasset Molinæ placita esse puras Scholarum opiniones nullam cum fidei doctrina affinitatem habentes, esset illorum ratiocinatio non inepta, qui eas nihil interesse contendunt. Verum numquam id declaravit Ecclesia. Immo insigniorum Christiani orbis Academicarum, ac præstantissimorum illius, & sequentis ætatis Theologorum judicia, Congregationum Acta, & Consultorum Romanorum censuras, quibus Moliniana doctrina, uti Pelagiana, vel saltem ut accedens ad Semipelagianismum damnata fuit, nullo decreto hactenus Ecclesia reprobavit, nec unquam eos Theologos exorbitasse asseruit, qui cum in Congregationibus, tum post absolutas Congregationes Summis Pontificibus libellos exhibuerunt de necessitate definiendi hujusmodi controversias, utpote ad fidei Catholicæ summam maxime pertinentes. Paulus V. promisit se promulgaturum sententiam suam, intereaque permisit eas quæstiones servata pace a Theologis disputari; idemque tolerarunt posteriores Pontifices, donec res finiretur judicio Apostolico. Ergo Molinæ doctrina
non

non est absoluta, sed solum sollemnis ejus censura in opportunius tempus rejecta. Hinc & Paulus V. vocatis ad se Cardinalibus, cum iis consultationem iniit non utrum absolute expediret controversias illas dirimere, nec ne, sed utrum expediret *illis temporibus* rem finire, vel differre judicium. Quare & rescriptum Pauli V. his verbis effertur. *In eausa de Auxiliis Sanctissimus Dominus noster Disputantibus, & Consultoribus significavit posse illos reverti ad propria; dixitque Sanctitas sua se opportuno tempore promulgaturum declarationem suam, atque interim serio injunxit, ut in hujusce argumenti tractatione nullus partem alteram notam aliquam, vel censura notare audeat.* Ergo & judicii Apostolici suspensione ne minimus quidem probabilitatis gradus ad Moliniana dogmata accessit. Hinc cum sciviscet Paulus V. eo rescripto, quod dederat, Jesuitas abuti ad canendum triumphum, quasi Molinæ doctrina declarata fuisset probabilis: *Non sine stomacho mihi dixit* (scribit celebris vir Franciscus Pegna) *verum non esse, quod ipse opinionem Jesuitarum ut probabilem approbasset.* Et re quidem vera qui nihil definit, nihil affirmat, vel negat. Ergo ex Apostolici decreti, suspensione Moliniana sententia alia non evasit ab ea, quæ erat antea. Ergo ea absoluta non est, sed destinata in illam a Sede Apostolica censura, & gravi Romanorum Theologorum judicio onerata ad hæc usque tempora mansit. Ergo ex Ecclesiæ silentio inepte colligitur has controversias nihili faciendas esse.

4 At enim Ecclesia quæstiones hujusmodi liberæ Theologorum opinioni permisit: ergo utriusque partis doctrinam æque sanam judicavit.

5 Nego consequentiam. Alia enim est opinandi liber-

bertas, quæ oritur ex positivo Ecclesiæ judicio ; alia est opinandi libertas , quam Ecclesia tolerat, quæque oritur ex solemnis judicii suspensione . Prima sententiam sanam, & probabilem efficit, ut pote quæ oritur ex judicio dogmatico , quo doctrina sana definitur ; altera vero non item ; cum ea sit ex suspensione judicii , qua cum nihil affirmetur , vel negetur , nihil inde probabilitatis ad doctrinam accedit . Jam vero in re, de qua agimus doctrinam Molinianis commentis contrariam vel ipsi summi Pontifices summis laudibus commendarunt , atque ad eam tenendam Theologos non semel adhortati sunt . *Magno igitur animo* (scribit ad Dominicanos Benedictus XIII.) *ccntemnit, dilecti Filii, calumnias intentatas sententiis vestris de gratia præsertim per se , & ab intrinseco efficaci, ac de gratuita prædestinatione ad gloriam sine ulla prævisione meritorum , quas laudabiliter hætenus docuistis , & quas ab ipsis Sanctis Doctoribus Augustino , & Thoma se hausisse , & verbo Dei summorumque Pontificum, & Conciliorum decretis, & Patrum dictis consonas esse schola vestra commendabili studio gloriatur .* Quas laudes Thomisticae, & Augustinianæ scholæ etiam alii Pontifices dederunt . Rursus in Moliniana dogmata gravissimam censuram emiserat Academia Lovaniensis anno 1587. uti fecit sequenti anno celeberrima Duacensis . Hæ censuræ anno 1679. delatæ sunt ad Innocentium XI. una cum earum Justificatione a Lovaniensibus facta ; quæ post operosum examen ab omni erroris nota immunes sunt declaratæ . Eisdem Lovanienses Theologos anno 1660. etiam Alexander VII. hortatus fuerat, ut *tutissima, & inconcussa Sanctorum Augustini, & Thomæ dogmata semper, & impense revereri studerent .* Porro Lo-

vanientes in censura aperte professi fuerant se rejicere scita Molinæ, ac tueri gratiam natura sua efficacem. Ad hanc ergo tenendam Lovanienses excitabat eo Brevis summus Pontifex Alexander. Porro ostendant quæso Moliniani, quandonam Romani Pontifices aliquam Academiam, ac Theologos hortati sint ad tenenda *inconcussa dogmata Molina*? Afferant quæso decretum aliquod Pontificis, in quo Molinianæ scholæ laudes celebrentur. At nullum in medium proferent, sed omne decretum etiam Clementis XII. quod Molinismo favere putant, puræ tolerantia fines nequaquam excedit. Ergo pro Thomistica, & Augustiniana schola opinandi libertas ex positivo Ecclesiæ judicio derivatur: contra vero opinandi libertas pro schola Moliniana non est nisi ex dilatione destinata in illam sententiæ. Ergo falso omnino asseritur Molinianam doctrinam ut sanam dimissam esse a Sede Apostolica; id unum dici potest eam adhuc ab illa tolerari.

6. At enim interea dum ab Ecclesia Moliniana sententia toleratur, ea impune potest defendi a Catholicis Theologis.

7. Distinguo propositionem. Moliniana doctrina potest defendi, quin hæreseos nota incurratur, concedo; absque detrimento Catholicæ de gratia doctrinæ, nego. Hæreseos nota non incurritur, nisi præter errorem adsit etiam pertinacia, qua solemnī Ecclesiæ definitioni resistatur; quare cum in re nostra solemnī Ecclesiæ definitio non habeatur, perspicuum est non haberi in Molinæ Patronis eam animi pertinaciam, quæ hæresim constituit: hunc ergo in sensum dumtaxat admitti potest quod dicitur, Moliniana placita impune, & libere defendi posse a Catholicis Theologis.

Cum

Cum autem ut diximus, ex suspensione iudicii Apostolici nihil probabilitatis ad Molinianam doctrinam accesserit, sed ea manserit, qualis antea fuerat, hæc exigenda est ad sacrarum Litterarum sensum, ad Pontificum, & Conciliorum decreta, ad Sanctorum denique Patrum, maxime Augustini, sententiam. Hinc cum ea nec sacris Litteris conformis sit, nec Conciliis, neque Patribus, maxime Augustino, cujus doctrinam hac in re Ecclesia consecravit, ut suo loco videbimus; hinc merito dicimus eam defendi non posse absque detrimento Catholicæ de gratia doctrinæ.

8. Verum si res ita foret, Molinæ doctrinam Ecclesia damnasset. Huc ergo recidit tota istorum Theologorum ratiocinatio. Si mala esset Molinæ doctrina, eam anathemate percussisset Ecclesia; atqui id hætenus Ecclesia non egit; ergo nullus nisi temere eam male sanam dixerit.

9. Quid vero si hujus syllogismi majorem nego? At, inquis, errorem probare nequit Ecclesia; assentior; sed nego Ecclesiam prudenter non posse saltem ad tempus errores aliquos tolerare. Id enim interdum fit prudentissime; primo cum de rebus agitur, quæ vel non sunt expresse ab Ecclesia definitæ, vel si definitæ fuerunt, novis emergentibus erroribus multum sunt obscuratæ, adeo ut penes multos dubia sit novæ doctrinæ falsitas, neque tam manifeste appareat illius pugna cum Ecclesiæ doctrina, maxime vero cum numerum, atque potentiam eorum, qui novas opiniones tuentur, considerans Ecclesia veretur, ne si falsa doctrina damnetur, in partes scindatur, & in parte præcisa remaneat insanabile vulnus erroris: tunc a solemni definitione prudenter etiam diu abstinet secundum Chri-

stianæ charitatis regulas, ne ipsa cogatur magnam fidelium suorum multitudinem e sinu suo excommunicatione rescindere. His in circumstantiis decretorium iudicium Ecclesia suspendit, donec vel eorum numerus imminuatur, qui novitati favent, vel defervescente pugnantium ardore, ac veritatis luce paulatim latius sese dilatante, vel profanæ novitates ipsæ cadant per se, vel res finiri possit concordissima Ecclesiæ auctoritate. *Hoc facit sanitas pacis* (inquit Augustinus lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 2.) *ut cum diutius aliqua obscuriora queruntur, & propter inveniendi difficultatem diversas pariunt in fraterna disceptatione sententias; donec ad verum liquidum perveniatur, vinculum permaneat unitatis, ne in parte præcisa remaneat insanabile vulnus erroris.* Hanc prudentem œconomiam Ecclesiam non semel adhibuisse in damnandis erroribus, ut alia præteream, perspicuum facit Semipelagianorum exemplum, quorum errores Ecclesia confixit centum post annos ab Augustini obitu: intererat enim, ut observat Sirmondus in notis ad Concilium II. Arausicanum, intererat, inquam, Concilium istud ad hæc potius tempora differri, idest ad annum 530. propter multos doctrina, ac pietate præstantes viros, qui spatio interjecto in Gallia visi sunt Semipelagianis favere.

10. His etiam de causis factum est, ut hætenus iudicium Ecclesia suspenderit in causa Molinæ. Non dum omnibus fortasse explorata erat Molinianæ sententiæ cum Pelagiana hæresi plena conformitas ob ingeniosas subtilitates, quas ad contegendam Molinæ doctrinam invexerunt ejusdem Patroni. Rursus pro Molina homines stabant, quorum nec numerus, nec ordo, nec ingenia despicienda videbantur: tantus erat præ-

præterea pro causa Molinæ pugnantium ardor, tantaque calliditas, ut sperari non posse videretur fore, ut decretoriæ definitioni humiliter acquiescerent. Ergo ne in parte præcisa remaneret insanabile vulnus erroris, a ferenda sententia Ecclesia prudenter abstinit, toleravitque interea in sinu suo adhuc de his quæstionibus disputari. Verum ex hac prudenti Ecclesiæ œconomia perperam inferunt doctrinam Molinæ malam non esse. Mala erat Semipelagianorum sententia etiam antequam lis finiretur Ecclesiæ auctoritate; nam Ecclesiastica definitio malam ex bona sententiam non facit, sed solum eam esse malam infallibili judicio declarat. Hinc & S. Prosper Massiliensis dogmata appellabat *Pelagianorum reliquias*, *Pelagiana hereseos surculos* &c., eaque, & eorum auctores durius, quam fortasse voluissent hi blandi, facilesque Theologi, cum quibus rem agimus, insectabatur, ut patet ex Præfatione libri contra Collatorem; eisque satis gratificatum esse existimat, si sub operis finem Ecclesiæ communionem illos potiri diceret. *Quorum tamen, aiebat, dum adhuc non sunt a fraterna societate divisi, toleranda magis est intentio, quam desperanda correctio; donec Dominus per Ecclesiæ Principes, & legitimos judiciorum suorum Ministros hæc, quæ per paucorum superbiam, & quorundam imperitiam sunt turbata, componat.* Ex quibus omnibus perspicuum est eos falli vehementer, qui de Molinæ sententia ex Ecclesiæ silentio judicant, eosque temeritatis redarguunt, qui eam ut malam prædicant, & a Catholica de Gratia doctrina difformem.

II. At cur permittit Ecclesia silentio suo tot Theologos in re tanti momenti a via veritatis recedere?

Non-

Nonne horum vitium Ecclesiæ tribuendum est ?

12. Sed nequaquam id sequitur : siquidem Ecclesia Christi etiamsi decretorium iudicium in re aliqua interdum suspendat, fidelibus suis interea non deest; iis enim viam ostendit, quam tenere possint, si tutissime velint incedere; in quam sententiam ipsa propendeat, non obscure significat; doctrinam veritati consonam docere non desinit ore, & scripto multorum cum Ecclesiæ Præfulum, tum præstantiorum Theologorum, qui Catholicæ doctrinæ tenaces sunt, eamque valide tuentur adversus errores: regulas etiam proponit, ad quas controversiæ exigi, & dijudicari facile possint, quas qui sequitur animo docili, & præjudiciis exuto, viam veritatis reperit; qui vero eas contemnunt, vel contortis interpretationibus nituntur eludere, ut novitati faveant, non Ecclesiæ vitio, sed sua temeritate labuntur. Ecclesiæ filiis vel ipsi nutus Matris suæ sufficiunt; ejus vocem libenter audiunt, & internoscunt etiam inter spissas errorum tenebras; neque expectant, ut veluti bruta animantia virga ducantur, vel terreantur fulmine; sed Ecclesiæ nutibus humillime obsequuntur. Itaque Ecclesia Dei inter paleam, multa-que zizania constituta multa tolerat, & tamen quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam non approbat, nec tacet, nec facit, ut loquitur S. Augustinus Epistola 55. Gemit ergo Ecclesia Christi, dum errores in sinu suo justis de causis tolerare quandoque cogitur; tolerat ipsa, sed errores non approbat, nec facit, nec tacet; sed fidelibus suis innuit amantissima Mater veritatis inveniendæ rationem, ac viam. Multis id exemplis demonstrari posset, nisi evidens res esset in controversia, quam versamus. Quot enim sunt, qui-

quibus oculati fideles monentur de periculo Molinianæ doctrinæ? Hanc esse novam nemo nescit cum vel ipse ejusdem Auctor de novitate sententiæ suæ gloriatur ita scribens in lib. Concordiæ: *Hæc ratio conciliandi libertatem arbitrii cum Divina prædestinatione a nemine quem viderim hucusque tradita est*. Ad hanc sub ea quasi caligine involutum Sanctum Augustinum non attendisse ibidem asserit. Hanc si Sanctus Pater novisset, tot, tantique Fideles exacerbati non fuissent, neque ad Pelagiana castra declinassent. Nemo ergo non intelligit ante Molinam aliam viguisse in Ecclesia de Gratia sententiam, quam adversus eundem valide propugnarunt, ac tueri pergunt insigniores Catholici Orbis Theologi. Ex quo colligitur Ecclesiam semper in sinu suo docuisse, ac docere antiquam, ac veram doctrinam de Gratia, licet novos errores solemni decreto nondum proscripserit. Quibus quilibet admonetur, quam sententiam, si tutus esse velit, se tenere oporteat: quare si novitatis amore se capi finit, ipsemet accusandus est, non Ecclesia Christi, quæ, dum tolerare in multis errores cogitur, in paucis, qui eos execrantur, dolet & gemit.

13. Præterea in quam sententiam Ecclesia propendeat, ipsa satis perspicue significavit. Siquidem censuras ab illustrioribus Academiis, Ecclesiæque Theologis, ac vel ipsis Romanis Consultoribus latas in Moliniana dogmata, licet decretorio judicio ea nondum confirmaverit, nunquam tamen reprobavit; immo censuras, quas tulerant Lovanienses, continere doctrinam Catholicam iisdem significavit Innocentius XI., ut §. 4. observatum est. His addite, quod eodem §. animadvertimus doctrinam Molinianæ contrariam a

Benedicto XIII. declaratam esse ab Augustino, & Thoma haustam, Verbo Dei conformem, Summorum Pontificum, & Conciliorum decretis, dictisque Patrum consentaneam, eamque ab adversariorum calumniis semper Pontifices vindicasse, atque ad eam docendam Academias, & Theologos sæpe numero hortatos fuisse: quod certe pro doctrina Molinæ ab ullo Pontifice numquam factum esse reperies. Porro ex his quis non videt quam sententiam Ecclesia laudet, ac probet, & quam ipsa a filiis suis teneri desideret? Ergo nutus Ecclesiæ sequatur, ejusque desideriis obtemperet, qui in re tam gravi errare non vult. Nimium indocilis filius cenferi debet qui semitam, quam amantissima Mater innuit, tenere ideo renuit, quia non terretur minis, nec timore poenæ eam cogitur arripere. Ergo si labitur, malam animi sui indolem causam erroris esse cognoscat, non Ecclesiæ errorem tribuat, quæ licet inter paleam, multaue zizania constituta multa toleret, errores tamen ipsa non probat, nec facit, nec tacet.

14. Accedit Ecclesiam præter communes eas regulas, quarum ope de controversiis omnibus judicari potest, peculiarem nobis regulam proposuisse, ad quam quæstiones hujusmodi exigenterentur. Declaravit enim de hisce rebus judicium ferri oportere secundum S. Augustini mentem, ex eoque discendum quid de gratia, & libero arbitrio Catholica Romana Ecclesia teneat. Id nos ostendimus in Tract. de prædestinatione Sanctorum, in quo etiam compescuimus temerarias illorum querelas, qui ajunt vel Augustinum a veterum sententia hac in re recessisse, vel æstu disputationis abreptum excessisse in disputando

justum veritatis modum, & in alterum extremum incidisse. Jam vero hac regula præ oculis habita, qui ingenuus sit, ac veritatis amore ducatur, facile internoscere potest falsam doctrinam a vera, non solum ex operum Sancti Doctoris lectione, sed vel ipsa Molinianorum confessione, qui cum viderent Molinæ placita Augustinianæ doctrinæ non esse conformia, nihil magis in deliciis habuere, quam Sancti Patris auctoritatem infringere, vel minuere. Infinitus essem si singula istorum Theologorum testimonia proferre vellem; aliqua tantum afferam ad comprobandum quod assero. Quam honorifice de Augustino sentiat Molina, jam nuper vidimus. Maldonatus in suis operibus Theologicis de tanto Doctore tanta animi irreverentia persæpe loquitur, ut stomachum moveat. Tract. 4. disputat. 2. quæst. 3. cap. 10. hæc scribit: *Sententia S. Augustini (de prædestinatione) ante illum inaudita fuit, & post illum nullus Græcus auctor eam secutus est. Hinc Maldonatus hac de re sententiam illam solam veram esse credit, quam eo judice, omnes veteres tenuerunt, excepto Augustino, & ejus discipulis. Quæst. 4. Augustinus durissime omnium de prædestinatione locutus est; & infra: denique argumenta, quibus S. Augustinus in eam sententiam adductus est, indigna sunt ejus ingenio. Vasquesius in suis Commentariis in primam partem Summæ S. Thomæ tom. 1. dist. 97. cap. 3., postquam probaverit contra Augustini mentem auxilium sufficiens omnibus dari ita concludit: temere affirmabimus illud auxilium aliquibus denegari, atque ab Augustino, & aliis, qui id docuerunt, petere possumus undenam hujus voluntatis Dei certiores fuerint effecti? Mariana in Tractatu de morte, & immortalitate loquens de negotio præ-*

desti-

destinationis : *Augustinus* , inquit , *primus quod sciam*
inter antiquos in veteri spatio novam semitam excogitavit,
nova impressit vestigia . Idem vero cap. 8. *non omnes,*
ait, Augustini in eo sententiam probant : horrida multis
videtur, & aspera . Sanctum vero Doctorem in dispu-
 tando modum excessisse, ad alterum extremum decli-
 nasse ; cautissime idcirco legendum, ne hæretica dog-
 mata ex eo hauriantur, sollicitè monent P. Martino-
 nius, P. Adam, alique plurimi. Sed nihil in Augustini
 auctoritatem petulantius esse potest viginti duo illis
 assertionibus, quas Sacrum Inquisitionis tribunal in
 Hispaniis proscripsit; quarum una erat: *Augustini qua-*
dam dogmata ab Apostolica Sede esse damnata ; altera
 erat: *Ecclesiam a tutela, & paedagogia S. Augustini esse*
vindicandam ; atque ita passim cæteræ similia Divi Au-
 gustini encomia complectebantur. Quid dicam de au-
 ctore illo, qui se tegere voluit sub ficto nomine Lau-
 noii, qui tam insolenter in S. Patris auctoritatem in-
 surrexit, ut ab Apostolica Sede anathematis fulmen
 promeruerit? Hæc sunt, & alia multa similia, quæ
 brevitatis causa prætereo, encomia, & laudes, qui-
 bus Moliniani S. Augustini auctoritatem prosequun-
 tur. Jam vero fidelis quisque de falsitate Molinia-
 næ doctrinæ facile judicium ferre potest. Habet enim
 ex una parte Ecclesiæ definitionem, quæ hac in re
 consecravit Augustini doctrinam: habet ex altera Mo-
 linianorum confessionem, qui sibi adversum S. Docto-
 rem ultro fatentur. Quid ergo adhuc animi pendet?
 Ergo si labitur in re tanti momenti, sua temeritate
 labitur, non Ecclesiæ vitio. Posteriores quidem Mo-
 liniani, cum ad Divi Augustini mentem controversias
 hujusmodi expendere coacti sint, S. Augustini testi-
 mo-

monia in suæ causæ patrocinium pertrahere nisi sunt; sed hi serius venerunt post ingenuam confessionem, quam ediderunt & Molinismi Architectus, & præcipui ejusdem Patroni. Deinde quam contortis interpretationibus ad se S. Doctorem pertrahant, suo loco videbimus.

15. Neque vero vos moveat eorum numerus, qui Molinianæ sententiæ faverunt, vel favent. Nam primo tam ingens fortasse non est, quam vulgo creditur. Molinæ enim doctrina continuit se se intra domesticos parietes; externos autem defensores non adinvenit, nisi aliquos ab institutis majorum suorum degeneres: contrariam autem propugnarunt, ac tuentur omnes fere Ordines Regulares, atque Theologi ætatis cujuslibet præclarissimi; neque inter ipsos Molinæ socios defuerunt, licet numero paucissimi, qui sanioris doctrinæ vindices extiterint, ut videri potest apud Clar. Berti de Theologicis disciplinis lib. 14. cap. 10. Deinde novum non est in Ecclesia errores interdum succrescere, ac multorum animos occupare. Ut unum ex multis, quæ afferre possem, exemplum proferam, ingemuit olim Catholicus orbis, ac se Arianum esse miratus est, ut Hieronymi phrasim adhibeam, qua intelligitur quam late patuerit eo tempore Arianorum hæresis. Illud certe nemo mirabitur, cui notum sit, quam fortiter hominum animos alliciat opinionum novitas, maxime si huic accedat Neotericorum calliditas, atque potentia. Neque propterea quidpiam detrahitur promissionibus Christi, qui dixit semper adfuturum se Ecclesiæ suæ. Nam Christi pollicitationes, ut egregie observat Cl. Bossuetius, nec latius extendi debent, nec angustius coarctari, quam illæ

illæ postulent. Promisit quidem Christus fore ut non prævaleant adversus Ecclesiam Inferorum portæ : at nullibi pollicitus est fore, ut nunquam Catholica veritas & impugnetur, & obscuretur. Habet Ecclesia Christi non raro plena procellarum, ac tenebrarum tempora, quæ Deus permittit ad filiorum suorum probationem, & ad pleniorum veritatis triumphum. Sed interea lumen omne non deest Ecclesiæ filiis, quo veritatem ab errore secernant, nisi sponte sinant se abripi ab ingruentium errorum turbine, ut in re, de qua agimus, perspicuum fecimus. Jam vero ex his omnibus liquet, quam inepte ratiocinentur, qui ex Ecclesiæ silentio quod ad Molinismum attinet, concludunt hujusmodi controversias nullius esse utilitatis.

16. Cæterum non concesserim absolute, & univ ersim tolerari Molinismum ab Ecclesia. Nam in Molinæ systemate duplex errorum genus distinguere possumus : alii sunt antiqui Pelagianorum, vel Semipelagianorum errores, quos Molina revocavit; alii sunt, quos ipse proprio Marte antiquis addidit. Cum illorum hæreticorum doctrinam tot Conciliorum decretis Ecclesia proscripserit, eadem proscripta intelligitur quotiescumque iterum in medium producitur; nec enim alio judicio opus est, ut inquit Cardinalis Baronius, cum jam præjudicatum sit. Rursus Ecclesia in his, quæ spectant ad gratiam, & liberum arbitrium se S. Augustinum sequi sæpe numero declaravit. Quidquid ergo Augustini doctrinæ perspicue adversatur, id tamquam *aperta perniciēs* cenferi, ideoque rejici debet. Neque negotium facessit, quod aliis terminis errore pronuncietur; dummodo enim re conveniat cum erroribus olim damnatis, ille tolerari ab Ecclesia non dicitur

citur nisi subtilissime . Jam vero Molina in lib. Concordiæ multa protulit, quæ e Pelagianorum fontibus hausta esse res est manifesta : ergo Molinæ systema in omnibus capitibus ab Ecclesia tolerari dici non potest . Antiquos hæreticorum errores a Molina revocatos suo loco recensebimus .

17. Nunc unum , vel alterum exemplum proferre sufficiat . Primo . „ De fide Catholica tenendum est „ (inquit Bellarm. lib. 6. de amissione gratiæ, & statu peccati cap. 2.) parvulos sine Baptismo decedentes absolute esse damnatos, & non sola coelesti, sed etiam naturali beatitudine carituros esse „ . Hinc S. Augustinus lib. 1. de origine animæ cap. 9. „ non baptizatis, ait, parvulis nemo permittat inter damnationem, & Regnum Cœlorum quietis, vel felicitatis cujuslibet, atque ubilibet quasi medium locum : hoc enim eis etiam hæresis Pelagiana promisit „ . Hunc Pelagianorum errorem proscripsit Concilium Africæ universale num. 3. his verbis : „ Item placuit, ut si quis dicit, ideo dixisse Dominum „ in domo Patris mei mansiones multæ sunt, ut intelligatur, quia in Regno Cœlorum erit aliquis medius, aut ullus alicubi locus, ubi beate vivunt parvuli, qui sine Baptismo ex hac vita migrarunt, „ sine quo in regnum Cœlorum quod est vita æterna, intrare non possint, anathema sit . Nam cum Dominus dicat : nisi quis renatus fuerit ex aqua, „ & Spiritu Sancto, non intrabit in Regnum Cœlorum ; quis Catholicus dubitet participem fieri diaboli eum, qui cohæres esse non meruit Christi ? Qui „ enim dextera caret, sinistram procul dubio partem „ incurret „ . Quis ergo tolerari dixerit errorem Molinæ

linæ concedentis parvulis non baptizatis naturalem beatitudinem! Ita enim scribit in lib. Concordiæ qu. 23. art. 4. & 5. dist. 1. memb. 9. „ Parvuli reprobati „ perinde se habebunt, ac si in solis naturalibus fuisset constituti: immo post diem Judicii cum ipsorum animæ suis fuerint restitutæ corporibus ab omnibus molestiis, & ærumnis, quibus in hac mortali vita subjacemus supernaturaliter liberabuntur, melioremque in naturalibus vitam vitio omni mentis, & corporis immunem in perpetuas æternitates ducant, quam ullus umquam mortalium duxerit. Ineptiat profecto necesse est, qui novum Ecclesiæ Judicium expectat, ut Molinæ error proscriptus dicatur, jam olim in Pelagianis tam clare damnatus.

18. Alterum exemplum sit hujusmodi. Synodus Arausica II. can. 6. ita definiit: „ Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, contentibus, studentibus, &c. misericordiam dicit conferri divinitus aut obedientiæ humanæ subjungit gratiæ adjutorium resistit Apostolo dicenti: *Quid habes quod non accepisti? gratia Dei sum id, quod sum* „. Jam vero coecus sit oportet, qui cum hac Ecclesiæ definitione apertissimam pugnam non videat Molinianæ doctrinæ, qua dicitur, *Deum non denegare gratiam facienti quod in se est, non solum viribus gratiæ, sed etiam illi, qui cum non habeat gratiam facit quod in se est viribus nature*. Quid vero Molinam juvat asserere liberi arbitrii conatus non habere rationem meriti ad promerendam gratiam; cum & hoc olim dicerent Semipelagiani, qui nihilominus damnationem non potuerunt effugere; & ad rei summam nihil interfit, dummodo concedatur, gratiam Dei liberi

beri arbitrii operibus præveniri, & secundum ea certissime tribui? Quid eum juvat somniari festivum, ac lepidum quoddam pactum initum inter Christum, & Deum Patrem, conferendi gratiam homini facienti, quod in se est viribus naturæ? Quis, bone Deus! non videat hæc esse Molinæ figmenta addita ad fucum faciendum incautis, ut cum quoad rei substantiam cum Semipelagianis mirifice convenit, se ab iis discrepare saltem vocabulis videatur? Verum si speciosa vocum mutatione, & inanibus quibusdam figmentis fas esset eludere Conciliorum decreta, nulla definita veritas intacta consisteret. In his ergo aliisque similibus capitibus, de quibus suo loco dicemus, Molinismum ab Ecclesia tolerari nequaquam concesserim. *Neque enim alio iudicio opus est* (iterum dicam cum Cardinali Baronio) *cum jam præjudicatum sit*; semperque reprobet Ecclesia Christi, quod olim reprobavit. Hinc & Romani Consultores multa Molinæ doctrinæ capita de viribus maxime liberi arbitrii ceu aperte Pelagiana damnarunt. Hinc Illustrissimus Rhemensis Archiepiscopus Mauritius Tellier in celebri illa pastoralis Instructione, quam edidit probantibus, & plaudentibus insignioribus Galliarum Episcopis, maxime Clariss. Bosuetio inter cæteras Molinæ assertiones, quas censura notavit, illam de naturali beatitudine parvulis non baptizatis concedenda ut Pelagianam proscripsit: quod etiam fecerunt quinque Episcopi in epist. ad Innocentium XII. adversus Cardinalem Sfrondatem. Rursus Clerus Gallicanus in comitiis & censura anni 1700. in Molinæ assertiones, quas secundo loco in exemplum attulimus, hanc sententiam tulit. „Hæ propositiones, „ qua parte causam discernendi inter justos, & non justos

„ justos in opera mere naturalia referunt, Semipelagianismum instaurant mutatis tantum vocibus. Patet autem, quod inter Deum, & Christum asseritur, commentum est temerarium, erroneum, nec solum tacente, sed etiam adversante Scriptura, & SS. Patrum traditione prolatum, . Denique vidimus cap. 3. §. 4. vel ipsos Jesuitas emollire, & emendare studuisse Molinianam doctrinam, præsertim quod spectat ad efficaciam gratiæ, ut constat ex decreto Generalis Aquaviæ, quod ibidem citavimus. Ergo perspicuum est nec laudatos Episcopos, & Theologos, nec Gallicanam Ecclesiam, nec ipsos quidem Jesuitas credidisse Molinismum totum qua late patet ab Ecclesia tolerari.

19. Molinismus ergo ab Ecclesia Dei toleratur quoad aliquos errores, quos Molina antiquis adjunxit, & quos alibi recensebimus. Hinc laudatus Archiepiscopus Tellier in sua Instructione postquam aliqua Moliniani systematis capita censura notavit, permisit, vel ut melius loquar, asseruit se non esse impediturum, quin Jesuitæ in sua Diœcesi docere pergerent a Molina traditas rationes conciliandi liberi arbitrii cum divina prædestinatione, dummodo impofterum Molinæ sententiam non amplius obtruderent ut unicum orthodoxum tanti mysterii explicandi modum, neque uti liberam opinionem ponerent prædestinationem gratuitam ab Augustino secundum Scripturas prædicatam, & omni retro tempore ab Ecclesia susceptam. His dumtaxat conditionibus Jesuitis permisit scientiæ mediæ defensionem adversus Angelici Doctores Scholam, quam, ait ille, posthabita sanctissimi Institutoris Ignatii voluntate, & contemptis Generalium Societatis

Con;

Congregationum statutis deferuere. Videtis ergo Molinianum systema non in omnibus, sed solum in aliquibus capitibus tolerari. Quo posito facile componuntur varia, ac sibi specie tenus contraria de Molinismo judicia, quæ vel ipsi ejusdem hostes quandoque tulerunt. Nam Clarissimus Bossuetius, qui & in pastoralis instructione Mauricii Tellier, & in censura Cleri Gallicani adversus recensitos Molinæ errores edita maximam partem habuerat, vel ipse a Semipelagianismi nota Jesuitarum doctrinam absolvit. Cum enim ille objecisset Domino Jurieu præposteram agendi rationem, qua Calvinistæ communionem Lutheranis obtulerant, quos ipse Jurieu puri Semipelagianismi accusaverat atque convicerat; hic vero reposuisset Clarissimo Auctori etiam Romanam Ecclesiam Jesuitarum opinionem tolerare, quam dicebat a Semipelagianismo nullatenus discrepare, respondit Bossuetius verum non esse Romanam Ecclesiam Semipelagianismum tolerare; licet Jesuitarum doctrinam non reprobet, cum hæc, saltem si exigatur ad Præpositorum Societatis decreta, eadem cum Semipelagianorum doctrina non sit: quod etiam Clarissimus Arnaldus, & alii dixerunt, ut calumniam de Semipelagianismi tolerantia Romanæ Ecclesiæ ab Hæreticis impactam depellerent. Hi nempe viri doctissimi antiquos errores a novis, quos Moliniani adjecerant, fecernebant; atque cum illos ab Ecclesia non tolerari utpote jam olim prædamnatos agnoscerent, novos eorum errores, quos Ecclesia tolerat, idem non esse, ac Semipelagianam hæresim calumniantibus Hæreticis respondebant.

20. At enim si novi Molinæ errores cum antiquis

D

olim

olim damnatis non congruunt, quorsum de iis sollicitus esse debet Theologus? Nonne satis est quod olim de hoc argumento Ecclesia sanxit, factum tectumque tueri, quin in adeo difficilibus controversiis tractandis longam operam Theologus impendat?

21. Sed cave ne tua te fallat opinio. Nunquid veritas antiquitus definita ab Ecclesia novis erroribus impeti, & obscurari non potest? Anne quod olim fecerunt veteres Gratia Christi inimici, novis commentis, & hypothefibus facere nequeunt recentiores? Numquid una est veritatis labefactandæ ratio, adeo ut qui unam occluserit, inimici hominis insidias vereri amplius non debeat? Catholicam de gratia doctrinam omnium primus destruere palam aggressus est Pelagius. Contra eandem postea steterunt Semipelagiani, qui novam hypothefim excogitando a damnatis Pelagianorum erroribus videbantur recedere. Verum & ipsi ab Ecclesia proscripti sunt, quia licet novum quid addiderint quod non admitterent Pelagiani, adhuc tamen convincebantur non plene recipere Catholicam de gratia doctrinam. Denique de gratia Christi non recte sentiunt nostris temporibus Moliniani. Hi quidem novum quid addiderunt, quod nec Pelagiani, nec Semipelagiani excogitarunt; sed cum Molinianorum additio novus error sit, quo non tota recipitur de gratia Christi doctrina, hinc Moliniana sententia huic adhuc opponitur. Quid ergo juvaret jam toties contritos veterum Hæreticorum errores refellere, novos autem impune grassari permittere? Qui catholicæ veritatis studio ducitur, non minus antiquos, quam novos errores infectatur. Detrimentum illud quod catholicæ doctrinæ olim attulit

Hæ-

Hæresis Pelagiana, vel Semipelagiana, illud idem, vel saltem non multo levius nunc illi affert Molinianum de gratia systema, ut ex dicendis constabit. An ergo bene actum esse censebis, si in illam stilum acuerint Theologi, hoc autem libenti animo toleraverint? An quia nunc error personatus insidiatur catholicæ veritati, frigidus esse debet Theologus, veritatis strenuus propugnator? immo eo dignior est Theologi studio disquisitio, quo error periculosior; eo autem periculosior est error, quo occultior, multisque difficultatibus implicatior. Tunc enim facilius simpliciorum animos subit, nisi oculatiorum Theologorum cura ille detegatur, & repudietur.

22. At incertum est, ais, an Moliniana sententia sit novus error adversus catholicam de gratia doctrinam 23. Assentior, si loquaris de certitudine, quæ ex infallibili Ecclesiæ judicio derivatur, cum in re nostra nullum hætenus habeamus solemne Ecclesiæ decretum. At si certitudinem illam spectemus, quam haurit Theologus ex Sacrarum Litterarum, Patrumque traditionis studio, inficior incertum esse, an Molinæ systema novus error sit circa doctrinam de gratia. Ita ne vero ad unam Ecclesiæ actu docentis definitionem omnia exigis, ut Sacras Litteras, Conciliorum, ac Patrum decreta parvipendas? Numquid aliter judicatura est Ecclesia Christi, quam ferat sacrarum Litterarum, & Patrum traditionis auctoritas? Tuum ergo est ad hæc regulas controversias exigere interea dum humiliter expectas Ecclesiæ definientis judicium. Deinde licet incertum esset an Molinæ doctrina sit novus error, certum tamen est, hanc non esse doctrinam Ecclesiæ: aliam enim semper a se suscep-

ceptam tibi Ecclesia innuit, ut ostendimus. Tandem incertum sit, an Molinæ sententia novus sit error, cum tamen agatur de re tanti momenti: quo jure controversias hujusmodi tacitus præteris? vel ipsa rei incertitudo, cum agitur de summo periculo, te sollicitum efficere debet. Præstantissimi quique cujuslibet ætatis Theologi adversus Molinæ novitates insurgunt: tu ne solus quasi cæteri omnes fanaticismo ducantur, futilitatem harum controversiarum agnosces? Quid aliud sibi vult Ecclesia, dum judicium suspendit, & has quæstiones utrinque a Theologis disputari permittit, quam ut quædam fortasse obscuriora, & diligentius investigentur, & intelligantur clarius, atque ita ab adversario mota quæstio discendi existat occasio? Ita ne vero Ecclesiæ votis annuit frigidus ille Theologus, qui has quæstiones desidioso silentio præterit, & quod sane festivum est, prudens sibi esse videtur, dum ignorantiam, & desidiam suam specioso pacis nomine prætexit? At prudentiam istam, quæ prudentia carnis est, respuit Theologi munus; respuit ingenuus veritatis amor, qui cum de rebus fidei agitur, vel cum fide connexis, vel ipsum novitatis conspectum exhorret, refugitque vel levem erroris umbram. Si antiquam Ecclesiæ doctrinam adversus novitates tueri definis, eo usque progredi opinandi licentiam conspicies, ut nihil intactum mansurum sit.

24. Huc demum addo cum Clar. Bossuetio duo veritatum genera distingui oportere, quarum aliæ sunt expresse ab Ecclesia definitæ; aliæ non definitæ quidem, sed tamen arctissimo nexu cum illis conjunctæ; quarum cum priores, tum posteriores Theologi stu-
dium

dium expostulant; qui cum veritatem amare impense debeat, tolerare certe nequit eam non solum funditus extirpari, sed ne labefactari quidem, & infirmari. Veritatis enim doctrina longissimo principiorum vinculo deducitur, quorum alia aliis sese propius contingunt, alia aliis remotius. Hinc ut illa detrimentum capiat, fatis est, ut aliquis veluti annulus disrumpatur, cui licet proxime non cohæreat catholicæ doctrinæ articulus, alia tamen principia connexa sunt, quæ si infirmentur, etiam Christianæ Theologiæ articulo ruinam minantur. Sic enim paulatim purioris doctrinæ nervi, ut ita loquar, inciduntur, succusque exhauritur: quo fit ut non remaneat nisi illius species, seu spectrum, ac ita vigore omni destituta facile concidat, & intereat. Illud etiam cavere debet Theologus, ne funestis corollaris viam apertam relinquat; ansamque præbeat humano ingenio novarum opinionum feracissimo pejora cudendi: plurimi enim interest hujus impetum coercere nihil ei subministrando, ex quo occasionem possit arripere labefactandi fidei nostræ dogmata, novaque commenta proferendi. Ex quo enim advenit liberior de rebus Theologicis disserendi methodus, efferbuitque pruritus novis Theologiæ placitis adulandi corruptæ hominum rationi, vix dici potest, quot quantaque mala in Christianam Theologiam derivata sint. Jam vero controversias de gratia, quæ in scholis agitantur, arctissimum habere nexum cum veritatibus fidei ab Ecclesia definitis, atque in totam qua late patet Theologiam maxime influere, ex dicendis fatis ut puto perspicuum fiet. Has ergo parvipendere non debet Christianus Theologus.

CAPUT QUINTUM.

*Natura rerum tractandarum expenditur, ab eaque
desumitur novum argumentum summa
doctrina de Gratia præstantia
& necessitatis.*

1. **S**I rerum, quæ in tractatu de gratia discutien-
dæ a nobis sunt, natura inspiciatur, ni-
hil ea tractatione sublimius, nihil nobis utilius, &
magis necessarium inveniri posse deprehenditur. In-
quiritur enim quid primæ omnium causæ tribuendum
sit? An Deus omnia operetur in nobis? An Deus sit
adeo omnipotens, ut omnia quæcumque voluerit, fe-
cerit in cœlo & in terra, & in omnibus abyssis? An
suprema libertas, an ratio primæ causæ Deo conve-
niat? An absolutum exerceat in creaturas suas etiam
libertate præditas dominium? an ipse prior de crea-
turarum suarum forte definiat? An vero finibus coer-
ceatur, & quibus coercenda sit divina potestas? Hæc
autem scire tanti interesse puto, quanti interest de
Deo digne sentire, quod omnium est præstantissi-
mum, ac nobilissimum catholicæ nostræ Religionis
objectum. Neque vero ex harum rerum pertractatio-
ne unice pendet nobilissima illa notio, quam de ex-
cellentissima Dei natura habere debemus; sed etiam
maxime pendet omnium maximum, quod agere de-
bemus salutis nostræ negotium. Quum enim hæc di-
scutiuntur, eo demum res recidit, ut inquiretur unde
salus nostra pendeat? An a Deo vel a nobis pen-
deat? An tota a Deo, vel tota a nobis? An partim
a Deo, partim a nobis? Hæc autem cognoscere tanti
in-

interest, quanti nostra interest ejusdem salutis consecutio.

2. Siquidem primo ex earum veritatum notitia consequitur fideles cognoscere, quid a Deo in suis orationibus postulare debeant. Hanc rationem potissimum urget Carthaginense Concilium in Epist. ad Innocentium I. ut eum ad divinæ gratiæ efficaciam contra Pelagium statuendam adduceret. Quia nimirum nostris ad Deum precibus efflagitamus, quæ propriis conatibus præstare ex nobis ipsis minime possumus: inaniter enim a Deo petitur, & irriforie, quod in nostra potestate positum est. Ergo quid propriæ vires possint nosse congruit, ut Deum prudenter, ac sicut oportet oremus. *Consideret sanctitas tua (ajebant laudati Concilii Patres) & Pastoralibus nobis compatiatur visceribus, quam sit pestiferum, & exitiale ovibus Christi, quod istorum sacrilegas disputationes necessario consequitur, ut nec orare debeamus.... si enim hæc possibilitate natura & arbitrio voluntatis in potestate sunt constituta, quis non vident ea a Domino inaniter peti, & fallaciter exorari, cum orando poscuntur, quæ natura nostra jam ita condita sufficientibus viribus obtinentur? Quam rationem usque adeo probavit S. Pontifex, ut ad eosdem Patres rescripserit: non consequitur gratiam, qui eam a Deo pendere minime confitetur..... isti qui tales sunt nullam Dei gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se posse confidunt, quantum vix illi, qui ab illo postulant, & accipiunt, promerentur; quod etiam repetit in rescripto ad Patres Concilii Millevitani: quid acerbius in Deum (ait) fingere potuerunt..... hoc est dicere quid mihi opus est Deo? Idem inculcat S. Augustinus Epist. 89. ad Hilarium multis ostendens Deum a nobis frustra exorari, nisi ejus dona confiteamur:*

hinc accurate perpendit oraculum illud Sapientiæ 8. *Scivi quoniam aliter non possum esse continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat sapientiæ scire cujus esset hoc donum: adii Dominum, & deprecatus sum illum.* Ex quibus verbis colligit S. Pater neminem quidquam a Deo obtinere nisi petat, neminem petere, nisi noverit, quid a Deo pendeat, atque idcirco oportere cognoscere, ut prudenter & religiose petamus. Scire ergo debemus, an totum a Deo pendeat, ut totum a Deo petamus, atque ideo consequamur quod a Deo donari cognoscimus. *Nolite errare* (ait Augustinus lib. de dono perseverantiæ cap. 2.) *Deus non irridetur. O homo non verborum tuorum tantum, verum etiam cogitationum tuarum testis est Deus: si aliquid a tanto divite veraciter, ac fideliter poscis, ab illo, a quo poscis, te accipere crede quod poscis. Noli eum labiis horrorare, & super eum corde te extollere credens a te ipso tibi esse, quod ab illo fingis orare.* Irrisoria petitio est, cum id ab eo petitur, quod scitur ipsum non dare, sed ipso non donante esse in hominis potestate, vel eo donante homini numquam deesse posse. Quis nisi irrisorie a Deo peteret ex. c. corpus, oculos, animam &c, quæ jam a Deo se accepisse cognoscit? Igitur Deum irrideret Pelagianus, si ab ipso peteret potentiam implendi præcepta Dei, quam libero arbitrio insitam esse existimat. Deum irrideret Semipelagianus si bonæ voluntatis initium quod a se ipso habere putat, a Deo postularet. Deum irrideret Molinianus, si a Deo peteret consensum gratiæ, quem Deus ab illo expectat, vel si peteret gratiam versatilem, quam ipse putat nulli hominum deesse.

3. Vides ergo quanto in periculo versaris, nisi cognos-

gnoscas quid a Deo accipias, ut ab illo veraciter petas quod ab eo te credis accipere. Nec enim consequitur gratiam qui eam a Deo pendere minime confitetur; injuriamque Deo irrogat qui ab eo flagitat quod ab illo se non credit accipere, vel quod credit eum juste denegare non posse. Futile enim est quod ajunt nonnulli, a Deo illud etiam peti posse quod scitur esse in nostra potestate; sicut Ecclesia a Deo postulat Sacramentorum effectus, licet cum Sacramentis Dei virtus eos conjunxerit arctissima connexionem. Hoc enim exemplum nihil prorsus facit ad rem. Nam inter Sacramenta, quæ sunt sensibilia quædam signa, interque gratiam quam illa producant nulla est naturalis, & necessaria connexio; sed libera Dei voluntate factum est, ut sensibilibus signis semper gratia respondeat, nisi obsit hominis malitia. At dum illam connexionem Deus sancivit, etiam futuras Ecclesiæ suæ preces respexit, atque hujus columbæ gemitibus, ut ait S. Augustinus, ut illa, ita cetera omnia dona alligare voluit. Contra si potentia bene agendi viribus liberi arbitrii naturaliter insita sit, vel gratia versatilis, quæ illam potentiam confert, ita sit cum natura conjuncta, ut cum illius egemus, numquam deesse nobis possit, harum rerum connexio ab orationibus nullatenus pendet, sed a natura rerum, quæ connexæ dicuntur. Hinc nihil ad eam conferunt preces, quæ idcirco ad Deum inutiliter funderentur.

4. Si vero confugas ad Congruismum, aliqua quidem precandi necessitas tibi superest, sed aliam precandi formulam adhibeas necesse est, quam fieri soleat. Ad summum enim postulare a Deo potes, ut

te

te ad bonum hortetur, & excitet, teque constituat in circumstantiis propitiis, in quibus ille prævidit te esse consensurum gratiæ oblatae; sed ab eo non peteres, nisi irritorie voluntatis tuæ consensum, quo gratia oblata redditur efficax, cum ille consensus a gratia non pendeat, sed a te ipso: irritoria autem petitio est si hoc a Deo petitur, quod ipse non facit. Ergo ad Deum confugere potes, non ut illum exores, ut nostras etiam rebelles ad se compellat voluntates; ut omnipotentia sua auferat a nobis cor lapideum, detque cor carneum; ut corda nostra muret, & efficaciter ad bonum inclinet; sed ad Deum confugas necesse est, ut ad Principem quemdam politicum, summæque dexteritatis, eumque exores, ut animi tui inclinationes exploret, opportunaque tempora captet, quibus ille prævidet te gratiæ suæ assensum præstiturum esse. His se contineat oratio tua necesse est, ne sit irritoria, Deoque injuria. At interea vides quanti periculi plena res sit. Si enim vel ipse voluntatis consensus Dei donum est, nec illum tamen a Deo petis, a quo non credis illum accipere, jam in summo periculo tuæ salutis negotium versatur: ut enim sæpe monuimus nemo a Deo quidquam obtinet, nisi petat; nemo veraciter petit, nisi noverit se a Deo accipere, quod petit. Ergo velis nolis fateri cogeris tua maxime interesse scire quid de Gratia Christi sentiendum sit. Quamquam enim non negem peculiari Dei beneficio fieri posse, atque interdum reapse fieri, ut cor rectum sit coram Deo, licet mens fuerit falsis imbuta opinionibus, atque ita impediuntur pessimi malæ opinionis effectus; attamen si rei naturam spectemus, hoc passim non caret sum-

summo periculo. Quid enim perniciosius est mentis, & animi perpetua ejusmodi pugna? Quid magis monstruosum, quam aliquid mente cogitare, & aliud ad praxim reducere; unum mente revolvere, & aliud loqui coram Deo? Neminem arbitror ignorare, quam arcta res sit inter mentem hominisque animum connectio, mutuumque commercium inter perceptiones mentis, & cordis affectus. Quis ergo sibi promittat fore, ut falsas de gratia cogitationes intra mentis secreta ita cohibeat, ut ad cor vitiandum non transeant? Maxime cum ex falsa de gratia doctrina vires accipiat perversa hominis cupiditas, ut facilius animum nostrum seducat. Ergo ex falsis de gratia notionibus magnum nobis imminet periculum. Multum ergo interest rectam de gratia tenere sententiam.

5. At enim non minori periculo subjacet vera de gratia doctrina. Ex hac enim timendum est, ne liberum hominis arbitrium auferatur, vel ne in desidia, aut in desperationem agantur homines.

6. Sed primum dico utrinque par non esse periculum. Duo enim sunt, quæ simul conjuncta periculi magnitudinem metiuntur, scilicet mali gravitas, quod timetur, & facilitas in illud incurrendi: nec enim magnopere malum timeri solet, licet maximum sit, si illud rarissime contingat, & difficillime in illud incuratur. Jam vero etiamsi ponatur gratiæ necessitas ad singulos vel minimos piæ voluntatis motus, ne tamen in prædictos errores incidamus, tot tantaque sunt, quæ nos cohibent, ut vix periculi vestigium appareat. Nam primo ex catholica de gratia doctrina derivatur vel ipsa humani arbitrii libertas, ex eaque pe-

tun-

tuntur efficacissima christianæ fidei, spei, & charitatis motiva, ut ex dicendis patebit. Rursus christiana religio tam alte imprimit in animis fidelium liberi arbitrii veritatem, totque nobis suppeditat dictarum virtutum fundamenta, ut omnem religionis sensum exuat necesse sit, qui de his dubitare velit. Huc adde intimum animi sensum, quo libertatis nostræ tam certi efficimur, ut oleum, & operam perderet, qui adversus luculentissimum conscientiæ nostræ testimonium pugnaret. Igitur ex hac parte in periculum quod timetur, tam difficile incurritur, ut credi vix posset in illud perditos aliquos homines incidisse, nisi sciremus nihil esse tam absonum a veritate, quod cogitare nequeat male sanum hominum caput. Totum ergo periculum, quod ex hac doctrina timeri posset, eo recideret, ne dum inquiritur an totum Deo dandum sit, nimium Deo tribueremus, quin tamen aliquid homini auferretur, quod ad illum veraciter pertinet. Quo posito non peccaremus, nisi excessu quodam humilitatis, grati erga Deum animi, dependentiæ ab eodem &c. quo vitio, quis, amabo, catholicorum summo opere non delectaretur?

7. Contra vero quam grave malum sit quod ex contraria sententia timetur, jam vidimus. Quanta autem sit in illud incurrendi facilitas, liquet ex cap. 2. & sequentibus, ubi animadvertimus hanc sententiam perversæ hominum cupiditati adeo esse conformem, ut corruptæ naturæ vitio Pelagianismus nobiscum veluti innascatur, magisque corroboretur vel ipso intimo sensu libertatis nostræ, quo amor nostrum abutitur. Quanta ergo facilitate mens falsis de gratia notionibus imbuta in id præceps ruet, in quod vitiata natu-

natura animum nostrum inflectit? Si perversus nostrum amor ita nobis occulte insidiatur, etiam cum Deum oramus, ut potissimum ex humilitatis, & christianæ fiducia defectu petendum sit orationum nostrarum vitium, quid in iis aget, quorum mens absurdis de gratia opinionibus præoccupata sagacissimo inimico nova arma ministrat? Quanto ergo gravius est ex hac parte, quam ex altera periculum? Sed demus utrinque æquale esse periculum. Ergo quæstiones, de quibus loquimur adeo exigui momenti non sunt, ut Theologi attentionem non mereantur. Ergo contemnenda non est de hisce rebus disquisitio, quas tot tamque gravia pericula undique circumdant.

8. Sed non solum necessaria est vera de gratia doctrina, ne apud Deum perdamus orationis auxilium, sed etiam ut veram habeamus gratiarum actionem. Ex hac enim discere debemus quas Deo grates rependere debeamus. Quamvis enim Apostolus dixerit *in omnibus gratias agentes &c.* satis tamen significavit non esse iis de rebus gratias Deo Optimo referendas, quæ in liberi arbitrii potestate sunt positæ, cum ille dixit: *quis te discernit? Quid habes quod non accepisti &c.* Hinc optime Augustinus ad Vitalem ita scribebat: „ Prorsus non oramus Deum, sed orare nos fingimus si nos ipsos, non illum credimus facere quod oramus; prorsus non gratias Deo agimus, sed nos agere fingimus, si unde illi gratias agimus, ipsum facere non putamus „. Jam vero nisi credas totum a Deo te accipere, totum Deo acceptum referre non potes. Quanti ergo interest id cognoscere? Quantum enim est salutis tuæ periculum, si aliquid Deo detrahas quod ad illum veraciter pertinet? Si

totum a Deo accepisti, quid magis injurium Deo, quam partem gloriæ suæ illi detrahere qui dixit: *gloriam meam alteri non dabo*? Si vero totum a Deo te non credis accipere, attamen gratias cum Ecclesia exultante Deo referas quasi totum acceperis, labia tua dolosa sunt coram Deo. Fateris enim vocibus tuis Deum facere quod ipsum facere negas animo tuo. Sed noli errare; Deus non irridetur; si fallas homines, Deum fallere non potes, qui non solum vocum tuarum, sed etiam cogitationum tuarum est testis. Tua ergo maxime interest rem hanc accurate perpendere, ne salutis tuæ negotium in discrimen adducas. Jam vero cum discutiuntur varia de gratia systemata, quid aliud inquiritur, nisi quid Deo debeamus, quidque ab eodem acceperimus, ut illi gratias referamus? Si te iudice Deus non operatur in nobis motum voluntatis nostræ, nec eum efficaciter movet ad bonum, sed tantum invitando, & suadendo, non est cur Deo potius, quam nobis gratias rependamus. Immo cum in justificatione potiore partem nos habeamus quam Deus habeat, si suasionibus Deus tantum agat in nobis, ipsi vero voluntatem nostram inclinemus, nobis non Deo referre debemus acceptum, quod in justificationis opere præcipuum est. Quare in gratiarum actione inter te ipsum ac Deum divides necesse est, ac potiore partem tibi, minorem Deo acceptam referas; sicut & in malo opere potiore partem nos habemus quam Dæmon habeat; quia licet ille ad malum suadeat, & excitet, nostrum tamen est voluntatem in illud inflectere. Ergo gratias Deo referre poteris, quod potentiam bene agendi ab eo receperis, vel quod in iis circumstantiis

gra-

gratiam acceperis, in quibus ille prævidit te consensurum esse gratiæ. Sed determinationem voluntatis tuæ, quæ potissimam partem habet in justificationis negotio, non Deo, sed tibi acceptam referre debes. Vides igitur restrictionem aliquam gratiarum actioni figendam esse, eamque majorem, vel minorem, quo magis, vel minus inepte de gratia Dei sentis.

9. Hæc ad aliud christianæ pietatis officium, quod adorationis actu completur, accomodari facile possunt. Oportet enim nos Deum adorare in spiritu, & veritate. Quod tunc digne fit, cum homo se nihil a se ipso habere cognoscens ante infinitam divinæ naturæ majestatem sese prosternit, exinanitque & ab eo se omnia, quæ possidet habere humillime confitetur, eidemque gloriam, ac laudem tribuit. Quamobrem ut videtis hic religionis actus, quo Deum colimus, duos terminos respicit, scilicet Deum, & creaturam; atque ex utraque parte nihil reperiri potest, quod hujusmodi actum finibus circumscribat. Nam divinæ majestatis excellentia non solum omnem animi nostri capacitatem exhaurit, verum etiam infinite superat: ex altera parte quantumcumque sese humiliet creatura, nunquam fines inveniet, quos præterire non debeat, cum creaturæ sint coram Deo quasi non sint, utpote quæ nihil prorsus a se ipsis habent. Qui ergo Deum ut decet adorat, nihilum sui mente recogitans, ac plenitudinem entis in Deo considerans duo veluti extrema infinito intervallo a se distantia percurrens ab uno fertur ad alterum, scilicet a se ipso ad Deum, cui totum reddit, a quo totum accepit secundum illud quod legitur lib. primo

mo Paralipomenon cap. 29. *Quæ de manu tua accepimus, damus tibi.* Porro hic cultus in spiritu, & veritate totus innititur rectæ de gratia doctrinæ, idemque varius sit necesse est, ac quibusdam exceptionibus affectus secundum varia de gratia systemata, ut satis constat ex dictis. Cum ergo in ea inquirimus, rem summæ necessitatis inquirimus, a qua pendet animi nostri erga Deum cultus.

10. At enim (ait frigidus ille Theologus, quem hic præsertim refellere aggredimur) mihi persuasum est quovis in systemate, quod non sit Pelagii, aut Semipelagianorum, factum tectumque manere Catholicum dogma de gratia; neque ideo auferri orationis necessitatem, aut gratiarum actionem, aut Dei cultum. Ergo non immerito contemnendas esse iudico hujusmodi scholasticorum vitilitigationes. Exemplo sit res, de qua loquimur. Accusatur Molinianus, quod secundum illius principia perfectæ adorationis actus promi non possit, cum aliquid in se ipso homo invenire queat, de quo in se, non in Domino gloriatur. At negat ille pertinaciter id ex ejus sententia consequi; ait enim nihil in homine reperi, quod a Deo non acceperit; quamvis enim Deus proprie in illo non operetur consensum, ei tamen confert gratiam versatilem, qua consensus ab homine elicitur, & sine qua in homine consensus non fieret. Quare totum demum Deo acceptum referendum est, quidquid de modo disputetur, quo in nobis Deus omnia operatur. His satis consultum esse puto Catholicæ de gratia doctrinæ. Quidquid superest disputandum, id ad otiosum magis, quam ad prudentem Theologum pertinet.

11. Sed huc te volebam. Cum enim ex supradictis perspicuum sit ea, quorum accusatur Molinianum systema, esse gravissimi momenti, te inficiari non posse arbitror maximum periculum imminere catholicae doctrinae, si ea vera sint, quae ex illa sententia consequi dicuntur: ergo natura objectorum spectata has quaestiones inanes esse non dixeris, si vel tantillo veritatis amore tangeris. Restat ergo ut res inanes esse dicas, quod putes hujusmodi objecta nullam habere vim adversus Molinae doctrinam, neque ex hac consequi quae dicuntur. Tuum ergo est id ostendere. Tuere igitur Molinae causam, eamque plus aequo redargui ab adversantibus Theologis demonstra. Nam ejusmodi accusationes Theologus, qui veritati studeat, parvipendere non debet. Cum salutis negotium maximo in periculo versetur, si verae illae sint, vel sola erroris suspicio te sollicitum debet efficere, teque cogere ad comprobandum eos, qui ex Molinae systemate tam grandia mala verentur, inopportuno, & inani timore percelli. Id officium tuum exigit, id charitatis, & prudentiae leges exposcunt. Ergo si Theologi nomen mereri velis, in certamen, velis nolis, descendas necesse est. Has criminationes Moliniano systemati objecerunt insigniores orbis catholici Academiae, ac cujuslibet aetatis Theologi, easque objicere non desinunt nostrorum temporum veritatis studiosi; si quid solidi reposuissent Molinae aetate, an vero tam plumbeos, aut cerebroso omnes adversae partis actores esse putas, ut rei evidentiam haecenus non viderint, aut videre renuerint? Saltem concedere cogeris rem non esse ad liquidum verum perductam, ideoque non sine aliqua probabilitate ea, quae diximus,

E

mus, mala timeri ex Molinianis opinionibus. Porro cum de rebus agitur, quæ tanti momenti sunt, vel ipsa incertitudo veri Theologi attentionem postulat. Tui ergo muneris est vel rem attentius perpendere, donec ad verum liquidum perveniatur, omnisque erroris amoveatur suspicio; vel siquid certi, & explorati perspicacia ingenii tui detexit, palam proponere ad veritatis triumphum, & ad inanes scrupulos depellendos, quibus multorum conscientia agitatur. Ergo siquid potest in animo tuo veritatis, ac Religionis amor, indolens in hac causa esse non potes.

12. At quid demum, inquis, ex tot altercationibus Theologorum conclusum est, aut quid concluditur? Utraque pars tueri pergit opiniones suas, utraque eas defendit sacrarum Litterarum, ac Patrum auctoritate, utraque pro catholica fide pugnare se protestatur.

13. Tu ne ergo solus, dum de rei catholice summa agitur, inter duas litigantes partes desidiosus eris? Quid Theologorum disputationes valeant, cum diutius aliqua obscuriora quærentur, & propter inveniendi difficultatem diversas pariunt in fraterna disceptatione sententias, jam didicisti ex Augustino cap. II. Si in S. Cypriani tempora incidisses, ac multi tunc temporis existentes pacificam animi tui indolem imitati fuissent, quando mota est de hæreticorum Baptismo controversia; quando demum res hujusmodi ad finem fuisset perducta, dicente Augustino lib. 2. de Baptismo contra Donatistas cap. 4. „ quomodo „ potuit ista res tantis altercationum nebulis involu- „ ta ad plenarii Concilii luculentam illustrationem, „ & confirmationem perducere, nisi diutius primo per

„ or-

„ orbis terrarum regiones multis hinc atque hinc disputationibus, & collationibus Episcoporum pertractata constaret? „ Si omnes exemplum tuum sequerentur, jam quilibet error ubique dominaretur, ac fidei veritas, si fieri posset, sepulta jaceret. Quid tibi acceptum referre debet Ecclesia, si dum aliquæ obscuriores controversiæ de rebus summi ponderis excitantur, propter inveniendi difficultatem eas omnes silentio prætereas? Immo quo involutior est quæstio, eo magis exposcit Theologi operam; ita enim res maturius expenditur, ac paulatim latius extenditur veritas, ut etiam in re, de qua agimus, jam evenisse conspicimus; cum nostris temporibus plurimi sint, qui Moliniana castra deferentes ad saniores doctrinam se transferunt: hoc autem fructum esse perspicuum est tot Theologorum altercationum, quas tu fastidis tantopere.

14. Quis autem error fuit, quem ejus patroni tueri non consueverint sacrarum Litterarum, ac Patrum testimoniis? Quid tam dissonum a veritate, quod aliqua verisimilitudinis specie ab humano ingenio ratiuncularum feracissimo defendi nequeat? Ea quoque est hominibus novitati studentibus familiaris calliditas, ut veritatis catholicæ tuendæ prætextu novas opiniones jactitent, ut sic fidelibus facilius illudant, ac ne viris avitæ doctrinæ tenacioribus stomachum faciant, antiquam eorum doctrinam nonnumquam appellant, & a primæva Patrum traditione derivatam. Ex quo necessitas oritur, aliquos Patrum textus in medium proferendi, eosque ad placita sua detorquendi. Hac multiformi agendi ratione cum iis, qui novitatibus delectantur, qui sunt numero plures, tum

illis qui antiquæ doctrinæ adhærent adulari student. *Primo quidem* (ait Cardinalis Baronius) *jaçant quæ proferunt, & quia ad novitatem sequitur suspicio, iterum dicunt suam doctrinam esse antiquiorum sententias suscitare.* Legantur Molinianorum libri, & observare facile erit, quo supercilio Patres modo excipiant, ac despicientur; quam contra festivo plausu eorum doctrinam se excipere modo glorientur. Hæc vero sunt, quæ cautum efficere Theologum debent, ne tam facile sententiam pronunciet. Ex his intelligit non esse omni spiritui credendum, sed probari oportere utrum ex Deo sit; ideoque quam sibi necessarium sit sacrarum Litterarum sensum serio meditari, Patrumque opera noctu diuque versare, novæque doctrinæ, non corticem solum, sed interiorem medullam introspicere, ne levissima quadam notione contentus de quæstionum pretio præpostere judicet. Tu ergo cogita, an sollicitam operam in sacris Litteris, ac Patrum, maxime Augustini, operibus perlegendis impenderis, antequam de his controversiis, quæ de gratia in scholis agitantur, sententiam diceres. Cogita an cum catholica de gratia doctrina bene intellecta Molinianorum principiorum naturam, & nexum accurate contuleris? An vero totam rem hanc diuturna meditatione, ac improbo studio dignissimam ad brevem aliquem Theologiæ tractatum ab hoc, vel illo Theologo elaboratum, summisque labiis a te fortasse delibatum exegeris? Rivulos quidem non improbo; immo laudo summopere si bene ex fontibus deriventur: id unum dico eos te deducere ad fontes debere, ut quæ te decet plenam rerum notitiam acquiras. Vide ergo ne attentionis ac studii defectu harum quæstionum

con-

connexionem cum rebus fidei non bene perceperis. Errorum contra gratiam venenum subtilius fortasse est, quam arbitreris. Patribus Synodi Diospolitanae olim Pelagius illudit: multos decepit Coelestius, ac vel ipsum Zozimum Papam versipelli fidei professione fefellit. Multiformis error est, qui innumeris, & occultis modis se tegit. Cave ne te pariter fallat, & eo quidem facilius, quo temporibus nostris error est implicatior.

15. Ut saltem suspicari discas de præpostero tuo circa has quæstiones iudicio, exemplum discutiam, quod attulisti. Etiam supposito Moliniano systemate, tu verum esse putas nihil esse in homine, de quo in se ipso gloriatur non in Domino, quia gratiam versatilem a Domino accepit sine qua homo nihil agere potest. Sed vide quam turpiter hallucineris. Ut enim totum Deo detur, satis non est aliquod accepisse Dei donum, sine quo nihil fieret, dummodo eo munere id, quod Deo tribuitur, proprie ab ipso non fiat; alioquin cum vel ipse Pelagius liberum arbitrium, sine quo homo nihil ageret, esse Dei donum confiteretur, etiam Pelagiana hæresis nihil Deo detraheret. Hinc S. Augustinus in Epist. ad Vitalem cum sibi objecisset sufficienter dici a Domino dirigi gressus hominis per legem, atque doctrinam, quia sine doctrina Dei non potest homini innotescere veritas, cui propria voluntate consentiat; respondet S. Pater sufficienter non dici gressus hominis a Deo dirigi per legem atque doctrinam, nisi Deus ita agat interior, ut eidem legi, atque doctrinae assensum in homine efficiat; quod quidem fit per inspirationem charitatis, qua in homine producit inclinatio voluntatis in bo-

num. Quinimmo Pelagius gratiam supernaturalem admittere non renuit, qua Deum in nobis operari velle dicebat: *operatur in nobis velle quod bonum est* (ait Pelagius apud S. Augustinum in lib. de gratia Christi) *dum nos futura gloria magnitudine, & premiorum sollicitatione succendit, dum revelatione sapientia in desiderium Dei stupentem excitat voluntatem, dum nobis suadet omne quod bonum est.* Contra S. Augustinus asserbat, ut totum Deo tribuatur, confitendam esse non qualemcumque gratiam, sed gratiam, quæ non solum conferat possibilitatem agendi, sed ipsam quoque volitionem, & actionem afficiat, quæ non solum facit ut velle possimus, sed etiam ut velimus, & agamus, ut multis ostendit in lib. citato, quem alibi expendemus. *Hanc* (inquit S. Doctor) *debet* (Pelagius) *gratiam confiteri si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus.* Ut ergo totum Deo detur, nihilque nos habeamus de quo gloriandum sit, satis non est confiteri aliquam utcumque gratiam sine qua nihil ab homine fieret, sed gratiam ponamus necesse est, quæ non solum conferat potentiam, sed etiam consensum faciat. Ergo factum rectumque non manet catholicum dogma, supposito Moliniâno systemate, quo admittitur gratia versatilis, quæ consensum in homine non efficit, sed ab eodem expectat; puraque, ac mera cavillatio est ad fucum incautis faciendum ea qua dicitur Deum conferendo gratiam versatilem etiam consensum operari, quia sine illa gratia homo non consentiret.

16. Et re quidem vera actio aliquid aliud addit supra potentiam. Quare cum homo gratiæ consentit, aliquid gratiæ adjungit, quod a gratia proprie non fit:

fit: nec enim gratia dare potest, quod ipsa non habet: porro gratia Moliniana est gratia mere versatilis, idest expectans a creatura determinationem. Hanc ergo in homine illa non efficit, quam ab eodem expectat. Ergo consensum, quem gratiæ versatili accomodat homo, eidem gratiæ de suo homo adjungit: quod & fatetur perspicue Molina prima parte quæst. 23. art. 4. & 5. disp. prima memb. 18. Ergo de consensu gratiæ præstato merito potest homo gloriari. Ad eum modum, quo si quis ab alio pecuniam acciperet, quam ipse ad lucrum apponeret, etiamsi lucrum illud sine pecunia oblata non fieret, homo tamen bene utens pecunia industriam suam adjungeret, de qua merito posset gloriari; quia pecunia est quidem conditio sine qua nec ipsa industria adhiberetur; industria tamen ab homine apposita a pecunia proprie non prodit: idem proportionem servata dici debet in re quam versamus. Neque confugas ad motiones morales, vel gratiam congruam. Semper enim secerni oportet quid a Deo, quid ab homine veniat: suadet Deus, quod bonum est, suadetque opportunis in circumstantiis, in quibus ille prævidet docilitatem animi tui. Sed tuum semper est consentire, non Dei miserentis donum. Ut autem totum Deo tribuamus, nihil esse debet in homine, ne minimus quidem voluntatis motus, quem Deus ipse in nobis non faciat: alioquin vere dicere Deo non possumus, *quæ de manu tua accepimus, damus tibi*. Ex quibus intelligis quam facile patiaris te decipi inanibus quibusdam subtilitatibus. Ex hoc discas velim te cautiorem esse oportere in sententia ferenda de controversiarum pretio, de quibus loquimur.

CAPUT SEXTUM.

Continuatio ejusdem argumenti.

1. **Q**Uam necessaria sit catholica de gratia Christi doctrina, ut tria præcipua christianæ pietatis officia jam recensita recte impleamus, cap. antecedenti perspicuum fecimus. Nunc breviter conficiamus ab eadem doctrina pendere præcipuarum virtutum christianarum exercitium, cujusmodi sunt fides, spes, & charitas, humilitas, & aliæ id genus, ut clarius intelligatis quanta res sit, de qua disputatur, cum de gratia disseritur.

2. Quod attinet ad fidem, neminem latet eam esse christianæ fidei indolem, ac velut spiritum ut justus qui ex illa vivit, Deum ubique, & in omnibus ejus operibus veluti intueatur & sentiat. Nam fidei lumine perfusus fidelis animus divinæ naturæ virtutem, potentiam, energiam ubique percipit, ideoque Deum ipsum oculo carnis absconditum quasi præsentem ubique intuetur, non solum in hac rerum universitate, ex qua mundus componitur, quem Deus potentia sua eduxit ex nihilo, & occulta virtute regit, & administrat; verum etiam in se ipso, & in interioribus animi sui penetralibus Deum omnipotentem fidei sensu cognoscit, & contemplatur. Quam enim secretam Dei operantis virtutem superbus homo in se ipso non sentit, qui non percipit quæ sunt Dei, humilis docilisque fidelis in se experitur, divinique largitoris munera, operationes, imperium, vim in se ipso admiratur. Infirmittates animi sui ac fauciata voluntatis ad bonum agendum impotentiam humiliter confitetur;

ac

ac divinam medici miserentis dexteram ejusque necessitatibus subvenientis exultabundus amplectitur. Ex spiritualis vitæ vicissitudinibus, quas ipse experitur Dominum suum nunc quasi abesse dolet; nunc munerum suorum largitate sibi adesse lætatur; aliquando enim vel ipsa ejus oratio tepida est, vel prorsus frigida, ac pene nulla; aliquando vero coelestis benedictionis dulcedine refertus animus in oratione magis magisque exardescit, in omnibus ab eo se regi sentit, qui & quærere, & petere, & pulsare secundum voluntatis suæ placitum in illo operatur. Ex quo fit, ut justus in se ipso non secus ac in amplo hujus universitatis theatro Dei operantis virtutem, & efficientiam percipiat, Deumque ipsum velut præsentem, & in se, & extra se oculo fidei intueatur, ac sentiat.

3. Jam vero hujusmodi interiores christianæ fidei sensus, quibus Deus ubique percipitur, quam debiles, languidi, ac pene nulli sunt, nisi recta teneatur de gratia Dei sententia? Si enim homo viribus liberi arbitrii operatur quæcumque vult, non solum quæ pertinent ad naturales actus, verum etiam quæ spectant ad æternæ salutis negotium, ut Pelagius asseruit, Deum in se operantem quomodo potest homo contemplari? Rursus si homo ad operandum non indiget, nisi concursu quodam concomitanti, seu gratia versatili, in se ipso Deum operantem non agnoscit, nisi tamquam causam generalem, quæ creaturam ita reliquit in manu consilii sui, ut quando vult, & quomodo vult & se ipsam determinet, & Deum ipsum qui determinationes humanæ voluntatis expectans virtutem suam, ac omnipotentiam liberis mentis volitionibus subjicit, earumque pedissequam facit.

Hinc

Hinc liberum hominis arbitrium e throno animi sui Deum veluti dejicit, seque constituens deliberationum suarum primum principium, ac supremum dominum, Deum sibi tamquam administrum adjungit, ac deliberationum suarum exsecutorem. Hæccine vero est omnipotentis Dei notio, quam fides exhibet? Quomodo poterit homo hisce ideis imbutus ex fide vivere, quemadmodum ex ea justum vivere animadvertimus?

4. Sed nihil magis fovet Christianam spem, quam de gratia Christi doctrina; immo hæc est illius præcipuum fundamentum, quo labente & illa tota corruat necesse est. Cum enim homo ad æternam beatitudinem ordinatus a Deo sit, discere eum oportet a quonam sperare debeat æternam salutem, ac media ad illam comparandam necessaria. Hoc autem totum docet de gratia Christi systema. Porro hic perspicuum esse suppono unicuique fidei, solum Deum esse Christianæ spei fundamentum, & fulcrum. Hinc Ecclesia coram Deo in orationibus suis profitetur se *in sola spe gratiæ cælestis inniti*. Quod adeo verum est, ut Deus maledictionem in eum pronunciaverit, qui spem ponit in homine, ut legitur Jeremiæ 17. *Maledictus homo, qui spem habet in homine, & firmat carnem brachii sui, & a Domino discedit cor ejus*. Quem locum ita exponit S. Augustinus in lib. de gratia, & libero arbitrio cap. 4., brachium posuit potentiam operandi: in nomine autem carnis intelligenda est humana fragilitas; ac per hoc firmat carnem brachii sui, qui potentiam fragilem, atque invalidam, idest humanam sibi sufficere ad bene operandum putat, nec adjutorium sperat a Domino; propterea subjecit:

Et a Domino discedit cor ejus ; talis est hæresis Pelagiana nos ergo ad bene operandum spem non habeamus in homine firmantes carnem brachii nostri, nec a Domino discedat cor nostrum, sed ei dicat: *adjutor meus es, ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus* „. Spes ergo Christiana, ut videtis soli Deo superstruitur, ab eoque tantum expectat æternam beatitudinem, mediaque ad illam conducentia.

5. Quis ergo patienter feret nobis eripi Christianæ spei motiva, quem aliqua cura salutis suæ vel leviter tangat? Jam vero si discedamus a catholico de gratia systemate, spei Christianæ motiva vel destruuntur vel labefactantur. Quod ut vobis sub oculos ponam, duo principia constituo, quæ in dubium vocari non possunt. Primum est ab eo sperari oportere salutem & media ad eam obtinendam necessariâ, a quo & salus & illa media nobis procurantur: alterum est, quod ex illo consequitur, quam partem aliqua causa habet in nostræ salutis negotio procurando, eandem etiam in spe nostra causam illam habere oportere, ideoque magis vel minus ab illa spem nostram pendere, quo majorem, vel minorem partem illa habet in salutis negotio. His autem positis facile de variis circa gratiam systematibus dijudicare possumus. Nam si Pelagii systema amplecteremur, in quo salutis nostræ negotium totum pendet a viribus liberi arbitrii, spes nostra in voluntate creata ponenda esset, non in Deo: in eo enim, ut diximus, ponenda est spes, a quo salus expectatur: atqui in Pelagii systemate salus est expectanda a viribus naturalibus voluntatis creatæ: ergo in sola voluntate creata spes collocari deberet. Similiter cum salutis

ini-

initium a voluntate creata Semipelagiani repeterent, ne ipsi quidem in solo Deo spem ponere possent, sed etiam in viribus liberi arbitrii. Postremo cum salutis negotium a consensu voluntatis potissimum pendeat, ille vero in Moliniano systemate a voluntate creata prodeat, non a gratia, ut supra observavimus, ne ipsi quidem Moliniani in solo Deo spem ponere debent, sed etiam in viribus liberi arbitrii: quam enim partem in salutis negotio aliqua causa habet, eandem habere debet etiam in spe nostra: atqui in Moliniano systemate in salutis nostrae negotio potissimam partem habet creata voluntas, a qua pendet consensus gratiae praestandus: ergo & in spe nostra potissimam partem habere debet creata voluntas. Sed quod etiam hac perspicua ratione confirmatur, gratia Moliniana non est natura sua efficax, sed a consensu voluntatis creatae efficaciam suam trahit. At quod efficaciam tribuit gratiae, illud ad salutem nostram magis conducit, quam id quod efficaciam non tribuit; ergo in salutis nostrae negotio maiorem partem habet creata voluntas, quam gratia.

6. Immo si rem attentius perpendamus, spem nostram totam proprie poni in viribus liberi arbitrii perpicuum fit, posito Moliniano systemate. Nam proprie loquendo sola rei possibilitas spem non gignit, sed tunc proprie nascitur spes cum res, quae possibilis creditur, futura expectatur. Quamvis enim ex. c. fieri posse sciam, ut imperator, qui magna divitiarum copia affluit, ad me mittat 100. scutata; id tamen non spero, nisi stultissime, donec saltem probabiliter non credam imperatoris voluntatem sese determinaturam esse ad eam auri copiam mihi mitem-

tendam. Cum ergo salutis æternæ consecutionem, ut possibilem tantum considero, spes illius obtinendæ nondum in animum venit: possibilis quidem creditur, sed nondum speratur. Tunc proprie spes orietur, cum eam futuram expectabo. Ex his patet ex potentia bene agendi, ideoque & obtinendæ beatitudinis spem non adhuc exsurgere. Tunc solum spes affulgebit, cum bonus usus illius potentiæ, a quo pendet salutis consecutio, futurus expectabitur. Atqui secundum Moliniana principia bonus usus gratiæ versatilis, quæ confert potentiam bene agendi, futurus expectatur a solo libero arbitrio: id enim docet Molina quæst. 23. art. 4., & 5. dist. prima ita scribens: *quod e duobus, qui equali motu gratia præveniuntur, & moventur, unus consentiat, eliciat actum, & convertatur, alter vero non, certe solum provenit ab innata, & propria, & intrinseca libertate, bonis, & malis, reprobis, & prædestinatis communi.* Ergo a solo libero arbitrio bonus usus gratiæ futurus expectatur. Restat ergo ut dicamus spem nostram non exsurgere proprie loquendo ex Dei miserentis gratia, sed tunc eum in nobis oriri, cum quid ad Dei munera additura sit creata voluntas, consideramus. Quamobrem illud quod proprie spem constituit ex viribus liberi arbitrii repetendum est secundum Molinæ placita.

7. Res autem eodem recidit, etiamsi gratiæ congruæ systema ponatur. Duo enim distingui oportet quod ad gratiam hanc congruam pertinet; primo quid gratiam faciat congruam, secundo quis largiatur gratiam huiusmodi; gratia dicitur congrua non intrinsece, quasi eam proportionem habeat cum dispositionibus voluntatis, ut nata sit effectui obtinendo; sed

ex-

extrinsece solum quod nempe eo instanti conferatur, quo Deus prævidit voluntatem cum ea gratia se se determinaturam esse; ita etsi e duobus hominibus, qui in iisdem circumstantiis positi sunt, & eadem gratia adjuti, unus sit se determinaturus, & alter non, eadem omnino gratia respectu unius sit congrua, respectu alterius non congrua. Ex quo patet, ut gratia sit congrua, pendere a libero voluntatis consensu, quem Deus prævidet: quod & fateatur Suarezius Congruistarum systematis præcipuus auctor, cum docet: *gratiam de se esse indifferentem, ut sit congrua, vel non congrua; in præscientia autem esse congruam, & efficacem, quia cooperatio liberi arbitrii gratiæ conjungenda supponitur*. Ergo quod gratiam efficit congruam est liberum hominis arbitrium. Quoniam vero a libera Dei voluntate pendet gratiam conferre in iis circumstantiis, in quibus ille prævidet hominem esse consensurum, hinc Deus est, qui non facit quidem gratiam congruam, sed dat gratiam, quæ congrua supponitur. Uno verbo ut gratia sit congrua, a nobis efficitur; ut illa detur, pendet a Deo. His autem positis ita rationem concludo. Quod gignit spem obtinendæ salutis, proprie non est pura illius obtinendæ possibilitas, sed illud a quo expectatur futura salutis consecutio, ut modo vidimus. Jam vero id, a quo expecto actuale salutis consecutionem, non est gratia per se spectata, sed quatenus ista est congrua; nam gratia per se spectata est indifferens, ideoque puram potentiam non actum mihi tribuit. Ergo quod spem proprie constituit, est gratia præcise ut congrua. Atqui gratia efficitur congrua ex libero hominis arbitrio: ergo primum spei nostræ
 prin-

principium semper ponitur in viribus liberi arbitrii . Pertinet quidem ad Deum eam gratiam conferre pro sua voluntate . Sed ad eum spectat eam gratiam dare , quæ jam supponitur congrua ex præviso voluntatis consensu . Quare congruitas gratiæ , cui tamen tota innititur spes nostra , ex viribus liberi arbitrii unice pendet .

8 Et re quidem vera hoc congruitatis genus etiam cum sola gratia Pelagiana componi potest , ut cum lege , atque doctrina , si nempe dicatur Deum ab æterno prævidisse omnes illas circumstantias , in quibus voluntas esset vocationi exteriori obtemperatura , vel non obtemperatura ; atque pro voluntatis suæ beneplacito vocationem accommodasse libero arbitrio in circumstantiis propitiis , in quibus ille præviderat hominem esse secuturum vocationem suam . Quo posito jam vides constitui gratiam exteriorem congruam . Jam vero quilibet secundum hoc systema collocari diceret spem nostram in viribus liberi arbitrii , quia ad hominis arbitrium pertineret Deo vocanti assensum præbere , licet illud præveniretur vocatione exteriori congrua . Cur ergo idem dici non debet etiam posita interiori gratia congrua , cum & hujus gratiæ congruitas pendeat a libero voluntatis consensu ? Vides ergo secundum Molinianum systema spem christianam penitus corruere , qua tamen totum innititur æternæ nostræ salutis negotium . Nam ille solus in æternum non confundetur , qui sperat in Domino ; maledictus vero is dicitur , qui spem habet in homine , & firmat carnem brachii sui , & a Domino discedit cor ejus , Quis ergo has controversias ut inutilia scholasticorum dissidia contempserit , in quibus de rei summa agitur , a qua pendet æterna hominis felicitas .

9. Sed

9. Sed jam pauca etiam de charitate dicamus. Diligendum esse Deum ex toto corde, ac tota anima nostra, ita ut quidquid in animum diligendum venerit, ad eam dilectionem referatur, quæ nullum extra se rivulum duci patitur, cujus derivatione minuatur, ut loquitur S. Augustinus, omnium primum, & maximum est novæ legis mandatum, cujus præcipuum fundamentum secundum Ecclesiæ doctrinam in eo positum est, quod cum omnia a Deo accipiamus, omnia in Deum ipsum referenda sint: in eum enim omnia referri velut in ultimum finem necesse est, a quo velut a primo omnium principio promanant. Hinc si fieri posset, ut aliquod ens existeret, quod nihil accepisset a Deo, illud ens obligatione non teneretur se suaque ad Deum referendi; unde & can. 11. Synodus Arausica secunda hæc statuit: *nemo quidquid Domino recte voveret, nisi ab illo acciperet, quod voveret; sicut legitur: quæ de manu tua accepimus, damus tibi.* Ita sentiunt Patres; ita docet Ecclesia Catholica, quæ in liturgiis eam loquendi formulam frequenter adhibet; *de tuis donis, ac datis,* vel ut legitur in Græcis *tua de tuis.* Scit enim Ecclesia quod a Dei largitate non proficiscitur holocaustum esse non posse, quod in odorem suavitatis ascendat in conspectu majestatis Dei.

10. Neque vero putandum est ad implendum dilectionis præceptum sufficere Deum amare, ut est bonus in se. Cum enim Deum spectamus solum quatenus ex. c. est immutabilis, se ipso felix, omniumque perfectionum cumulus, nec aliud in eo spectamus amplius, excitabunt quidem illa summam in nobis admirationem; amorem etiam excitabunt, sed ejus indolis,

dolis, qui & inter pares intercedit, cum unus E. G. alterius hominis perfectiones, ac meritum diligit, licet nullam cum ipso relationem habeat. At amor, quem Deo debemus, conveniat necesse est etiam dependentiæ rationalis creaturæ quam ab illo habet. Quare dilectio, qua Deum prosequimur, in Deum etiam ferri debet, ut Deus noster est, qui prior nos diligit, ut eum diligamus, qui tot tantisque beneficiis nos cumulat. Hæc sunt illicia divini amoris, eaque efficacissima, utpote quæ ad nos magis pertinent, Deoque nos alligant arctiori vinculo.

II Porro quis non intelligit charitatis motiva crescere vel minui pro diversis de gratia systematibus? Si enim totum a Deo accipimus, pati certe non possumus ne minimam quidem actionem effluere, quæ ad Deum referenda non sit; at si quid est quod a nobis ipsis habemus, id ad Deum non est referendum, cum ei non debeatur, nisi quod ab eodem accipitur. Sunt ergo magis, vel minus efficacia charitatis motiva pro varia de gratia Christi sententia. Eo major in Deum charitas erit, quo arctiori vinculo nos Deo alligari sentiemus. Si Deus largitur non solum potentiam bene agendi, sed etiam actum inspirat, quo ad se suaviter voluntatem hominis trahit, sibi que conjungit, quis non sentiat se vehementiori in Deum amore succendi, quam si credat se a Deo minus accipere, scilicet gratiam tantum versatilem, quæ potentiam bene agendi confert, sed actum volitionis non tribuit. Hinc optime agebat Augustinus in lib. ad Honoratum de gratia novi Testamenti, seu epist. 150. *Necesse est autem, ut parum diligat Deum, qui non ab illo, sed a se ipso bonum se arbitratur*

effectum. Immo tam arcte connexa est de gratia Christi, & de charitate doctrina, ut eadem prorsus dicenda sit cum ut supra animadvertimus nihil aliud sit gratia Christi, quam charitas Dei diffusa in cordibus nostris per Spiritum Sanctum. Hinc mirum non est, quod qui de gratia Christi non recte sentiunt, maximum omnium charitatis præceptum evacuare moliantur. Sed de hoc argumenro suo loco accuratius.

12. Ex his quæ hætenus dicta sunt facile quisque cognoscit vera de gratia Christi doctrina totum superstrui humilitatis Christianæ fundamentum. Hæc enim eo principio nititur: *in nullo gloriandum est, cum nostrum nihil sit*; quod sæpe numero adhibebat Augustinus ad evertendam superbissimam Pelagianorum hæresim, eo demonstrans totum bonum opus Deo tribuendum esse a minimo illius initio usque ad complementum, & perfectionem. Hinc toties inculcabat illud Apostoli: *quid habes, quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Noverat enim Sanctus Doctor hoc esse humilitatis Christianæ, quæ radix omnium virtutum est, præcipuum fundamentum, nequis se se extollat supra Dei dona, nec unus infletur adversus alterum: horum enim utrumque humilitatem Christianam prorsus evertit. Hanc virtutum omnium radicem præcedebat Pelagianum de gratia Christi systema, quo posito homo se se extollere poterat supra Dei dona, & unus inflari adversus alterum, cum uniuscujusque salus in potestate liberi arbitrii collocaretur. Eandem perniciem affert Molinianum systema, in quo aliquid ponitur a voluntate creata prodire, quod a gratia proprie non efficitur. Nam ea est gratiæ, quam Moliniani

niani ponunt, natura, & indoles, ut totum in homine non operetur. Quod docet Molina, vel cum asserit quæst. 23. artic. 4. & 5. disputat. prima memb. 11. *Deum auxilia, & dona conferre in tempore propter aliquem bonum usum liberi arbitrii antecedentem; nec enim gratia illud operatur propter quod illa conferatur, & quod eam antevertit, vel cum ibidem affirmat disputat. 11. Deum præsto esse auxilio ad præveniendam in eodem instanti quoscunque præviderit ex solis naturalibus ad assensum conaturos; quamvis enim Deus (ait disput. prima citata) non sit alligatus usui liberi arbitrii, aliisque circumstantiis, is tamen potuit ad circumstantias, & ad usum respicere, decensque & rationi consentaneum fuit, ut id ita faceret, in multisque reipsa ad multa respexisse, ut in animabus Christi, & Maria Virginis, quas prævidit melius, quam ceteras pro sua libertate usuras libero arbitrio, eaque ratione in tantam dignitatem potius, quam ceteras electas fuisse. Jam vero id quod Deus respexit, ut gratiam conferret, procul dubio gratiam antecedit; si ergo respicit Deus in collatione gratiæ ad bonum usum liberi arbitrii, ad naturales conatus, desideria &c. luce clarius patet gratiam, bonum usum liberi arbitrii, conatus &c. non operari, ideoque totum non agere in homine: idem etiam innuit, cum tradit Deum, & liberum arbitrium esse duas causas partiales, ac neutram alteram antecedere, sed utramque simul operari. Quod etiam Suarez ex Molina retinuit. Illud autem se tueri dicit Molina pag. 30. colum. 2. *ut libero arbitrio propria industria, suaque laus servetur; Nam laudem & gloriam libero arbitrio deberi, quod gratia bene uti voluerit, ibidem affirmat; hinc consequenter docet paragr. 42.**

*Si quis gloriatur non de actu bono, sed de sola cooperatio-
ne libera per suum arbitrium ad illum, hunc non fore in-
sapientem, sed verum dicere; licet postea moneat non
expedire, ut nec sic quidem gloriemur ob nostram infir-
mitatem. His consentanea docet Valentia in com-
mentariis Theologicis t. 2. disput. 8. quæst. 3., ubi
ait: „ Is qui id non fecit (qui nempe gratiam non
„ acceptavit) soli suæ voluntati debet adscribere quod
„ non fecit; is autem, qui fecit, non soli suæ vo-
„ luntati potest adscribere quod fecerit; sed in pri-
„ mis gratiæ efficaci Dei, & simul etiam suæ volun-
„ tati, ut adjunctæ per eam gratiam: atque ita gloria-
„ ri potest non quidem in se solo, sed tum in Do-
„ mino, tum deinde in se, quia cum adjutorio gra-
„ tiæ consenserit, & cooperatus fuerit Domino. „
At nunquid aliud docuit Pelagius, cum dixit *in bono
opere laudem esse hominis, & Dei? At quid superbis pul-
vis, & cinis? Quid habes, quod non accepisti? Quod
si accepisti, quod gloriaris quasi non acceperis? In nullo
ergo gloriandum est, quando nostrum nihil sit. Ita ne ve-
ro hæc principia, quibus totam Augustinus superstruit
de gratia Christi doctrinam, quibus totum superstruitur
salutis nostræ ædificium; ita ne subvertunt superba
Molinianorum de gratia figmenta?**

13. Tandem salutaris Dei timor ac Christiana illa
solicitude qua nos monet Apostolus, ut salutem no-
stram operemur, pendent a doctrina de gratia Chri-
sti. Si enim a viribus liberi arbitrii æterna salus pro-
ficiscitur, cur de ea tantopere solliciti, ac pavidī
esse debemus, cum vires arbitrii nobis numquam de-
esse possint? Si gratia, ut Moliniani volunt, semper
præsto nobis est, semperque posita in nostra potesta-
te,

te, ut ea quando volumus utamur, eamque efficacem reddamus voluntatis nostræ consensu; fordescere ergo poterit impius in peccato, mollique desidia torpere ea fallaci fiducia securus, quod ubi libuerit se peccata depositurum esse confidat, nullius indigens victricis gratiæ, quæ omnipotenti virtute rebellem animum a peccati servitute redimat, & ad Deum convertat. Contra vero si gratiam a liberrima Dei voluntate pendere credamus, ac confiteamur Spiritum Dei spirare ubi vult, quando vult, & quomodo vult, quanta sollicitudine vivamus necesse est? Quanto timore, ac tremore salutem nostram operemur, oportet? Ex quibus omnibus perspicuum esse puto quantæ necessitatis sit vera de gratia Christi doctrina, cum ab ea pendeat, ut ostendimus, Christianarum omnium virtutum exercitium, in quo totum positum est salutis nostræ negotium.

C A P U T S E P T I M U M .

Ostenditur artissima doctrina de gratia connexio cum præcipuis fidei ac ethicæ Christianæ dogmatibus; ac primum cum Divini Verbi Incarnationis mysterio.

I. **O**stenfuri doctrinæ de gratia connexionem cum præcipuis catholicæ fidei dogmatibus, ex qua invictum argumentum desumitur summæ ejusdem doctrinæ necessitatis, initium sumimus ex divini Verbi Incarnationis mysterio. Jam diu gravissimis viris observatum est Pelagianismi semina ex Arianismo fluxisse. Ita Eusebius Cæsariensis, qui de Filio Dei ma-

le sensit, gratiam versatilem, & prædestinationem post prævisa merita posuit, ut legitur apud Montfauconium in præliminaribus ad Eusebii comment. in Ps. cap. 5. Origenes quoque qui in Arianismi suspensionem venit, non modo Pelagiana ova fovit, sed etiam pullos exclusit, ait Norisius cap. primo historiae hæreseos Pelagianæ. Postea Pelagiana lues mater evasit Nestorianæ blasphemiae, ut observat idem auctor doctissimus. Certe inter Pelagianos, & Nestorianos mutuam necessitudinem semper fuisse constat. Coelestius ad Theodorum Mopsvestenum confugit, & ab eo benigne accipitur. Confugit ad Nestorium Pelagius, quem jam telis unitæ sententiæ Oriens, Occidensque percussierat, & apud illud requiem invenit. Noverrant Pelagiani amicos suos, quos in rebus suis miseris adire debebant. Hinc Coelestinus Papa ad Nestorium ita scribebat: *quid tecum faciunt, qui sunt hac negando damnati? Nunquid sine suspitione ea qui sibi sunt adversa conveniunt? Vincerentur denique, si tibi quoque similiter displicerent.* Sed jam animos conjunxerant errorum affinitas, ac foedus inierat Nestorianus error cum Pelagiano. Quamobrem & in Ephesina synodo Nestoriani simul cum Pelagianis damnati sunt, ut constat ex actis ejusdem synodi. Hinc egregie cecinit S. Prosper in Epitaphio Nestorianæ, & Pelagianæ Hæreseos hisce carminibus.

Nestoriana lues successi Pelagiana,

Qua tamen est utero progenerata meo.

Infelix misera genitrix, & filia nata

Prodivi ex ipso germine, quod peperit.....

Mecum oritur, mecum moritur, mecumque sepulcrum

Intrat, & inferni carceris ima subit.

2. Sed

2. Sed quæ connexio, ais, quæ cohærentia Pelagianorum cum illis erroribus? Ecce illam. Cum Pelagius putaret Christum Redemptorem nostrum humano generi non profuisse promerendo gratiam, qua fiat, ut homines non solum videant quæ agenda sunt, sed etiam ad implenda, quæ viderint, convalescant, sed eum profuisse diceret solo exemplo & doctrina, consequens erat, ut de Christi excellentia non digne sentiret. Quid enim præstitit Christus, si sola doctrina, & exemplo profuit, quod purus homo sanctitate, & scientia præditus præstare non poterat? Nonne exemplo, & doctrina hominibus profuerunt, ac profunt etiam cæteri SS. homines, quorum gesta, ac dicta ad exemplum, & eruditionem nostram proponuntur? Nihil ergo Christus egisset Pelagii iudicio, quod purus homo facere nequeat. Quid ergo facilius est his falsis ideis præsuppositis, quam Christum habere, ut purum hominem, sicut eum habuit Arius, vel ut voluit Nestorius, hominem speciali quidem ratione, sed non hypostatice Deo conjunctum? Illud certum est, quantum imminuitur fructus, quem nobis Christus homo Deus comparavit, tantundem detrahi ipsius Salvatoris nostri dignitati, & excellentiæ. Contra si Christum Dominum, ut unicum adiutorem nostrum habeamus, in quo uno posita sit spes, per-fugium, fortitudo, ac salus nostra, sine quo nihil facere possumus, ideoque nec incipere, nec perficere; a quo qui non trahitur, ad Patrem non venit; qui vero docetur, ita docetur, ut quod didicerit non tantum cognoscendo videat, sed etiam volendo appetat, agendoque perficiat; si hæc, inquam, de Christo cogitemus, quæ nobis suggerit vera de gratia doctrina,

na, nemo non videt, quam præstantior sit, ac homine Deo dignior sententia. Igitur pro falsis, aut veris gratiæ Christi notionibus inepte, vel digne de Christi Domini dignitate sentimus. Quare mirum non est, quod qui falsam de gratia Christi sententiam tenet, minus apte de Christo sentiat. Id quod exemplo suo confirmarunt inter cæteros Harduinus, & Beruerius, qui de gratia male sentientes de Verbo Dei, & Christo Salvatore nostro pessime locuti sunt, ut vidimus in tract. de Trinitate, & Incarnatione. Ex iisdem etiam de gratia Christi pravis opinionibus, quæ inter fideles circumferuntur, potissimam causam repeto præposteræ illius devotionis, ac cultus, quo plures Christiani ita Sanctos prosequuntur, ut hos majori in pretio quam Christum habere, in his magis quam in illo spem ponere, vel saltem eos Christo æquiparare videantur. Nimirum ut diximus humilis, & abjecta, quæ ingeritur, gratiæ Jesu Christi notio, abjectam, & humilem dignitatis ejusdem Domini nostri ideam ingerit.

3. Sed jam aliam causam accipite, cur a Pelagianis erroribus ad Arianas, vel Nestorianas blasphemias facilis transitus fiat. Ut S. Augustinus adversus Pelagianos ostenderet gratiam esse gratuitam, in medium protulit exemplum hypostaticæ humanæ naturæ cum Verbo Dei conjunctionis. *Hic granditer* (ait ille Enchiridii cap. 36.) *et evidenter Dei gratia commendatur. Quid enim natura humana in homine Christo meruit, ut in unitatem persone unici filii Dei singulariter esset assumpta? Quæ bona voluntas? Cujus boni propositi studium? Quæ bona opera præcesserunt, quibus mereretur iste homo, ut una fieret persona cum Deo. Quorum simi-*
lia

lia habet lib. de prædestinatione Sanctorum cap. 15. lib. 2. de peccatorum meritis & alibi. Hoc ineluctabile argumentum, quo se premi sentiebant Pelagiani, ut solvere conarentur, eo confugerunt, ut dicerent Christum meruisse unionem hypostaticam ob bona opera, quæ illum facturum esse Deus præviderat. Porro hac responsione ad prædictos errores via paratur. Certe cum Arium, tum Nestorium idipsum de Christo dixisse novimus. Arii sententiam ita exponit S. Athanasius orat. prima contra Arianos: *Ideo Deus cum prænosceret illum (Christum) bonum fore maturavit, ut illi hanc gloriam daret, quam postea ex virtute meritus fuisset; ita ut ob ipsius operum merita, quæ Deus præscivit, talis evaserit.* Sic etiam describit Ariano- rum blasphemias S. Alexander Episcopus Alexandri- nus in epist. ad Arium. *Non enim aut natura, aut prerogativa quidquam præter ceteros filios Christum habuisse ajunt. . . . Sed cum esset natura mutabilis, & propter singularem in vita, & moribus rite instituendis diligen- tiam, & studium non ad vitium deflecteret, Deum illum elegisse, adeo ut Paulum, & Petrum, si in hoc & ipsi incubuissent, eodem modo futuros fuisse filios Dei quo ille fuit.* Eundem errorem amplexus est Nestorius, ut ani- madvertimus in tract. de Incarnatione, qui voluit Christum hominum ante unionem cum Verbo extitisse, & propter merita sua ad tantam dignitatem eum eve- ctum fuisse, ut Deus evaderet.

4. Et re quidem vera, si responsionem illam am- plecteris, respondere quoque cogeris, an opera bona, quibus Christus meruisse dicitur hypostaticum unionem, hanc præcesserint, vel subsequuta fuerint? Jam vero hoc alterum non dixeris nisi absurdissime. Cum enim

unio

unio hypostatica principium fuerit omnium meritorum Christi, hæc mereri illam non potuerunt, cum ut vulgo dicitur principium meriti non cadat sub meritum. Restat ergo ut affirmes, ea bona opera unionem præcessisse. Sed hoc posito jam vides te incidisse in laqueum Nestorii; nam si bona opera præcesserunt unionem, dicamus necesse est Christum operatum fuisse, ideoque extitisse ante unionem cum Verbo: ex quo consequens fit Christum habuisse propriam humanam subsistentiam; quod admisit Nestorius. Principiorum nexum pro eo, quo pollebat ingenii acumine, noverat Pelagius: sed ab impia consecutione asserenda pro audacia sua deterritus non est. Affirmavit enim ut refert Cassianus lib. 6. de Incarnatione cap. 14. Christum esse solitarium hominem de Virgine natum, & eruditorem potius fuisse humani generis quam Redemptorem.

5. Quo magis acceditur ad Pelagianam de gratia doctrinam, eo magis Nestorianismo appropinquatur: Pelagianum responsum admisit etiam Molina ita scribens in sua Concordia in quæstionem 23. S. Thomæ memb. 11. de Christi, & Mariæ prædestinatione. *Illud etiam mihi admodum videtur verissimile sacratissimis horum duorum (Christi, & Mariæ) animabus non solum excellentiora dona conferre Deum decrevisse, sed etiam prævidisse easdem melius quam ceteras pro sua innata libertate usuras libero arbitrio, atque ea ratione in eam dignitatem potius quam ceteras electas fuisse.* Harduinus quoque & Berruerius licet id expresse non docuerint, principia tamen quæ ponunt, ad idem stabiliendum conducunt. Nam si verum est, quod universim asserunt, *nihil cupiam a Deo dari, nisi propter meritum aliquod*

quod, jam consequens est ne Christum quidem prædestinatum fuisse, ut esset Filius Dei, nisi ex merito aliquo præviso pro innata sua libertate acquirendo. Quamobrem in idem recidunt cum eorum Magistro Molina, ut ostendimus in tract. de Incarnat.

6. Hoc autem jacto principio, caveat Molinianus, ne paulatim ad Nestorianismum accedat. Quod enim ait opera quibus Christus meruit hypostaticam unionem non fuisse priora eadem unitione, sed prævisa a Deo post unionem elicienda, cum satis tutum non facit. Nam ejusmodi opera vel prævisa a Deo dicuntur, ut proditura ab unione hypostatica, vel considerantur solius humanitatis propria independenter ab unionem cum Verbo. Horum prius si dixeris, non dixeris nisi per summam absurditatem ea potuisse esse causam hypostaticæ unionis: cum enim ut dictum est, principium meriti non cadat sub meritum, ea mereri non poterant incarnationem, quæ ut existerent, incarnationem supponebant. Ut ergo prædictam responsionem tuearis, confugas necesse est ad posterius propositionis caput, quo dicitur ea merita considerari oportere solius humanitatis propria non habita ratione unionis cum Verbo. Sed huc res labitur in summum periculum. Cum enim *actiones sint suppositorum*, ut commune effatum est, cave quæso, ne dum cogitas opera humanæ Christi naturæ facta præcisione ab unionem cum Verbo, ut purum hominem Christum facias, aut duplicem subsistentiam in Christo ponas; nam dum cogitas merita humanitatis Christi, quæ supponunt personam aliquam, nec tamen de Verbo Dei cogitas, cave ne personam aliam a Verbo distinctam cogitatione substituas. Humana
qui-

quidem natura in Christo operabatur, ac merebatur; sed dependenter a Verbo quod erat persona Christi, ac vices supplebat humanæ personæ, quæ deerat. Res ergo non caret maximo periculo, ne tua te fallat mentis abstractio, cum humanitatem Christi agere, & mereri fingis, nihil de Verbo Dei cogitando. Nam ex una parte abstrahis ideam Verbi Dei, quod in omni operatione Christi reipsa comprehendatur necesse est, cum sit ipsamet Christi persona. Ex altera retines ideam solius humanæ Christi naturæ operantis, quæ idea necessario advocat sibi ideam alicujus suppositi. Quam ergo facile fieri potest, ut idea Verbi exclusa mentem subeat idea alterius personæ a Verbo distinctæ! Est ergo summum periculum, quo coarctaris si Pelagianum responsum de gratiæ œconomia tueri velis. Ex eo in apertam ruinam alii prolapsi sunt. Tu, velis nolis, fateri cogeris rem in summo periculo versari. Ex quo etiam intelligis quam verum sit quod supra proposuimus doctrinam de gratia maximam cum SS. Incarnationis mysterio connectionem habere.

CAPUT OCTAVUM.

Ostenditur ex falsa de gratia Christi doctrina errores derivari circa peccatum originis, ejusque consecutaria.

I. **Q**Uum Pelagius gratiam Salvatoris pertinaciter admittere refugeret, consequens erat, ut etiam peccatum originis negaret; ne confitendo liberum arbitrium fauciatum ob Adæ prævaricationem
tio

tionem medicinalem Christi gratiam, a qua tantopere abhorrebat, cogeretur admittere. Hinc agebat ille lib. de libero arbitrio. *Omne malum, & bonum, quo vel laudabiles, vel vituperabiles sumus, non nobiscum oritur, sed a nobis agitur: capaces enim utriusque rei, non pleni nascimur, & ut sine virtute, ita & sine vitio procreamur; atque ante actionem propria voluntatis id solum in homine est, quod condidit Deus; scilicet natura integra & perfecta ab omni originis peccato immunis.* Hunc quidem errorem damnasse visus est Pelagius in Synodo Diospolitana, in qua coram Patribus confessus est se damnare illorum errorem, qui dicerent peccatum Adæ ipsum solum læsisse non genus humanum: sed Pelagianæ retractationis hunc sensum fuisse scribit Augustinus lib. de peccato originali cap. 15., ut vellet Pelagius peccatum Adæ nocuisse posteris exemplo, sed non propagine, quod nempe Adam peccando malum posteris suis exemplum præbuit, quo & ipsi ad peccandum incitarentur, non vero quod reatum suum in posteros transfuderit.

2. Rursus alia de causa coactus est Pelagius peccatum originis inficiari. Ut enim adversus illum S. Augustinus, aliique Patres ostenderent gratiam non dari secundum merita nostra, sed ab una Dei voluntate pendere, afferebant exemplum parvulorum, quorum merita omnino sunt paria, & tamen eorum unus ad Baptismum ducitur, & salutem assequitur, alter antequam baptizetur, moritur, & damnatur. Ut huic Patrum argumentationi Pelagius occurreret, nihil aptius esse putavit, quam negare peccatum originis; atque hinc pueros omnes innocentes esse dicere, quibus propterea non infligitur æterna damnatio, etiam-

etiamsi non baptizentur. Ne tamen aperte videretur contradicere sententiæ Christi dicentis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cœlorum*; Regnum cœlorum a vita æterna disjunct, asseruitque pueros baptizandos esse, ut hæredes fierent regni cœlorum; non baptizatis tamen utpote nulli peccato obnoxii vitam æternam, idest felicitatem quamdam promisit. Legite Augustinum in lib. de dono perseverantiæ, & in lib. contra Julianum.

3. Quæ cum ita sint illud verum esse consequitur, eum habere rectam non posse sententiam de peccato originis, qui de Gratia Christi recte non senserit, eoque magis, vel minus cogi Pelagiana confectaria admittere, quo magis, vel minus accesserit ad Pelagiana de gratia principia, ex quibus ea derivantur. Nam quo magis Dei gratia deprimitur eo magis liberi arbitrii vires extolli necesse est. Cum enim & plura sint & difficilia Dei præcepta, quidquid divinæ gratiæ detrahitur, id libero arbitrio dandum est. Hinc removenda ab eo est quoad fieri potest nativa illius infirmitas, ut bonis operibus perficiendis illud sufficere defendatur. Quamobrem nemo mirabitur, quod Moliniani systematis sectatores, quod tantopore gratiam Salvatoris deprimit, in id viribus omnibus contenderint, ut veram peccati originalis notionem de medio tollerent. Non erat quidem aperte negandum peccatum originis post tot tamque perspicua definitiones, quas hac de re Ecclesia edidit. At illius naturam totam evertere conati sunt, ut falsum de gratia systema tuerentur. Peccatum quidem originis existere clamant Moliniani, idemque comprobant auctoritate Sacrarum Litterarum, & SS. Patrum. Sed
dum

dum ad ejus naturam explicandam deveniunt, satis ostendunt se non admittere, nisi purum nomen peccati. Quid enim est originale peccatum Molinianorum judicio? Quid eorum unus, vel alter dicat (nam omnes referre non vacat) accipite. Molina in lib. concordiae quæst. 14. art. 13. dist. 3. hæc scribit „ Peccatum „ primi parentis solum ingratuitis nobis nocuit, & ob „ id naturalia in nobis, & in Angelis post peccatum „ integra permanferunt. „ Eandem sententiam docent Vasquesius in disputationibus in primam secundæ S. Thomæ dist. 132. cap. 7. Suarezius tom. 6. tract. 5. de vitiis, & peccatis dist. 9. sect. 2. Becanus in summa Theologiæ Scholasticæ tract. secundo de peccatis cap. 9. quæst. 6. n. 4. utq. alios præteream Pater de Rodes tom. primo Theologiæ Scholasticæ disputatione secunda de peccatis quæst. 2. sect. 3. paragr. 2. ita scribens „ tota naturæ depravatio inducta per peccatum fuit solum amissio donorum supernaturalium.

4. Nec aliter sentire possunt de peccato originis Moliniani, quorum systematis præcipuum caput est possibilitas status naturæ puræ, de quo infra dicemus. Porro qui nasceretur in statu naturæ puræ, is naturam omnino sanam haberet: careret quidem ille supernaturalibus donis; sed absque ullo vitio procrearetur. Jam vero non aliter differt homo in statu nature lapsa ab homine in statu natura pura, nisi ut homo spoliatus ab homine nudo (inquit Pater de Rodes in loco supra citato) Nam creatura humana post peccatum recte dicitur spoliata donis supernaturalibus quæ habebat in Adamo; condita vero in puris naturalibus non diceretur spoliata iisdem donis cum ea nunquam antea habuisset; inquit Molina in loco laudato; quod & tradunt Valen-

lencia, Suárezius, aliique. Quis vero ex his non percipit totum reipsa destrui peccatum originis, nec nisi purum ejus nomen superesse? Ita enim ratio concluditur. Molinianorum sententia homo, qui nunc nascitur, ab eo qui nasceretur in statu naturæ puræ non differt, nisi ut homo spoliatus a nudo: atqui inter hominem spoliatum, ac nudum, nulla realis differentia actu intercedit: uterque enim æque nudus reipsa est: sive enim quia spoliatus donis, quæ antea in alio habuerat, sive quia ea numquam habuit, quod ad rem attinet nullam differentiam constituit. Ergo reipsa non differt homo qui nunc nascitur ab eo qui nasceretur in statu naturæ puræ. Sed qui nasceretur in statu naturæ puræ, iisdem Molinianis fatentibus, non haberet peccatum originis. Ergo etiam homo, qui nunc nascitur, peccatum originis habere dicendus non est secundum Molinianum systema. Et re quidem vera si peccatum originis non consistit, nisi in privatione gratiæ, & justitiæ originalis, veri peccati rationem habere nequit. Nam privatio gratiæ potest quidem esse pœna peccati, sed dici nequit proprie peccatum, maxime Molinianorum sententia de statu naturæ puræ supposita: hoc enim in statu homo non haberet gratiam & originalem justitiam, nec tamen peccatum aliquod haberet. Ergo privatio, vel defectus originalis justitiæ non est proprie peccatum. Ubi ergo est in Moliniano systemate reatus originis?

5. Si ergo Molinianos audiamus, nos ita nascimur, ut naturam habeamus in genere suo perfectam, liberumque arbitrium sanum, ac integrum æque capax boni, ac mali, quale fuit in Adamo ante peccatum,

si dona supernaturalia excipias, quibus illud in Adamo instructum fuerat. Certe Maldonatus in lib. citato tract. primo de libero arbitrio part. 4. postquam observaverit, nisi post exortam Pelagii hæresim, dici non consuevisse *liberum arbitrium per peccatum originale fuisse, aut imminutum, aut læsum, aut inclinatum, aut debilitatum*; atque inde natum esse vulgare Theologorum dictum, hominem per peccatum gratuitis spoliatum esse; in naturalibus autem vulneratum; licet sciat id definitum esse a Synodo Arausicana secunda, a Tridentina, ab universis Ecclesiæ Patribus; ipse tamen illorum Theologorum sententiam probat, qui dicunt *liberum arbitrium amisisse tantum dona supernaturalia*; in facultatibus autem naturalibus nullam diminutionem accepisse. Hi Theologi Maldonato videntur prudentius se gerere: hinc eorum opinionem comprobare nititur nonnullis ratiunculis vere ridiculis, quas alibi expendemus; ac ita demum ex male intellecto quodam testimonio Ecclesiastici rem concludit: „ ergo sentiebat (Ecclesiasticus) tam integrum esse in nobis liberum arbitrium quoad naturam, quam fuerat in primis parentibus, si removeas ab illis supernaturalia dona „. Idipsum, ut vidimus, docuit Molina; idemque tradunt Suarezius, Valentia, Becanus, aliique Molinianorum insigniores. Quam certe doctrinam non aliunde ii sumpsisse videntur, quam ex Pelagianis, qui eadem prorsus, ac illi, de naturæ viribus hoc in negotio dixerunt: „ nos dicimus (inquit Julianus apud August. lib. primo operis imperf.) peccato hominis non naturæ statum mutari, sed meritæ qualitatem „: quod & docuit Pelagius in libro de libero arbitrio apud S. Augustinum lib. de gratia Chri-

sti cap. 18., habemus, inquit, possibilitatem utriusque
 „ partis (scil. boni, & mali) a Deo insitam velut
 „ radicem fructiferam atque foecundam, quæ ex vo-
 „ luntate hominis diversa gignat, & pariat, & quæ
 „ possit ad proprium cultoris arbitrium vel nitere
 „ flore virtutum, vel sentibus horrere vitiorum,,. Quam
 bene consentiunt in his erroribus asserendis, qui non
 rectam tenent de gratia Christi sententiam!

6. At enim cum peccatum originis secundum Mo-
 liniana placita vere, & proprie peccatum non sit,
 nec reatus rationem habeat, consequens est illud non
 mereri poenam æternam. Quid ergo fiet de pueris,
 qui ante Baptismum moriuntur? Sed id jam præsen-
 serant Moliniani, ac jampridem nodum difficultatis
 explicarunt. Scilicet pro pueris non baptizatis medium
 quendam locum invenerunt inter gloriam, & suppli-
 cium: eos quidem a Dei visione beatifica excluderunt;
 felicitatem tamen quandam iisdem polliciti sunt. Per-
 spicuum hac de re Molinæ testimonium attulimus
 cap. 4. n. 17. Idipsum ante Molinam docuit Salmero-
 nus in commentariis in Epistolam ad Romanos ita
 scribens: „ resurgent igitur pueri per Christum, &
 „ super beatitudinem naturalem, qua quotidie profi-
 „ cient in cognitione operum Dei, & substantiarum
 „ separatarum, visitationes habebunt Angelicas, &
 „ tamquam nostri rustici hanc terram incolent; ut
 „ qui medii sunt inter gloriam, & supplicium, sint
 „ etiam medii in loco, & ut appareat magnitudo, &
 „ excellentia felicitatis naturalis.... licet ob origi-
 „ nale usque ad iudicii diem modo in limbo deti-
 „ neantur,,: cumque sibi opposuisset S. Gregorium
 Papam super illa verba Job. c. 6. *multiplicabit vulne-*

ra mea etiam sine causa, asserentem lib. 9. Moralium pueros ad tormenta pervenire, & tormenta percipere; respondet S. Gregorium, aut tormentum accepisse pro privatione visionis Dei, aut nixum Augustini sententia per excessum esse locutum. Hæc eadem opinio est Vasquesio, Suaresio, Maldonato, Becano, aliisque communiter, quorum testimonia brevitatis causa prætereo.

7. Id unum animadverto putandum ideo non esse præfatos auctores in pueris non baptizatis agnoscere afflictionem aliquam, vel dolorem, quod vel eos carere visione Dei beatifica, vel pœnam damni habere, vel in limbo usque ad diem judicii detineri asserant. Nam pueros ex amissa beatitudine nullum dolorem percepturos esse existimant. *Parvuli* (inquit Becanus in summa Theologica tract. de peccatis quæst. 12.) *nullum dolorem percipient propter carentiam regni Cælorum: nam cum pœna damni (ait ipse) utpote consistente in pura privatione stare naturaliter potest actus aliquis delectationis, & ille omnis, quo felicitas naturalis continetur.* Ex quo concludit, pueros, qui cum peccato originali decesserint, nulla inde afficiendos esse tristitia ex amissa beatitudine. Hinc verius esse opinatur, quod pueri agent in loco subterraneo, non tamen tenebroso vitam tranquillam, expertem doloris, & sollicitudinis, ubi etiam non desinent laudare Deum. Quod si quæras quomodo fieri possit, ut qui caret visione summi boni dolorem non sentiat, modum se ignorare respondet Vasquesius, illumque Dei judicio reservatum existimat, qui *miris, & inexplicabilibus modis ita disponere potest puerorum affectum, ut nullam inde percipiant tristitiam.* Id ea de causâ fieri respondent alii, quia privatio visionis Dei est na-

turalis; homo enim natura sua non potest Deum videre, sed per gratiam: hinc pueri non baptizati nullo videndi Deum desiderio tangentur, ideoque dolorem nullum habebunt ex carentia visionis Dei. Alii dicunt id fieri quod hanc privationem pueri non percipiant, ut poenam; & licet privatio visionis Dei poena esse queat, ea tamen a pueris non sentitur, ut poena. Alii alia dicunt: omnes tamen in asserendo conveniunt parvulos non baptizatos nulla tristitia torqueri, immo beatitudine aliqua potiri, suaeque sorte contentos vivere, ut inquit Suarez.

8. Jam vero non baptizatis parvulis nemo promittat inter damnationem, regnumque caelorum quietis, vel felicitatis cujuslibet, atque ubilibet quasi medium locum; hoc enim eis etiam haeresis Pelagiana promisit; inquit S. Augustinus lib. de origine animæ cap. 9. Hoc tamen pueris non baptizatis Moliniani promittunt non tam affectu pietatis in parvulos commoti, quam coacti ex falso de gratia systemate. Ad hos enim errores falsæ de gratia Christi opiniones necessaria principiorum connexionem cum Pelagianos, tum Molinianos perduxerunt. Immo Moliniani in explicanda puerorum sorte & acutiores & feliciores Pelagianis fuerunt. Pelagius enim circa puerorum non baptizatorum fortunam accurate definiendam se valde implicatum fuisse testatus est: se quidem scire affirmavit, quo parvuli non baptizati post mortem non eant; at quo se conferant, se nescire dixit apud S. Augustinum. Neque Pelagio acutior fuit Julianus, qui Augustino quidem exprobravit animi crudelitatem, qua vellet nasci pueros damnationis reos; & ipse tamen fatebatur cum Pelagio pueros non baptizatos

ad

ad regnum cœlorum pervenire non posse : hinc S. Augustinus Julianum redarguit, quod cum pueros veluti liberos ab omni damnatione esse contenderet, cogitare nollet, qua illos damnatione puniret *alienando a vita Dei, & a regno Dei tot imagines Dei*, ut ait lib. 5. adversus eundem cap. 44. Ex quo colligitur eos a veritate aberrare, qui contendunt Pelagianos concessisse parvulis non baptizatis beatitudinem supernaturalem, seu visionem Dei beatificam. Nam & illi parvulos excludebant a regno cœlorum, atque ideo a visione Dei beatifica, ut liquet ex allato Augustini testimonio, qui propterea ex Pelagiano systemate recte deducebat parvulis non baptizatis ab iis concedi felicitatem quandam seu medium locum inter damnationem, & regnum. Sed in quo posita esset hæc quædam felicitas, quo loco consisterent parvuli ante judicii diem, quo se se recepturi post diem judicii, quidve acturi fuerint, non explicarunt Pelagiani. Hoc Molinianis reservatum erat, qui parvulis non baptizatis locum assignarunt, scilicet limbum, quo se conferunt, ac detinentur usque ad diem judicii; locum etiam invenerunt, quo mansuri sint post diem judicii; munera etiam & officia, quæ præstituri sunt, accurate definierunt; ac demum difficultates, quas S. Augustinus adversus Pelagianos intorsit, solvere conati sunt.

9. Equidem non nego etiam ante Molinam falsas aliquas opiniones in scholas irrepsisse, quæ viam, ut ita dicam, ad Molinianum systema pararunt. Ex iis sane veluti ex quibusdam feminibus ingentem systematis sui molem Molina exclusit. Verum ex hoc magis confirmatur assertio nostra. Tunc enim falsæ illæ notiones induci cœperunt, cum jam doctrina de gra-

tia obscurari cœpisset, quæ magis quoque obscurata est ex novis illis opinionibus, quas peperit liberior quorundam scholasticorum disputandi ratio. Ex quo colligitur intimus ille nexus doctrinæ de gratia Christi cum his præcipuis christianæ Theologiæ capitibus, de quibus nunc loquimur. Hinc gravissimis viris observatum est, vel ipsos Thomistas postquam possibilitatem status naturæ puræ tueri aggressi sunt, necessitatis, & efficaciam gratiæ comprobandæ argumenta quasi ex sola dependentia causæ secundæ a primigenia sumfisse, nihil, vel parum sollicitos de gratia Salvatoris medicinali, qua natura per peccatum corrupta sanatur, & erigitur; eosdemque in solam creaturarum a Deo dependentiam intentos efficacissima argumenta, quæ pro gratia medicinali petuntur ex infirmitate humanæ naturæ ob Adæ prævaricationem contracta, vel neglexisse, vel ea, qua par est diligentia non adhibuisse. Qua in re certe discesserunt ab Angelico Doctore, qui licet necessitatem, & efficaciam gratiæ ex dependentia creaturæ a prima causa invictissime comprobaverit, humanæ tamen naturæ infirmitatem semper præ oculis habuit, ex eaque argumenta sumpsit pro gratia medicinali, quam cum alibi sæpe tum prima secundæ quæst. 10. cum S. Augustino expresse novit ac stabilivit hoc jacto principio: *Natura corrupta sequitur bonum privatum, nisi sanetur per gratiam*. Nimirum Angelicus Doctor veram gratiæ Christi ideam semper retinuit; hinc de peccati originalis natura rectam sententiam docuit, nec vel minimum passus est eam labefactari falsis de statu naturæ puræ opinionibus, quibus alii Theologi imbuti doctrinam de gratia Christi magis magisque obscurarunt. Adeo

ve.

verum est, quod proposuimus, hos errores se se mutuo subsequi, & a se invicem accipere incrementum, & vires.

10 Cæterum quod spectat ad peccatum originis, hoc quidem posuerunt multi scholastici in privatione originalis iustitiæ, sed non in ea solum præcise; verum etiam in concupiscentia, quam non ita explicarunt, ut vellent eam esse appetitum sensitivum, ejusque vivacitatem, sed inordinationem potentiarum animæ; unde consurgunt motus repugnantes rationi. Hinc hominem non solum spoliatum esse donis gratuitis ob Adæ prævaricationem, sed etiam secundum corpus & animam in deterius mutatum esse affirmabant, adeo ut confiterentur cum Synodo Arausicana secunda & Tridentina liberum hominis arbitrium non esse quidem extinctum ob peccatum originis, sed inclinatum tamen fuisse, atque attenuatum. Quod si nonnulli dixerunt peccatum originis nihil aliud esse, quam privationem originalis iustitiæ, de eo loquebantur, quod constituit *formale*, ut ajunt, peccati, quod ponebant in privatione iustitiæ originalis; non excludebant tamen concupiscentiam, veluti originariæ culpæ materiam, ut suo loco explicabimus. Huc referre sufficiat unum S. Thomæ testimonium, qui licet peccatum originale formaliter situm esse in privatione iustitiæ originalis affirmet, nomine tamen privationis iustitiæ nudam privationem nequaquam intelligit, sed positivam deordinationem, & aversionem a Deo. Hæc enim habet 1. 2. q. 82. art. 1. ad 1., dicendum quod „ sicut ægritudo corporalis habet aliquid de priva- „ tione, in quantum tollitur æqualitas sanitatis; & „ aliquid habet positive, scilicet ipsos humores inor- „ dinate dispositos; ita etiam peccatum originale

„habet privationem originalis iustitiæ; & cum hoc
 „inordinatam dispositionem partium animæ. Unde non
 „est privatio pura, sed est quidam habitus corruptus. „
 Hunc in sensum loquuntur insigniores scholastici, quos
 propterea nemo non intelligit multum a Molinianis
 differre, qui hominem esse dicunt ob peccatum Adæ
 spoliatum solis donis gratuitis; vires autem liberi ar-
 bitrii naturales ne minimum quidem diminutas esse,
 sed integras permanere sicut fuerunt ante peccatum,
 ut observavimus n. 4. & seq.

C A P U T N O N U M.

*Demonstratur ex falsa de gratia Christi doctrina ma-
 xime labefactari redemptionis Jesu Chri-
 sti necessitatem, & efficaciam.*

1. **P**elagium dixisse Christum solitarium hominem de
 Virgine natum, & eruditorem potius humani gene-
 ris, quam Redemptorem, animadvertimus ex Cassiano
 cap. 7. Christo ergo impius Hæreticus abstulit Redem-
 ptoris titulum nullamque redemptionis Christi necessita-
 tem agnovit. Quod quidem Pelagium dixisse mirari non
 debemus, cum id suapte natura flueret ex male con-
 futo de gratia systemate, quod ipse tuebatur. Siquidem
 Ecclesia Christi Sponsam suam, ut Redemptorem hu-
 mani generis, & unicum inter Deum, & homines me-
 diatorem ideo complectitur & veneratur, quia cum cre-
 dat peccatum Adæ in omnes homines transisse, ideo-
 que sub iugo diaboli totum humanum genus teneri,
 veræ redemptionis necessitatem agnoscit, quam Chri-
 stus peregit pretium exsolvens sanguinis sui, quo con-
 di-

dignam Deo satisfactionem exhibuit, quam purus homo reddere omnino non poterat, atque hinc deleto chirographo damnationis a captivitate peccati Christus nos vere redemit, qui propterea verus Mediator, & Salvator noster est, præter quem non est in aliquo alio salus. Cum ergo Pelagius ex falso de gratia systemate cogeretur negare peccatum originis, jam inde percipitis rationem, qua factum est, ut redemptionem Christi evacuaret; cumque de peccato originis rectam habere nequeat sententiam, qui ad Pelagiana de gratia principia accesserit, ut ostensum est, jam inde consequitur de Christi redemptione eum recte sentire non posse, qui de Christi gratia recte non sentit.

2. Quamvis ergo Moliniani expresse non negent peccatum originis, cum tamen ex illorum systemate consequatur, ut vidimus, peccatum originale veri reatus rationem non habere, nemo non intelligit multum ex eo detrahi redemptioni Jesu Christi Domini nostri. Nam si peccatum originis non est proprie peccatum, jam sub jugo diaboli non tenebatur humanum genus. Quam ergo captivitatem sanguinis sui pretio Christus solvit, ut vere dici queat Redemptor humani generis? Si peccatum originis non meretur poenam æternam, jam non delevit Christus chirographum damnationis, quod erat in nobis. Quod ergo attinet ad hoc caput, Christus gratis mortuus est. Quid vero juvat peccatum originis confiteri verbis, re autem idem prorsus evertere? Fucum ille facit incautis, qui peccati nomen retinet, illius autem naturam omnino destruit. Rerum enim summa, non ex vocabulis æstimanda est, sed maxime ex eorum essentia.

fentia, quam si tollas, nihil juvat vocabula retinere. Quod enim ajunt Moliniani naturam humanam spoliatam fuisse donis supernaturalibus, quibus ante peccatum prædita fuerat, quoad rei summam eorum causam meliorem non facit. Ex hoc enim id unum consequitur quoad dona supernaturalia humanam naturam nunc esse deteriore[m] quam antea fuisset; sed non consequitur eam esse obstrictam vero reatu, ea-que lege, *quæ manens in membris corporis mortis hujus cum parvulis nascitur, in parvulis baptizatis a reatu solvitur, ad agonem relinquitur, ante agonem mortuos nulla damnatione persequitur, parvulos non baptizatos reos innectit; & tamquam iræ filios etiamsi parvuli moriantur ad condemnationem trahit*: ut loquitur Augustinus lib. de peccatorum meritis. Ergo si præscindas a privatione donorum supernaturalium, quam Pelagius non posuit, nihil humanam naturam ex Adamo contrahere, quod ipsam inficiat, ipsamque ream condemnationis reddat, ac ipsas liberi arbitrii vires attenuet, atque debilitet, Moliniani agnoscunt, ut & Pelagius asseruit, sed naturam ipsam in genere naturæ æque perfectam admittunt, ac fuerat ante peccatum.

3. Unum ergo redemptionis Christi beneficium in eo positum esset secundum Moliniana placita, quod Christus nobis promeruerit ea dona supernaturalia, quibus homo ob peccatum Adæ spoliatus fuerat. Sed quantum hoc idem beneficium extenuatur, si vera sunt, quæ Moliniani fingunt de puerorum non baptizatorum forte ac de statu naturæ puræ? Nam si hæc ita sunt, ut illi volunt, jam consequens est etiam absque iis donis supernaturalibus gratiæ, & gloriæ animos nulla tristitia affici posse, immo aliqua beatitudi

tudine potiri. Quid ergo magni nobis contulit Christi redemptio, si quamvis ea peracta non esset, vivere quis posset sua sorte contentus, ut accidit in pueris non baptizatis, ad quos redemptio Christi non pervenit? Homo quidem non assequeretur visionem Dei beatificam: sed cum ex una parte fieri possit, ut ex carentia visionis beatificæ nullus dolor sentiatur, imo cum ea componatur naturalis quædam felicitas; ex altera in eo statu in quo Christus nos posuit, si beatitudinem supernaturalem sperare possumus, etiam æternum supplicium nobis timendum sit: nescio an aliquis hæc inter se comparans consultius fuisset dicturus sit in eo manere statu, in quo fueramus ob peccatum Adæ, quam in illo, quem Christus nobis restituit; nescio an ille puerorum non baptizatorum fortunam nostræ præferendam esse judicaret. Sed cur dixi nescio? Jam Molinianorum unus, scilicet Cardinalis Sfondratus in lib. cui titulus: *Nodus predestinationis dissolutus*; illorum puerorum sortem nostræ præferendam esse aperte definit. Licet enim, inquit ille, *ad cælestem gloriam non eos admiserit, alio tamen, multoque majori beneficio affecit, quod illi ipsi (pueri) longe Cælo prætulissent, & nos quoque si electio daretur, multo majoris pretii, quam Cælum duceremus. Id vero beneficium fuit, quod fato prematuro abreptos innocentia suæ personalis securos reddidit. Quid ergo conqueri de Deo possunt, aut quid ipsis male fecit, si non quidem Cælo, sed alio beneficio donavit, quod multo præstantius Cælo est? Quæ si ita sunt an maximi beneficii loco habenda sit Christi redemptio, vobis judicandum relinquo.*

4. Rursus catholica fides nos docet Christum non
fo-

solum eo titulo esse Redemptorem, ac Salvatorem nostrum, quod sanguine suo deleverit Chirographum damnationis, quod erat in nobis, sed etiam quod gratiam nobis promeruerit, qua nos liberat ab inordinata rerum terrenarum cupiditate, qua captivus animus detinetur, nisi per inspirationem sanctæ dilectionis quæ proprie est gratia Jesu Christi, ille sanetur, erigatur ad Deum, eique inhæreat. Hac libertate Christus nos liberavit, ut ait Apostolus, qui cum dixisset: *video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me sub lege peccati*; exclamans subjungit: *infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.*, Procul dubio (ait Augustinus in epist. ad Innocentium Papam missa suo, & aliorum Episcoporum nomine) a corpore mortis hujus, ubi alia lex repugnat legi mentis, neminem liberavit, aut liberat sua possibilitas, quæ perdita eget Redemptore, fauciata Salvatore; sed gratia Dei per fidem unius Mediatoris Dei, & hominum, hominis Christi Jesu, qui & Deus cum esset, hominem fecit, & manens Deus homo factus refecit ipse quod fecit. Ex his intelligitis eos Christi redemptionem evacuare, qui gratiam Salvatoris evacuant; ideoque Pelagium gratiam Christi negantem necessaria consecutione debuisse dicere *Christum esse potius eruditorem humani generis, quam Redemptorem*. Hinc Augustinus Pelagio dicenti impleri posse jussu divina per liberum arbitrium, hanc consecutionem sæpe numero objecit: *Ergo evacuatum est scandalum Crucis: ergo Christus gratis mortuus est*; ut ait in citata Epistola.

5. Ergo qui de gratia Christi non recte sentit, de redemptione Christi male sentire convincitur, eoque magis, vel minus, quo ineptior erit, vel minus inepta de gratia sententia. Qui omnem gratiam abstulerit, omni ex parte evacuabit scandalum Crucis; qui vero gratiam aliquam posuerit, sed non eam, quam confiteri debemus, si non evacuabit, procul dubio extenuabit Christi redemptionem. Quid revera magni nobis contulit Christus, si nobis non comparavit, nisi gratiam quandam versatilem, flexibilem, atque a liberi arbitrii nutu pendentem? An ne huc totum recidit, quod a Christi redemptione expectabamus? Hæccine est idea redemptionis Christi Domini nostri quam nobis exhibent sacræ Litteræ, ac veteris Testamenti, immo totius humani generis historia? Postquam enim Deus homini peccatori salutis perfugium promisit, ac liberatorem præmonstravit, jam universus orbis ad eum recipiendum sese disponit: jam rerum omnium series, omniumque regnorum, ac provinciarum vicissitudines eo demum diriguntur, ut viæ domino præparentur: jam humanum genus calamitatum suarum pondere oppressum ardentissimo Salvatoris sui desiderio flagrat. Videt Abraham a longe diem Domini, summaque lætitia perfunditur. Exultat Simeon, ac præ gaudio exiliens mortem non timet, quoniam ejus oculi vident salutare Dei, quod paraverat Deus ante faciem omnium populorum. Omnes demum Sancti veteris Testamenti futuro mediatori desideriis, ac votis occurrunt, eumque spiritu amplectuntur, pacem, victoriam, perfugium, solamen, ac totius orbis terrarum renovationem ab illo expectantes: hinc a longe aspicientes dies nostros de
futu-

futura in nobis gratia prophetant, diesque vocant pacis, benedictionis, salutis; terque quaterque beatos eos prædicant, qui sedentes in tenebris, & umbra mortis, novam dierum illorum lucem sunt aspecturi. Quis ergo crediderit adventum Domini nostri Jesu Christi, tot antea sæculorum votis expetitur, tot tantisque signis præfiguratum, tantoque rerum apparatu præventum humano generi non esse allaturum maxima, ac specialissima beneficia? At enim audite Insulæ, attendite populi: adventus Christi nobis non attulit, nisi gratiam versatilem, a libero arbitrio nostro pendentem, quæ omni tempore, omnique hominum generi data fuit, consentientibus ipsius assertoribus: hanc enim gratiam receperunt, quotquot a primis mundi temporibus usque ad Christi adventum vixerunt. Quid ergo per Christum accepimus, quod a Creatore homines semper non habuerint? Quodnam ergo singulare beneficium humano generi contulit desideratus cunctis gentibus, Deus scilicet factus homo, qui jam a tot sæculis permiserat cunctas nationes evanescere in cogitationibus suis, ut ubi abundavit delictum, superabundaret & gratia? Cur nobis, divini Vates, adventum Christi ad solamen, & consolationem proponitis, cum ille sit ascensus ad Cælum, e quo descendit, quin aliquod peculiare donum hominibus conferat? Cur hymnis, & canticis regi vestro exultantes occurritis, o filiæ Sion? Rex vester veniet ad vos: sed nihil vobis est allaturus quod a mundi exordio non contulerit cunctis nationibus terræ. Vos demum Apostoli, ne putetis specialia dona a Magistro vestro accepisse: nam si quædam exteriora excipiat, scilicet exemplum, atque do-

doctrinam suam, quæ vel ipse Pelagius posuit, nullo interiori auxilio vos a cæteris hominibus discrevit. Ita ne vero, Salvator Mundi, desiderate cunctis gentibus, Rex Israel, humani generis votis annuis? Ita ne spem nostram eludis? Cum maxima, & peculiaris beneficia universus orbis abs te expectaret, nihil novi largiris præter exemplum, atque doctrinam tuam? Ergone cum Pelagio dicemus te potius eruditorem esse humani generis quam Salvatorem?

6. Hoc sane dicere cogimur, si Christus passione sua, ac morte nobis non promeruit, nisi gratiam Molinianam. Quod ut clarius intelligatis, præ oculis habendum est principium illud Molinianis omnibus commune in eo positum, quod violatio alicujus præcepti imputari nequeat ad culpam, nisi præsto sit gratia Dei supernaturalis, quæ conferat potentiam supernaturalem implendi divinum mandatum. Nec enim, ajunt, quispiam reus esse potest, si illud non impleat, quod implere nequit. Porro sine aliqua Dei gratia impleri nequeunt jussa divina. Ergo violatio præcepti imputari nequit ad culpam, nisi adsit gratia, qua illud impleri possit. Ex quo colligunt Moliniani omnibus hominibus gratiam Dei supernaturalem præsto esse, cum præceptum implendum est, vel urget tentatio &c. Atqui (ego subsumo) nullus homo fuit, vel esse potest, quolibet in statu ponatur, qui obligatione non teneatur implendi aliqua præcepta Dei saltem naturalia, cum unusquisque gerat legem Dei scriptam in corde suo, ut suo loco accuratius conficiemus. Ergo concludo omnibus prorsus hominibus quovis tempore, & quovis in statu adesse oportere gratiam cum natura rationali conjunctam, quæ

quæ potentiam conferat implendi præcepta. Ergo siue Christus mortuus fuerit, siue non, gratia supernaturalis, qua impleri possunt divina mandata, omnibus hominibus omni tempore præsto esse nihilominus deberet; alioquin nec tenerentur implere præcepta, nec peccarent, si ea violarent, ut Moliniani contendunt. Hæc igitur gratia nulli hominum unquam defuit; nec deesse quidem potest, nisi cesset obligatio implendi præcepta. Porro gratia, quæ confert potentiam implendi præcepta, non est nisi gratia versatilis, fatentibus Molinianis. Hæc igitur gratia versatilis nullo tempore hominibus deesse potuit, aut potest, siue Christus mortuus esset, siue non. Evacuatum est igitur scandalum Crucis: Christus ergo gratis mortuus est.

7. Et re quidem vera cum Pelagius, ut se purgaret, responderet *naturam creati hominis referre gratiam Creatoris, atque ita se dicere sine peccato impleri posse iustitiam per liberum arbitrium, cum adiutorio divinæ gratiæ, quod Deus hoc dederit homini ipsa possibilitate naturæ*; ita adversus eundem argumentabatur S. Augustinus in laudata epist. Ergo evacuatum est scandalum Crucis; Christus ergo gratis mortuus est. Num enim si non moreretur Christus propter delicta nostra.... ista naturæ possibilitas, quam defendit, in hominibus non esset? An forte Dei mandatum deerat, & ideo Christus mortuus est? Immo jam & hoc erat sanctum, & iustum, & bonum.... si ergo ad faciendam iustitiam jam erat naturæ possibilitas, per liberum arbitrium jam erat legis Dei sanctum, & iustum mandatum..... Ergo Christus gratis mortuus est. Porro si hoc argumentum quippiam conficit contra Pelagium, rem omnino concludit etiam adversus Molinianos. Non enim, nisi Christus moreretur propter deli-

delicta nostra, ista gratia versatilis, quam defendunt in hominibus non esset? An forte deerat mandatum Dei? Immo & hoc erat sanctum, & bonum. Si ergo ad faciendam justitiam aderat jam gratia versatilis, jam erat lex Dei; ergo Christus gratis mortuus est. Jam videtis Molinianos a Pelagio nonnisi in eo differre, quod ille vellet possibilitatem implendi præcepta esse nobis per liberum arbitrium, quod gratiam Creatoris vocabat; Moliniani vero eam esse velint per gratiam versatilem, quæ tamen ita est cum libero arbitrio conjuncta, ut & communis sit sicut natura, & ab ea inseparabilis, a qua propterea admitenda non abhorruisset Pelagius. Nihil enim interest quod ad propositum attinet, si præcepta impleri possint per naturam, ac legem, si per gratiam quamdam, quæ sit veluti proprietas rationalis naturæ, ab eaque inseparabilis. Nam illud semper verum est eam esse donum Creatoris, eamque in hominibus reperiri, licet Christus non moreretur; ideoque optime concluditur: ergo Christus gratis mortuus est.

8. At enim secundum Moliniana principia verum non est gratiam non esse a natura inseparabilem, quia verum non esse contendunt Moliniani hominem quovis in statu consideratum obligatione teneri implendi præcepta Dei. Hoc enim debitum ei advenit, cum ad statum supernaturalem transfertur. Quare cum ob peccatum Adæ homo deciderit e statu supernaturali, atque in hunc passionem suam, ac morte Christus hominem restituerit, perperam colligitur secundum Moliniana placita Christum gratis mortuum esse.

9. Sed primum respondeo pessimum perfugium esse, quo utuntur Moliniani, ut se tueantur. Quid

H

enim,

enim, quæso, absurdius proferri eo potest, quod dicitur creari hominem posse, qui obligatione non teneatur implendi aliqua Dei præcepta? Quid magis a ratione dissonum, quam fingere aliquem statum, in quo homo non teneatur ex. c. diligere Deum super omnia? Sed hæc ad ea pertinent, quæ alibi dicturi sumus de fictitio illo naturæ puræ statu, quem Moliniani tuentur. Nunc quoniam ostendere, quid ex Molinianis principiis consequatur, nobis propositum est, referenda sunt Moliniana principia, non refutanda. Supponamus ergo, quod ajunt, hominem ob peccatum Adæ decidisse e statu supernaturali, ad quem restitutus deinde fuit ob merita Christi Mediatoris Dei, & hominum. Totum ergo beneficium, quod a Christi redemptione accepimus, fuit hominis restitutio ad supernaturalem statum, e quo dejectus fuerat. At in quo positum sit hujusmodi beneficium, paulo attentius consideremus. Itaque nisi Christus venisset in mundum, mansisset homo in statu puræ naturæ, cujus notio paucis tradenda est, ut clarius res percipiatur. Status naturæ puræ dicitur ille, in quo nasceretur homo sine gratia, & sine peccato, obnoxius tamen morbis animi, & corporis, qui naturam nostram consequuntur. Homo qui fingitur in natura pura non fuisset ad statum supernaturalem elevatus, in quo conditus fuit Adam. Hinc ille conditus esset absque ordinatione ad beatitudinem sempiternam, scilicet ad intuitivam visionem Dei. Is quidem haberet finem aliquem, quem naturali instinctu voluntate sua appeteret. Sed hic non excederet naturæ ordinem, essetque bonum homini connaturaliter debitum, quædam scilicet beatitudo naturalis posita in abstracta,

sta, ut ajunt, contemplatione Dei ex rebus existentibus hausta, in qua voluntas hominis penitus conquiesceret, ideoque nullam poenam experiretur, etiamsi careret intuitiva visione divinæ essentiae: ad hanc enim, cum supra naturam sit, appetitus hominis nullatenus tenderet, sicut nullus ex. c. nunc appetit unionem hypostaticam, atque ideo, sicut homo miser non est, quod hujusmodi unione careat, ita miserum eum non efficeret carentia visionis Dei.

10. Eo igitur in statu homo constitutus non appeteret nisi finem naturalem, quem obtinendi obligatione teneretur, cum propter illum conditus esset. Hinc in natura pura essent quædam virtutum officia homini præstituta, a quorum executione penderet naturalis illius finis consecutio. At ea officia intra naturæ ordinem comprehenderentur, quippe quæ naturali hominis fini proportionem responderent. Quamobrem etiamsi ea officia ab homine præstita haberent rationem virtutis, essentque actus morales vere boni, & in genere suo perfecti, multo tamen forent inferiores virtutibus nostro statui convenientibus, quæ cum referantur ad finem supernaturalem, natura, ac specie ab iis differant necesse est, quæ naturali tantum fini commensurantur. Bona autem illa opera moralia & satis cognitione assequi, & opere implere homo posset sola naturæ facultate, ac ita promereri beatitudinem naturalem eidem propositam. Quod vero de virtutibus illius status dicitur, idem de vitiis, ac peccatis dicendum est, quæ ab hominis arbitrio in natura pura committerentur. Hæc enim specie differrent a nostris; ac propterea sicut virtutum officiis aliud ab eo quod nos expectamus præmium rependeretur,

ita diversæ peccatorum indoli diversi ordinis supplicia responderent. Ergo in statu naturæ puræ, ut alius finis, ita alia foret justitiæ, peccati, præmii, ac supplicii natura; utque brevius dicam, alia ab ea, quam nos habemus, religio. Ita rem explicarunt plerique Scholasticorum. Quare videtis latiore fecisse hujus status naturæ puræ ideam Scholasticos, quam fecerint Pelagiani, qui discrimen duorum hujusmodi finium, quorum unus naturalis esset, & alter supernaturalis, & quorum alterutrius consecutione homo beatus fieret, non videntur novisse, vel saltem dilucide explicasse.

II. Illud animadverti velim duo esse in statu naturæ puræ spectanda, quorum unum positivum est, alterum negativum. Finis enim naturalis homini præstitutus, atque eidem proportionem respondentia virtutum officia, præcepta, præmia &c. sunt quid positivum, quod status ille complectitur. Privatio autem finis nobilioris, scilicet supernaturalis atque hujus ordinis gratiæ, virtutum &c. illud est quod negativum dicitur. Jam vero cum homo e statu naturæ puræ evehi concipitur ad statum supernaturalem, ei quidem adjici quidpiam intelligitur quod antea non habebat, sed in eodem, quidquid antea habebat, superesse intelligitur. Ex quo enim ad sublimiorem finem officiaque excellentiora humana natura transferatur, relationem illam non amittit, quam habet cum fine sibi naturaliter debito & cum virtutum officiis eidem fini proportionatis. Ergo perfectior homo est ad supernaturalem beatitudinem evectus, sed nihil eorum deperdit, quæ ipsius naturam necessario consequuntur, cujusmodi sunt quæ puram naturam constituunt. Quare

re licet qui possibilem adstruunt statum puræ naturæ, ultro fateantur hunc nec extitisse unquam, nec ex-
tare, quum divina providentia hominem transtulerit
ad statum gratiæ; attamen secundum præconceptam
naturæ puræ notionem coguntur duos homines in
uno intelligere, unum philosophum, alterum Chri-
stianum; unum qui crederet, speraret, diligeret ex
naturæ viribus, alterum qui ex gratia; unum qui vir-
tutem se coleret, alterum qui propter Deum; unum qui
gratiam respuendo superbe fideret sibi metipso ad be-
ne vivendum, alterum infirmitatis suæ conscium qui
fideret adjutorio gratiæ; unum qui quanto superbio-
rem, tanto falsiorem beatitudinem sibi fabricaret,
alterum, qui eam speraret ex Deo; unum demum
sui ipsius adoratorem, alterum creatoris sui. Ex qua
unius hominis in duas veluti personas divisione la-
tissima via aperta est multis Theologiæ capitibus la-
befactandis, ut ex dicendis patebit.

12. Nunc ad nos revertamur, ac cogitatione no-
stra secernamus, quæ Christus præstitit cum hominem
transtulit ad statum supernaturalem. Primo humanam
naturam advocavit ad sublimiorem finem, idest ad
visionem Dei beatificam; deinde media eidem fini
proportionem respondentia, scilicet supernaturalia pro-
posuit. Sed cum restitutio hominis in finem superna-
turalem ipsa per se necessario gratiam postulet,
quæ si deesset, nulla esset obligatio implendi præce-
pta, nec supernaturalis finis subsisteret, hinc cum in-
telligimus Christum restituisse humanam naturam in
eum finem, cogitare cogimur eidem ex justitia gra-
tiam deberi; nec alia ratione nobis Christum com-
parasse gratiam, nisi quatenus elevationem ad finem

supernaturalem nobis promeruit, quem illa necessario consequitur. At si spectemus illud gratiæ genus, quod Christus meruisse dicitur, beneficium redemptionis multum imminui conspiciamus. Duo enim sunt, quæ in homine secundum catholicæ fidei principia sunt distinguenda; scilicet obligatio implendi aliqua præcepta, & horum præceptorum observantia: obligatio ea intima relatione nititur, quam habet homo cum quibusdam actionibus, quas qui non facit, ab ordine deflectitur, ut qui ex. c. non diligit Deum, is ab ordine aberrat, poenamque propterea meretur. Ex quo fit, ut obligatio implendi præcepta a natura, ac lege velut ex fontibus derivetur; non vero ex gratia, quæ facit ut præcepta impleantur. *Distinguenda est lex, & gratia* (ait Augustinus in sæpius cit. epistola) *lex jubere novit, gratia juvare.*

13. Verum si Moliniana principia sequamur, aliter nobis ratiocinandum est. Nam ex gratia proprie oritur obligatio implendi præcepta, quæ nulla esset, nisi præsto esset gratia: ex illa vero proprie non oritur præceptorum observantia. Cum enim gratia versatile sit, eademque omnibus hominibus communis, effectus pendet a libero arbitrio: hinc fit non raro, ut etiam gratia recepta ab homine præcepta non impleantur. Quod ergo gratiæ convenit, id libero arbitrio Moliniani concedunt; gratiæ vero id tribuunt, quod proprium est naturæ, & legis; ex quo illud absurdum sequitur gratiam necessariam esse in eum finem, ut quis peccet; cum violatio præcepti imputari nequeat ad culpam, nisi adsit gratia; sed hanc non requiri in eum finem, ut peccatum vitetur: nam absque gratia non solum peccatum vitari potest, sed nul-

nullum peccatum esset. Ex quibus intelligitis quid per Christi redemptionem acceperimus. Quod obligatione teneamur implendi praecepta, id Christo debemus. Quod vero praecepta impleamus, id non Christo, sed nobis acceptum referendum est. Sublimiores virtutes, ac praestantior finem nobis Christus proposuit; sed gratiam non dedit, qua fiat in nobis quod poscit a nobis. Absque Christo quidem non possemus pervenire ad supernaturalem felicitatem; sed sine Christo ne aeternum quidem supplicium verendum nobis erat. Sine Christo sublimia religionis nostrae praecepta non possemus implere; at sine eodem ne ulla quidem obligatio nobis esset eadem implendi. Ad sublimiorem statum nos quidem vocavit, sed cum media efficacia non praebat, nos in altum extulisse videtur, ut lapsu graviore rueremus: saltem sine Christo si tam alta sperare nobis datum non esset, ne mala quidem tam gravia nobis timenda fuissent. Ex quo percipitur in hoc systemate multum imminui singularissimum Redemptionis Jesu Christi beneficium.

14. Immo si rem attentius inspiciamus, etiamsi Christus nobis promeruerit elevationem, ad supernaturalem finem & dona gratiae supernaturalis, perspicuum tamen fit Christum eruditorem potius fuisse humani generis, quam Salvatorem, si gratia, quam nobis promeruit, ejus indolis sit, quam Moliniani ponunt. Nam etiam Pelagius non solum gratiam sanctificantem, & habitualementem, nec solum concursum Dei generalem ad singulas operationes creaturarum posuit, sed etiam exteriora Dei auxilia, ut exemplum Christi, & doctrinam; & interiores aliquas gratias, ut sunt illustratio intellectus, & moralis voluntatis mo-

tio, apertissime agnovit, ut patet ex luculentissimis ejus testimoniis, quæ suo quæque loco referenda sunt. Nihilominus Pelagius dicere cogeatur Christum eruditorem magis fuisse humani generis, quam Salvatorem; & S. Augustinus semper Pelagio objiciebat ex ejus sententia consequi Christum gratis mortuum esse. Hæc invicem prima fronte spectata pugnare videntur; at si rem intimius scrutemur, & Pelagium recte ratiocinatum fuisse, & Augustinum rectissime ex ea parte oppugnasse Pelagium, quod Christi redemptionem evacuet, res est manifesta. Nam nisi ponatur gratia, quæ bonam voluntatem faciat, & consensum producat, quælibet alia gratia sive exterior, sive interior ad gratiam Salvatoris proprie non pertinet, quæ proprie est inspiratio charitatis, qua cognita sancto amore faciamus. *Hanc gratiam debet confiteri Pelagius* (inquit Augustinus) *si vult non solum vocari, verum etiam esse Christianus*. Gratia Jesu Christi non solum possibilitas ipsa juvatur, sed etiam actio donatur: hujus gratiæ professionem a Pelagio exigebat S. Doctor; quamlibet aliam pertinere dicebat ad legem atque doctrinam, non ad illam gratiam, quam ditissime effudit in nos qui ascendit ad Coelum, & captivans captivitatem dedit dona hominibus. Nam illustrationes intellectus, & piæ voluntatis excitationes pertinent ad legem, quæ illuminat, & ad doctrinam, quæ hortatur, & movet ad bonum. *Ad doctrinam pertinet etiam quod sapientia revelatur; ad doctrinam pertinet, cum suadetur omne, quod bonum est*: inquit S. Pater in lib. citato. Hinc est quod licet Augustinus sciret a Pelagio admitti ejusmodi gratias, nihilominus concludebat: *quid manifestius nihil aliud*

eum (Pelagium) dicere gratiam, quam Deus operatur in nobis velle, quod bonum est, quam legem, atque doctrinam? ex quo pariter intelligitis, cur ipse Pelagius etiam si poneret illud gratiæ genus, quo & intellectus illustratur, & excitatur voluntas, recte tamen solo exemplo, & doctrina profuisse Christum humano generi, ideoque eum eruditorem potius fuisse, quam redemptorem.

15. Ergo quælibet gratia, quæ proprie non facit bonam voluntatem, & actionem in nobis, non est proprie gratia Salvatoris, sed pertinet ad legem, atque doctrinam. Porro gratia, quam Moliniani tuentur, non facit, sed expectat voluntatis consensum. Hanc enim sitam esse volunt in interioribus illustrationibus intellectus, & voluntatis affectionibus, ejusque totam vim esse contendunt in suadendo, invitando, alliciendo &c. Jam vero ad doctrinam pertinet etiam quod sapientia revelatur, ad doctrinam pertinet, cum suadetur omne, quod bonum est. Gratia igitur Moliniana ad legem pertinet, atque doctrinam. Ergo ejus assertores coguntur asserere eruditorem magis fuisse Christum, quam Salvatorem humani generis.

16. Rursus gratia, quam ponunt Moliniani, non est, nisi gratia, qua possibilitas ipsa adjuvatur, sed actio non datur. Id perspicue consequitur ex Moliniano principio, quod supra retulimus, gratiam nempe omnibus hominibus præsto esse; si enim gratia conferret actionem, jam omnes homines bene agerent. Sed hoc probatione non eget, cum Moliniani id expresse doceant, quorum apertissima testimonia alibi referemus. Jam vero gratiam, qua possibilitas
ipsa

ipsa adjuvatur, etiam Pelagius admittebat: nam apud
 S. Augustinum in lib. citato de gratia ita loquitur:,,
 ,, Ergo in voluntate, & opere bono laus hominis
 ,, est: immo, & hominis, & Dei qui ipsius volunta-
 ,, tis, & operis possibilitatem dedit; quique ipsam
 ,, possibilitatem gratiæ suæ adjuvat semper auxilio,,;
 quod & ipse Augustinus testatur in eodem lib. in-
 quiens:,, venire posse ad Christum in natura ponit
 ,, Pelagius, vel etiam ut modo dicere cœpit in gra-
 ,, tia; quamlibet eam sentiat, qua ipsa, ut dicit,
 ,, possibilitas adjuvatur.,, Eadem habet Julianus apud
 S. Patrem in citato lib. operis imperfecti. Atqui S.
 Augustinus gratiam illam possibilitatis non esse pro-
 prie gratiam Salvatoris affirmabat, idque petebat a
 Pelagio, si vellet non solum videri, sed etiam esse
 Christianus, ut confiteretur non solum gratiam possi-
 bilitatis, sed etiam gratiam actionis, & bonæ volun-
 tatis, quæ est proprie gratia Christi.,, Si consense-
 ,, rit Pelagius (inquit Augustinus) nobis, non solum
 ,, possibilitatem in homine, etiamsi nec velit, nec
 ,, agat bene, sed ipsam quoque voluntatem, & actio-
 ,, nem, id est ut bene velimus, & agamus, quæ non
 ,, sunt in homine, nisi quando bene vult, & bene
 ,, agit, si ut dixi consenserit nobis ipsam volunta-
 ,, tem, & actionem divinitus adjuvari.... nihil de
 ,, adjutorio gratiæ, quantum arbitror, nobis contro-
 ,, versæ relinqueretur.,, Ut ergo Pelagius gratiam
 Christi confiteretur, S. Pater volebat ab eo poni gra-
 tiam voluntatis, & actionis, quæ non est in homine,
 nisi quando bene vult, & bene agit. Cum igitur sit gra-
 tia possibilitatis tantummodo, non voluntatis, & actio-
 nis, cum ea reperiatur in homine, etiamsi nec bene
 ne

ne velit, nec bene agat, eodem jure concludendum est gratiam Molinianam non esse gratiam Salvatoris.

17. Neque audiendi sunt Moliniani cum dicunt se præter gratiam possibilitatis, seu sufficientem agnoscere etiam gratiam cooperantem, seu efficacem. Quid enim est Molinianorum judicio hujusmodi gratia cooperans, seu efficax? Una profecto, & eadem numero gratia, inquit Molina; quatenus excitat, allicit, & invitat arbitrium nostrum ad actus bonos, dicitur præveniens, seu sufficiens; quatenus consentiente jam libero arbitrio ipsa cum eodem cooperatur, dicitur adjuvans, & cooperans gratia, sive efficax. Nullum igitur est essentiale discrimen inter gratiam sufficientem, & efficacem; *sed una, & eadem numero gratia*, quæ sufficiens est, cum arbitrium non consentit, eadem fit efficax, cum liberum arbitrium consentit: ergo natura gratiæ eadem manet, sive sufficiens dicatur, sive efficax. Ergo gratia Moliniana per se spectata non est, nisi gratia possibilitatis; ita enim ratio potest concludi: gratia Moliniana sufficiens non est nisi gratia possibilitatis, fatentibus ipsius auctoribus. Atqui una, & eadem numero gratia est sufficiens, & efficax, ipso Molina consentiente. Ergo gratia Moliniana non est nisi gratia possibilitatis. Fucum ergo vobis non faciat Moliniana distinctio gratiæ in sufficientem & cooperantem. Vel ipse Julianus assererat apud S. Augustinum libero arbitrio omne adiutorium cooperari; nec tamen admittebat, nisi gratiam possibilitatis. Neque huc in subsidium vocentur speciosæ Congruismi subtilitates. Nam ut inquit Suarez Congruismi præcipuus auctor, gratia natura sua est indifferens, ut sit congrua, vel non con-

congrua. Ergo Congruismus naturam gratiæ non mutat, sed eam prorsus relinquit qualem Molina exco-
gitavit. Cum ergo natura gratiæ per se spectatæ ea sit, ut possibilitatem conferat, non actionem, jam patet a Molinianis non poni, nisi gratiam possibili-
tatis, ideoque evacuari gratiam Salvatoris, quæ est inspiratio dilectionis, qua cognita sancto amore faciamus. Nam gratia Moliniana utpote gratia possibilitatis, vel est naturæ rationali alligata, ut ab ea separari nequeat, ideoque nulli hominum deesse possit, etiamsi Christus non esset mortuus; vel si id re-
nuunt admittere Moliniani ob falsa quæ ponunt de statu hominis supernaturali commenta, cum illa gratia constet ex illustrationibus intellectus, & motionibus moralibus voluntatis, quæ sub lege, ac doctrina comprehenduntur, gratia Moliniana pertinet ad legem, atque doctrinam, ut supra dicebamus. Fateri ergo coguntur Moliniani Christum fuisse magis eruditorem humani generis, quam Salvatorem. Sed hæc plenior lucem accipient, cum Molinianum systema diligentius expendemus. Nunc demonstrasse sufficiat redemptionis nostræ beneficium, vel omnino evacuari, vel saltem multum ab iis imminui, qui de gratia Christi non rectam sententiam tenent. Ex quo patet verissimum esse, quod proposuimus, doctrinam de gratia cum interiori substantia, atque ut ita dicam medulla religionis Christianæ arctissimo vinculo conjungi.

CAPUT DECIMUM.

*De necessitate fidei in Christum Salvatorem , deque
antiqua , ac nova legis differentia sublata
in falso de Gratia Christi systemate .*

1. **S**ine fide in Christum Mediatorem Dei , & hominum magis , vel minus explicita pro temporum varietate nulli hominum aditum patuisse ad salutem , cum non sit aliud nomen sub cœlo datum hominibus , in quo oporteat nos salvos fieri , ostendimus in tract. de Trinitate , & Incarnatione . Vel ipsos antiquos justos , qui ante adventum Christi vixerunt justitiam , & salutem assecutos non esse , nisi per fidem Incarnationis , passionis , mortis , & resurrectionis Domini nostri Jesu Christi , ideoque prænuñciasse nobis futurum Mediatorem , pertinuisse vero eos ad novum Testamentum Catholica fides nos docet . Jam vero ab iis , qui gratiam Salvatoris evacuant expectari certe non potest , ut hæc Ecclesiæ catholicæ doctrina circa necessitatem fidei in Jesum Christum ad salutem obtinendam facta tectaque maneat . Et re quidem vera si Christus nobis non profuit , nisi exemplo , & doctrina , vel ad summum promerendo gratiam , qua facilius impleri possint divina mandata , jam consequens est absolute loquendo etiam sine Christo , etsi difficilior , haberi tamen posse justitiam , atque salutem . Quæ autem necessitas nos cogit , ut in Christum fidem habeamus , si ab illo expectanda unice non sit salus nostra ?

2. Rursus si gratia non ponitur , nisi in lege , atque doctrina , jam ergo sub lege , ac per legem haberi

beri poterat justitia. Id Pelagius noverat, & consequenter asseruit legem sic mittere ad regnum, quemadmodum & Evangelium, ideoque tam a lege veteri, quam ab Evangelio sanctissimos viros prodiisse, ut videri potest apud S. Augustinum in lib. de gestis Pelagii. Ex quo consequitur necessariam non fuisse ad salutem fidem Jesu Christi; sed satis fuisse fidem in in Deum. Quod aperte affirmat Julianus apud S. Augustinum lib. 2. operis imperfecti cap. 188. inquit: „ Incarnatio Christi justitiæ fuit forma non „ prima, sed maxima; quia & antequam Verbum „ caro fieret, ex ea fide, quæ in Deum erat, & in „ Prophetis, & in multis aliis Sanctis fulsere virtu- „ tes. „ Cui respondet Augustinus ibidem his verbis: „ agnoscimus hæresim vestram: definivit enim Pela- „ gius, quod non ex fide Incarnationis Christi anti- „ qui vixerint justi, quia videlicet nondum in carne „ venerat Christus; cum profecto id futurum non „ prænucciasent, nisi priores utique credidissent. „ Sed in hanc absurditatem cecidistis, dum defendi- „ tis esse potuisse per naturam, legemque justitiam: „ utrumlibet autem si verum est, ergo gratis Chri- „ stus mortuus est. „ Ubi videtis S. Patrem ex eo „ causam repetere, ob quam Pelagiani in tantam ab- „ surditatem incidissent, quod gratiæ Christi necessita- „ tem, & efficaciam de medio tollerent.

3. Qui ergo de gratia Christi male sentit, etiam hoc catholicæ doctrinæ caput, de quo loquimur, labefactet necesse est. Si enim verum est, quod Moliniani docent, gratiam omnibus hominibus præsto fuisse omni tempore, ac semper adesse, illud certe consequitur obtineri ab omnibus hominibus semper potuisse.

tuisse, ac posse salutem absque fide in Christum Mediatorem. Nam ante adventum Christi nationes omnes, si Judaicam excipiamus, nullam habebant futuri mediatoris notitiam; quæ propterea in sacris Litteris a Deo derelictæ dicuntur, ab ejus forte sejunctæ, jacentes in tenebris, & in umbra mortis, dimissæ a Deo ingredi vias suas, hospites Testamentorum, promissionis spem non habentes, sine Christo, sine Deo in hoc mundo, ut loquitur Apostolus in epistola ad Ephesios cap. 2. Attamen gentes omnes gratiam versatilem habuisse dicamus necesse est, si Moliniana placita amplectamur. Ergo omnes illæ nationes absque ulla vel minima notitia Christi Salvatoris poterant consequi salutem. Quinimo etiam post adventum Redemptoris non pauci homines sunt, vel esse possunt, ad quos non pervenerit tanti mysterii notitia: his tamen aditum ad salutem patere dicere cogimur, cum iis non desit gratia versatilis, qua possunt justitiam perficere, ac ideo obtinere salutem. Quæ est igitur ad salutem obtinendam necessitas fidei in Christum Mediatorem?

4. Neque vero putetis nos arbitrarías consecutiones, vel contortas ex Molinianis principiis haurire. Horum principiorum nexum Molinianorum plerique viderunt, ex iisque pessimas ejusmodi illationes deduxerunt. Testes appello Harduinum, & Berruerium, quorum sententia est, quoad media obtinendæ salutis, omnes prorsus homines semper æqualiter complexam fuisse summam divini Opificis providentiam; & licet Deus, quod ad aliqua spectat, Judæorum populum cæteris prætulerit, gentibus tamen semper adfuisse. Omnibus enim ajunt Deum subministrasse auxilia

xilia gratiæ suæ, quibus si bene uti vellent salutem æternam consequerentur; hinc non magis Israelitico populo, quam cæteris gentibus salutis via semper patuit. Fides in unum Deum, ejusdemque cultus, ac virtutum moralium exercitium, juvante Deo per gratiam suam omnibus hominibus indiscriminatim concessam, idonea media fuerunt, quibus omnes nationes salutem æternam sperare poterant. Errores præterea, quos prædicti Auctores confinxere de justitia Sanctorum veteris Testamenti. Testem etiam appello P. Gravinam, qui paucis ab hinc annis librum edidit, quem refutavimus in Tractatu de Trinitate, in quo omnibus cujusvis Sectæ hominibus viam salutis Molinianus Auctor aperit, omnesque sive Judæos, sive Maumetanos, sive Paganos, dummodo virtutibus moralibus polleant, in Regnum Cœlorum trudit. Testes demum appello eos omnes Auctores, quorum nomina prætermitto, qui immodicis laudibus Ethnicorum Philosophorum virtutes extulerunt, ac Christianis æquarunt; qui veterum Cinenſium Religionis, ac Ethicæ puritatem prædicarunt; qui denique tot, tantaque absurda effutierunt circa opera, ac salutem Indorum, aliorumque populorum infidelium. Ex quibus illud etiam verum esse cognoscitur, quod acute observarunt gravissimi Theologi Molinismum viam demum sternere ad Naturalismum, cujus pleni sunt tot liberiorum ætatis nostræ Philosophorum libelli, quorum numerus in dies augetur summo bonorum omnium dolore, maximoque Religionis catholicæ detrimento.

5. Nec quempiam moveat, quod præfati Auctores videantur exigere necessitatem fidei implicitæ in Christum

stum Mediatorem. Ut enim observavimus in tractatu de Incarnatione adversus Berruerium, & fusius in tract. de Trinitate contra Gravinam, pessime illi abutuntur vocabulis, atque notionibus ad fucum incautis faciendum. Sciunt enim de necessitate Fidei in Christum ad salutem obtinendam Catholicam doctrinam omnium Fidelium animis impressam esse. Hinc ut odium Catholicorum declinent, videri nolunt necessitatem hujus fidei aperta fronte negare. Quare, ut simplices fallant, ambiguis quibusdam locutionibus utuntur, quæ videntur Catholicum dogma saltem ex parte tueri; sed cum in illorum systemate nulla vocibus subsit significatio, re tollunt, quod vocabulis retinere videntur. Quid revera Berruerius cum Magistro suo Harduino, quid Gravina sibi velint nomine fidei implicitæ, jam ibidem explicavimus. Nimirum nihil aliud eam esse volunt, quam fidem unius Dei remuneratoris, vel ad summum quamdam animi docilitatem, seu virtuales, ut ait Berruerius, animi comparisonem ad ea omnia credenda, quæ Deus revelaret. Porro hæc fides, vel animi habitus non est fides, ne implicita quidem, in Christum, quæ exigit, ut contineatur in alio articulo, qui explicite creditur; qualis erat fides vulgi Judæorum, quæ in fide majorum continebatur, & vario rituum genere adumbrata erat. Horum autem nihil habetur in fide implicita, quam ponunt Auctores, de quibus loquimur; cum fides Christi nullo modo contineatur in fide unius Dei remuneratoris, neque in virtuali illa animi dispositione. Quamobrem vocabula quidem ii adhibent, sed omni significatione prorsus destituta. Hinc est quod eorum sententia

nullus hominum, nisi vitio suo, fide in Christum implicita carere unquam potuit, cum nullus unquam fuerit, qui nisi vitio suo, non habuerit fidem unius Dei remuneratoris, ac virtualem animi dispositionem ad ea credenda, quæ a Deo sibi patefacta esse cognosceret. Videtis ergo istorum Auctorum sententia omnem prorsus auferri necessitatem fidei Christi Mediatoris ad obtinendam salutem æternam. Sed in hanc absurditatem incidunt, dum gratiæ Christi efficaciam evacuare nituntur.

6. Sed non solum si hujusmodi sententia de gratia teneatur, de medio tollitur omnis necessitas Fidei in Christum Mediatorem, sed essentialis etiam differentia antiquæ, ac novæ legis aufertur. Id quod perspicuum fit, si quo titulo vetus a novo Testamento secundum fidem Ecclesiæ differat, consideremus. Porro apparet (ut or verbis S. Augustini in lib. de spiritu, & littera) apparet, inquam, distantia veteris, ac novi Testamenti, quod lex ibi in tabulis, hic in cordibus scribitur, ut quod ibi forinsecus terret, hic delectet intrinsecus, ibique fiat prævaricator per occidentem litteram, hic dilector per vivificantem spiritum: ut enim inquit Apostolus, si data esset lex, quæ posset vivificare, omnino ex lege esset justitia, sed conclusit scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus: per legem enim cognitio peccati, justitia autem Dei per fidem Jesu Christi. Lex subintravit, ut abundaret delictum: ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia; ut quemadmodum regnavit peccatum in morte, sic & gratia regnet per justitiam in vitam æternam per

Je-

„ Jesum Ch. D. N. Apparet igitur (concludit Au-
 „ gustinus) litteræ vetustatem, si desit novitas spiri-
 „ tus, nos facere potius reos cognitione peccati,
 „ quam liberare a peccato; non quia lex malum est,
 „ sed quia mandatum bonum habet in littera demon-
 „ strante, non in adjuvante spiritu. Lex ergo data
 „ est, ut gratia quæreretur; gratia data est, ut lex
 „ impleretur. Ergo illud Testamentum vetus erat,
 „ quia hoc novum est. Unde igitur illud vetus, hoc
 „ novum, cum lex eadem impleatur per Testamen-
 „ tum novum, quæ dixit in vetere: *Non concupisces:*
 „ *Quia ipsi non perseveraverunt in Testamento meo, &*
 „ *ego neglexi eos; inquit Dominus?* Ergo propter vete-
 „ ris hominis noxam, quæ per litteram jubentem,
 „ ac minantem minime sanabatur, dicitur illud Te-
 „ stamentum vetus: hoc autem novum propter novi-
 „ tatem spiritus, quæ hominem novum sanat e vitio
 „ vetustatis. „ Ex quibus Augustini verbis perspicue
 intelligitur veteris, ac novi Testamenti essentialem
 differentiam in eo positam esse, quod lex vetus ju-
 beret, sed gratiam non conferret, qua fieret, quod
 jubebat: lex autem nova gratiam conferat, qua fit in
 nobis, quod fieri a nobis jubet. Hinc, ut in eodem
 lib. observat Augustinus, homini veteris Testamenti
 dicebat Dominus: *Fac, quod jubeo;* nos autem clama-
 mus ad Dominum: *Da, quod jubes.* Quam quidem
 differentiam inter duo Testamenta essentialem esse
 res est per se perspicua. Jam vero Pelagius puta-
 bat haberi posse per naturam legemque justitiam.
 Consequens igitur est eum abstulisse omne antiquæ,
 ac novæ legis essentialis discrimen, legemque Evan-
 gelio, ac ministerium Moyse ministerio Jesu Christi

æquasse . Id quod conceptis verbis asseruit apud S. Augustinum lib. de gestis Pelagii, novum Testamentum par veteri prædicando .

7. Quod etiam fateri coguntur Moliniani Theologi, modo sibi constare velint . Gratiam quippe versatilem nulli hominum unquam defuisse , vel deesse docent ., Dicendum (ait Pater Viva) cum communi
 ,, catholicorum, quod tam Judæi, quam etiam Gen-
 ,, tiles, nunquam fuerint sine gratia sufficienti: quan-
 ,, do sine illa præceptum aliquod sive naturale , sive
 ,, positivum servari non poterat; & si illa tunc ca-
 ,, ruissent, peccatum non esset illis imputabile, nec
 ,, propter hujusmodi transgressionem contrahere pote-
 ,, rant odium reatus divini, ac ullius poenæ, nedum
 ,, æternæ . Igitur gratia Moliniana omnibus indiscriminatim hominibus præsto fuit cum in veteri, tum in nova lege, cum Judæis, tum Gentilibus . Ergo perit notio veteris legis in eo posita, quod gratiam non daret, qua lex impleretur, sed solum præceptum intimaret, ut gratia quæreretur; perit item notio novæ legis, in qua gratia datur , qua lex impleatur . Siquidem Moliniani volunt gratiam novæ legis non esse per se efficacem, sed solum versatilem, eandemque in utroque Fœdere omnibus hominibus æque communem fuisse . Ergo secundum Moliniana principia penitus cadit essentialis differentia inter duo Testamenta .

8. Non me latet multos etiam ex recentioribus Thomistis, & Augustinianis gratiam sufficientem omni hominum generi, omnibusque temporibus communem facere . At scio pariter ex hac eorum sententia multum obscurata esse quædam purioris de gratia do-

ctrinæ capita; ut suo loco videbimus. Illud hoc loci animadvertere sufficiat latum esse discrimen inter Molinianos, & aliarum Scholarum Theologos. Hi enim universalem quidem faciunt gratiam sufficientem; sed agnoscunt præterea necessitatem gratiæ per se efficaci, qua lex impletur; quam propriam esse novi Fœderis gratiam confitentur. Quamobrem istorum Theologorum sententia adhuc factum testumque manet essentialiale discrimen inter duo Testamenta, quod supra descripsimus. Contra Moliniani non ponunt, nisi unam gratiam versatilem, quæ sufficiens, & efficax dicitur, prout liberum arbitrium assentitur, vel non assentitur, ut observavimus. Quare cum velint hanc gratiam versatilem omnibus hominibus semper adfuisse, jam patet eos facere utrique Testamento communem unam, & eandem numero gratiam, ideoque penitus auferre essentialiale discrimen antiqui, ac novi Fœderis.

9. At enim & ipsi Moliniani discrimen agnoscunt inter duo Testamenta. Nam Pater Viva citatus novum a veteri discrepare ex eo conficit, quod gratia, licet versatilis sit, ideoque in utroque Testamento eadem genere, abundantior tamen sit in novo Fœdere, quam in antiquo fuerit. Subsistit ergo etiam in Moliniano systemate utriusque Testamenti discrepantia.

10. Sed jam sæpe monuimus hisce Theologis nihil esse familiarius, quam ne videantur Christiani dogmatis substantiam subvertere, vocabula retinere, iisque novas notiones accomodare, ut licet rem destruant, communem tamen loquendi rationem a catholicis adhiberi solitam & ipsi usurpare valeant. Hoc, ut in cæteris, ita in re, de qua agimus, per-

spicue conspicitur; scilicet ii volunt gratiam versatilem omnibus hominibus cum in veteri, tum in novo Foedere fuisse communem. Hoc uno tollitur essentialle discrimen, quod Christiana doctrina inter duo Testamenta constituit; nolunt tamen videri catholici dogmatis eversores; hinc clamant se differentiam agnoscere inter utrumque Foedus; eamque collocant in gratia versatili abundantius nobis, quam antiquis collata. At enim commune effatum est: *Magis, & minus non diversificat speciem*. Ergo eo Moliniano perflugio integra non manet essentialis differentia, quam inter utramque legem Ecclesia cognoscit. Hæc enim in eo sita est, quod illa fuerit lex scripta; hæc vero lex gratiæ: tollitur autem si dicatur unam, & eandem numero gratiam & veterem, & novam legem dedisse, licet in nova abundantior, quam in antiqua ponatur. Semper enim verum est tam filios veteris, quam novi Foederis eandem habuisse gratiam, qua lex impleretur; totaque demum differentia huc recidit, quod in novo Foedere ob aliquos majores gradus ejusdem generis gratiæ facilius homines implere possint mandata, quam in antiquo: ex quo consequitur novam legem nobis non profuisse, nisi ad facilius implenda mandata. Hanc vero differentiam nemo non intelligit esse pure accidentalem, ideoque multo distantem ab illa, quam inter duo Testamenta Ecclesia Catholica constituit. Concludamus ergo, si verum sit gratiam versatilem omnibus semper datam fuisse, nullum esse vetus Testamentum; pariterque nullum esse novum Foedus, nisi ponatur gratia per se efficax ad implenda mandata. Major enim, aut minor gradus gratiæ natura sua non efficacis & anti-

antiquæ legis notionem destruit, & novæ legis naturam constituere non valet.

11. Et re quidem vera peculiaris novæ legis character amor est, antiquæ vero timor erat. Hinc ait Apostolus ad Rom. cap. 8. *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus; Abba Pater.* Quam differentiam utriusque Testamenti idem Apostolus explicat exemplo Saræ, & Agar; quarum prima libera erat, altera ancilla; atque in illa novum Fœdus, in hac antiquum designari docet, ut intelligamus eos, qui sub lege constituti erant, servos fuisse; nos autem in lege gratiæ esse liberos per spiritum adoptionis filiorum, qui est charitas Dei diffusa in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Hanc Apostoli doctrinam multis in locis disertissime exponit S. Augustinus, maxime in lib. de Gratia Christi, & de spiritu & littera.,, Quicumque enim, ait S.,, Pater, faciebant, quod lex jubebat, non adjuvan-
,, te spiritu gratiæ, timore poenæ faciebant, non
,, amore justitiæ; mandatum autem, si fit timore poe-
,, næ, non amore justitiæ, ferviliter fit, non libera-
,, liter, & ideo nec fit. Non enim fructus est bo-
,, nus, qui de radice charitatis non surgit. Porro
,, charitas Dei non per legem diffusa est in cordi-
,, bus nostris, sed per Spiritum Sanctum, qui datus
,, est nobis. Hæc enim gratia in Testamento vetere
,, velata latitabat, quæ in Christi Evangelio reve-
,, lata est dispensatione temporum ordinatissima, si-
,, cut Deus novit cuncta disponere. Ubi autem Spi-
,, ritus Domini, ibi libertas. Nam Spiritus Dei do-
,, no justificamur, quo fit in nobis, ut non peccare

„ delectet, ubi est libertas ; sicut præter hunc spiri-
 „ tum peccare delectat, ubi est servitus, a cujus
 „ operibus abstinendum. Ab hac servitute ille nos
 „ liberavit, qui dixit: *Sine me nihil potestis facere*; &
 „ alibi: *si vos Filius liberaverit, tunc vere liberi eritis*.
 „ Tunc enim terrens pædagogus aufertur, cum timo-
 „ ri succedit charitas, qua sanatus animus non ti-
 „ more poenæ, sed amore justitiæ operatur bonum.
 „ Lex autem pædagogus noster fuit in Christo (in-
 „ quit Apostolus ad Galat. cap. 3.), ut ex fide ju-
 „ stificemur. At ubi venit fides, jam non sumus sub
 „ pædago. Omnes enim filii Dei estis per fidem.
 „ quæ est in Christo Jesu. Fides autem de qua lo-
 „ quitur Paulus, ea est, quæ per dilectionem opera-
 „ tur, non per timorem ; non formidando poenam,
 „ sed amando justitiam, ut inquit Augustinus, quem
 legite in lib. laudatis. Ex quibus perspicue intelli-
 gitis amorem Dei esse propriam notam novæ legis, ut
 erat timor antiquæ.

12. Auferebat ergo Pelagius essentialem differen-
 tiam inter duo Testamenta, cum negabat adjutorium
 bene agendi adjunctum naturæ, atque doctrinæ per
 inspirationem luminosissimæ, ac fragrantissimæ charita-
 tis. Hoc enim adjutorio sublato, quo titulo lex ve-
 tus a nova distinguitur, cujus character est charitas,
 quæ proprie est gratia novæ legis, quam nobis attu-
 lit, qui ascendens in altum captivam duxit captivi-
 tatem? Si enim charitatem auferas, quid superest,
 nisi timor? Quo posito jam adhuc sumus sub pæda-
 gogo, qui non aufertur, nisi cum timori successerit
 charitas. Ergo ad spiritum servitutis iterum in ti-
 more nos redigebat hæresis Pelagiana. Hinc est, quod

Pelagius ad Judaizandum nos cogeret, ut non semel ei exprobravit Augustinus.

13. Eadem de causa Molinianum systema utriusque Fœderis essentielle discrimen subvertit. Nam primo, etiamsi Moliniani gratiam, quam ipsi ponunt, in inspiratione luminosissimæ, ac fragrantissimæ charitatis sitam esse dicerent, jam antiqua novæ legi omnino æquaretur, cum gratiam faciant utrique Testamento communem; nullum amplius discrimen esset inter Saram, & Agar, inter ancillam & liberam. Nec enim negotium faceffit, quod dicitur in nova lege paulo intensiorem esse gratiam, quam in vetere, ut notavimus. Verum dixi: *etiamsi Moliniani dicerent gratiam positam esse in inspiratione charitatis*. Hæc enim gratia, quæ proprie est gratia Christi, a Molinianis nequaquam agnoscitur: alioquin ponerent gratiam per se efficacem, a qua tantopere abhorrent. Quid enim efficacius, quam charitas Dei diffusa in cordibus nostris per Spiritum Sanctum? Hæc enim est gratia, sine qua nihil volumus, & bene agimus, & quæ non est in homine, nisi quando bene vult, & bene agit; quam qui habet, profecto trahitur, & venit ad Patrem; & qui non venit, profecto non habet. Fortis enim, ut mors, dilectio. Sed hanc gratiam, inquam, Moliniani non agnoscunt, qui, ut vidimus supra, non ponunt, nisi gratiam possibilitatis. Quamobrem discrimen inter duo Testamenta ii auferunt, non id faciendo commune utrique legi, quod est peculiare novæ legi, sed novam a suo veluti gradu dejiciendo, & ab ea removendo proprium ipsius characterem & notam, quæ est charitas Dei. Hac enim sublata, quid remanet nisi terrens pædagogus, ac minans littera, quæ

occi-

occidit? Redigimur ergo ad spiritum servitutis iterum in timore; jamque adhuc sumus sub lege, quæ jubet magis, quam juvat; docet morbum esse, non sanat; immo ab ea potius, quod non sanatur, augetur, ut attentius gratiæ medicina quæratur; quia littera occidit, spiritus autem vivificat, ut loquitur Augustinus lib. de Gratia Christi cap. 8. Videtis ergo in Moliniano systemate essentielle discrimen inter duo Testamenta prorsus auferri. Quod & plerique Moliniani viderunt, qui propterea non obscure significaverunt se nullam essentialem inter utrumque Fœdus differentiam admittere, ut inter cæteros Harduinus, & Berruerius, alique quorum testimonia alibi fortasse opportunius occurrent.

14. Hinc quid mirum est, quod in libris Molinianorum justificatio Christiana, cujus nobilissimam ideam nobis exhibent Sacræ Litteræ, ac Sancti Ecclesiæ Patres, adeo vilescat, ut eam vix internoscas a justitia Scribarum, ac Pharisæorum? Quid mirum, quod timorem fervilem tantopere Moliniani soleant extollere, ut eo sanari posse animum velint, ad Deum converti, ac integrum opus justificationis perfici; ideoque ad remissionem peccatorum obtinendam non requiri per summam absurditatem tueantur actum amoris Dei super omnia? Quid mirum, quod præceptum charitatis, quæ plenitudo legis est, frivolis quibusdam quæstiunculis, ac miserrimis sophismatibus evacuare nitantur? Quid mirum est, quod in hæc, & alia id genus errorum portenta misere incidant, qui Gratiam Salvatoris evacuant, quæ proprie est charitas Dei diffusa in cordibus nostris per Spiritum Sanctum? Hac enim, ut diximus, sublata, quid remanet, nisi terrens

rens pædagogus, ac minans littera? Quid superest, nisi timor servilis? Tunc vero quid aliud restat, nisi ut timoris efficacia summopere extollatur, eique tribuatur id omne, quod solius charitatis est proprium?

15. Hæc autem absurda quam facile impedita fuissent, si Catholica de Gratia Christi definitio, quam tradit Augustinus, a Theologis fideliter retenta fuisset! cui enim perspectum esset gratiam, qua bene agimus, positam esse in inspiratione dilectionis Dei, quomodo in mentem ei venire posset peccatorem absque amore Dei ad Deum sincere converti solo servili timore perculsum, ac sufficienter disponi ad sanctificationem in Sacramento recipiendam? Immo tam immane erroris monstrum hoc uno rationis ictu funditus corrueret. Absque gratia non est locus justificationi, ut docet Catholica fides. Atqui gratia non est, nisi inspiratio charitatis, qua cognita sancto amore faciamus. Ergo absque charitatis impulsu non est locus justificationi. Quis præterea non videt obligationem illam, qua tenemur nosmetipsos, nostraque opera in Deum referendi, vel ipsa gratiæ definitione contineri? Ita enim ratio posset concludi. Nullum bonum opus esse potest absque Dei gratia. Atqui gratia est charitas Dei. Ergo fructus bonus non est, qui e radice charitatis non surgit. Sed charitas suapte natura omnia refert in Deum; ergo non erit bonum opus, quod in Deum non referatur. Sicut ergo quilibet recte agendi obligatione tenetur; ita etiam se, suaque omnia referendi in Deum. Rursus quis unquam dubitare posset, nisi stultissime, an Dei gratia liberum mentis arbitrium evertat; qui teneret eam non esse, nisi inspirationem amoris? Quid enim magis

gis convenit humanæ voluntati, quam amare, cum vel ipsa voluntas nihil aliud, quam amor sit? Quæ autem suspicio esse potest everfionis liberi arbitrii ex amoris impulsu, nisi totam exhaustiat animi capacitatem: id quod in hac vita nunquam accidit? Qui ergo scrupulus esse potest, qui timor læsionis libertatis creatæ ex inspiratione charitatis diffusæ in cordibus nostris per Spiritum Sanctum? Ubi enim Spiritus Domini, ibi libertas. Si nos Filius liberaverit, tunc vere liberi erimus; charitas Dei fanat voluntatem, qua justitia libere diligatur. Quare liberum arbitrium non evacuatur per gratiam, sed magis statuitur, ut loquitur S. Augustinus sexcentis in locis. Qui ergo vellet defendere liberum arbitrium, quomodo oppugnaret unde fit liberum? Quis immo non cupiat ad Deum trahi dulcedine divini amoris? Quis non dicat Domino: trahere me post te vinculo amoris tui? Quis Deum non oret, ut det, quod jubet, atque inspirata amoris suavitate per Spiritum Sanctum faciat plus delectare, quod præcipit, quam delectat, quod impedit? Quis nolit libertatem propriam alligari suavis, & optandis vinculis charitatis, qua fanata anima non timore pœnæ, sed amore justitiæ operetur bonum, ac ita vere sit libera? Hæc in exemplum adduxi, ut intelligeretis quantum intersit Catholicam de Gratia Christi definitionem tueri. Nostis enim, si ea præ oculis haberetur, quam facile vitarentur innumeri errores, quibus misere se se implicant, qui evanescentes in cogitationibus suis falsam de Gratia Christi sententiam tuendo totam Religionem, ut vidimus, funditus evertunt.

CAPUT UNDECIMUM.

*De falsis circa justificationis Christiana naturam,
ac proprietates notionibus derivatis ex falsis
de Gratia Christi notionibus.*

1. **P**Ræcipuum divinæ gratiæ opus est justificatio
impii, & animæ sanctificatio. Neque enim, ait
Augustinus, *gratia Dei justitiam in alicujus corde inve-*
nit, sed facit. Nihil ergo est cum gratia conjunctius
justitia Christiana. Quam ergo ruinam ista patietur
ex falso de gratia Christi systemate! Quod, ut velu-
ti manu tangatis, nobilissimam Christianæ justitiæ ideam
vobis primum suggeram. Id quod exsequar verbis do-
ctissimi, ac piissimi Contensonii, qui lib. 8. Th. Mentis,
& Cordis disp. 4. cap. 5. Specul. 3. præclaram il-
lius picturam a Patribus ductam ita sub oculos ponit.
Gratia sanctificans antonomastice gratia dicitur, quia
cæteræ quæque vel dispositiones ad illam sunt, vel
fructus, vel illius ancillæ, vel certe tutelæ. Illa fi-
lii Dei, Fratres Christi, membra corporis ejus, Tem-
pla Trinitatis, cives Sanctorum, domestici Dei,
amici, & familiares ejus, novæ creaturæ efficimur.
Hæc est gratia novi Testamenti, quam prædixerunt
Prophetæ, ad quam suspirarunt Patriarchæ, quam
sanguine suo Redemptor obtinuit. Illa e captivis li-
beri, e servis filii, e terrenis cœlestes reddimur. Per
illam Christum induimus, in Christo vivimus, in Chri-
sto morimur, sepelimur, resurgimus, & in cœlesti-
bus habitamus. Illa est ignis ille divinus, quem Chri-
stus venit mittere in terram, voluitque vehementer
accendi. Illa sanantur infirmitates, diriguntur obli-
qui-

quitates, temperantur passiones, informantur inclinationes, complanantur humanæ difficultates. Hæc est coelestis habitus, quo decoratur anima; sacra affectio, sancta passio, qua in Coelum ferimur; pura radix, unde germinant fructus honoris, & arbor vitæ, qua vires reficimus, qua pascimur, & spiritus pinguedine saginamur. Per hanc gratiam inhabitans Spiritus Sanctus sacrum ignem, ac pios motus in animæ facultates, sanctas nimirum cogitationes, ac flammantia desideria continenter effundit.

2. Per hanc in pristinam restituimur sanitatem, in quantum natura, quæ id, quod faciendum est, aut cæcitate non videt, aut infirmitate non implet, sine ulla est omnino infirmitate peccati. Hac gratia vivit animus peccato mortuus. Mors corporis est a spiritu deferi; mors animæ deferi a Deo; per gratiam autem ad animum redit Deus, qui vivificat mortuum, dum justificat impium. Per hanc suavis bene operandi facilitas infunditur, incipitque justus sentire non esse gravia Dei præcepta. Perfecta enim charitas foras mittens timorem facit præcepti sarcinam levem, non solum non prementem onere ponderum, verum etiam sublevantem vice pennarum. Hinc nascitur optanda animi libertas. Nam ad juste faciendum liber non est, nisi qui a peccato liberatus justitiæ cœperit esse servus. Libero quippe arbitrio male utens homo, & illud perdidit, & se ipsum; sed ubi per gratiam Spiritus Dei advenerit, continuo libertas redditur, quia ubi Spiritus Domini, ibi libertas; hinc ait Augustinus in lib. de bono viduitatis cap. 25. „ Nullo „ modo sunt onerosi labores amantium, sed etiam „ ipsi delectant, sicut venantium, aucupantium, vin- „ de-

„ demiantium, piscantium, negotiantium, ludo ali-
 „ quo se oblectantium. Interest ergo quid ametur;
 „ nam in eo, quod amatur, aut non laboratur, aut
 „ si laboratur, & labor amatur.

3. Hæc demum gratia vel una virtus est, vel vir-
 tutes omnes habet a se indivulsas. Nam gratia est
 luminosissima, & fragrantissima charitas: brevis au-
 tem definitio virtutis est ordo amoris; & virtus vera
 donatur per gratiam, ut ait Augustinus lib. 4. con-
 tra Julianum. Hanc ergo gratiam comitantur omnes
 Christianæ virtutes; hinc etiam animi vigor intrep-
 dus proficiscitur, quo justus alacritet currit in via
 mandatorum Dei, & in bono firmatur. Quare dici-
 tur Ecclesiastici 27.: *Homo sanctus in sapientia manet,*
sicut Sol; nam stultus, sicut Luna mutatur; Et Prover-
 biorum 4. *Iustorum semita quasi lux splendens procedit,*
& crescit usque ad perfectam diem; ac denique Hiere-
 miæ 17. de justo legitur: *Erit tamquam lignum, quod*
transplantatur super aquas, quod ad humorem mittit radices
suas, & non timebit, cum venerit æstus; & erit folium
eius viride, & in tempore siccitatis non erit sollicitum;
nec aliquando desinet facere fructus. Hinc derivatur vi-
 ta spiritualis; hinc sapientia cœlestis prudentiæ car-
 nis adversa: hinc amabile illud pondus, quo in Deum
 jugiter ferimur, ac dono Dei accensi sursum vehimur,
 inardescimus, atque ad perfectionem charitatis con-
 tinuo tendimus; a qua pendet perfectio Christianæ
 justitiæ: nam ut loquitur Augustinus: „ charitas in-
 „ choata, inchoata justitia est; charitas provecta,
 „ provecta justitia est; charitas magna, magna ju-
 „ stitia est; charitas perfecta, perfecta justitia est.,,
 Quare tunc erit perfecta justitia, quando erit per-
 perfecta.

fecta charitas; tunc autem erit perfecta, & plena charitas, quando videbimus Deum, sicuti est. Ex his nostis indolem, nostis naturam, nostis proprietates Christianæ justitiæ. Videtis quanta res sit justificatio Christiana, quam præclara, ac nobilis illius idea, quam nobis exhibent Sacræ Litteræ, ac Sancti Ecclesiæ Patres!

4. Jam vero nobilissimam justitiæ Christianæ ideam corrumpi, ac foedari oportere ex præconceptis erroribus de Gratia Christi, manifesta res est. Nam ex una parte quilibet videt vires hominis esse ita fractas, ac debiles, ut nullus, nisi sensus sit expers, propriæ infirmitatis pondus non experiatur; ex altera si justitiæ notio ex Sacris litteris, ac Patribus derivata ea, qua par est, attentione consideretur, eam esse præstantissimum, ac difficillimum opus fateri cogimur. Ex quo consequens fit christianam justitiam ad fidei regulas exactam male cohærere cum liberi arbitrii imbecillitate, quam nemo, velit nolit, in se ipso non sentit. Qui ergo putat esse posse per naturam legemque justitiam, quid aliud ei restat, nisi ut justitiæ christianæ ideam omnino deturpet, eam attemperando liberi arbitrii infirmitati, & officiorum nostrorum rationes non arctis Evangelii sanctionibus, vel omnipotentis gratiæ spe, sed naturæ corruptæ regula metiendo? Illud certe postulat rerum natura, ut si velis justitiam Christianam viribus libertatis creatæ respondere, ad has illam accomodes; quod fieri nequit, quin de justificationis natura & indole vilissime sentias. Hinc nihil miror, quod Pelagius asseruerit vitam justorum in hoc sæculo nullum omnino habere peccatum, & ex his Ecclesiam Christi in hac mor-

mortalitate ita perfici, ut sit omnino sine macula & ruga; quasi non sit Ecclesia Christi, quæ toto terrarum orbe clamat ad Deum: *dimitte nobis debita nostra*; ut ait Augustinus in lib. de Hæresibus hæresi 88. Quid aliud docere Pelagius poterat, postquam docuisset justitiam esse posse per naturam ac legem? Hoc enim semel posito de justitiæ natura, ac perfectione, nisi vilissime sentire non poterat; atque hinc pronum erat asserere & facile ab hominibus eam comparari, & a justis perfectissime possideri.

5. Eadem de causa etiam in libris Molinianorum quantum detrahitur efficaciam divinæ gratiæ, tantundem dignitatis, ac splendoris Christianæ justitiæ detrahi videmus. Hanc enim non omnipotentis adjutorii virtuti, sed consensus per scientiam mediam prævisi infirmitati attemperare nituntur. Hinc, ut optime animadvertit Contensonius, frequenter apud eorum multos legimus in morum doctrina non aliam resolutionum suarum rationem adhiberi, quam humanam infirmitatem. Scribere ex. c. non verentur juvenem non teneri obligatione deferendi consortii occasionis proximæ, si inde tædiosam vitam reformidet; quia, inquiunt, præcepta non obligant cum tanto onere; alioquin nimis grave jugum imponeretur filiis Adam. Hinc tanta ad vitam commodius agendam lenocinia reperiunt. Hinc invito communi sensu, & repugnante pietate varios contractus frivolis quibusdam argutiis nituntur ab usura, ac simonia purgare cum aperissima divinæ legis irrisione. Hinc omnia Patrum, Canonum, ac Summorum Pontificum decreta eludunt, ut omnibus quantumvis morosis blandiantur, ac corruptæ naturæ infirmitati Dei legem accommodent.

Id nimirum eos facere necessum erat post falsam de gratia notionem ab illis adoptatam. Negata enim ea gratia, qua efficitur, ut homo recte velit, & tantum velit, tantoque ardore diligat, ut carnis appetitum contraria concupiscentem voluntate spiritus vincat, qua non solum bene agendi possibilitas, sed etiam bene & efficaciter operandi voluntas donatur; qua demum fortiter & suaviter, invictissime simul ac liberrime voluntas ita vult bonum, ut illud deferere nolit; negata, inquam, ejusmodi gratia, sanctissima Dei lex nimis dura, immo observatu impossibilis evadit. Est ergo lex Dei emollienda, atque ad auxilia indifferentia gratiæ Molinianæ accommodanda. Ergo via Cœli dilatanda est, peccata tollenda, virtutum auferenda substantia, nec nisi earum simulacra venditanda: tunc intelligimus justitiam vili pretio haberi posse: tunc percipimus ad hanc justitiam habendam eam gratiam, quam Moliniani admittunt, abunde sufficere.

6. At non ita se gerunt fideles SS. Augustini, ac Thomæ discipuli, qui propriæ infirmitatis conscii, & solius gratiæ virtute subnixi tenent se ad legem Dei, non legem ad se detorquent; quia mandatorum observantiæ spem non in propriis viribus ponunt, sed in eo, a quo bona cuncta procedunt, & in quo omnia possumus. Hinc legem Christi non emolliunt, sed postulant victricem gratiæ delectationem, qua sibi morientes uni Deo vivant, eique indivulse adhæreant, qui spiritu amoris sui legem carni, ac sanguini durissimam menti reddit amabilem, & suavem. Ut enim supra dicebamus ex S. Augustino in eo, quod amatur, aut non laboratur, aut si laboratur, & labor amatur.

7. Ex

7. Ex quibus Augustini verbis aliam rationem elicimus, qua fiat, ut de justitia Christiana vilissime sentiant, qui non recte sentiunt de Gratia Christi. Talis enim justitia cogitetur necesse est, qualis decet originem, a qua illa petitur. Si enim ea desumitur ab efficaci Dei gratia, quæ est inspiratio dilectionis, qua cognita sancto amore faciamus, quid est in idea justitiæ Christianæ tam excellens ac difficile, quod ea gratiæ suavitate illectus animus præstare non valeat? Quid enim non potest amor, qui moras rumpit, difficultates vincit, nec causis anceps suspenditur ullis? „ Si respexerit Deus (inquit Augustinus Enchiridii cap. 118.) ut ad implenda, quæ mandat, „ ipse adjuvare credatur, & agi homo cœperit Dei „ Spiritu, concupiscitur adversus carnem fortiore robore charitatis; ut quamvis adhuc sit, quod homini repugnet ex homine, nondum tota infirmitate sanata; ex fide tamen justus vivat, justeque vivat, „ in quantum non cedit malæ concupiscentiæ, vincente delectatione justitiæ, . Hinc etiam intelligimus non solum in externis legis operibus justitiam christianam positam esse, sed potissimum in anima residere, qui a vitio vetustatis dilectionis inspiratione sanatur, ac renovatur; nec enim faciunt bonos, vel malos mores, nisi boni, vel mali amores, ut loquitur Augustinus. Hinc demum intelligimus, quare justitia Christiana licet non sit inamissibilis, habeat tamen quamdam firmitatem, ac stabilitatem. Ea enim est amoris indoles, ut ubi animo dominetur, eidem firmiter adhærere semper nitatur. Id quod ipsi experimur in amore creaturarum, ubi dominans fuerit: nam fere nunquam accidit, ut prava domi-

nans cupiditas facile, ac uno veluti ictu mutetur, & abeat ex animo. Quam difficile eradicetur auri cupiditas ab homine avaro, honorum amor ab ambitioso, sensibilibus voluptatibus concupiscentia ab animo iis misere capto; ignorare arbitror neminem. Ubi ergo adversus concupiscentiam malam concupiscentia bona, idest charitas inspirata fuerit, ac ita robur acceperit, ut malam vicerit, amor ille divinus tam facile non perditur, nec evanescit, ut solidissime demonstrat Archiepiscopus Turonensis in Instructione pastoralis de justitia Christiana part. 2. Hæc de Christiana justitia sentire cogimur, si recte de ejusdem origine, idest de gratiæ natura sentimus.

8. At qui renuit admittere adjutorium bene agendi adjunctum naturæ, atque doctrinæ per inspirationem luminosissimæ ac fragrantissimæ charitatis, nobilem justitiæ Christianæ ideam abjiciat oportet, eamque considerare cogitur, ut quamdam qualitatem nihil vel parum ad interiora animi pertinentem, sed magis positam in aliquibus exterioribus legis operibus; quæ nihil habeat stabilitatis, sed nullo negotio acquiratur, facileque evanescat, iterumque non sine magno animi conatu recuperetur. Nam, ut animadvertimus, sublata gratia charitatis quid superest, nisi timor servilis? Quis autem ignorat eam esse timoris indolem, ut manum quidem cohibeat, sed animum non mutet, ac recte quidem valeat exteriora componere, sed interiora animi sanare non valeat, aliudque ab illo sit in voluntate coram Deo, quod coram hominibus apparet in opere? Atque hinc, qui timore poenæ, non amore justitiæ facit, quod lex jubet, serviliter facit, & ideo nec facit, ut loquitur Augusti-

gustinus. Rursus nemo nescit sub timore animam laborare, ac esse veluti in statu violento, nisi timor ille quasi custos severus abcesserit, ac pædagogo successerit charitas: commune autem effatum est: *nihil violentum durabile*. Quid ergo mirum quod ii, qui gratiam amoris excludunt, ideoque justificationis opus uni timori fervili acceptum referunt, justitiam quamdam exteriorē, ac transitoriam, facileque abeuntem, ac redeuntem, idest quoddam justitiæ simulacrum mente recogitent? Ex quo oritur illa deplorabilis pœnitentes absolvendi facilitas, cui boni omnes acceptam referunt morum populi nostri Christiani prolapsionem, ac effrænem vivendi licentiam. Non esset enim, ut ait Bellarminus, tanta facilitas peccandi, nisi etiam esset tanta facilitas absolvendi, quæ certe potissimum repetenda est ab ea causa, de qua loquimur, qua fit, ut ii confessarii sola quadam exteriori justitia contenti nihil amplius a pœnitentibus exigant; iniqui enim essent, si plus exigerent, cum plus dare nequeat timor fervilis, quo justificationis opus perfici putant. Hinc nihil de pravis animi habitibus solliciti, nihil de interiore homine explorantes, statim absolutionem impendunt omnibus; ac ita dum alios solvere præsumunt, se aliosque magis implicant, judices inconsiderati, ac dispensatores infideles Mysteriorum Dei.

9. Sed nihil magis conducit ad falsam Christianæ justitiæ notionem menti ingerendam, quam illud Molinianorum principium in eo positum, quod gratia versatilis omnibus hominibus semper præsto sit, nec desit obduratis etiam, & obcoëcatis peccatoribus, & ea quidem mensura, ut semper habeat vim,

quæ vel tentationis violentiæ, vel pravis habituum inclinationibus proportionem respondeat, ita ut in voluntate cujuslibet habeatur perfectum illud æquilibrium inter bonum, ac malum, quod ad libertatis creatæ naturam necessario pertinere Moliniani tuentur. Ex hoc enim principio incredibile prorsus est, quam lata via sternatur ad paradoxa quælibet procedenda, & ad sanctiores Ecclesiæ regulas, quæ in Sacramento Poenitentiae observari debent, penitus dissipandas. Nam primo ubi peccator accesserit ad Molinianum Confessarium, hic illum intuebitur secum veluti trahentem pedissequam gratiam, quæ ut efficax fiat, ex parte Dei nihil deest, sed solum requiritur consensus hominis, qui ea uti potest si vult; velle autem in sua potestate esse cognoscit. His autem præconceptis ideis, quam facile Confessarius judicabit animi conversionem fieri! Quam facile fidem habebit poenitentis protestationibus, atque promissis, a quo pendere justificationis opus existimat! Cum libertatem poenitentis in æquilibrio perfecte constitutam esse consideret, cogitabit etiam vel uno minimo voluntatis motu, vel inflexione utcumque exigua æquilibrium tolli posse, & ad Deum animum converti. Nam ad æquilibrium auferendum fat est levissimum pondus uni parti superimpositum. Cum autem inflexio voluntatis, qua æquilibrium tollitur, ad liberum arbitrium pertineat, quam facile sibi persuadebit Confessarius eam inflexionem voluntatis haberi, ac ita fieri conversionem ad Deum!

10. Neque negotium faceffit, quod poenitens peccatis onustus accedat, ac longa peccandi consuetudine irretitus. Res enim eodem revolvitur. Cum enim

sem-

semper haberi debeat in libero arbitrio illud virium æquilibrium, sine quo actio non imputaretur ad culpam, cum secundum Molinianos non haberetur sufficiens libertas ad vitanda peccata, jam consequens est eum, qui onustior peccatis accedit, ac fortiori cupiditatum vinculo alligatus, eo majorem gratiam habere, quæ concupiscentiæ viribus proportionem respondeat. Quo constituto principio qua facilitate se extricare potest a peccati vinculis, qui semel ex. c. tantum peccavit, eadem omnino expedire se potest, qui millies in easdem culpas inciderit. Hinc eadem utrobique potentia, eademque facilitas sese ad Deum convertendi, cum totum opus pendeat a solo voluntatis consensu, quem uterque pro libito æque facile ponere potest.

II. Hinc uno veluti ictu oculi conversio passim fiet etiam obduratissimi peccatoris. Nam ex parte Dei huic nihil eorum deest, quæ ad conversionem requiruntur. Deest tantummodo illud *velle*, quod a libero pendet arbitrio paribus viribus utrinque suspensum. Dicat ergo peccator *velo*: totum negotium peractum est; sublatum est æquilibrium, animusque ad Deum omnino conversus. Nec refert, quod illud *velle* exiguum, ac languidum sit; utcumque enim minimum, ac levissimum sit, æquilibrium tamen auferet, vincet concupiscentiam oppositam, animumque transferet ad Deum: immo cum usus hujusmodi pedissequæ gratiæ totus, ac unice pendeat a libertate creata, eadem prorsus facilitate, qua languidum motum erga Deum elicere potest peccator, etiam actum perfectissimi amoris Dei, ac cujuslibet Christianæ virtutis promere potest; ac ita ex obduratissimo peccatore repente fieri summe Sanctum.

12. Nec minimum quidem commovebitur Confessarius etiamsi viderit, quem semel, ac iterum ipsemet absolverat, iterum, iterumque labi in eadem peccata, agique perpetuo absolutionum, ac peccatorum quodam veluti circulo. Cum enim ille consideraverit gratiam Dei versatilem semper illi præsto esse, atque ad eum pertinere sciat bene uti ea gratia, exiguoque voluntatis motu æquilibrium tolli, si poenitens quoties accesserit, aliquod vel leve signum doloris ediderit, aliquam lacrimulam ex oculis effuderit, umbratile aliquod emendationis indicium præbuerit, jam toties sublatum esse æquilibrium judicabit, eumque bene dispositum esse arbitrabitur; ac piaculum maximum esse duceret, si absque absolutione dimitteretur.

13. Quod vero pertinet ad remedia quæ Confessarius adhibere debet, ut a peccatis vulneratus animus in pristinam restituatur sanitatem & vigorem, ac peccata in posterum præcaveantur, quam mollia, blanda, ac pene nulla ea sint oportet, si ad prædictum principium exigantur? Rem maximam egerit Confessarius, cum poenitentem quibusdam oratiunculis gravaverit. Quid enim opus est poenitiæ rigore, austeritatibus vitæ, diuturnis orationibus, macerationibus, jejuniis, aliisque id genus remediis, quibus vires concupiscentiæ debilitantur, fovetur charitas, ac major gratiæ copia a Deo impetratur; quid, inquam, his opus est, ubi admiseris poenitentem semper habere gratiam illam versatilem, quam ipse potest quando vult, & quomodo vult, & quantum vult, efficacem, ac victricem reddere? Anne poterit poenitens a Confessario obligatione gravari fugiendi sollicitè quæcumque pericula, sese segregandi a tabernaculis pecca-

torum, deferendi occasionem proximam, omnia demum vitandi peccatorum illicia, licet centies, & amplius se ab iis captum fuisse expertus fuerit? Inter quaecumque pericula constituto homini gratia verfatilis nunquam deest, quæ tentationi proportionem respondet, & cujus usus non pendet, nisi a libero sui ipsius arbitrio. Sufficiet ergo poenitentem promittere se nolle imposterum peccare. Ut illa remedia adhibeat, ad summum moneri poterit, neque propterea absque absolutione dimitti.

14. Hæc sunt paradoxa, ac monstra opinionum, quæ ex pessimo illo principio derivantur. Casuistarum testimonia prudens omitto; indigentia quippe notari malo quam tot horrendis doctrinæ flagitiis chartas inquinare. Videri poterunt excerpta Parochorum Parisiensium, & alia innumera scripta, in quibus recensentur. Si qui vero Molinianorum clament ea paradoxa a se non probari, iis respondebo Augustini verbis lib. 2. de adulterinis conjugiiis cap. 4. *Hæc vos quidem non sentitis, sed hæc sequuntur illa, quæ sentitis. Mutate ergo antecedentia, si vultis cavere sequentia.* Hic potius animadvertatis velim, quam sint catholicæ doctrinæ contraria hæc errorum portenta, quæ ex venenato illo fonte proficiscuntur. Quantum adversentur iis regulis, quas in Sacramento poenitentia observandas sub oculos ponit Ecclesia, quæ docet ordinarie loquendo, & ex communi lege conversionem animi ad Deum uno momento non fieri, sed successione temporis; gemitibus, ac diuturnis orationibus implorandam esse gratiam perfectæ conversionis; multum augeri conversionis difficultatem ex pravis contractis habitibus; sinceram ejus non esse poenitentem.

rentiam, qui vix absolute percepta iterum redit ad vomitum; peccatorem pravo habitu irretitum nunquam esse dimittendum sine accurata probatione, & examine; aliter procedendum esse cum simplici peccatore, aliter cum eo, qui peccandi habitu detinetur; fortiora remedia ad debilitandas concupiscentiæ vires profligatis ad scelus omne peccatoribus assignanda; & alia id genus docet, quæ legi possunt apud laudatum Archiepiscopum Turonensem in Instructione pastoralis de justitia Christiana parte secunda. Quantum huic doctrinæ ea paradoxa adversentur, quæ ex Moliniano de gratia principio proficiscuntur, vobis judicandum relinquo. Ex quo intelligitis, ut puto, quantum influat in justificationis negotium recta de gratia doctrina.

CAPUT DUODECIMUM.

De quibusdam pessimis doctrinæ morum principiis in Ethicam Christianam inductis ob falsas gratiæ, ac libertatis creatæ notiones.

1. **Q**uo magis minuitur efficacia divinæ gratiæ, eo magis extolli oportere vires liberi arbitrii non semel adnotavimus. Hinc nihil usitatus est apud inimicos gratiæ Christi, quam creatæ libertatis magnificas ideas ingerere. Illud pro certo statuunt ad libertatem requiri perfectum virium æquilibrium inter bonum, & malum, atque in alterutram partem inclinationem ad voluntatem creatam, non ad Deum pertinere. Hæc humanæ libertatis idea communis est cum Pelagianis tum Molinianis, ut alibi vide-

videbimus. Hoc loco ea notare sufficiat, quæ Moliniani in eum finem requirunt, ut actio dicatur libera. Itaque id ponunt pro principio in eum finem, ut actio sit libera, ac mihi imputari possit ad meritum, vel demeritum, opus esse, ut ego sentiam libertatem meam relate ad illam actionem, quam facturus sum. Hinc ea omnia, quæ ad intimum propriæ libertatis sensum excitandum sunt necessaria, ad libertatis naturam spectare volunt; ut scilicet prius agnoscam plenissime quid mihi agendum sit; actionem, & ipsius bonitatem, vel malitiam perspectam habeam, ac sub oculos positam, omnesque exploratas habeam concomitantes circumstantias; ut sentiam me habere expectatam potentiam agendi, vel non agendi; ut determinatio prodeat ex integra cognitione causæ, & ex perfecta animi indifferentia. Si quid horum desit, sufficiens libertas non manet, cum integrum non sit illud æquilibrium, quo libertatis creatæ naturam constitui comminiscuntur. Ex quo intelligitis quare Moliniani pertinaciter tueantur necessariam esse gratiam, ut actio imputari possit ad culpam. Nam gratia illustrationes in intellectum immittit, excitatque ad bonum voluntatem; quorum primo fit ut integra causæ cognitio habeatur; altero autem ut potestas æquilibrii fervetur adversus concupiscentiæ oppositas vires, quorum alterutrum si desit, integra non manet libertas, quam necessariam esse volunt, ut actio imputetur ad culpam.

2. Ex hac creatæ libertatis idea vix dici potest quanta errorum moles emerferit in morum doctrina. Generaliora tantum pessimæ doctrinæ principia, quæ inde consecuta sunt, ac latissimum aditum aperuere

ad

ad totam Christianam Ethicam dissipandam, vobis sub oculos ponam. Itaque primo ex illa libertatis notione deductum est, interiores animi affectiones, ac propensiones nihili faciendas esse, cum judicare volumus de humanarum actionum pretio. Id quod dicere coacti sunt ob constitutum ad libertatem æquilibrium potestatis. Quilibet enim in se ipso experitur magis esse in sua potestate consentire vel dissentire, quam in aliquod objectum propendere, vel non propendere. Nemo in se ipso non sentit se posse prohibito movere manum, vel non movere; sed eadem facilitate se non posse sentit proprias animi inclinationes producere, vel destruere; ex. c. odisse, quæ prius amaverat, vel amare quod oderat &c. Ergo quod pertinet ad interiores inclinationes animi, non haberi illud virium æquilibrium, quod postulant Moliniani, experientia docemur. Hoc & ipsi noverant; ac ideo ne quid detrimenti eorum de æquilibrio sententia pateretur, continuo pronunciarunt interiorum animi affectionum nullam rationem haberi oportere, cum agitur de valore humanarum actionum, quas ad solum explicitum voluntatis consensum debemus exigere. Ex quo intelligitis verum esse, quod non semel inculcavimus, in Moliniano systemate, non remanere nisi quamdam superficiale justitiam, exteriorem scilicet, non interiorem, justitiam quamdam operum, non cordis. Quod quam absurdum sit, res est perspicua. Quamvis enim nobis non imputentur ad meritum, vel demeritum, nisi actiones assensus, vel dissensus; dicere tamen interiores animi affectiones considerandas non esse, ut pretium humanarum operationum metiamur, gravissimus error est. Certum est enim non
face-

facere bonos, vel malos mores, nisi bonos, vel malos amores. Hinc interiorum animi affectionum complexio foecunda illa radix est, ex qua germinant fructus decoris, & honestatis, si rectus sit amor animi; fructus autem mortis, si regnet prava cupiditas. *Pondera operum* (ait S. Gregorius Magnus) *charitatis lance pensantur*. Quamobrem amores animi in valorem ac pretium operum influunt. Vel ipse voluntatis consensus in bonum bonitatem suam trahit, eoque majorem, vel minorem a majori, vel minori charitatis impulsu; sicut & malitiam suam haurit consensus in malum ex prava animi cupiditate, eoque majorem, vel minorem pro majori, vel minori, quo in malum ferimur, animi impetu. Quare licet charitas, atque cupiditas, quatenus sunt praeclise propensiones in bonum, vel malum, non sint opera, in quæ cadat ratio meriti, vel demeriti, sunt tamen operum radices, & principia, quæ in fructus transmittunt bonitatem, vel malitiam. „ Nam & Dominus (inquit Augustinus in lib. de Gratia Christi cap. 28.) nec „ arborem bonam dicit posse facere fructus malos, „ nec malam bonos; & Apostolus Paulus cum dicit „ radicem malorum omnium esse cupiditatem, ad „ monet utique intelligi radicem bonorum omnium „ charitatem. Unde si duæ arbores, bona & mala, „ duo sunt homines, bonus & malus, quid est bonus homo, nisi voluntatis bonæ, hoc est arbor radicis bonæ? Et quid est homo malus, nisi voluntatis malæ, hoc est arbor radicis malæ? Fructus „ autem harum radicum, atque arborum facta sunt, „ dicta sunt, cogitata sunt, quæ bona de bona voluntate procedunt, & mala de mala. „ Quis ergo

non intelligit, si interiorum animi affectionum ratio nulla habenda sit, ut de pretio operum judicemus, cum virtutum, tum vitiorum radicem, atque principium penitus extirpari? Quid ergo mirum, quod qui falsis iis ideis imbuti sunt, simulacra virtutum magis, quam veras virtutes, justitiæ phantasma potius quam veram justitiam venditent, peccatorum malitiam minuant, atque in Sacramento poenitiæ nihil, vel parum de interiori morbi sede solliciti exteriora tantum curare satagant, animum vero sanare negligant?

3. Sed ex constituto æquilibrii principio illud etiam pestiferum corollarium profluxit de ignorantia universim excusante a peccato, quod adeo Casuistæ ampliarunt, ut nihil tam inhonestum, tam flagitiosum, tam turpe sit, quod ignorantiae privilegio non excusaverint. Et re quidem vera si ad libertatem ea requiruntur, quæ supra requirere Molinianos animadvertimus, si quid eorum desit, sufficiens libertas non erit ad vitanda peccata. Hinc actio imputari non poterit ad culpam. Si quis ergo nesciat actionem aliquam esse prohibitam, vel per ignorantiam putet eam esse bonam, etiamsi ea fuerit juris naturalis; vel hic, & nunc actu non advertat ad malitiam actionis, non habet libertatem Molinianam; ergo si eam ponat, nec culpam incurreret, nec poenam merebitur. Sed hujus doctrinæ impietatem vobis sub oculos ponam verbis P. Caroli Antonii Casnedi in libro, cui titulus *Crisis Theologica* &c., qui suam sententiam ita explicat., „ Omnis ignorantia, ait ille, vel error sive „ juris, quodcumque illud sit (nempe sive naturalis, „ sive divini, sive positivi, sive humani) sive facti, „ an-

„ antecedens, aut consequens ad peccatum tam ori-
 „ ginale, quam actuale, cujus expellendæ nulla hic,
 „ & nunc advertatur obligatio, excusat semper a
 „ peccato actionem, aut omissionem ad illam sequen-
 „ tem. Cujus rei rationem adducit, quod nempe
 qualitas actus, ait, quoad honestatem, & inhonestatem,
 quoad gravitatem, vel levitatem, pendet ab
 objecto ut per conscientiam proposito, sive ea con-
 scientia sit speculative vera, sive falsa; & ideo qui
 putat quod omne mendacium sit mortale, peccat mor-
 taliter; qui putat ne esse quidem veniale, nec venia-
 liter peccat. At enim si mentiatur, quid mendacium erit
 in ejusmodi circumstantia? Respondet ille. Menda-
 cium creditum a creatura ut honestum est honestum. Er-
 go ne etiam erit meritorium? Quid ni? Respondet idem
 Auctor, hanc generalem regulam præscribendo. Quoties
 ignorantia moraliter invincibili prohibitionis, & ma-
 litia jungitur error invincibilis de honestate objecti, aut
 de præcepto actionis, toties opus sub ea ignorantia,
 & errore licitum est, honestum, & meritorium, si cæ-
 tera adsint. At enim quid quæso requiritur in eum
 finem, ut actio prava, & per se mala meritoria fiat?
 scilicet ut ea apprehendatur ut bona dictamine con-
 scientia reflexo. Hæc autem reflexa dictamina in
 nobis dari pro certo ponit P. Casnedi. Ita enim per-
 git. „ Quæres: an in suppositione invincibilis erroris,
 „ aut saltem ignorantia dictantis, quod amor Dei
 „ sit hic, & nunc malus, aut saltem non sit præce-
 „ ptus, detur in nobis, & in Deo lex reflexa: nec
 „ ames nunc Deum, vel non teneris nunc amare
 „ Deum.... præcepta reflexa Dei, & nostra de ob-
 „ jecto cognito ut bono, & ignorato ut malo non
 „ ha-

„ habent hunc enunciandi modum: *mentire, blasphemia;*
 „ sed hunc: *fac, quod conscientia dicat esse bonum, &*
 „ *præceptum; si putas mendacium, aut blasphemiam ex*
 „ *invincibili errore esse a Deo præceptam, mentire, blas-*
 „ *phema:* Idem dico de prohibitionibus reflexis Dei,
 „ & nostris. „ At enim hujusmodi actiones sunt ne
 adeo bonæ, ut ad Deum referri possint? Id concede-
 re non reformidat præfatus Auctor, qui ait nullum
 esse absurdum hujusmodi actiones ex ignorantia in-
 vincibili, etsi contra legem naturalem, in Deum
 referre. Ergo ne per istas actiones vitam æternam
 merebimur; nosque in die extrema judicii invitabit
 Christus ad regnum, quia mentiti fuerimus, quia
 blasphemaverimus, quia non amaverimus Deum &c?
 „ Nullum absurdum est (respondet Casnedi) quod
 „ Christus Dominus dicat: *veni, benedicte, percipe*
 „ *regnum &c.* quia mentitus es invincibiliter putans
 „ me in tali casu præcepisse mendacium; quæ & si-
 „ milia verba addi semper debent, ut horror a pro-
 „ positione tollatur „.

4. Quis hæc paradoxa non rideat? Immo quis tam
 flagitiosam doctrinam non execretur? Hæc tamen
 non unius Casnedi est, sed a multis traditur Casui-
 stis. Nec aliter ratiocinandum erat ex præconceptis
 ideis Molinianæ libertatis. Nullum enim est sine li-
 bertate crimen. At sine cognitione non est ea liber-
 tas, quam postulant Moliniani; nullum ergo sine co-
 gnitione peccatum. Simili argumento utebantur Pela-
 giani, qui fortasse omnium primi asseruere ignoran-
 tiam omnem a peccato excusare, ut testantur Hiero-
 nymus, Augustinus, alique Patres. Sed illorum Hæ-
 reticorum errorem Ecclesia Christi merito proscripsit,
 cum

cum fides catholica doceat dari peccata ignorantiae: nec enim sine causa in sacris Litteris legitur: *delicta quis intelligit?* Nec sine causa clamabat ad Deum Regius Propheta: *ignorantias meas ne memineris Domine*: Unde Ecclesia etiam ea, quæ per ignorantiam delinquimus, ut ait Hieronymus contra Pelagianos, delicta esse fatetur in tantum ut hostia pro errore jubeat offerri. Nec ullus fane legem naturalem finitur impune ignorare, cum eam habeat digito Dei insculptam in animo, ut docet S. Augustinus multis in locis, cujus vestigia premens Angelicus Doctor quodlibeto 8. art. 13. hoc principium statuit. „ Illud quod agitur contra legem, semper est malum, nec excusatur per hoc, quod est secundum conscientiam. „ Sed nostrum non est rem hanc pertractare, cum id solum propositum nobis sit demonstrare, quid ex Molinianis ideis de gratia, ac libero arbitrio in Ethicam derivetur.

5. Ex iisdem Molinianæ libertatis notionibus profluxit alterum paradoxum, quod communius docent Casuistæ, in eo positum, quod nullum detur peccatum absque actuali advertentia ad malitiam actionis, adeo ut, cujus animum non pulset prævia actualis cogitatio malitiæ, is culpa nequaquam obstringatur. Quod abhorret toto Cœlo a perenni Ecclesiæ fide, quæ docet, ut nuper dicebamus, peccare homines ignorantiae peccata: ac præterea contradicit apertissimæ experientiae, qua constat etiamsi aliqua cogitatio sæpe culpam præcedat, sæpius tamen, & plures reperiri peccatores, qui non alia de causa iniquitatem bibunt sicut aquam, nisi quia stimulos piarum cogitationum animum pulsantium penitus extinxerunt;

& in limo profundæ iniquitatis infixi nullam de infirmitate curanda, nullam de cœlesti medico implorando, nullam de contritione elicienda cogitationem habentes, eo denique devenerunt, ut libidinum impetum ne minimus quidem scrupulus reprimat; prava quippe consuetudine in moralem peccandi necessitatem conversa ad illum miseræ cumulum perveniunt, ut propriæ salutis, ac Dei penitus obliviscantur, ac nullis sæpe se turbare remorsibus, nulloque vitandi peccati instinctu percelli, antequam peccent, contestentur; id quod est per se manifestum, quia non solum sine dolore peccant, sed etiam gloriantur cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. In his ergo non haberi illud virium æquilibrium, quod ad libertatem constituendam Moliniani exigunt, res est perspicua; quod enim nonnulli asserunt etiam peccatores hujusmodi piis cogitationibus, ac desideriis semper pulsari, antequam peccent, sed quæ ab iis minime percipiuntur, satis non est ad Molinianam libertatem tuendam, sine qua peccatum non imputatur. Quid enim prodest ad servandum æquilibrium immissa a Deo cogitatio, oppositæque virtutis inspiratio, si hæc in animum peccatoris & conscientiam non influit, si torporem non excitat, si surdo canit, si a peccante non percipitur? Itane sufficientes vires præbentur ad vitandum peccatum? Itane voluntas ad bonum agendum, malumque vitandum satis instruitur, satis munitur, & in æquilibrio potestatis constituitur? Quid ergo superest si verum est ad libertatem creatam requiri perfectum virium æquilibrium, quod Moliniani comminiscuntur, nisi ut dicamus sine actuali advertentia super malitiam actionis, sine aliquo conscientia-

scientiæ remorsu, sine oppositæ virtutis inspiratione, & instinctu interiori nullum esse peccatum? Si quid enim eorum desit, non manet perfectum virium æquilibrium, sine quo non manet libertas, ideoque nec culpa. Principiorum connexionem noverunt plerique: hinc pessimum illud paradoxon deduxerunt, quo passim utuntur Casuistæ ad quærendas excusationes in peccatis. Quid autem fiet de peccatoribus longa peccandi consuetudine obduratis? Nihil aliud restat, si Moliniana placita amplectamur, nisi ut eorum minuamus peccata, immo eosdem a peccato excusemus; sæliciores idcirco eos dicamus necesse est, quam simplices peccatores; quia illi libidinum suarum effræni licentia, ac diuturna peccandi consuetudine eo demum pervenerunt, ut omnes conscientiæ remorsus suffocaverint; atque ideo peccati rei non amplius fiant. Multorum Casuistarum horum culpas minuentium testimonia brevitatis causa prætereo. Ad hæc paradoxa homines trahunt falsæ de gratia, ac libertate notiones. Hinc & Pelagiani olim apud S. Hieronymum lib. 1. adversus eosdem, non secus ac Casuistæ nunc faciunt, ita obmurmurabant: *Rogo, quæ est ista justitia, ut in peccato tenear erroris, cujus reatum non habet conscientia? Nescio me peccasse, & ejus rei, quam nescio, pœnas luo? Et quid plus faciam, si sponte peccavero?* At notat Augustinus Epist. 105. hujusmodi querelas ex superbia proficisci: *Humana superbia, ait, tanquam præsumens de viribus liberi arbitrii excusatam se putat, quando ignorantia, non voluntatis est, quod peccat.*

6. Ex his derivatur etiam aliud erroris monstrum, scilicet peccatum philosophicum a pluribus Molinia-

nis defensum, ut videri potest ex thesibus, quas collegit P. Serry in historia de Auxiliis, ac demum ab Ecclesia solenni decreto damnatum. Hoc autem est ejusmodi:,, Peccatum philosophicum est actus humanus disconveniens naturæ rationali, & rectæ rationi; Theologicum vero, & morale est transgressio libera divinæ legis. Philosophicum quantumvis grave in illo, qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque æterna pœna dignum. Jam vero peccatum hoc philosophicum est necessarium confectarium Molinianæ doctrinæ de virium æquilibrio ad libertatem necessario; ut enim culpa theologica incurratur, quæ sit offensa Dei, secundum Molinianos gratia requiritur, quæ intellectum illustrans, & excitans voluntatem vires tribuat tentationi proportionem respondentes: qui ergo Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, non habet gratiam ad æquilibrium constituendum necessariam; ille ergo culpa theologica non obstringitur. Erit quidem peccatum actus disconveniens naturæ rationali, ac rectæ rationi, sed non erit transgressio libera divinæ legis, cum ad liberam transgressionem requiratur æquilibrium, quo destituitur qui Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat. Hac igitur facta suppositione fornicantes, adulterantes, mentientes, blasphemantes, occidentes &c. nisi actu de Deo cogitent cum peccant, peccata patrabunt philosophica, non theologica. Hæc est impia philosophismi doctrina, quæ ita connexa est cum doctrina de ignorantia, & inadvertentia, ut vix definire valeas, quæ sit parens, quæ filia. Illud

certum est, ut vidimus, hæc omnia errorum portenta in Ethicam derivata veluti ex fonte profluxisse ex Moliniana de gratia, liberique arbitrii natura opinione.

7. Jam vero ex doctrina de ignorantia, & inadvertentia facilis transitus est ad vagam probabilissimi licentiam. Porro probabilissimus in eo situs est, quod sententia etiamsi falsa æternæque legi contraria, si probabilis judicetur, constituatur tuta agendi regula etiam in concursu tutioris, vel probabilioris. Hoc probabilitatis commentum lepide appellat gravis quidam Theologus *artem cavillandi cum Deo*; ac boni quique solidique Theologi recentem probabilitatis doctrinam pessimum illum fontem esse considerant, a quo profluxit foedissima totius Ethicæ Christianæ prolapsio. Quidquid enim sanæ morum doctrinæ contrarium in libris Casuistarum reperitur, ex hoc potissimum fonte maximam veneni sui partem trahit. Nam ex auctoribus suis habent opiniones, licet ineptæ, licet ridiculæ, licet impiæ, quod sint probabiles: ex communi vero probabilitatis doctrina id habent, quod tutæ sint, quod innoxia, quod securæ, & in praxi usurpandæ. Omnia sunt incerta, ut ait Cicero, cum semel a jure discessum est. Omnia nutantia, & mobilia sunt, cum semel fidei, ac veritatis frænis abjectis omnia erraticæ rationis arbitrio permixta sunt. Permittuntur autem omnia, hoc jacto principio; *falsum probabile excusare a peccato, & ad actionem honestandam sufficere*. Cui non suus error probabilis est, non in moribus solum, sed etiam in fide? Quam multæ hæreses plus coloris habent, quam multæ illæ opiniones, quæ a Casuistis dicuntur probabiles? Si ergo omne probabile falsum a peccato excuset, poterit quisque

in ea religione, quam probabilem putat, innoxie permanere. Quod expresse asserere non erubuerunt Thomas Sanchez, Sanctius, Diana, alique. Devorandæ ergo erunt hæreses omnes aliquo probabilitatis colore illitæ, permittendæ omnes sectæ, nullæ rescandæ corruptelæ, si corruptorum hominum judicio appareant probabiles. Hinc Christianismus fiet perditissimus Pyrrhonismus. Hæc mala, ubi probabilismus ortus est, verebantur ex eo Theologi gravissimi, & oculatissimi; nec inepte quidem, cum posterioribus temporibus, ac nostris maxime, ea impia confectaria in pluribus auctorum libris, qui circumferuntur, doceri viderimus.

7. Sed instituti nostri non est probabilismus refellere, vel ejus deformitatem ostendere. Nostrum est demonstrare hunc pessimum fructum ex Moliniana arbore profluxisse, ac nutrimentum accepisse. Jam vero eo constituto principio, quod in synodo Diospolitana ejurare Pelagius coactus est: *oblivionem, & ignorantiam non subjacere peccato, quoniam non secundum voluntatem eveniunt, sed secundum necessitatem*; quo principio ex falsis ideis de Gratia, ac libero arbitrio derivato passim utuntur, ut vidimus, Casuistæ, nihil facilius est, quam probabilismi commentum inducere. Ex eo enim sequitur, cum ego puto actionem aliquam licitam, & honestam, ut ut in se malam, actionem tamen quam pono non esse vere peccatum saltem imputabile ad culpam. Jam vero fieri nequit, ut mihi non persuadeam actionem aliquam esse licitam, & honestam, postquam re expensa agnosco opinionem de honestate actionis & probabilibus rationibus niti, & alicujus viri docti, vel plurium Theologo-

logorum auctoritate fulciri. Ea igitur animi persuasione, qua licitam puto, & honestam actionem, ea vitio mihi verti non potest, licet ipsa per se sit mala. Quamvis enim momenta, quæ malitiam probant, vim suam habere cognoscam, rem tamen omnino non demonstrant. Alioquin opinio mea esset evidenter falsa. Res ergo incerta est: utraque opinio probabilis. Possum ergo quam maluero, pro libito eligere: lex enim dubia non est lex, quæ ut obliget, esse debet evidenter proposita adeo ut ego sciam quid in actione sit boni, vel mali. Si quid enim ad honestatem, vel malitiam actionis pertinens me lateat, ea libertate non fruor, quæ necessaria est, ut actio sit vere peccatum. Non potest enim actio vitio verti, si voluntaria non sit. Ut autem actio sit voluntaria, ab eo proficiatur necesse est, qui norit omnia & singula ad actionem pertinentia. Ubi ergo duæ sint opiniones æque probabiles, quam maluero amplecti poterò, & etiamsi falsam amplectar, non peccabo; immo ne peccabo quidem, etiamsi eligam minus probabilem in concursu probabilioris: quamvis enim alteram existimem probabiliorē, ea tamen non est evidenter vera: mea ergo non desinit esse probabilis. Aliquid ergo in actione me latet. Hinc satis liber non sum ad eam cavendam, ideoque quamlibet eligam, securus sum, & innoxius. Igitur probabile omne etiamsi falsum sit a peccato excusat. Et re quidem vera si ignorantia, & inadvertentia excusat a peccato, cur non excusabit probabilitas? Si veritas ignorata, vel non satis perpensa actionem etiam per se malam licitam facit, immo & meritoriam, cur idem non efficiet falsitas probabiliter apprehensa ut veritas!

tas? Inter verum ignoratum, vel non satis perpen-
 sum, & inter falsum probabiliter apprehensum ut
 verum differentia exigua est. Quare si primum ad
 honestandam actionem sufficit, etiam hoc alterum
 sat erit ad securitatem conscientiae. Distat quidem
 ab utroque falso principio catholica veritas, quae do-
 cet actionem, quae est ipsa per se mala, semper esse
 malam, etiamsi fuerit secundum conscientiam. Sed
 ab eo Casuistarum principio: *actionem non esse malam,*
quando ignoratur eam malam esse; vix ulla distantia est
 hujus principii; *actionem non esse malam, quando proba-*
biliter creditur, eam malam non esse: in utroque casu si
 falsum amplectar, id vitio mihi verti non potest.
 Hinc optime animadvertit Daniel Concina ignoran-
 tismum, ut vocat, & philosophismum ita inter se co-
 herere, & agglutinari ut difficile definiatur qui sit
 parens, qui filius, qui germanus, qui cognatus. Il-
 lud certissimum est haec omnia monstra in Ethicam
 derivata esse ex Molinianis ideis de Gratia ac liberi
 arbitrii natura.

8. Verum non ita de actionum humanarum natura
 judicabant Ecclesiae Patres., Si quis (inquit Augu-
 stinus epist. 154.) putaverit bonum esse quod ma-
 lum est, hoc putando utique peccat; ea sunt omnia
 peccata ignorantiae, quando quisque bene fieri pu-
 tat, quod malum est. Hinc aliud quoque Casui-
 starum fundamentum S. Doctor evertit lib. 3. contra
 Academicos cap. 16., ubi refert Academicorum axio-
 ma commune, quod mutuati sunt probabilistae, *cum*
agit quisque quod ei probabile videtur non peccat nec er-
rat. Quo principio semel admisso omnia probari &
 honestari posse crimina respondet S. Doctor, qui
 pro-

propterea axioma illud ibidem refellit, & reprobatur. Nimirum SS. Patres æternam Dei legem habebant præ oculis, atque ad hanc veluti ad normam veritatis incommutabilem humanas quaslibet actiones exigebant, a qua quæcumque deficeret, actionem malam esse, & quæcumque eidem congrueret, bonam esse dicebant. Neque ideo excusabant homines, quod actionem per se malam licitam, & honestam esse per ignorantiam crederent, vel aliqua verisimilitudinis specie se decipi finerent; sciebant enim in hominis animo incredibilem esse corruptionis fundum, a quo tenebræ plerumque attolluntur ad obscurandum lumen illud divinum, quod unicuique hominum intus affulget; sciebant legem naturalem scriptam esse in cordibus hominum, quam nec ulla quidem delet iniquitas, ut loquitur Augustinus. Sciebant naturalia præcepta eam habere cum hominis natura relationem, & ordinem, ut nullus hæc ignoret, nisi qui cor habeat concupiscentia perversum: *impeditur enim ratio* (inquit Angelicus) *applicare commune principium ad particulare operabile propter concupiscentiam, vel aliquam aliam passionem.* Quare si non fascinaret delectatio, si non dominaretur prava cupiditas, si non deprimeret amor sæculi, si non regnaret superbia vitæ, quilibet vocem conscientiæ suæ, ac Deum intus secreto loquentem audiret. Quamobrem ignorantia juris naturalis semper vitio vertitur, arguitque in homine nesciente perversam animi dispositionem. Quis enim ex. c. ut inanem, ac frivolam non repelleret excusationem filii, qui parentes videret in extrema necessitate positos, nec tamen iis succurreret, cum posset, dicentis se nescivisse subveniendi parentibus obligationem.

tione teneri? Quis non regeret eo ipso maxime reum esse, quod id ignoraverit? Nonne eadem ipsa ignorantia summam animi perversitatem argueret, quam si non haberet, utique nec obligationem ignoraret, quam in iis circumstantiis ultro suggerit naturæ vox? Ergo ex intimo corruptionis animi humani fundo rationem petebant Ecclesiæ Patres, cur ignorantia juris naturæ vitio vertatur, cum haberi nequeat, nisi animi depravati vitio, quo fit aliquando, ut quod bonum est, malum, quod malum, bonum esse credatur, ut opinio verisimilis fallat, ut decipiat sermo versutus. Hinc etiam sancti viri in ipsis bonis operibus positi trepidant, ne cum bona agere appetunt, de actionis imagine fallantur, ne pestifera labes putredinis sub boni specie lateat coloris, ut inquit Gregorius Magnus.

9. Quid ergo mirum quod Moliniani ignorantes interiorum animi corruptionem eam secretam & occultam causam ignorent, qua fit, ut ignorantia, vel attentionis defectus de rebus pertinentibus ad legem naturæ semper vitio vertatur, cum ex animi perversitate procedat? Jam vidimus cap. antec. n. 2. qua de causa Moliniani libertatis creatæ magnificis ideis inflati, ac tumidi interiorum corrupti animi inclinationum, in quibus certe non experimur libertatem Molinianam, nullam rationem haberi velint, cum judicamus de actionum humanarum pretio, omniaque exigant ad unum explicitum voluntatis consensum, atque ad exteriorum operationis corticem. Quid ergo mirum quod per bonam operantis fidem omnia crimina excusent etiam communioribus juris naturæ principiis contraria? Quid mirum quod illum justum castumque
timo-

timorem, qui etiam sanctos viros sollicitos efficit, illi tamquam inanem penitus evertant, cum actus per se illicitos boni coloris specie, ac falsa verisimilitudine bonos, & honestos esse declarent, negentque in eo quempiam merito culpari, quod per ignorantiam, vel duce opinione probabili operatus fuerit? O infelicissima Patrum nostrorum tempora, quibus ignotum fuit tam facile remedium excusandi peccata! Ipsi scrupulis angebantur atque timoribus, ne opinio verisimilis falleret, ne animo erroris tenebræ offunderentur. Nesciebant miseri felicitis ignorantiae privilegia, atque expedita probabilissimi compendia.

10. Verum huc devenerunt Moliniani, quod non Deum Magistrum sibi proposuerint, a quo discerent quid sentiendum sit de divinis judiciis, de lege Dei sempiterna, animique humani corruptione, & cæcitate; sed depravatæ naturæ vocem, & superbæ rationis querelas audire ante maluerint, quam de lege Dei, ac rationalis naturæ obligationibus iudicium ferrent. Quæ autem responsio ab his præceptoribus circa gratiæ indolem, ac libertatis notionem expectari poterat, quam ut actio sit vere peccatum imputabile ad culpam, ab eo proficisci oportere, qui perfecte noverit quid in ea actione sit boni, vel mali; qui antequam deliberet, consideret pravum esse, quod facere decernit; sentiat se in æquilibrio potestatis constitutum esse; supernis quoque illustrationibus pulsetur, oppositæque virtutis inspiratione afficiatur, & nihilominus actionem facere pergat, præceptumque transiliens cupiditati suæ pareat? Hæc docet amor proprius unicuique ingenitus, cui peculiare, & quasi gentile est prava opera quantum potest sub specie

excu-

excusare boni coloris . Hinc frequentes illæ formulæ apud filios Adam: *ignorans feci; putavi bonum esse quod feci, certissime non facturum, si clare novissem id esse malum*. In his ergo circumstantiis non erit actio vere peccatum, si rem exigamus ad amoris proprii, nostræque superbiæ dictamina . His obsecuti sunt Moliniani, quorum systema, cum eo tendat potissimum, ut amor proprio, carni, & sanguini blandiatur, hinc etiam eo tendit, ut ipsam Dei legem ad corruptæ naturæ voces accommodet; principiaque statuatur, quibus omnia supremæ hominum libertati, ac superbiæ rationis arbitrio permittantur, qualia sunt principia de ignorantia, inadvertentia, & probabilismo . Horum enim adminiculo omnem Dei legem ad unam hominis conscientiam revocant; atque hinc dilatatur libertas ac dominium hominis, qui de ipsa Dei lege sententiam solus pronuntiat, nec ab ea se obligari clamat, nisi propria consentiente conscientia, quam unam constituit humanarum actionum regulam . Hinc cum Deo judicio contendit, cavillatur, æternæque legi propriam conscientiam substituit . Ita Molinismus per omnia fovet, ac nutrit superbiam hominis, ac postquam gratiam divinam liberi arbitrii pedissequam, & ancillam fecerit, quid aliud supererit, quam ut ipsam Dei legem ad idem hominis arbitrium accommodaret, hominemque constitueret legis sempiternæ judicem, ut eum jam constituerat divinæ gratiæ arbitrum, ac dominum ? His absolutum opus est: his finis, ac scopus undequaque perfectus, quem sibi proposuit Molinismus . Dejiciendus Deus erat e throno rationis creatæ, in eoque collocandum liberum hominis arbitrium, quod sibi Deum

ad-

adjungeret famulum nutibus suis obsequentem. Deji-
ciendus erat præterea e throno cordis humani, in quo
inscripta est digito Dei sempiternæ veritatis regula,
in eoque ponenda una hominis conscientia, quæ de
lege Dei pro libito judicaret, eandemque pro nutu
quamlibet in partem pertraheret. Ergo ad integrum
opus perficiendum ex Molinismo prodire debuit pro-
babilissimus. Ita per omnia plenissime satisfactum est
humanæ superbiæ, amorique proprio. Itaque ex fru-
ctibus arborem agnoscite, ex effectibus causam, ex
rivis fontem, & ex absurdissimis, & falsissimis co-
rollariis falsum de Gratia Christi systema, a quo
derivantur, cum quo cohærent, cui agglutinantur,
discite, quam timendum, quam caute fugiendum sit,
& quantum intersit veram de Gratia sententiam tue-
ri. Scio quidem ea confectaria non ab omnibus do-
ceri; ab aliquibus etiam reprobari. Scio nonnullos
ad oram præcipitii delatos aliquando territos resilire,
& nescio quas causationes afferre. Sed longe falluntur,
si voluntariis exceptionibus, quæ nihil firmitatis ha-
bent, perniciosi systematis impetum sustineri posse
confidant. Quid prodest nefaria illa dogmata in par-
ticulari rejicere; in suo autem generali principio
probare? Hinc illis iterum dicam cum Augustino:
*Hæc vos quidem non sentitis, sed hæc sequuntur illa, quæ
sentitis; mutate ergo antecedentia, si vultis cavere se-
quentia.*

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

*Ostenditur unde nata sit hypothesis de statu naturæ
puræ, & quantum hac influat in Christiana
Theologia prolapsionem.*

1. **C**Um hujus status notio quam dedimus nullum habeat in natura fundamentum, sed chimerica prorsus sit, non intelligitur, cui bono Theologi in id incubuerint, ut illam tam accurate explicarent, ejusque possibilitatem tanto studio adstruerent. Huc tamen ii paulatim devenerunt, ut plura, ac diversa placita, quæ pro certis habebant, simul componerent, utque exitum reperirent ab aliquibus difficultatibus, a quibus nullus esse videbatur, nisi ad fictitiam naturæ puræ notionem confugerent. Nam ex una parte noverant secundum catholicæ fidei doctrinam certum esse aliqua ab homine erga Deum, ac societatem officia præstari oportere; hæc impleri, ut decet, non posse absque gratia, sine qua nihil boni non solum perfici, sed nec inchoari quidem potest; gratiam demum homini non esse debitam, sed absque justitiæ labe denegari a Deo posse. Hæc inconcussa principia mordicus tuebantur. At irrepsérant paulatim in Theologorum animos opiniones aliquæ, quas pro certis habebant, non secus ac illa dogmata; obligationem scilicet esse non posse implendi præcepta, si desit gratia, qua impleantur; ideoque deficiente gratia, præceptorum violationem excusationem mereri, nec a Deo homini vitio verti posse absque injustitia. Has humani ingenii opiniones cum fidei principiis componere volentes, sic ratiocinationem instituerunt. Chri-
stia-

stianæ pietatis officia impleri nequeunt absque gratia; ergo si ea desit, nullum esse potest præceptum implendum. Porro denegare Deus gratiam potest, cum ea homini non debeatur. Hac ergo facta suppositione non teneretur homo obligatione implendi christianæ religionis præcepta. Atqui nihilominus officia aliqua præstare homo deberet, cum sine his esse nequeat. Ergo ea in hypothese essent aliqua implenda præcepta inferioris ordinis, ac sint christiana, ordinis scilicet naturalis, non supernaturalis; ergo & fines, & virtutes, & præmia essent naturalis ordinis. Id quod constituit naturæ puræ statum. Videtis ergo quomodo factum sit, ut plures notiones partim veras, partim falsas simul conciliandi studium eo Theologos adegerit, ut possibilem esse naturæ puræ statum adstruerent.

2. Fixa autem naturæ puræ notione, ac hujus status possibilitate determinata, latissima via aperta est multis Theologiæ capitibus labefactandis. Nam primo hæc unius hominis in duos velut dissectio peperit distinctionem illam, quæ passim obtinet, maxime apud Patrones possibilitatis naturæ puræ, duorum scilicet hominis finium, ordinumque virtutis, ac meriti, naturalis nempe, ac supernaturalis. Qua quidem distinctione nihil aptius excogitari potuit ad sacrarum litterarum, Conciliorum, ac Patrum sensum pervertendum in pluribus Christianæ Theologiæ capitibus, præsertim pertinentibus ad necessitatem gratiæ, ad vires liberi arbitrii, ad virtutum substantiam aliaque id genus multa. Si enim ex. c. ut probes necessariam esse gratiam ad omne opus bonum, proferas in medium eam Christi sententiam: *sine me nihil potestis facere,*

cere, vel Conciliorum, aut Patrum dicta, neminem posse sine gratia credere, sperare, diligere Deum sicut oportet, tentationes vincere, præcepta implere &c. statim audies hos Theologos respondentes nihil boni sine gratia fieri posse in ordine ad vitam æternam, five, ut ajunt, meritorie. Sed hoc non vetare, quin naturæ viribus & credi, & sperari, & diligere Deus, ut auctor naturæ, super omnia possit, omniaque præcepta impleri absque ullo vitio in ordine naturali; cum jam nihil sit ad Christianam pietatem pertinens, quod in ordine suo, id est naturali, absque gratia perfecte fieri illorum sententia non possit. Quid vero dicemus de Ethnicorum virtutibus, quas SS. Patres falsas virtutes, seu superba vitia appellant, ipsi vero summopere extollunt, ac in genere suo præstantissimas esse contendunt? Nihil jam est in hisce articulis adeo certum & inconcussum, quod illius distinctiunculæ adminiculo facile infirmari non possit.

3. Hæc tamen distinctio necessario oriri debuit ex idea puræ naturæ. Cum enim homo evectus ad statum supernaturalem id omne retineat, quod ipsius naturam consequitur, in statu autem naturæ puræ habuisset homo integras vires ad bene vivendum, has etiam in natura lapsa integras habeat necesse est: ut enim ajunt Suaresius, Meratus, alique passim, *homo nullo modo habet diminutas vires ad bene operandum magis, quam essent in homine puro; nosque in hoc statu nihil minus habemus naturalis perfectionis, quam in statu pura nature habuissimus*. Jam vero potuisset homo in natura pura constitutus viribus arbitrii bene operari; ergo id etiam homo potest in natura lapsa. At cum Ecclesia definiverit necessariam esse gratiam Dei ad
omne

omne opus bonum, ne cum expressis Ecclesiæ decretis pugnare viderentur, duos virtutum, bonitatis, ac justitiæ ordines ab his confingi oportuit, quorum unus naturæ finibus contineretur, & proficisci posset a nativa hominis facultate, alter esset supra naturam, & gratiam Dei postularet.

4. Verum cum virtutes naturalis ordinis sint in genere suo undequaque bonæ, omnique vitio careant, non placere Deo nequeunt, cui non potest non placere omne quod bonum est. At ex altera parte promereri illæ nequeunt vitam æternam, quam Deus non rependit, nisi perfectis virtutum officiis, cujuscumodi sunt officia christianæ religionis. Fingi ergo debuit media quædam actionum bonitas inter Christianam virtutem, & vitium: nimirum alia sunt opera, quæ pravo fine vitiantur, & sunt peccata; alia quæ ex motivo honestatis naturalis fiunt, & sunt virtutes morales; & alia demum, quæ ex fine supernaturali eduntur, & hæc merentur vitam æternam. Sunt ergo quædam opera indifferentia, quæ nempe nec bona, nec mala sunt, seu quod in idem recidit, sunt aliqua opera, quæ undequaque bona sunt, sed sterilia. Quorum operum distinctionem in Juliano semper irrisit, ac refutavit S. Augustinus, ut tradidimus ubi de operibus infidelium.

5. Ita autem dissecto homine in duas veluti personas, factaque divisione finis, ac virtutis in duos ordines, illud quoque asserendum erat hominem non teneri obligatione se, suæque omnia referendi in Deum, velut in ultimum finem. Dummodo enim homo operetur secundum rationem, seu omnia propter honestum agat, idest secundum regulas a ratione præscri-

ptas, opus ejus omni vitio caret, utpote naturali hominis fini commensuratum. Hinc quod ait Apostolus nos omnia facere oportere in nomine Jesu Christi, seu ad gloriam Dei, adeo ut explicante Augu- stino libro I. de doctrina Christiana nulla vitæ nostræ pars relinquatur, quæ vacare debeat, ut alia re velit frui; sed quidquid aliud diligendum venerit in animum, illuc rapiatur, quo totus dilectionis im- petus currit, quæ nullum a se rivulum duci patitur, cujus derivatione minuatur; hoc inquam totum ha- bendum est moniti, seu consilii loco, non autem præ- cepti. Decet quidem hominem evectum ad statum gra- tiæ ita operari, sed præcepto cogi nequit, cum satis sit ad vitium cavendum operari propter finem hone- stum, qui est homine dignus, non secus ac finis su- pernaturalis; vel saltem cum homo & Philosophus, & Christianus sit, secernenda sunt opera, quæ Chri- stianum decent, ab iis, quæ Philosophum. „ Homo „ agit tamquam Christianus (ait quidam Molinia- „ nus) in his functionibus, quæ propriæ sunt homi- „ nis Christiani ex. c. in suscipiendis, vel admini- „ strandis Sacramentis, in profitenda fide &c. Tunc „ debet agere ex ratione supernaturali; alioquin ha- „ rum rerum dignitate abuteretur, si ex motivo tan- „ tum naturali faceret. In aliis vero, quæ non sunt „ propriæ Christiani, potest non agere ex motivo „ supernaturali, quia non agit in his tamquam Chri- „ stianus „. His similia effutiit alter ejusdem (sursu- „ ris homo „, Christianus deliberate agens non sem- „ per tenetur agere propter finem supernaturalem, „ quia potest deponere personam hominis Christiani „ in his actionibus, quæ non sunt propriæ Christia- „ ni.

„ ni „ . Quis insanas has voces moderate ferat ? Mirari tamen nemo debet, quod iis utantur, qui secundum naturæ puræ notionem statum supernaturalem veluti quoddam indumentum extrinsecum, ac prorsus homini adventitium considerant, hominemque duas personas gerere concipiunt, puri hominis scilicet, ac Christiani, non fecus ac qui magistratum tenet, aliam domi, & aliam in foro personam agit.

6. Jam vero virtutibus moralibus, quas edit homo non ut Christianus, sed ut Philosophus, paranda erat quædam beatitudo iis proportionem respondens. Nam si vitio illæ carent, puniri a Deo nequeunt, a quo non punitur, nisi quod malum est. Cum autem iis operibus moraliter bonis non respondeat præmium beatificæ Dei visionis, medius quidem locus assignandus erat inter damnationem, regnumque Cœlorum. Hunc quidem commenti sunt plerique scholasticorum pro parvulis sine Baptismo morientibus, quos frui dicunt beatitudine quadam naturali sua forte contentos. At cur Fabriciis, Regulis, Fabiis, Scipionibus, cæterisque talibus, qui virtutibus civilibus excelluerunt, adultisque omnibus infidelibus, qui nihil de Christo audierunt, virtutesque morales exercent, denegari debet ea beatitudo, quæ conceditur parvulis nondum usum rationis habentibus, nihilque boni, vel mali valentibus facere ? Hanc consecutionem legitimam esse viderunt nonnulli, idque asserere non erubuerunt. Nec sane videtur quid eorum beatitudini obstare queat secundum præconceptas naturæ puræ ideas. Anne peccatum originis ? Sed hoc non obstat in parvulis, nec obstare quidem potest, si illud metiamur ex doctrina de statu naturæ puræ. Non enim

aliter differt homo naturæ lapsæ ab homine naturæ puræ, nisi ut homo spoliatus a nudo. Porro inter hominem spoliatum, ac nudum nulla actualis, realisque differentia concipitur; ergo nec inter hominem lapsum, & hominem purum erit ullum reale discrimen. At homo constitutus in natura pura non haberet ullam peccati noxam: ergo & qui nunc nascitur, obnoxius peccato non est. Privatio enim gratiæ, & justitiæ originalis, in qua peccatum originis positum esse dicunt, nequit habere rationem peccati, nec habet reipsa horum Theologorum judicio, qui ponunt hominem creari a Deo posse in statu naturæ puræ, in quo deest gratia, nec tamen adest peccatum. Ergo ex parte peccati originis nihil esse potest, quo debeat homo a beatitudine excludi. Cum ergo naturæ viribus etiam infideles virtutes exercere possint in genere suo perfectas, jure, & merito concluditur iis etiam aditum patere ad beatitudinem.

7. Quæ sane beatitudo cum omnem miseriam excludat, ut patet in parvulis, quos dicunt sua sorte contentos, animum hominis plene quietum, ac felicem efficere potest. Hinc non videtur, cur expetenda sit perfectior beatitudo, quæ in statu supernaturali promittitur, cum ex una parte sola naturalis sufficiat, ex altera si perfectior felicitas proponitur, maximum quoque periculum immineat, ne in sempiternam damnationem incidamus. Quamobrem nescio, an infideli, qui hujus Theologiæ principia sibi perspecta haberet, persuaderi umquam posset, ut ad statum supernaturalem e statu puræ naturæ transfiret. Multum vereor, ne is mallet in eo statu manere in quo virtutibus naturalis ordinis beatitudo naturalis

respondet, ac naturalibus vitiis temporaria quædam, ac levis poena conjungitur, quam se committere spei quidem obtinendæ amplioris felicitatis, sed etiam periculo incurrendi sempiterni supplicii. Illud etiam nescio, an ostendi facile queat hominem cogi posse ad hunc nobiliorem finem amplectendum, ac perfectiora virtutum officia obeunda. Nam etsi singulari Dei beneficio finis supernaturalis eidem propositus sit, cum tamen hic finis non destruat naturalem finem, quem a Deo creatore accepit, si homo decernat se in puris naturalibus manere velle, & altiora recuset, videtur uti jure suo, nec ab ordine deviare, quem natura ei præscripsit. Quare is videtur accusari non posse, nisi ad summum cujusdam inurbanitatis in Deum, non violatæ justitiæ, aut æquitatis.

8. Diximus n. 4. & seqq. ut homo vitio careat, satis esse eum agere propter honestum secundum hujus Theologiæ placita. Verum cum finis hominis in statu naturæ puræ sit mere naturalis, finis autem naturalis naturæ bonis contineatur, quorum aliud est bonum honestum, aliud utile, & aliud delectabile, homo agere poterit etiam in statu præsentis, in quo idem finis perseverat, non solum propter bonum honestum, sed etiam propter utile, & delectabile. In his enim omnibus sequitur homo, quod ei natura præstituit, ideoque vituperari non debet. Hoc reapse Theologorum aliqui subindicarunt. Quidam enim agebat: *ut finis sit homine dignus, sufficit ut sit honestus negative; idest conscientia nobis non exhibeat eum dignum vituperio.* Paulo expressius loquebatur alter, qui ad hanc propositionem: *actio qua non refertur ad finem honestum, non refertur ad finem homine dignum; ita re-*

spondebat: *nego propositionem: non solus finis honestus est homine dignus. Quamquam & impiæ assertiones censura confixæ: hominem licite frui posse propriis appetitibus; non esse illicitum propter solam voluptatem re aliqua frui &c.* cuilibet non plane stupido Theologo videri debent legitime derivatæ ex naturæ puræ principiis.

9. Nam si concupiscentia est humanæ naturæ proprietas, eaque obnoxius homo creari a Deo potuit, ut isti dicunt, cum malum habere nequeat Deum auctorem, jam consequens est concupiscentiam ipsam per se non esse malam, nec accusari posse, nisi illius excessum, sive abusum, quem etiam Pelagiani reprehensibilem dicebant, cum malum sit bono male uti. Porro si concupiscentia ipsa per se mala non est, ne malum quidem esse potest concupiscentiæ consentire; nam ut ratiocinatur Augustinus lib. 5. contra Julianum n. 29., cum bonam (concupiscentiam) naturaliter dicis, astute illi semper consentiendum esse decernis, ne renifu improbo repugnetur naturali bono. Ita quippe potest facillime vera esse etiam illa vestra sententia, qua dicitis hominem sine peccato esse si velit. Non est enim quomodo faciat, quod non licet, quando licet quidquid libet, quia bonum est, quod naturaliter libet.... non enim potest quæ naturaliter bona est, desiderare quod malum est; aut negandum est bonæ aliquod bonum. Fiat itaque totum quod desiderat libido bona, ne ipse sit malus qui resistit bono., Neque hujusmodi confectarium eluditur, etiamsi cum plerisque horum scholasticorum concupiscentiam dicamus morbum, atque defectum; nam si verum est, quod ipsi docent eam haberi *ex naturali constitutione; ex compositione hu-*

manæ naturæ; necessitate naturali, nemo non videt hanc esse debere nativum morbum, defectumque mere naturalem, atque idcirco non esse malum morale, sed physicum. Malum autem physicum seu naturæ, quod ex ipsa hominis constitutione oritur, in ordine morali vitium non est. Ipsa ergo concupiscentia per se non est malum, sed tantum ejus abusus. Equus iste non est malus, nisi dum ei plus quam decet habenas laxamus, ut non obscure innuit Tournelius hujus hypothesis, de qua loquimur, acerrimus propugnator.

10. Hæc omnia dum mecum cogito, nihil miror quod ex hujus Theologiæ seminibus successu temporis latius explicatis tandem pullulaverit falsa illa nostrorum temporum Philosophia, quæ jam multorum animos occupavit, quæque in dies incrementum, ac robur accipit. Hæc enim quacumque fidei necessitate posthabita, ac religione nostra contempta ad Naturalismum homines provocat. Quid est autem Naturalismus, nisi status naturæ puræ, quem isti Theologi possibilem adstruunt, moderni vero Philosophi actu ponunt existere? Postquam autem Theologi notionem illius status vivis coloribus pinxerint, confectaria inde fluentia derivaverint, eumque aliqua ex parte extantem fecerint, quid reliquum erat, quam ut male feriat homines frænum omne abjicerent, eumque statum omni ex parte complecterentur? Dissecto homine veluti in duas partes, uno Philosopho, altero Christiano, positoque statu supernaturali veluti quodam indumento homini penitus adventitio, disrupta demum ea intima relatione, quam hominis natura habet ad Deum ceu ultimum finem sui beatificum, optio veluti data est cuique hominum, ut quam vel-

let, partem eligeret. Quid vero facilius, quam ut hominis natura ad malum prona, laboris impatiens, ac sui, suarumque cupidizatum amans jugum Christi carni, & sanguini adversum excuteret, vestem super-inductam ceu nimis gravem a se depelleret, ac valedicens promissionibus Christi, perfectiorique statui, ad quem nos ille vocavit, ad eam partem hominis, qua Philosophus mere est, se se converteret, in qua nihil vel parum timendum est, & in qua bonitate quadam naturali, quæ non est valde difficilis, id certe obtinetur, quod satis est ad animi nostri beatitudinem? Quare jamdiu conclamatum est a gravissimis viris (quidquid aliis minus attentis, minusque Theologis visum fuerit) sententiam de possibilitate naturæ puræ viam demum sternere ad Naturalismum.

II. Illud negari nequit hanc hypothesim non pauca argumenta nobis surripuisse, quibus adversus incredulos catholicæ fidei veritatem tuemur. Si enim verum est hominem a Deo creari potuisse, qualis nunc nascitur, perspicuum est ea argumenta funditus concidere, vel saltem multum labefactari, quæ ex statu præsentis naturæ humanæ desumuntur ad comprobendam necessitatem divinæ revelationis, Redemptionis Christi, & alia id genus multa. Ratio enim quæ pro necessitate revelationis supernaturalis ex fine hominis petitur, ex infirmitate rationis humanæ obvolatæ spissis ignorantiae tenebris, fractæque difficultate bene vivendi, nullo negotio ab incredulis dissolvitur, dicentibus hominis finem non esse alium a naturali, quam humana natura sibi relicta consequi potest; ignorantiam vero, ac difficultatem bene vivendi non esse vitiatæ, sed puræ naturæ primordia, &

ap-

appendices, nec idcirco indigere superiori lumine, quo dispellantur, ac superentur. Rursus naturam nostram corruptam esse, ejusdemque corruptionis principium quæri oportere vel ipsi Ethnici Philosophi noverunt, licet revelationis lumine destituti iuvenire illud nequiverint. Ex hoc autem argumentum fuebant Ecclesiæ Patres pro excellentia, ac veritate Religionis Christianæ, quæ humanæ corruptionis fontem aperuit, eidemque sanandæ remedia monstravit. Peccatum quippe originis, quod nobiscum innascitur, malorum omnium, quæ patimur, genuinam causam esse ostendit: quo posito omnia interioris hominis phænomena, quæ nemo in se ipso non sentit, tam dilucide explanantur, ut nihil amplius desideretur ad plenam hominis cognitionem; negato autem peccato originis labimur in profundissimam ignorantiam eorum omnium, quæ hominis sunt. At tota hæc machina funditus corrui, si possibilitas naturæ puræ adstruatur. Nam concupiscentia, omnesque animi nostri cupiditates, quibus in contraria discerpimur, esse queunt proprietates, quæ naturam nostram necessario consequuntur: hinc vitia naturæ non sunt, nec sunt contra naturæ ordinem: quare ex his non colligitur hominem non esse in statu suo naturali, sed in natura vitiata. Similiter argumentum illud ad probandum peccatum originis desumptum a Patribus, & maxime Augustino ex miseriis, quas patimur, omnino evanescit, si cum hisce Theologis dicamus hujus vitæ misérias esse posse non peccati comites, sed appendices humanæ naturæ.

12. Nec quidpiam juvat asserere, hæc cum interna, tum externa mala in eo statu, in quo nascimur, esse

poenam peccati originis : hoc enim probandum est ,
 non supponendum . Is enim , qui putat hunc statum
 esse homini connaturalem , ab eo removet omne vi-
 tium originis , ac singula , quæ in hoc statu inveniuntur ,
 ad naturam primævam hominis pertinere arbitratur .
 Tuum ergo est ostendere rem ita non esse . Quod
 nunquam fane conficies , ubi posueris hominem a Deo
 creari potuisse iis malis obnoxium , quibus nunc sub-
 jacet . Quod enim naturam nostram innocentem con-
 sequi potest , certum argumentum esse nequit præce-
 dentis peccati . Frustra ergo asserit Maldonatus in
 suis operibus Theologicis , hæc omnia ita accipienda ,
 „ ut intelligamus simul esse & effecta , & poenas pec-
 „ cati originalis , & proprietates naturæ . „ Hoc po-
 sterius admittit Naturalista , ac eo ipso tibi præclu-
 dit modum omnem , quo alteram partem evincas . Ex
 hisce ergo intelligitur hanc de statu naturæ puræ sen-
 tentiam nobis invicta argumenta e manu surripere ,
 quibus felicissimo exitu usi sunt Patres nostri , ac sa-
 niores Theologi utuntur ad comprobanda adversus
 incredulos præcipua Religionis nostræ capita , cujus-
 modi sunt ea , quæ recensuimus ; ut proinde mirum
 sit quod plerique hanc quæstionem de possibilitate sta-
 tus naturæ puræ inter controversias recenseant , quæ
 nihil habent utilitatis , nihilque momenti afferunt in
 Catholicæ Fidei doctrina . In hanc persuasionem ani-
 mum induxerunt , quod videntes in hac quæstione ea
 non tractari , quæ reapse aut fuerunt , aut sunt , sed
 tantum inquire , esse ne status ille , aut non esse possit ,
 sibi persuadere nequeant hypothesim istam quidpiam
 utilitatis habere . Sed longe aliter sentiunt , qui re-
 rum cortici non inhærent , sed earum naturam inti-
 mius

mius scrutantur, & principiorum connexionem, ac inde fluentia confectaria attentius considerant. Hi nimirum sciunt non continuo rejiciendas esse, ut inutiles, controversias aliquas, quod in iis de sola rerum possibilitate agatur. Norunt enim plures quæstiones, quæ mere metaphysicæ videntur, maxime influere in notiones eorum, quæ revera sunt. Quod quidem accidit, cum quæstio de possibilitate naturam rei attingit, ac plures ideas complectitur, quæ illius essentiam respiciunt. Quod in re nostra contingit. Nam a solutione hujus quæstionis potuerit ne homo creari, vel non creari in statu naturæ puræ, pendet solutio aliarum plurium, quæ ad realem hominis statum pertinent. De peccato enim originis, de hominis fine, de necessitate revelationis, fideique Christi Mediatoris, de liberi arbitrii viribus, de concupiscentia, de virtutum pretio, aliisque id genus varie tibi sentiendum est, prout unam, vel alteram partem elegeris. Quare hæc controversia non continetur finibus puræ hypotheseos, sed multas ideas secum necessario trahit, quæ reales sunt, & debent necessario accommodari etiam præsentis hominis statui. Perspicuum præterea est hanc naturæ puræ hypotheseos ansam præbere horrida confectaria deducendi, quæ licet fortasse ex illa immediate, & proxime non deriventur, negari tamen non potest ex ea & incitamentum, & robur accipere, ut videri potest in libris, quos edit liberior nostrorum temporum Philosophia, quæ ex ea hypotheseos ansam haurit infirmandi religionis nostræ principia, ex eaque plura argumenta mutuatur. Scio quidem antiquos Scholasticos temperate primum usos fuisse hac de natura pura hypotheseos. Causationes quasdam apponebant, qui-

quibus ea contineri videbatur intra puræ hypothesis fines. Nondum satis erat evoluta ea humanæ mentis fictio : nondum perspectum erat quantum influere posset in Christianam Theologiam . Hoc deprehensum posterioribus temporibus , cum explicata latius est hypothesis illa ; accuratius evolutum hoc semen fuit, ac inde confectaria deducta, quæ totam Theologiæ Christianæ doctrinam infecerunt. Sed jam institutum nostrum persequamur.

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

*Quæ in antegressis capitibus dicta sunt, confirmantur
argumento ex SS. Patrum, ac Theologorum
sensibus, ac vel ipsa experientia
petito.*

1. **H**Anc doctrinæ de gratia cum cæteris Christianæ Religionis dogmatibus connexionem, ac veluti consanguinitatem noverunt SS. Ecclesiæ Patres, quum rem agerent adversus Pelagianos. Nam horum hæresi *omnino totum quod Christiani sumus destrui* scribebant ad Innocentium Papam Patres Milevitani Concilii Epist. 176. inter opera S. Augustini; *totius Christiane fidei fundamenta everti*, aiebat S. Augustinus ipse Epist. 178. ad Hilarium; *universi dogmatit christiani disciplinam subverti* affirmabat S. Hieronymus Epist. ad Augustinum, ut alias similes SS. Patrum locutiones præteream, ex quibus perspicuum fit nihil esse eorum iudicio cum tota Christiana Religione conjunctius, nihilque latius patere doctrina de gratia.

2. Hinc inter plures causas, quas afferebat laudatus Baptista de la Nuza, ut necessitatem controver-

fia;

fiarum de gratia finiendarum ostenderet, intimam
 earum cum tota Theologia connexionem præsertim
 urgebat: „ Quia nimirum (inquebat) ut ait Augu-
 „ stinus in Epist. 94. ad Hilarium, duo illa; quid
 „ natura ex Adamo contracta possit, quid gratia
 „ per Christum operetur in nobis, totius Christianæ
 „ fidei fundamenta sunt; quocirca etiam Theologi
 „ omnes sacram Theologiam ad duo capita revocant,
 „ naturæ videlicet ex Adamo contractæ, & Gratiæ
 „ a Christo Domino restitutæ; sic ut tota pene in hi-
 „ sce duobus Theologia vertatur, quid a Christo,
 „ quid ab Adamo teneamus „. Quod etiam adnotavit
 Archiepiscopus Armachanus in suo scripto dato ad
 Paulum V., „ Quæstiones, ait, quæ connexæ sunt cum
 „ hac controversia adeo sunt diffusæ per totum cor-
 „ pus Sacræ Theologiæ, ut quantum, & quamdiu
 „ alterius partis ejusdem controversiæ veritas in
 „ suo gradu doceri prohibetur, aut libertas utriusque
 „ partis in scholis permittitur, tantum, & tandiu
 „ Theologi Professores impediuntur a danda suis
 „ auditoribus satisfactione integra in tot aliis mate-
 „ riis Theologicis, per quas diffunduntur istæ quæ-
 „ stiones, quales sunt de scientia Dei, de voluntate,
 „ & etiam de potentia, de providentia, de præ-
 „ destinatione, de perseverantia, de fide, spe, cha-
 „ ritate, & aliis veris virtutibus, de libero arbitrio,
 „ merito, ac demerito, seu peccato, & præcipue
 „ de originali, de lege, prohibitione, præcepto, de
 „ præmio, & poena, de poenitentia, & toto justifi-
 „ cationis negotio „. Et re quidem vera cum circa
 controversias de gratia olim silentium indictum fuisset
 Dominicanis, cum Theologi ad Theologicas le-
 ctio-

etiones manum admoverent, in tota fere Theologia se valde implicatos esse senserunt: quamobrem celebris vir de la Nuza libellum supplicem dedit Philippo II. Hispaniarum Regi die 11. Augusti anno 1597., in quo de indicto silentio conqueritur, eoque maximam partem Theologiæ suis interdicti demonstrat., „ Quamquam enim facta nobis prohibitio legendi de „ divinæ gratiæ auxiliis, rebusque ad illam spectan- „ tibus, facile admodum, atque uno veluti verbo „ feratur; reipsa tamen maximam nobis Theologiæ „ partem interdicit „. Recenset deinde præcipuos Theologiæ cum dogmaticæ, tum Moralis tractatus, atque de his consequenter injungi, ne quid omnino dicatur, ubi de gratia tractandi prohibitio subsisteret, animadvertit; id quod cedere ait in apertam scholarum everfionem, maximumque discipulorum detrimentum, quos in maximæ Theologicarum rerum partis ignorance detineri opus esset. Quæ si vera sunt, ut verissima esse nullus negaverit, qui Theologiam vel leviter sapiat, aperte perspicitur quam lata sit argumenti de gratia per universam Theologiam extensio, & amplitudo.

3. Sed nihil magis sub oculos ponit intimam hujus de gratia doctrinæ cum cæteris Theologiæ Christianæ dogmatibus connexionem, ac veluti consanguinitatem, quam multiplicium errorum colluvies, in quos inciderunt, qui circa doctrinam de gratia erraverunt. Pelagianorum errores recenset Augustinus Epist. 186. ad Paulinum, ubi errata duodecim enumerat; alia vero passim occurrunt in Augustini libris, adeo ut Pelagiani errores ad viginti capita pervenerint. Sed cur vetera exempla proferimus, cum præ-
sen-

sentia habeamus ad persuadendum, quod volumus, efficacissima? Ex quo Molinæ doctrina inter suos sustineri cœpit, quot bone Deus! in tota, qua late patet, cum fidei, tum morum Theologia errorum monstra orta non sunt? Nonne illud nostris temporibus accidisse videmus, quod oculatissimus Theologus Pater Thomas de Lemos olim dicere solitus erat, verendum nempe esse, ne novum prædicaretur Gentibus Evangelium, si locum haberent novæ de gratia opiniones? Jam fere immensa Theologorum librorum copia obruimur, in quibus turpissimi quique errores continentur, cum in iis, quæ ad dogmaticam, & moralem spectant, tum in iis, quæ ad Ecclesiasticam Hierarchiam, ac disciplinam pertinent. Cui ignota penitus non sit Ecclesiastica horum posteriorum sæculorum historia, is certe fatebitur, nullo fortasse tempore tam late patuisse effrænem de re qualibet opinandi, omniaque fusque deque miscendi licentiam, quam ex quo Molinianum systema inter suos patrocinium invenit. Rem testatam faciunt tot Molinianorum opera in lucem edita, tot, tamque vehementes censuræ, quas in novos in dies succrescentes errores variis temporibus ediderunt cum Summi Pontifices, Ecclesiæque vigilantiores Episcopi, tum celeberrimæ orbis Catholici Academiæ. Rem testantur innumeræ saniorum Theologorum lucubrationes, quibus tantam opinandi licentiam compescere pro viribus nisi sunt, erroresque, qui in diem nascebantur, refellere. Rem denique testantur bonorum omnium querelæ, qui de Christianæ Theologiæ adeo deplorabili corruptione, maxime duobus ab hinc sæculis, tantopere doluerunt, & etiam nunc dolent gravissime.

4. Quæ revera pars Christianæ Theologiæ afferri potest, quam intactam dimiserint Molinæ sectatores? Infinitus essem, si omnium errorum portenta enumerare vellem, quibus præcipuas fidei nostræ veritates obscurare moliti sunt. Quot errata proferri conspeximus in iis, quæ pertinent ad scientiam, voluntatem, prædestinationem, providentiam, ac potentiam Dei? Quot in iis, quæ spectant ad fidem, spem, charitatem, aliasque Christianas virtutes? Quot circa peccati originalis naturam, concupiscentiæ notionem, & vires, infantium sine baptismo decedentium fortunam? Quot circa necessitatem fidei SS. Trinitatis, & Christi Salvatoris, circa naturam religionis nostræ, ac sacræ Scripturæ usum, & intelligentiam? Quot quantaque de Dominicæ Incarnationis, ac Trinitatis mysterio, de Christi divinitate, de Redemptionis fructu, & aliis id genus partim inepta, & ridicula, partim erronea, & blasphema non effutiit Harduinus, ac postremo Berruerius, qui, ut ait Clemens XIII. in Bulla adversus eundem edita, *scandali mensuram implevit*?

5. Quis vero a lacrymis temperare se poterit, cum oculos converterit ad deplorandam illam veritatum pene omnium ethicæ Christianæ prolapsionem, atque ruinam, quam cernimus in recentiorum Casuistarum libris, qui universas Ethicæ quæstiones frivolis argumentis absolvunt, & vanis ratiunculis magnum pondus rebus gravissimis detrahentes, edunt in Ethicam Christianam commentaria vix digna lucubratione alicularum, in quibus & Sacrorum Bibliorum testimonia rarissima sunt, Conciliorum mentio nulla, nihil ex antiquis Sanctis, nihil ne ex gravi quidem philosophia peti-

petitum reperitur; sed omnia insulsa, frigida, ac puerilia adeo sunt, ut & homines doctos ad risum incitent, & delicatiores ad contemptum? In his vero, quæ, Deus immortalis, opinandi libertas! Qui pruritus ea, quæ inconcussa sunt, incerta faciendi, quæ incerta sunt, probabilia, quæ maxime absurda sunt, honesta, & licita! Nihil magis in deliciis habent laxiores isti Theologi, quam dubitationes ingerere in re quavis manifestissima, ac perspicuis veritatibus tenebras offundere. In id unum videntur intendere, ut ad vitam commodius agendam lenocinia inveniant: hinc omnia Patrum, Canonum, ac Summorum Pontificum decreta conantur eludere, ut omnibus se accommodent, ut omnibus adulentur, ut carni, & sanguini blandiantur, ut spinas poenitentiae avellant, ut angustam coeli viam dilatent, ut tollant peccata mundi, vel potius peccatis mundum impleant. Hinc nil mirum, quod pro veris virtutibus simulacra virtutum venditent, ac pro justitia Christiana pharisaicam: nihil immo tam impium est, tamque sacrilegum, quod eorum aliqui in aliquibus circumstantiis non licere voverint. Usuris, simoniis, calumniis, vindictis, homicidiis colores prætexunt, ac sacrum poenitentiae rigorem miris cavillis enervant. Nihil demum est tam contrarium Evangelii regulis, immo tam absonum a lege unicuique indita, ut ad istorum Casuistarum tribunal tutelam ac patrocinium non inveniat. Jam vero tantam Christianæ Theologiæ depravationem, cui acceptam ferre debemus, nisi Moliniano systemati, cum illa non acciderit, nisi ex quo Moliniana doctrina vires accepit, & incrementum? Illud quoque observarunt viri gravissimi, ac vel ipsa experien-

ria demonstrat Catholicæ de Gratia doctrinæ defensores esse ut plurimum sanioris, ac rigidioris ethicæ tenaciores; contra vero ut plurimum in laxiorem Ethicam inclinare Moliniani systematis sectatores. Multum ergo influit in Christianam Ethicam doctrina de Gratia, immo in omnia Christianæ Theologiæ dogmata, si ex falsis de gratia notionibus veritatum pene omnium cum fidei, tum morum prolapsio veluti ex fonte profluat. Habeat ergo necesse est de gratia doctrina cum ceteris omnibus Christianæ Theologiæ dogmatibus arctissimam connexionem; id quod erata nobis demonstrandum.

6. At enim his non conficitur, quod propositum est; nam descripta errorum series perperam adscribitur Moliniano systemati velut fonti, e quo illa prodit; siquidem experientia teste compertum est non eos omnes, qui Molinianæ doctrinæ favent, in tot, tantosque errores incidisse: immo videmus Theologorum aliquos, qui de Christi gratia secundum Moliniana placita sentiunt, sanioris Ethicæ tenaciores esse; contra nonnullos, qui de Gratia Christi recte sentiunt, benigniorem, ut vocant, Ethicam profiteri. Vera ergo non est, quam jactitamus, Molinianæ de Gratia doctrinæ cum cæteris fidei, Ethicæque dogmatibus conjunctio; neque hic nexus probaretur, etiam si ut plurimum Molinismi sectatores sequeretur aliarum Christianæ Theologiæ veritatum corruptio: hæc enim aliis e causis proficisci posset, quam ex intima doctrinæ de gratia cum cæteris Theologiæ articulis connexione. Rem ergo non conficit propositum argumentum ab experientia depromptum.

7. Sed jam ostendimus præcipuarum Christianæ Theolo-

logiæ veritatum prolapsionem falsis de gratia notionibus acceptam oportere referri ob intimam, quam habet cum cæteris veritatibus doctrina de gratia affinitatem, cujus intrinsecam rationem aperuimus. Hoc autem loco experientiam testem appellavimus. Quæ tamen in re id debemus attendere, quod ut plurimum accidit, licet aliquando contrarium contingat. Quæ enim raro usuveniunt, fidem iis non imminuunt, quæ communiori observatione constant; alioquin cum pene in re qualibet propter peculiare causas, & circumstantias exceptiones aliquæ haberi soleant, nihil unquam certi ab eo, quod ut plurimum fieri cernitur, deduci posset. Jam vero in re nostra conspiciamus omnes, qui Molinianæ sententiæ addicti sunt, ut plurimum saniori Theologia, ac Ethica rigidiori minime delectari. Neque enim negotium faceffit, quod id semper in omnibus non eveniat: hoc enim fieri potest peculiaribus de causis. Nam primo vel sufficientis ingenii acuminis, vel attentionis necessariæ defectu fieri potest, ut auctor Molinianus illa non videat, quæ inde certa connexionem probantur existere: siquidem veritas constat serie multorum principiorum, quæ invicem connexa sunt, ac sese subsequuntur, sed quorum alia propiora, alia sunt remotiora. Similiter error maxime in re gravissima ad multa refertur, & ex multis coalescit longa idearum, & judiciorum veluti catena conjunctis. Jam vero ut in qualibet veritate, ita & in quovis errore relationes omnes, ac quæ inde fluunt consecutiones magis, minusve remotas prospicere, & sufficiens ingenii acumen, & seriam animi meditationem efflagitat; hinc & pro ingenii acie, & pro attentionis cona-

tu alius alio plura & longius intuetur. Porro hæc in multis desiderantur, atque ideo fit, ut ad principiorum naturam, & nexum minime attendant. Quot enim sunt etiam eorum, qui vocantur Theologi, qui inter veritates fidei, & inter veritates morum connexionem nullam universim agnoscunt, nullamque affinitatem; sed res toto veluti coelo disparatas esse putant? Hinc trita apud illos distinctio, aliud esse questionem theoricæ, ut ajunt, seu speculative pertractari, & aliud eam ad praxim reduci, nihilque in praxim influere principia theoretica, seu speculativa. Ex qua præpostera opinione illud monstrum ortum esse videmus, ut eorum aliqui, qui de gratia Christi recte sentiunt, laxiorem quandoque Ethicam profiteantur, non percipientes affinitatem, quam habent inter se fidei veritates potissimum de gratia cum veritatibus morum. Hanc tamen affinitatem & Patres Ecclesiæ viderunt, & ii Theologi deprehendunt, qui rerum naturam, & ordinem intimius scrutantur. Quid ergo mirum quod Molinianorum aliqui vel in recensitos omnes errores non impegerint, quibus falsum de gratia systema suapte natura latissimam viam aperit, vel etiam fanioris Ethicæ aliquando tenaciores fuerint, quod nempe fluentes ex illo malas consecutiones non viderint? At viderunt alii, & si singuli singulas non perspexerunt, alii alias viderunt: quo factum est, ut ii si non distributive, ut ajunt, sumpti, saltem omnes in unum collecti pessimas consecutiones ex male sano systemate paulatim hauserint, & explicuerint; atque inde falsum illud novæ doctrinæ corpus, de quo boni omnes dolent, tum quod spectat ad veritates fidei tum quod per-

tinet

tinet ad Christianam Ethicam, paulatim orditi fuerint.

8. Non inficior alias quoque peculiare causas in Christianæ Theologiæ depravationem influere, inter quas potissimum sunt Scripturæ sacræ & venerabilis Patrum traditionis contemptus, præpostera de rebus divinis philosophandi ratio Silogismis contortis, ac subtili quadam disputandi methodo nata rebus fidei obscurandis magis, quam illustrandis, perpetuus garrendi pruritus, ita ut non tam verum invenire vel le nonnulli videantur, quam adversarios convincere, & concertationibus rixisque totas chartas implere, immodicus novitatis amor, humanæ rationi, hominumque genio, temporumque circumstantiis inservienti desiderio, angustam Domini viam dilatandi studium, eamque corruptis hominum moribus falsa charitatis specie pro viribus accommodandi. His, aliisque similibus de causis factum esse non nego, ut Theologorum alii cum in rebus fidei, tum in rebus morum falsas opiniones induxerint: alii verò in rebus fidei, quæ pravis hominum appetitionibus vulgo tam gravis, ac molesta non est, severiorem retinentes doctrinam, in doctrina morum, quæ hominum cupiditatibus maxime adversatur, per summam absurditatem, & incohærentiam laxiorem Ethicam adoptarint. Id unum assero (quod animadvertit clari nominis Theologus in peculiari de hoc argumento ab experientia petito dissertatione) ejusmodi causas esse veluti extrinsecas, & accidentales, nec ideo communes esse, nec omnium efficacissimas. Eadem enim omnibus non sunt, sed aliis aliæ; nec illæ prodeunt ex male consuti systematis natura, & indole; sed oriuntur ex Theologorum vitio animique peculiaribus affectionibus: hinc facile

removeri illæ possunt : quod & factum esse sæpius, ac identidem fieri perspicimus non solum a privatis Theologis, sed etiam ab aliquibus Ordinum Regularium, in quibus emendatum esse videmus rerum Theologicarum studium, ac sanio rem doctrinam inductam.

9. Verum in Moliniano systemate omnes prædictæ causæ simul conjunctæ inveniuntur, eæque vim & robur ab ejusdem systematis indole accipiunt: hoc enim gignit, fovetque novitatis amorem, liberoque hominum arbitrio, ac superbæ rationi adulandi studium excitat, & nutrit. Rursus hoc systema humani ingenii foetus est, ideoque defenditur vanis humanæ sapientiæ ratiunculis, sophismatum specie, ac contortis interpretationibus. Quare cujus animum illud occupaverit, is cavillandi, sacræque Litteras, ac Patres ad placita sua detorquendi methodo paulatim assuescit: quo vitio nihil est in Christiano Theologo turpius, ac periculosius, cum ejus labes totam Christianam Theologiam facile inficiat. Præterea cum Moliniani systematis ea sit indoles, ut multiplex sit, atque ad instar Protei se formas vertat in omnes, ut alibi videbimus, cum ejus naturam explorabimus, in eorum animum, qui systema hujusmodi amplectuntur, sui ipsius indolem imprimit; nimirum insinuat spiritum quemdam versatilem, ac multiformem, qui sibi constare non valet, sed in quamlibet partem facile inflectitur; id quod viam aperit scepticismo cuidam Theologico, quo nulla execrabilior pestis in Theologia Christiana induci potuit. Hoc loci intimam principiorum, quibus constat systema Molinianum, naturam non urgeo, cum id præstiterim in antegressis capitibus. Nunc exteriora tantum illius, ut ita dicam, delineamen-

menta proposui, ut videretis in eo conjunctas haberi eas omnes Christianæ Theologiæ depravationis causas, quas recensuimus; ut propterea mirandum non sit, quod Christianæ Theologiæ prolapsio a Moliniano systemate maxime prodierit, ab eoque foveatur.

10. Ad hæc multa addi possent ad probandam arctissimam doctrinæ de gratia cum tota Christiana Theologia connexionem. Sed quæ dicta sunt satis esse puto ad persuadendum quod volumus. Generaliora tantum attigimus, ne infiniti essemus. Catholicam doctrinam identidem exposuimus, ut inde intelligeretur quam illi adversa sint consecutaria, quæ ex falsis de gratia principiis derivantur. At noluimus eas omnes cavillationes diluere, quibus & illam obscurare, & istas quoquo modo tueri nituntur novitatis amatores: id enim non patiebatur instituti nostri ratio, cum id unum ageremus, ut principiorum doctrinæ de gratia nexum cum præcipuis Christianæ Theologiæ articulis sub oculos poneremus.

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

Expenduntur rationes, quibus plerique Theologorum ab his controversiis de gratia pertractandis abstinendum esse pronunciant.

1. **T**ot tamque nefaria sunt consecutaria, quæ ex falsis de Gratia Christi principiis in Christianam Theologiam derivari probavimus in antegressis capitibus, ut merito usurpari possint Augustini verba, quæ habentur in Epist. 137. *Qui ista non dolent, non est in eis charitas Christi; qui autem de talibus etiam gaudent, abundat in eis malignitas Diaboli.* Quis ergo
de

de rerum summa agi non dixerit, cum ea discutiuntur, e quibus illa monstra orta sunt? Quis non viderit doctrinam de Gratia Christi esse veluti animam totius religionis, quam profitemur, ac tam latas radices agere in tota, qua late patet, Theologia Christiana, ut si circa illam erraveris, hanc totam nutare, ac labefactari oporteat, omniumque fere veritatum prolapsio erroribus circa gratiam proportionem respondeat? Quis, inquam, cum hæc perpenderit, non confitebitur tanti interesse veram de gratia sententiam tenere, quanti interest Catholicam Religionem tueri; nihilque esse præstantius, ac dignius Theologi studio, atque disquisitione, quam controversias de gratia? Unde ergo factum est, ut nostris temporibus plerique etiam eorum, qui Theologi videri volunt, vix sciant quid hac in re credendum nobis sit, & quasi super his rebus nihil esset, quod ad fidem pertineret, in turpissima hujus doctrinæ ignoratione versentur, vel saltem quadam levissima cognitione contenti sint; plerique vero adeo delicatuli inveniantur, ut controversias de gratia, quæ etiam nunc agitantur in Scholis, ita fastidiant, ut vel solum quæstionum de Gratia nomen iis stomachum moveat? Hujus indolis homines numero pauci non sunt, ac cæteris prudentiores multis videntur; quasi ipsi soli in tanta mysteriorum profunditate rem acu attigerint; cæteri vero omnes vel rixandi libidine, vel partium studio ducti, vel ob fervidam ingenii indolem, vel ob animi præjudicia sine causa in certamen descendant. Hinc Theologis, qui adversus hujusmodi novitates insurgunt, commiserantur, quod in frivolis, & inanibus rixis oleum, & operam perdant.

dant. Si fidem iis habeas, ipsi in medio consistunt; cæteri omnes exorbitant, vel ad sinistram, vel ad dexteram declinantes. Ab iis non raro audies miras prudentiæ regulas; scilicet cavendum esse a dissidiis, quæ & Christianæ charitatis vinculo, & Ecclesiæ Christi insignia quandoque afferunt detrimenta: multas esse, & quidem gravissimas adversus Hæreticos controversias tractandas, quin contra domesticos manus conferamus: inopportune harum quæstionum tractandarum necessitatem urgeri ætate hac nostra, in qua grassante quodam incredulitatis spiritu, magno in periculo versantur principaliora fidei capita: jam satis multa in controversiis de gratia duobus ab hinc sæculis hinc inde disputata fuisse, quin opus sit iterum lucubrationes in argumento tam pervulgato, ac trito congerere, quasi hujusmodi mercibus nondum satis oppleta essent omnia: consultius idcirco esse judicium de hisce rebus cohibere, ac finire unumquemque in sensu suo abundare: jam factum tectumque manere utrinque dogma Catholicum; atque ideo superfluum esse quæstionibus omnino adiaphoris chartas implere; vel si munere tuo cogeris ad discipulorum eruditionem de iis controversiis quidpiam attingere, melius esse eas problematice, ut ajunt, pertractare; vel nunc unam, nunc alteram utriusque Scholæ sententiam summa animi moderatione, ac pace tueri: hac agendi methodo & satis superque erudiri discipulos, & simul ostendi ingenii copiam & venustatem, ac demum rixas, & utriusque partis odium vitari, quod maxime decet prudentem, ac mitem Theologum. Addunt alii has concertationes esse plenas periculi; vix enim fieri posse dicunt, ut disputationis

æstu

æstu abreptus Theologus debitæ moderationis finibus contineatur; ut extrema quæque caute fugiat; ut dura quæque verba adversariis injuriosa comprimant; ut veritatis tuendæ nomine secretum animi vitium non lateat, ut invidiæ livor, vel inanis gloriæ captandæ desiderium, ac ita dum nobis videmur zelo adversus errores incendi, prava aliqua animi cupiditas intus non ferveat. Hinc quoniam impune præteriri possunt hujusmodi controversiæ, longe tutius esse dicunt & pro securitate conscientiæ, & pro pacis bono ab his abstinere.

2. Hæc & similia isti sæpe obloquuntur, quorum dictis plerique incaute illaqueantur. Mitissimi enim homines sunt, cæterisque eminere videntur & acie judicii, & prudentiæ gravitate, & pacis amore. Verum post ea, quæ quatuordecim antegressis capitibus disserui, nihil vereor, ne vos decipiant suaves istæ humanæ prudentiæ calliditates. Cum jam noveritis quanta res sit tractatus de Gratia, ac quanti momenti sint quæstiones, quæ etiam nunc agitantur, jam vos intelligere arbitror ipsum per se omnino ruere fundamentum, quo humanæ prudentiæ leges superstruere conantur hi blandi, mitesque Theologi. Moneant quidem si velint, ne harum quæstionum tractatores moderationis Christianæ limites inter disputandum excedant; ut mutuum charitatis vinculum servant; ut errores confodiant, quin homines lædant; ut concertationes suas charitate, & lenitate temperent; ut amice exhortentur, ac disputent, non ut inimici litigent; ut disputatores errantes in quæstionibus nondum plena Ecclesiæ auctoritate firmatis ferant fraterne, amice, pacifice, amanter, quos &
Ec-

Ecclesia Mater sustinet plis visceribus sanandos, portat docendos, ne plangat mortuos. Hæc moneant, inquam, & recte monebunt. At dum monent, ut profanas novitates Theologus ferat, ut ab his exagitantis abstineat, ut pacem habeat cum errore, non recte utique monent. Hoc non docet Christiana prudentia; hoc non patitur Catholici Theologi munus; hoc respuit amor veritatis ingenuus. Quidquid potest, faciat animi pietas; sed diligendus error non est. Christianus Theologus, super mœnia Hierusalem constitutus explorator, ac miles, non solum vocem debet attollere, cum videt ab hostibus fundamenta ipsa Ecclesiæ aperta armorum incursione concuti; verum etiam, cum procul cernit inimicos minitantes, ac portendentes ruinam, multoque magis cum noscit occultis modis, & artibus fundamenta labefactari, infirmarique, vel sacrum sanctæ Civitatis ædificium aliqua sui parte deturpari. Utamur ergo patientia in fratres errantes; sed non ita, ut eos disseminare impune patiamur novas opiniones veritati detrahentes, & Christi ovibus exitiales. Compatiamur quidem errantibus fratribus, sed compatiamur etiam Sponsæ Christi ob grassantes errores gementi; compatiamur veritati, quam scindunt; compatiamur ovibus Christi, quæ audientes Magistros prurientes auribus auditum a veritate avertunt, & ad fabulas convertuntur; compatiamur recto pietatis affectu vel ipsis errantibus fratribus, qui magis magisque in erroribus obfirmarentur, & laberentur in pejora, nisi a Theologis antiquæ doctrinæ tenacioribus detegeretur doctrinæ falsitas, errorisque fallacia. Si perniciosi systematis impetus non coerceatur, si non cohibea-

beatur infatiabilis novitatum pruritus, si effrænis de
 rebus Theologicis opinandi licentia obicem nullum
 inveniat in Ecclesia Christi, eo usque progredietur,
 ut limites omnes respuat. Ergo sacræ fidei deposi-
 tum pure custodiamus: id egerunt Patres nostri, qui
 illud incorruptum, & integrum diligentissima erro-
 rum omnium confutatione ad nos transmiserunt. Eo-
 rum exemplo & nos incitati ad posteros nostros illud
 idem incorruptum transferamus. Cum perpetua esse
 debeat in Ecclesia Christi usque ad consummationem
 sæculi duratura antiquæ fidei nostræ doctrina, Theo-
 logorum munus est novitates omnes infectari, & eos,
 qui contradicunt, arguere. Contrariæ doctrinæ, quæ
 circumferuntur de Gratia Christi, novæ sunt; Eccle-
 siæ non sunt. Has non docuerunt Apostoli: has Pa-
 tres nostri non tradiderunt; sed novi homines in Ec-
 clesiam induxerunt, ac de novitate gloriantur. Per-
 mittere ergo non debemus eas cum fidei nostræ re-
 gula permisceri; sed veluti extraneas a veritate Ca-
 tholica propulsare debemus. Quæ enim participatio
 lucis ad tenebras? Has a purissima veritatis luce de-
 pellere debet Christianus Theologus, ne turpissima
 permixtio fiat, & Catholica veritas cum heteroge-
 neis, ut ita dicam, sensibus confusa obscuretur. Num-
 quam ergo ab antiqua doctrina propugnanda desistat,
 donec Deus per Ecclesiæ principes, & ministros suos
 ea, quæ sunt turbata, componat. Multa quidem de
 hoc argumento dicta sunt a Theologis; infinitæ pro-
 pemodum disputationes fuerunt; immensa librorum
 feges super his controversiis; sed hæc fuerunt, quo-
 rum ope antiqua Ecclesiæ doctrina semper in Eccle-
 sia tradita fuit, & hætenus conservata adversus ir-
 ruen-

ruentes novitates. Imitare ergo majorum tuorum exempla; noli ab iis dissimilis & tuam, & aliorum fovere desidiam; noli vetustam Ecclesiæ doctrinam erraticæ rationis arbitrio, & novitatis amori derelinquere, ac ita eum fructum vili silentio perdere, quem Patrum tuorum labores pepererunt. Certa igitur infracto pectore pro veritate tuenda. Detrahant tibi homines; patienter sustine; canoni non detrahant; veritati non detrahant. Hanc defendas necesse est, si Theologi nomen mereri velis, *per infamiam*, ut dicitur, & *bonam famam*. Ubinam operam tuam justius, & utilius impendere poteris, quam in profligandis erroribus veritati contrariis? Nihil enim veritate præstantius, nihil dignius amore nostro esse potest. Deus quem colimus, Deus veritatis est, quem oportet adorare in spiritu, & veritate: suprema veritas Christus est, & spiritus veritatis Spiritus Sanctus: Verbo veritatis regeneramur, & efficimur filii Dei: ad veritatem tendimus; per viam veritatis ambulamus; veritate pascimur, veritate nutrimur; veritate inebriabimur, cum Deum videbimus, sicuti est. Quid ergo dulcius, quid amabilius, quid nobilius veritate esse potest? Sicut ergo amore, & veneratione est digna veritas, ita contemptu, & odio dignus error; amorem divinæ veritati conciliat eximia ipsius pulchritudo; venerationem augusta majestas; contra parit horrorem propria erroris impietas, contemptum vero erroris comes absurditas. Hæc semper virorum sanctitate præstantium in veritatem, & errorem animi affectio fuit. Veritatem illi amant, veritatem verentur; iidem adversus errorem duplici pariter incitantur animi motu; hinc odio, inde contemptu; nec modo er-

roris pravitatem coercent rationum momentis, sed etiam illius absurditatem salibus, ac jocis exagitant.

3. Neque te moveat quod ajunt, concertationes esse plenas summi periculi. Ergone Ecclesiæ utilitates, ac veritatis tutelam ideo debemus deferere, quia in erroribus confutandis irrepere in animum facile potest aliqua inordinata cupiditas? Libere jam in Ecclesiam pernicioſa quæque commenta spargentur: nemo sibi licitum putabit ea vel in contemptum adducere, vel acri oratione exagitare, ne dum errores refellit, vel moderationi deesse videatur, vel inanis gloriæ desiderio, aut alio vitio capiatur. Ergo & a bono quovis opere abstinendum erit, cum & in eo perficiendo insidiari soleat superbia, & amor sui. Hic ergo timor, quo plerique deterrent Theologos ab hujusmodi controversiis tractandis, ex bono quidem animo proficisci potest, sed minus, quam par est, erudito. Si vera dicis, si vera prudenter dicis, si illis, quorum errores refellere aggredieris, salutem ex animo optas, ac preces pro illis Deo offers, dum eorum lapsus redarguis, contra charitatis, ac modestiæ leges non peccas, sed charitati servis. Caveant potius illi, qui te reprehendunt, ne supino teneantur errore, vel præpostero zelo inflammentur; præposterus enim zelus est, qui reprehensionem culpat, non ea, quæ digna sunt reprehensione; qui errores carpentibus irascitur, patrantibus ignoscit; qui maximi momenti errores excindi moleste fert, totam istis erroribus Theologiam depravari non dolet. Caveant illi, ne dum eos destitui charitate censet, qui pestiferas religioni sententias oppugnant, ipsi veritatem omnino negligant, ideoque nec defendere verita-

tatem curent, & refelli errores non ferant. Cur non incusarent tanquam charitatis violatores, qui ipsos monerent, ne aliquo cibo vescerentur, quod veneno imbutus esset, vel positas eorum vitæ insidias ipsis detegerent? Amant scilicet illi vitam suam. Hinc libenter accipiunt quidquid ad illam conservandam pertinet. At non sic amant veritatem, non sic Ecclesiæ doctrinam; hinc iis succensent, qui veritatem adversus errantes fratres tuentur, putantque proximo injuriam fieri. Hinc quemlibet dicendi stylum, quo errores exagitantur; quemlibet jocum, quo aliquando ridentur, ex malo animo proficisci clamant, ac tanquam injurium proximo execrantur; nec considerant impune rideri posse, quæ risu sunt digna, nec præ oculis habent, quod ait Nazianzenus, *habere quoque spiritum mansuetudinis & charitatis suam vehementiam, suam iracundiam*; vel quod scribit Augustinus Lib. 4. de Doctrina Christiana Cap. I.: „ Cum per
 „ per artem rhetoricam & vera suadeantur, & falsa, quis audeat dicere adversus mendacium in defensoribus suis inermem debere consistere veritatem; ut videlicet illi, qui res falsas persuadere conantur, noverint auditorem vel benevolum, vel intentum, vel docilem præmio facere; isti autem non noverint? Illi falsa breviter, aperte, verosimiliter; & isti vera sic narrent, ut audire tædeat, intelligere non placeat, credere postremo non libeat? Illi fallacibus argumentis veritatem oppugnent, asserant falsitatem; isti nec vera defendere, nec falsa valeant refutare? Illi animos audientium in errorem moventes, impellentisque dicendo terreant, contristent, exhilarant, exhortentur ardentius;

ter; isti pro veritate lenti, frigidique dormitènt?
 „ Quis ita desipiat, ut hoc sapiat? „ Quæ monere vo-
 lui, ne continuo credatur, charitatis, vel modestiæ
 leges violari, si aliquando errores prudenter exagi-
 tentur jocos ac salibus, vel vehementiori stylo. Nos
 quidem a quacumque verborum asperitate proximo
 injuriosa abhorremus; ac siquid paulo vehementius
 dictum esse contigerit, id non ad personas, sed ad
 errores suggillandos dictum accipi volumus. Hinc
 nemo nos reprehendat, nisi prius ostenderit opinio-
 nes, de quibus loquimur, a veritate non esse dissen-
 taneas, noxias non esse, non esse toti Theologiæ
 perniciosas.

F I N I S.

DE VARIIS HUMANÆ NATURÆ STATIBUS ET DE CHRISTI GRATIA.

I.

OMNES beatos esse velle veritas clamat, natura compellit, cui summe bonus, & immutabiliter beatus Creator hoc indidit. Hinc cum impetus iste rationalis creaturæ a natura infusus sit, oportet aliquid esse, cuius consecutione naturaliter ille satiatur; alioquin remaneret inane desiderium naturæ; quod non patitur rectus ordo sapientiæ, quæ attingens a fine usque ad finem fortiter, disponit omnia suaviter. Porro rationalis creatura, sive in angelico spiritu, sive in anima humana ita facta est, ut sibi ipsi bonum quo beata fiat, esse non possit. Illud etiam est certum ultimum hunc finem, in quo naturale animi pondus velut in centro quiescat, esse non posse quidpiam creatum. Ergo rationalis creatura in tanta excellentia creata est, ut licet ipsa sit mutabilis, inhærendo tamen incommutabili bono, idest summo Deo, beatitudinem consequatur, nec expleat indigentiam suam, nisi utique beata sit; eique explendæ non sufficiat nisi Deus. Ea igitur beata esse nequit, nisi summo bono adhæreat propter quod facta est; nec enim beatitudo esse potest absque fruitione summi boni. Quare sicut nec virtus nobis erit, nisi adsit ipse Deus quo juvemur; ita nec beatitudo, nisi adsit ipse, quo fruamur. Quid est autem aliud quod dicimus frui, nisi præsto habere quod diligis? Eo igitur

natu-

naturæ impetu, quo fertur animus rationalis ad beatitudinem, fertur ad Deum intuitive videndum. Indigne ergo ii sentiunt de rationalis animi natura, qui hypotheses fingunt, in quibus eum alio ab intuitiva Dei visione sine beari posse comminiscuntur.

I I.

Immo nec de Deo in bonitate sentiunt assertores hujus sententiæ. Quis enim neget magnum esse malum non esse in patria, peregrinari a Domino, qui usque adeo creaturæ rationalis bonum est, ut sine illo miseram esse necesse sit? Beatus namque ille dici non potest, qui non habet quod amat, qualecumque sit; neque qui habet quod amat, si noxium sit; neque qui non amat quod habet, etiamsi optimum sit; nam & qui appetit quod adipisci non potest cruciatur; & qui adeptus est, quod appetendum non est, fallitur; & qui non appetit quod adipiscendum est, ægrotat. Nihil autem horum animo contingit sine miseria. Miseria vero, & beatitudo in uno homine simul habitare numquam consueverunt. Quum ergo tale bonum Deus sit, ut nemini eum deferenti beneficit, hinc magna hominis miseria est cum illo non esse. Porro exigit ordo sapientiæ, ut creatura rationalis, quæ ex sui creatione ad fruitionem summi boni ordinatur, ab illo non excidat, nisi vitio, & culpa sua. Qua enim justitia patrimonium regni Cœlorum abripitur innocenti? Qua justitia a regno Dei, a vita Dei alienatur imago Dei in nullo transgressa legem Dei? Cum ergo in statu naturæ puræ quem fingunt, rationalis creatura etsi innocens regno Dei privaretur, perspicuum est hanc hypothesim esse divinæ justitiæ & bonitati maxime injuriosam.

III.

III.

Cujus quidem absurditas in eo magis deprehenditur, quod fingatur in illo statu a Deo homo creari omni gratia spoliatus. Quid enim absurdius fingi potest, quam rationalem naturam propter Deum factam, atque ad ipsius fruitionem naturaliter tendentem sine aliqua gratia creari qua possit creatori suo adhærere si velit? Rursus quis nescit voluntatem rationalem non posse in medio consistere, ut nec bona, nec mala sit? aut enim justitiam diligit, & bona est; aut omnino non diligit, & non est bona. Quis vero dubitet dicere voluntatem nullo modo diligentem justitiam non modo esse malam, sed etiam pessimam voluntatem! Quis ignorat stultitiam ita esse contrariam sapientiæ, ut mors vitæ, ut beata vita miseræ, hoc est sine aliquo medio? Nam ut omnis homo non beatus miser est, omnisque homo non mortuus vivit, sic omnem non stultum manifestum est esse sapientem. Porro dilectio justitiæ & vera sapientia est in illo primo præcepto: *diliges Dominum Deum tuum &c.* ac per hoc sapientia est charitas Dei. Si ergo creatura rationalis conderetur a Deo sine aliqua gratia seu charitate, ille conderet hominem stultum, atque vitiosum. Quod omnino pugnat cum entis summe perfecti notione. Talis autem esset homo in statu puræ naturæ conditus, nempe sine gratia, & charitate. Pugnat ergo cum idea Dei naturæ puræ hypothesis. Scio quidem ad obscurandas has simplices notiones, quas nobis christiana religio suppeditat, excogitari a plerisque non paucas distinctiunculas, quibus rem totam confundunt ac miscent. At eas esse inanes cavillantium hominum elusiones fateri nos veritas cogit.

Ergo ne, inquires, ordinatio rationalis creaturæ ad fruitionem incommutabilis boni erit debita humanæ naturæ exaltatio? Ergo ne gratia dicenda erit naturalis humanæ naturæ conditio, pars, seu proprietas? Absit ut ista dicamus. Quod enim dicitur Deum sibi suæque essentiae attributis debere ut quidpiam agat, ne alioquin violet bonitatis suæ, & justitiæ jura, id non impedit, quin effectus, qui in creaturam derivatur, habendus sit beneficii loco divina liberalitate collati. Est enim necessitas, quæ beneficienti gratiam aufert, aut minuit, & est necessitas, qua major ex beneficio gratia debetur. Cum enim aliquis ea necessitate, cui subjacet, invitus benefacit, aut nulla, aut minor ei gratia debetur. Dum vero ipse se sponte necessitati benefaciendi subdit, nec eam invitus sustinet, tunc utique beneficii gratiam meretur majorem. Non enim hæc est dicenda necessitas, sed gratia, quia nullo cogente illam suscepit, aut servat, sed gratis. Quare si Deus facit bonum homini, quod incoepit, licet non deceat eum a bono incoepito deficere, totum debemus gratiæ imputare, quia hoc propter nos, non propter se, nullius egens incoepit. Illud quoque probamus, quod ait Didacus Alvarez disp. 78. de auxil. rationem gratiæ tunc tantum everti, quando datur propter aliquod opus naturæ secundum illud Apostoli: *si ex operibus, jam gratia non est gratia*. Porro rationalis natura nihil promeruit, ut ei gratia daretur. Quid quid ergo beneficentissimus Creator rationali creaturæ contulit condens naturam, & largiens gratiam, jure ac merito dicitur donum dei divina liberalitate superadditum.

Haecenus possibilitatem naturæ puræ oppugnavi-
 mus consideratis iis donis, quæ homini in eo statu
 deessent. Nunc spectandus est ille status ratione ha-
 bita eorum, quæ a plerisque Theologorum in eo po-
 nuntur. Hæc autem sunt mala animi, & corporis,
 scilicet concupiscentia, & ignorantia, corporisque mi-
 seriae, & mors; quibus homo in eo statu subjaceret;
 utque a primo malorum genere exordiamur, concupi-
 scentiae nomine non intelligimus animi sensum, seu
 appetitum sensitivum, sed ejus impetum, quo sollici-
 tatur homo ad conquiescendum in re creata, vel ut
 brevius dicam cum S. Augustino lib. 1. de Doct. Christ.
 c. 24. *inclinationem animæ ad fruendum inferioribus*. Hanc
 libidinem dicimus, quam nemo in seipso non sentit,
 & quam per se malam esse nullus negaverit, nisi qui
 forte non amat adversus eam concupiscere spiritus.
 Hæc enim iniquam pugnam audet ciere inter carnem,
 & spiritum, perturbatque rectum ordinem, qui vult
 inferiora subdita esse superioribus. Hæc inimica justi-
 tiæ est, quæ jubet utendum esse inferioribus, eoque
 fruendum, quod est hominis optimum, scilicet Deo.
 Hinc concupiscentia ab Apostolo dicitur peccatum,
 & lex peccati, quia suadet peccata, atque ut ita di-
 xerim, jubet; & si ei mente serviatur, sine excusa-
 tione peccatur: peccatum dicitur, quia peccato facta
 est, appetitque peccare. Quis autem erit adeo insa-
 nus ac demens, qui cum peccata mala esse fateatur,
 neget esse malam concupiscentiam peccatorum, etiamsi
 adversus eam concupiscente spiritu peccata concipere,
 ac parere non sinatur? Concupiscentia igitur malum
 est, quod debellandum est, non defendendum. Porro

malo, non bono resistitur. Hæc ergo a Deo Patre esse non potuit, de quo scriptum est: *omne datum optimum* &c. nec sane duo bona, quæ a Patre sunt, inter se pugnare possunt: pugnant autem inter se continentia, & concupiscentia. Quid horum a Patre magis velis esse responde. Ergo non fingitur nisi per summam repugnantiam a Deo Creatore, qui rationalem animum ad sui fruitionem ordinavit, inferi potuisse appetitum quo in contrarium animus trahitur ad fruendum inferioribus. Simili argumento conficitur ignorantiam recti, quam patitur omnis homo ab exordio nativitatis suæ, esse non posse naturæ puræ primordium. Nam & ea vitium est, quod impedit ne voluntas moveatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abstinendum. His quidem adversari videntur, quæ scribit S. Augustinus lib. 3. de lib. arbitr. in quibus adversarii causæ suæ arcem collocant. Verum si Augustini scopus, ejusque doctrinæ analysi fiat, perspicuum est Augustini hypotheses nihil habere commune cum hypothese puræ naturæ; nihilque continere, quod supra jactis principiis adversetur.

V I.

Tandem incommutabili ea lege, qua justum est omnia esse ordinatissima, & adversus quam tam Deus nullo modo facit, quam contra seipsum non facit, fixum, ac ratum est, ut qui male meritis fuerit, mala patiatur, & qui nihil mali fecit, nihil etiam mali patiatur. Si ergo tam gravia mala, quibus nunc subjicimur, innocentem imaginem suam perpeti Deus fineret, quia contra ordinem rerum a se dispositum nollet vivere, nec ipse justus esset, non quia dispositionem suam servare non vult, sed quia ita disponit

nit ipsum ordinem rerum ut immeritis poenis innocens affligatur. Non enim dici fas est aut ista ignorante Deo fieri, aut eum non posse resistere facientibus. Ergo sub Deo Creatore optimo, atque iustissimo nemo miser esse potest, nisi mereatur. Quare omnis poena, si iusta est, poena peccati est, & supplicium nominatur. Cum ergo in statu puræ naturæ fingitur innocens imago Dei adeo gravi miseriarum iugo premi, quo nunc premitur humanum genus, injustus fingitur Deus. Huc iterum congerunt adversarii nonnulla S. S. Augustini, & Thomæ dicta, quibus suam causam posse tueri putant. Sed mirum quod Augustini auctoritate abutantur, qui prædicta principia semper urfit adversus Pelagianos negantes peccatum originis. Si vero ea attentius considerarent, quæ S. Thomas jam senior factus de hoc argumento scripsit, probe cognoscerent eum hypothesein naturæ puræ talibus affecisse exceptionibus, quæ summam ejus repugnantiam evidenter ostendunt.

V I I.

Porro ex his intelligitur qualis a Deo conditus fuerit primus homo; nimirum ad imaginem suam Deus creavit illum, quæ non solum sita est in facultate intelligendi, & volendi, & in liberi arbitrii potestate, sed potissimum in donis supernaturalibus, quibus instructus fuit. Fecit enim Deus sicut scriptum est hominem rectum, ac per hoc voluntatis bonæ, neque enim rectus esset bonam non habens voluntatem. Quid est autem bona voluntas, nisi rectus ordo amoris, seu charitas, quam scriptura nobis esse clamat ex Deo? Fuit ergo conditus primus homo in charitate, & iustitia habituali. Hæc fuit integritas, hæc rectitudo,

in qua humana natura creata est. Neque audiendi sunt Theologi quidam, qui volunt primum hominem fuisse quidem in gratia habituali constitutum, sed non creatum. Nam Deus primum hominem, ut & Angelos, cum bona voluntate, id est cum amore casto, quo Creatori suo adhærerent, creavit, simul in eis condens naturam, & largiens gratiam. Unde sine bona voluntate, hoc est Dei amore, numquam eos fuisse credendum est.

V I I I.

Aberat autem a natura primi hominis quæcumque pugna carnis adversus spiritum, & spiritus adversus carnem. Nam in ea pacem decebat esse, non bellum. Hinc ille nulla tali rixa a seipso adversus seipsum turbatus, atque tentatus in illo beatitudinis loco sua secum pace animique tranquillitate fruebatur. Aberat etiam ignorantiae vitium, quo homo approbat falsa pro veris, ita ut erret invitatus; hoc enim non est natura instituti hominis, sed poena damnati. Ita demum conditus fuit primus homo, ut nullis corporum læderetur incommodis, nec moriturus esset, nisi peccasset; fecerat enim illum Deus inexterminabilem, ac ita rem composuerat, ut nec mors metueretur, nec ulla corporis mala valetudo.

I X.

Ut autem in eo felicitatis statu perseverare primus homo posset si vellet, præter bonam voluntatem, quam in illo fecerat, qui fecerat eum rectum, dederat ei Deus adiutorium, sine quo permanere non posset, si vellet; sed hanc gratiam Deus reliquit in ejus libero arbitrio, quam defereret, quum vellet, & in qua permaneret, si vellet; non qua fieret, ut vellet. Acceperat enim posse, si vellet; sed non habuit

9

buit velle quod posset. Nam si habuisset, perseverasset. Istam gratiam non habuit primus homo, quæ nunquam vellet esse malus. Hac tamen per se efficaci gratia egebat ille, ut voluntas natura sua defectibilis, atque mutabilis bonum quod acceperat, immobiliter retineret; ut exteriorum hostium incursum appetita in eo firmiter staret; ut si ille perseverasset, ejus perseverantia ab illo fuisset, de quo scriptum est: *omne datum optimum & omne donum perfectum &c.* ut de illa non in se, sed in Domino gloriaretur, cum ad cujusvis status hominem pertineat quod legitur: *ut non gloriatur omnis caro coram ipso*; illudque Apostoli: *quid habes quod non accepisti &c.*? Quæ vera esse nequeunt, nisi dicamus ipsum velle a Deo effici, omnia bona, & magna, & media, & minima ab illo esse, atque hinc etiam bonum usum liberæ voluntatis, quæ virtus est, & in magnis numeratur bonis. Hunc autem bonum usum liberi arbitrii esse non posse ab auxilio versatili, & voluntati subiecto nobiscum fatentur adversarii, quum agitur de statu naturæ lapsæ. Qua ergo principiorum cohærentia idipsum quadrare etiam in statum naturæ innocentis negare impossibile, non satis percipimus.

X.

Fatemur ingenue gravissimam difficultatem præ se ferre decantata Augustini testimonia quæ ex cap. 11. & 12. de corrept. & gratia potissimum desumuntur. Plura tamen sunt, quibus movemur ne ea tam perspicua, ac decretoria putemus, ut existimant adversarii. Nos ea quæ potuimus diligentia perpendimus laudata capita, in iisque deprehendimus comparisonem ab Augustino institui inter gratiam, quæ
nunc

nunc prædestinatis confertur, & inter illam, quam habuit Adam; atque in eo differentiam poni, quod in illo fuerit adjutorium, quo Deus non operaretur ut vellet; in his autem sit ejusmodi, quo Deus operetur & velle; illi data sit sola perseverandi possibilitas; his autem & possibilitas, & voluntas divinæ gratiæ largitate donetur. Quæ singula nos libenter admittimus. Negamus vero Sanctum Patrem alicubi docuisse præter illud adjutorium Adæ collatum, quo poterat permanere si vellet, eum non eguisse ad actu perseverandum alio adjutorio. Ex quo concludimus ex lib. de correp. & grat. hauriri non posse hujus controversiæ de qua loquimur, definitionem; sed ea capita ad Augustini principia exigenda esse, quæ cum clarissime adstruant sententiam nostram, inde colligimus, nos firmitus, quam Adversarii, Augustini doctrinam retinere.

X I.

Permisit itaque Deus primum hominem facere quod vellet: ipse vero inclinatus ad seipsum perverso amore sibi placuit, ac Deum suum de eruit. Cadens e manu figuli fractus est, ejusque voluntas quasi ex altissimo loco præcipitata tanto impetu in seipsam lapsa est, ut malum quoddam vestigium tam alte animo impresserit, & impressum reliquerit, ut homo jure seminalis propagationis illud transfuderit etiam in posteros. Sic morbus ex morbo, vitium propagatum ex vitio, malum ex malo. Sic natura nostra in deterius commutata non solum facta est peccatrix, sed etiam genuit peccatores. Agimus nempe de peccato originis, quo posito hominis conditionem, ac statum intelligo; & quo negato hominem esse video inextricabi-

bilem nodum, atque impervium ænigma. Hujus quidem peccati transfusionem in posteros mysterium esse fatemur. Verum hoc ponere & ratio nos cogit, & ipsa natura compellit. Nam conditio status in quo nascimur, præcedens peccatum supponit. Luce etiam clarius patet esse in natura nostra, qui deleri non possunt, quos & percipimus, excellentiæ characteres; nec minus est certum deplorandæ conditionis nostræ malis quotidie nos premi. Horrendum hoc chaos, hæc monstruosa confusio quid inculcat, nisi hanc duorum statuum veritatem, felicitis, a quo dudum excidimus; miseri, in quem ob peccatum delapsi sumus?

X I I.

Hæc rident liberiores ætatis nostræ Philosophi, ac delirare eos ajunt, qui paucis verbis negotium confectum putant. Cur ita? Quia, inquiunt, rerum naturas, ac constitutas leges mutari posse absurdum est cogitare. At misera illa in quam incidit homo, corruptio quidpiam non est præter adjunctorum, five accidentium mutationem. At enim *homo* (sic rursus Virum summi ingenii Blasium Pascalem Voltairius alloquitur) *quemadmodum fingis, ut indulgere divinationibus possis, ænigma non est. Suum habet homo maxime convenientem in natura locum. Est in eo, ut in omnibus quæ videmus boni malique, voluptatis, pœneque permixtio. Si foret ille perfectus, Deus esset. Quæ in eo jactantur contentiones, ac domestica pugna, ad constituendum hominem necessario concurrunt. Talis enim est homo, qualis oportet ut sit. Non est itaque ænigma. Sed mirum plane est quod homines qui se nihil admittere passim jactitant, quod non fuerit ad liquidum plene deductum, adeo falsum principium ut certum sumant, hominem scilicet*

cet esse qualem eum esse oportet. Nos hujus pinguis-
simi erroris radicem præcidimus in quinque priori-
bus thesibus. Quid vero est quod ait Voltairius, si
perfectior esset homo, Deum fore! Siccine disserunt
homines qui soli sapiunt? Inter rem creatam aliqua
ratione perfectam, & ens infinite perfectum nihil
subtilissimus disputator interjicit? Una ne est omnium
rerum perfectio, unus gradus, distantia nulla! Oh
præclaros rationis sibi relictæ discipulos! Oh quam
miros ea sola magistra progressus faciunt!

X I I I.

Sed jam adversus Socinianos negantes peccatum
originis arma convertimus; eosque preminis aucto-
ritate Sacrarum Litterarum cum veteris, tum novi
testamenti. Ex pluribus quæ afferri solent principa-
lora feligimus; illud scilicet ex veteri testamento
quod legitur Jobi cap. 14. *Quis potest facere mundum
de immundo conceptum semine? Nonne tu qui solus es?*
Et aliud Psalmistæ: *ecce enim in iniquitatibus conceptus
sum, & in peccatis concepit me mater mea;* ex novo
autem illud urgemus quod habetur Epist. ad Roma-
nos 5. *per unum hominem peccatum in hunc Mundum in-
travit, & per peccatum mors &c.* Hæc decretoria esse
putamus ad conficiendum peccatum primi parentis,
quod origine unum est, & propagatione, non imita-
tione transfusum in omnes, inesse unicuique proprium.
Mirum quam se torqueant adversarii, ut errorem
suum quoquo modo tueantur. Plures ad ea loca con-
tortas interpretationes adhibent, novasque ad vete-
res Pelagianorum elusiones adjiciunt. Multa ex utriu-
sque foederis paginis testimonia obtrudunt in suæ cau-
sæ patrocinium violenter detorta. Ad Patrum cum

Græcorum; cum Latinorum traditionem nos provocant. Sed suo se laqueo suspendunt. Demum ad argumenta e naturali ratione petita confugiunt, atque in his maxime triumphant; inscite tamen, ac stulte; cum in catholica de peccato originali doctrina nihil sit quod naturali rationi adversetur: id quod maxime ostendimus eam declarando secundum Augustini principia: nolumus tamen hoc loci litem movere plerisque Theologorum, qui in explicanda peccati originis transfusione aliam viam tenent.

X I V.

Omnes ergo nascimur de prævaricatione primi parentis, sub cujus ruina humanum genus jacuisset oppressum, nisi medicinalis gratia Jesu Christi fauoratam peccato naturam relevasset. Ad hanc itaque gratiam, quæ in rebus nostris prostratis unum perfugium est, solamen, ac portus, sermonem modo convertimus, atque ut ab ejus notione initium sumamus, animadvertimus primo gratiæ vocabulo a nobis non intelligi aut dona gratis data, aut dona naturæ in qua conditi sumus, quæ non improbanda ratione dicuntur gratia Dei. Sed non istam gratiam commendat Apostolus, qua creati sumus, ut homines essemus, sed qua justificati sumus, ut justi essemus: ista est enim gratia per Jesum Christum Dominum nostrum, qua Deus nos diligit, ac speciali quadam prærogativa hominem efficit sibi gratum: cum autem diligere sit velle alteri bonum, & Dei voluntas sit rerum causa, certum est gratiam, seu dilectionem Dei semper aliquid, nempe id quod ei vult in animo ejus, quem diligit, efficere. Sic igitur per hoc quod dicitur homo gratiam habere, significatur quiddam super-

naturale in homine a Deo proveniens, quo homo trahitur ad participationem divini Boni.

X V.

Non trahitur autem homo ad Deum nisi per cognitionem & amorem. Recte ergo gratia Christi constituitur in mentis illustratione, qua ignorantiae tenebrae dispelluntur, atque ostenditur quod antea latebat, & in inspiratione sanctae dilectionis, qua suave redditur, quod antea non delectabat. Per hanc fit ut commutatione mirabili, quae clausa animo fuerant, fiant aperta, quae obscura, sint lucida, quae amara, sint dulcia, quae onerosa, sint levia, atque hinc sequatur animus, quae fugiebat, quae oderat, diligat, quae fastidiebat, esuriat. Hanc tamen gratiam sitam potissimum esse in inspiratione charitatis qua cognita sancto amore faciamus manifesta res est. Nam cum id, quod agendum est, coeperit non latere, nisi etiam delectet & ametur, non agitur, non suscipitur, non bene vivitur. Ipsa ergo charitas est proprie gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Nequit autem charitas esse sine delectatione, ac voluptate. Habet enim iustitia illecebras suas, quae ubi se ostendit oculis cordis, pulchritudine sua delectat animum inspiratque maximam suavitatem. Ergo optime constituimus gratiam Jesu Christi in mentis illustratione, magis vero in quodam animi motu qui sit amor, & delectatio.

X V I.

Non me latet plerosque Theologorum circa gratiae naturam multas ac perdifficiles lites movere. Volunt enim & illustratae mentis cognitionem, & voluntatis erga bonum amorem non esse *formaliter*, ut ajunt, ipsam

ipsam gratiam; sed hanc positam esse in actione Dei, seu in entitate quadam virtuosa, quæ eorum motuum est causa. Verum his dissidiis factum est, ut plena, ac simplex gratiæ notio ex sacris fontibus hausta, quam nos dedimus, in varias abierit gratiæ definitiones multis implicitas difficultatibus, quæ plus habent scholasticæ subtilitatis, quam utilitatis, ac fructus. Quamquam omne dissidium facile componi posse existimamus, si gratiam duplici ratione consideremus, scilicet ex parte Dei, & ex parte nostra, eamque primo modo spectatam dicamus esse Dei misericordiam, & omnipotentem voluntatem, quæ nobis dilectionem inspirat. At cum actio moventis in moto sit motus, ideoque divina motio in nobis sit quidam motus animi, scilicet cognitio, & amor, hinc patet rectam esse a nobis allatam definitionem gratiæ Dei ex parte nostra consideratæ. Nec video cur nobis succensendum sit, quod retinentes quod ajunt de motione divina in nobis agente ad gratiæ naturam ex parte nostra explicandam ulterius progrediamur.

X V I I.

Neque prædictam gratiæ definitionem ad solam gratiam quam actualem appellant, coercemus, sed etiam gratiæ, quæ dicitur habitualis, eam communem facimus; ut proinde utraque sit illustratio mentis, & inspiratio charitatis. Nam sacre litteræ quas proprietates gratiæ sanctificanti tribuunt, easdem charitati etiam accommodant. Concilia vero & SS. Patres gratiam esse inspirationem charitatis ita universim definiunt, ut habitualem ab actuali specie, ac natura minime differre perspicuum faciant. Ergone, inquires,
erit

erit una, & eadem res actus & habitus? Minime gentium. Quamvis enim uterque in natura conveniat, adjunctis tamen alius ab alio diffidet; primo quidem duratione; nam habitus charitatis est amor animo inhærens, in eoque permanens; actualis autem charitas est motus animi transiens; secundo apperceptione animi actus differt ab habitu; nam actus amoris sine animi conscientia esse nequit; habitualis autem amor esse potest absque apperceptione animique conscientia. His differt habitualis gratia ab actuali; sed utraque est vera charitas; vera Dei dilectio per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffusa quam latenter Christus infundit & parvulis, qui in eo vivificantur. Hæc fortasse nonnullis displicebunt. Sed suas illi retineant definitiones; ac nos finant in re tam obscura eam notionem amplecti, quæ planior nobis videtur, ac sacrarum litterarum, & Sanctorum Patrum sensibus conformior.

X V I I I.

Ex definitione gratiæ habitualis illud consequitur gratiam, qua justificamur positam non esse in sola imputatione justitiæ Christi, aut in sola remissione peccatorum, vel externo Dei favore; sed per illam sanari, ac renovari naturam nostram corruptam: hæc enim præcipue in eo corrupta est, quod homo secundum appetitum rationalis voluntatis sequatur bonum privatum, nisi sanetur per gratiam; per gratiam autem habitualement quæ charitas est, mens habitualiter subditur Deo, in eoque constituit finem suæ voluntatis. Ergo quos Deus justificat non solum iis peccata dimittit, sed diffundendo charitatem sanat animi vitium, atque languorem. Hinc per illam ele-
vatur

vatur natura hominis ad producenda opera vitam æternam promerentia; atque inde habet homo, ut possit implere omnia legis mandata, & ab omnibus peccatis mortalibus abstinere. Quare nemo temeraria illa, & a Patribus sub anathemate prohibita voce uti debet, Dei præcepta homini justificato ad observandum esse impossibilia. Hinc jure, & merito Innocentius X. ut temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & hæreticam proscripsit primam ex quinque famosis propositionibus, quæ sic effertur: *aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundum præsentem quas habent vires sunt impossibilia. Deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.*

X I X.

Ceterum licet gratia habitualis sit in genere suo auxilium de se sufficiens ad non peccandum, & ad præcepta implenda; attamen ad actus supernaturales eliciendos necessarium est aliquod præmovens actuale adjutorium; primo quidem ratione generali, quod nulla res creata possit in actum prodire, nisi virtute divinæ motionis; secundo ratione speciali propter conditionem status humanæ naturæ, quæ quidem licet per gratiam sanetur quantum ad mentem, remanet tamen in ea corruptio, & infectio quantum ad carnem, & etiam quædam ignorantia obscuritas in intellectu. Quo fit, ut nemo etiam baptismatis gratia renovatus idoneus sit ad superandas diaboli insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adjutorium perseverantiam bonæ conversationis acceperit. Sicut ergo oculus corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non potest cernere, sic homo etiam plenissime justificatus nisi

æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, recte non potest vivere; vel sicut quælibet optime facta framea apta quidem est ad vulnerandum, si tamen non habet bellatorem, jacet; sic anima nostra, quamvis splendida, quamvis uncta, quamvis luce sapientiæ, & coruscationis vibrata, quid est, aut quid potest, nisi Deus illam teneat, & pugnet de illa, scilicet nisi novo charitatis impulsu illa applicetur ad actum?

X X.

Sed ad illustrandam hoc catholicæ fidei caput speciatim nobis agendum est de singulis bonis operibus, ad quæ perficienda requiritur gratia Dei. Primo itaque confitemur non adeo obscuratum esse rationis lumen ob peccatum originis, ut rationalis creatura veritates aliquas naturales absque gratia cognoscere nequeat. Secundo fatemur etiam absque gratia multa ab homine fieri posse, quæ si operum honestatem, & officia virtutum spectemus, non solum vituperare non possumus, verum etiam merito, recteque laudamus. Non enim usque adeo in anima humana imago Dei terrenorum affectuum labe derrita est, ut nulla in ea veluti lineamenta remanserint. Manent enim in illa etiam cupiditate obcoecata qualescumque primigeniæ naturæ reliquiæ: manet naturalis amor veritatis; nam exulavimus ab incommutabili gaudio, non tamen ita præcisi & abrupti sumus, ut non etiam in istis mutabilibus æternitatem, veritatem, & beatitudinem quæreremus. Ex his ergo naturæ bonis, quæ unicuique hominum insunt, aliquid honesti, ac boni pullulare potest, quod ad præsentem pertinet vitam.

X X I.

Verum quælibet scientia cum amore veritatis conjuncta, animumque excitans ad recte agendum absque auxilio gratiæ haberi non potest. Nam divini muneris est, cum recte cogitamus, & Dei donum est scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus. Rursus absque gratia esse nequit opus morale prorsus innoxium, ac sine omni vitio. Non enim officiis, sed finibus sunt discernendæ virtutes a vitiis. Officium est quod faciendum est; finis vero propter quod faciendum est. Quidquid ergo boni fit ab homine, & non propter hoc fit, propter quod fieri debere vera sapientia præcipit; etiam si officio videatur bonum, ipso non recto fine peccatum est. Impossibile est autem sine fide, quæ per dilectionem operatur, in eum finem referri opera, ad quem referenda sunt. Nam omnis rectus motus voluntatis ex recto amore procedit, qui charitas est. Eo ipso igitur quod opus per charitatem non ordinetur ad debitum finem, repugnat rationi, & habet rationem mali. Cum ergo charitas, & gratia unum idemque sint, perspicuum est quidquid fit sine gratia, licet officio bonum sit, non tamen esse sine vitio. Quare liberum arbitrium desertum divino adjutorio quantalibet scientia legis excellat, nullam habebit justitiæ soliditatem, sed inflationem impiæ superbiæ exitiosam. Nam homo secundum appetitum rationalis voluntatis propter corruptionem naturæ sequitur bonum privatum, nisi faveatur per gratiam Dei, qua voluntas a se ipsa, privatoque bono, cui veluti centro circumagitur, abstrahitur, & ad Deum convertitur. Ubi ergo non est Dei gratia, regnat prava cupiditas, qua bonum opus

inficitur, atque vitiatur. Non est igitur opus sine vicio, quod fit absque gratia.

XXI I.

At ego (inquiebat Julianus adversus S. Augustinum lib. 4. c. 3.) steriliter bonos dixi homines, qui non propter Deum faciendo bona, quæ faciunt, non ab eo vitam consequuntur æternam. Cui S. Doctor ita respondet loc. cit. Quomodo obsecro non aut jocularis in his disputationibus, aut deliras? Quid sterilium arborum fructus laudas, qui utique, aut nulli sunt, & laudandi non sunt; aut si fructus boni sunt, profecto steriles arbores non sunt, quarum fructus boni sunt, & debent Deo placere, cui bonæ arbores non possunt nisi placere? Justus ergo, & bonus Deus est bonos homines missurus in mortem æternam? An forte Fabriciis, Regulis, Fabiis, Camillis, ceterisque talibus, sicut infantibus, qui sine Baptismo moriuntur, provisuri estis aliquem locum inter damnationem regnumque Cœlorum? Non opinor perditionem vestram usque ad istam posse imprudentiam proflire. Erunt ergo, ais, in damnatione sempiterna in quibus erat vera justitia? o vocem impudentia majore præcipitem! Non erat in eis vera justitia, quia non actibus, sed finibus pensantur officia. E quibus intelligitur S. Doctorem maxime abfuisse ab ea commentitia distinctione ponenda, qua aut fructuose, aut steriliter boni dicimur. Fieri non potest ut steriliter boni simus, sed boni non sumus, quidquid steriliter sumus. Nullo modo homines sunt steriliter boni, sed qui boni non sunt, sunt alii minus, alii magis mali. Non est ergo Augustini sententia medium aliquod inter veram virtutem, & vitium; quod non est virtus

Chri-

Christiana, non est vera virtus; quod non est vera virtus, deficit ab æterna veritatis regula, ideoque vitio laborat.

XXIII.

Nec minus inepta est aliorum elusio, qui dicunt ut opus undequaque bonum sit, satis esse illud in Deum velut in ultimum finem referri per relationem sibi intrinsecam, seu ut loquuntur *in ipsa entitate actus imbibitam*. Nimirum opus morale quod agitur ex motivo honestatis, cum ipsum per se bonum sit, suapte natura refertur in Deum, quin necesse sit illud in Deum dirigi voluntate operantis. Nam ex hac intrinseca operum bonitate solum conficitur ea esse ex officio bona. At nisi ordinentur voluntate operantis ad debitum finem, non bene fiunt, a quibus fiunt. Neque probare demum possumus aliquorum Theologorum effugium, qui dicunt sufficienter ad Deum referri opera moralia eo ipso quod fiant ob ingenitam ideam honestatis, quam volunt esse Deum ipsum nobis intime præsentem ut regulam veritatis. Nam nisi homo qui operatur propter eam regulam veritatis, hanc esse Deum cognoscat, ad eumque se suaque referat; quod absque gratia non fit, eam considerat ut quidpiam creatum sibi inhærens, illamque ponit in numero suarum perfectionum; hinc nisi inspiretur sancta dilectio, homo se ipso suisque bonis magis delectatur, quam summo bono; ideoque non bene facit bonum quod facit. Nullum est igitur sine gratia opus morale omni ex parte innoxium, & bonum. Neque huic doctrinæ quidpiam detrahere putamus proscriptionem, qua nonnulli abutuntur, aliquarum propositionum a Summis Pontificibus factam.

Ex his consequitur impleri sine gratia non posse mandata divina. Quod quidem intelligi volumus non solum de præceptis difficilioribus; sed etiam de faciliioribus, neque de necessitate gratiæ *ad facilius, sed ad simpliciter* implenda mandata. Nam ejusmodi distinctiones, quas plerique excogitarunt, sunt inaniter quæsitæ perugia ad eludendas Ecclesiæ definitiones. Illud vero maxime asserimus de omnium primo legis mandato, quo jubemur Deum super omnia diligere. Ubique enim clamant sacræ litteræ, Concilia, ac Patres prorsus donum Dei esse diligere Deum; charitatem ex Deo esse; nec initium ex nobis & perfectionem ex Deo; sed si charitas est, esse nobis totam ex Deo. Quis credidisset tam splendidi veritati tenebras offundi potuisse? Id tamen factum est ea trita apud plerosque distinctione amoris Dei naturalis, quo Deus super omnia diligitur ut auctor naturæ, & supernaturalis, quo diligitur, ut auctor gloriæ; quorum primum ex viribus arbitrii esse posse, alterum ex gratia proficisci contendunt. Nos ab hisce cavillis abhorrentes cum Clarissimo Bellarmino existimamus non posse Deum nisi ope ejus diligi super omnia, neque ut auctorem naturæ, neque ut largitorem gratiæ, & gloriæ; neque perfecte, neque imperfecte, ullo modo, atque hanc non dubitamus esse sententiam S. Augustini; immo & scripturarum, & Conciliorum; quidquid aliqui minus considerate hac in re scripserint.

Hinc etiam consequens est nullum peccatum, nullamque etsi minimam tentationem plene vinci posse absque gratia. Nam ut ait Innocentius in rescriptis
ad

ad Patres Carthagenenses, & Millevitanos, *nisi magnis precibus gratia in nos implorata descendat, nequaquam terrena labis, & mundani corporis vincere poterimus errores, cum pares nos ad resistendum non liberum arbitrium, sed Dei solum facere possit auxilium; quo privatus homo necesse est diaboli laqueis irretitus occumbat; necesse est enim ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur.* Hanc veritatem docuit Coelestinus in epist. ad Gall. Episc. hanc docuit synodus Arausicana can. 9. & can. 22. hanc Patres docuerunt, & maxime Augustinus pluribus in locis. Ergo sine dubio vinceris, si Deum adiutorem non habueris. Tunc enim victa vitia deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur, quem nisi Deus ipse nullus donat, & sine quo vitia vere victa non sunt, sed clavus clavo pellitur, vitia scilicet aperta aliis occultis pelluntur, quæ putantur esse virtutes, in quibus regnat superbia, & quædam sibi placendi altitudo ruinosa.

XXVI.

His confectum esset nihil boni absque gratia a nobis fieri posse, nisi se proderent Semipelagiani, qui fidem ab operibus distinguentes hæc nedum perfici, sed nec inchoari sine Dei adiutorio ultro fatebantur, illam vero ex nobis esse volebant. Nimirum Semipelagiani in spiritali hominis sanatione opera curationis ab iis, quæ sunt ad hanc veluti præambula, secernebant. Abominari se profitebantur quicumque diceret aliquid virium in homine remansisse, quo ad sanitatem progredi possit. At non ita extinctam, aut depravatam naturam putabant, ut non debeat, vel possit se velle sanari. Nec enim ut inquit Cassianus collat. 3. cum voluerit quis sanitate perfruitur; aut

de ægritudinis morbo pro arbitrii sui desiderio liberatur. Quamobrem credere quæ de medico prædicantur, desiderare sanitatem, & ejus auxilium flagitare, cum non sint pars ulla sanitatis, sed veluti ad illam præambula ad hominis arbitrium pertinere putabant, cujus adeo fractas esse naturæ vires sibi nequibant persuadere, ut ne confugere quidem ad medicum posset, ac cupere sanitatem. Ceterum non totam fidem, sed solum ejus initium viribus arbitrii tribuentes dicebant fidem inceptam per Dei gratiam juvandam esse. Hoc iis satis erat, ut quod erat caput eorum hæresis, initium, ac veluti primum salutis annulum in manu liberi arbitrii ponerent, illudque initium ex eo qui salvatur, non ex eo crederent stare qui salvat.

X X V I I.

Hunc errorem Ecclesia in pluribus synodis, Diospol. scilicet, Araus. 2. in Africanis, ac Trid. jure proscripsit, ut perspicuum faciunt ea argumenta, quæ ex sacris litteris collegit S. Aug. in lib. de dono persever. in quo totus est in demonstrando etiam ipsam fidem, ipsum desiderium boni, & orationem divini muneris esse. In eodem libro invicte S. Doctor convellit alterum hæreseos Semipelagianæ caput in eo positum, quod possit homo in accepta justitia permanere usque in finem absque gratia speciali Redemptoris; ostenditque perseverantiam illam, qua usque in finem perseveratur, esse eximium, ac speciale Dei beneficium, quod duo complectitur, quorum unum est exterior divinæ providentiæ directio, qua Deus ita res comparat, ut mors justo contingat, cum eidem sanctitas adest; alterum est interna sanctæ dilectionis inspiratio adeo robusta, ut motus concupiscentiæ, omniumque

que tentationum impetum frangat & superet, iis maxime necessaria, qui nec immatura, nec repentina morte rapiuntur, sed cum hoste luctari debent. Multo quippe difficilius perseveratur, ubi hoc agit qui persequitur, ne perseveretur, ac propterea usque ad mortem sustinetur, ut perseveretur; illam proinde facilius, istam difficilius est habere. Sed cui nihil difficile est, facile est utramque donare.

X X V I I I.

Ex his quæ hætenus dicta sunt intelligitur nos operibus viribus naturæ factis nullo modo mereri posse supernaturale Dei adjutorium; non est enim Dei gratia ullo modo, nisi gratuita fuerit omni modo; quia charitas per Spiritum Sanctum qui ubi vult, spirat, non merita sequitur, sed ipsa merita facit. Quare merito proscriptus fuit error Pelagii asserentis gratiam dari secundum merita nostra. Ex quo consequitur neminem se posse viribus suis positive ut ajunt ad gratiam disponere. Aufertur enim gratia cum a libero prævenitur arbitrio. Hinc quæcumque præparatio in homine esse potest, ea est ex auxilio Dei moventis animam ad bonum: omnem enim dispositionem, vel conatum prævenit Spiritus Sanctus movens mentem hominis vel plus, vel minus secundum suam voluntatem. Quare cur unus altero magis se præparet ad gratiam, ex parte ipsius Dei ratio sumenda est, qui diversimode suæ gratiæ dona dispensat; ipsaque præparatio tam ut sit, quam ut major vel minor sit, a divina Spiritus Sancti cor nostrum varie prout voluerit moventis operatione pendet. Dispositionis autem ut ajunt negativæ, minoris scilicet obdurationis animi, nullam rationem habet beneficentissimus gratiarum distributor in suorum donorum dispensatione.

Quæ catholicæ doctrinæ principia non satis admittit; qui licet affirmet naturæ desideriis, atque conatibus rationem meriti non concedere, iis tamen facit gratiam pedissequam. Nec enim de meriti voce solliciti erant Semipelagiani, dummodo iis concederetur gratiam Dei præveniri conatibus liberi arbitrii, & secundum eos certissime tribui. Immo totis viribus cavebant, ne gratia dari crederetur secundum merita humana. Sciebant enim hunc Pelagii errorem omnes catholicos exhorruisse, ac vel ipsum Pelagium damnare coactum fuisse. Hunc quidem consequi ex eorum sententia dicebant Augustinus, & Prosper, cum fieri nequeat, ut nullius meriti sit fides, & cupiditas boni. At reponebant illi imperfectos illos voluntatis conatus non esse condignos ad gratiam promerendam; ideo vero eos Deum expectare, ne ut ait Cassianus coll. 13. *dormienti aut inertī otio dissoluto sua dona conferre videatur, occasiones quodammodo querens, quibus humane segnitiei torpore discusso non irrationabilis munificentie sue largitas videatur, dum eam sub colore cujusdam desiderii, ac laboris impertit.* Ex quo inferebat gratiam Dei semper gratuitam perseverare. Hinc & Synodus Araucana proscribens Semipelagianam hæresim abstrahendo a notione meriti absolute iis anathema dixit, qui conatibus naturæ subjungunt gratiæ adjutorium. Ergo ab horum errore non satis recedunt, qui gratiam Dei alligant conatibus nostris. Neque huc proferant fictitium illud pactum inter Deum Patrem, & Christum initum, quo se Deus obstrinxit obligatione conferendi gratiam facienti viribus naturæ, quod in se est. Sunt enim hæc ingeniosa figmenta ad fucum faci-

cien-

ciendum incautis, atque ad illudendum Ecclesiæ definitionibus excogitata.

X X X.

Quidquid ergo ad salutem nostram pertinet, totum Deo dandum est, cujus est totum quod est optimum; cujus operi, ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, ita ut sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, ideoque & ipse bonus usus liberi arbitrii, & ipse consensus qui gratiæ præbetur, ab illo sit, sine quo nihil possumus. Nec enim gratia suscipitur, atque eligitur, nisi hoc ipsa in corde hominis operetur. Hoc nobis expedit & credere, & dicere, hoc est pium, & verum, ut sit humilis, & submissa confessio, & totum detur Deo; utque firmum consistat illud Cipriani totius catholicæ de gratia doctrinæ fundamentum: *in nullo gloriantur est, quando nostrum nihil est*. At enim si totum facit Deus, quid mercedis speramus vel præmii? Quæ animi nostri vis? ubinam est activa arbitrii nostri libertas? Hæc obsoleta jam, & rancida, & millies obtrita quotidie recoqui audimus. Ergo iterum, iterumque dicimus nos esse qui volumus, nos esse qui agimus; sed Deum facere ut velimus, & agamus. Agis ergo, & ageris; & tunc bene agis, si ab illo agaris: non partim gratia, partim liberum arbitrium; sed totum singula opera in individuo peragunt. Totum quidem hoc, & totum illa, sed ut totum in illo, sic totum ex illa. Quare non tollitur meritum, sed efficitur, cum meritum prodeat e gratia; non tollitur liberum arbitrium, sed liberatur. Nec enim est periculum liberi arbitrii gratia Jesu Christi, sed salus, nisi quis velit dicere naturam destrui, cum sanatur.

Ergo

Ergo sub gratia, & vis animi nostri, & arbitrii libertas integra consistit, timentque prorsus inopportune, qui ea absurda ex medicinali Christi gratia verentur.

X X X I.

Quid valeat liberum arbitrium, quid in nobis operetur Dei gratia, hætenus declaratum est. Nunc de multiplici actualis gratiæ divisione agendum est. Prima ea est quæ fit in gratiam operantem, & cooperantem. Opus nostræ salutis incipere munus est gratiæ operantis, inceptum proficere atque perficere munus est gratiæ cooperantis. Per illam fit, ut homo fit bonæ voluntatis, qui prius fuerat voluntatis malæ; per hanc etiam fit ut bona voluntas, quæ jam esse cœpit, augeatur, ac tam magna fiat, ut possit implere divina mandata quæ voluerit, cum valde perfecteque voluerit. Quoniam vero quum Deus in nobis operatur ut velimus, ipse prævenit voluntatem nostram, eamque torpentem excitat, & movet ad bonum; cum autem nobiscum Deus cooperatur, priorem illum motum gratia sua subsequitur, ac voluntatem adjuvat interiorius eam confirmando, ut ad actum perducatur, & exteriorius operandi facultatem præbendo; hinc gratia operans dicitur etiam præveniens & excitans; & gratia cooperans dicitur subsequens, & adjuvans. Quæ gratiarum nomina apud Theologos frequentissima e sacris fontibus hausta sunt. Hic duo animadverti volumus, quorum unum est actum illum, quem in nobis efficit gratia sive operans, sive cooperans, esse actum vere liberum; alterum est eos multum errare in utriusque gratiæ notione figenda, qui Deum operantem gratiam tunc largiri ponunt cum solum moraliter movet, boni quidpiam menti proponens, ac sic voluntatem

alli-

alliciens; cooperantem verò tum impertiri, quum ad ea præstanda, ad quæ moraliter movet, vires præbet per generalem suum concursum, quem concomitantem, seu simultaneum appellant.

X X X I I.

Sed inter gratiarum divisiones nulla celebrior, & pervulgatior est divisione gratiæ in gratiam sufficientem, & efficacem. De utriusque gratiæ notione, differentia, natura, effectu, ac vel ipso nomine inter se adeo litigant Scholastici, ut in multis subtilia magis quam utilia sectantes hoc Christianæ Theologiæ caput intricatissimum fecerint. Nos ea, quæ fidei sunt, a Theologorum placitis, certa ab incertis, ab inutilibus utiles controversias secernentes, sic de hoc argumento sententiam nostram explicamus. Illud itaque primo certa fide tenendum esse statuimus, dari aliquam interiorem gratiam, cui voluntas hominis pervicacia sua resistit. Hanc gratiam sacræ litteræ docent; hanc S.S. Patres inculcant; hanc vel ipsa experientia confirmat. Quoties enim experimur nos repente piis cogitationibus illustrari, quasi de somno excitari, virtutisque pulchritudine illectos aliquo illius desiderio succendi sentimus? At quoties etiam infelici experimento cognoscimus ejusmodi pia desideria ignavia nostra marcescere; animumque nostrum paternis Dei inspirationibus tactum adversus imbrem divinæ gratiæ durescere? Merito igitur ut hæreticam Innocentius X. damnavit sequentem propositionem: *interiori gratiæ in statu nature lapsæ nunquam resistitur.*

X X X I I I.

Verum si certum est dari interiorem gratiam, cui voluntatis vitio resistitur, illud etiam est certum

gra-

gratiam five dilectionem Dei semper aliquid, nempe id quod ei vult, in anima ejus, quem diligit, efficere. Ergo duplex in ea gratia distingui debet effectus; alius scilicet ad quem ex intentione Dei refertur; & alius ad quem illa refertur natura sua. Quum Deus illam gratiam impertit, vult movere hominem ad aliquod bonum, non tamen perfectum: hinc in eodem efficit piæ voluntatis initia, & imperfectos aliquos actus, atque ita effectum illum obtinet, ad quem gratia ex intentione Dei ordinatur. Talis vero est illa gratia, ut nisi voluntas hominis fortius sibi rebusque creatis hæere vellet, non modo boni operis desiderium fructu vacuum, sed ipsum bonum opus reipsa produceret: nam veram agendi potentiam ac virtutem voluntati largitur, adeo ut si voluntas vellet, ea gratia ad perfectum opus ponendum sufficeret. At quia voluntas se rapi finit a voluntate carnis ardentiori, hinc ea gratia effectum principalem, quem natura sua respicit, numquam obtinet sine amplioris gratiæ præsidio. Quare quod voluntas hominis eo auxilio excitata non agat, sed egeat, ut perfecte velit, amplioris gratiæ, id non proficiscitur ex defectu divinæ motionis, sed ex pertinacia voluntatis creatæ, & ex magnitudine morbi, quo se malitia sua constrinxit. Quis vero voluntatem excuset, quod ideo plene non velit, quia ardentius seipsam amat, quia obstinatius rebus creatis adhærere vult, quia majori impetu incumbit in crimina?

X X X I V.

Neque enim putandum est voluntatem creatam, quod magnam charitatem non acceperit, cogi necessario ad peccandum, ac necessario rapi ab ardentiori

concupiscentia. Hanc persuasionem multorum animis infixam peperit falsum illud principium inconsulto a plerisque adoptatum, necessariam scilicet esse aliquam actualem gratiam, ut homo libere peccare censeatur, eidemque peccata imputentur. Hoc novum commentum est antiquis Patribus maxime Augustino prorsus ignotum, qui ad compescendam eorum querelam, qui se excusabant dicentes: *quid nos fecimus qui male vivimus, quandoquidem gratiam unde bene viveremus, non accepimus?* numquam ad illud principium confugiunt, sed iuste peccatores culpari dicunt, quia cum peccant, sua voluntate peccant; vitio iniquitatis suæ peccant; sua cordis perversitate libere peccant. Sæpe quidem apud eos legimus *litteram sine spiritu occidere, legem sine gratia magis fecisse reos &c.* Sed nullibi legimus *legem sine gratia reos non posse facere, sed solum cum gratia; legem neminem occidere sine gratia, sed cum gratia &c.* Non infertur ergo ex privatione gratiæ peccandi necessitas. Ergo non est excusanda voluntas hominis, quum piis interioris gratiæ motibus excitatur ad bonum, quod ut plene iis consentiat, egeat amplioris gratiæ ob magnitudinem malitiæ suæ, qua sese libere implicuit, & cui libere inhærere pertinaciter vult. Sed laudandus est Deus, quod excitando quosdam sanctæ delectationis igniculos, concupiscentiæ vires imminuat, ac licet perfecte animum non sanet, ad sanitatem tamen disponat. Orandus est ille, ut bonum, quod incoepit, perficiat, ut initia bonæ voluntatis gratiæ suæ imbre fœcundet, iisdemque uberiori charitate præbeat incrementum.

Hanc gratiam, quæ piæ voluntatis initia in nobis efficit, & animum movet ad bonum, non tamen perfectum, gratiam sufficientem plures appellant. Respuunt aliqui hoc vocabulum; quod iis videatur ineptum esse dicere gratiam sufficientem, quæ ad agendum reapse non sufficit. Hinc aliis placet eam appellare gratiam inefficacem: verum & hoc nomen ambiguum esse nonnulli clamant. Quare confusionis vitandæ causa eam aliqui dicunt gratiam parvam. De his multa aliqui disputant: nobis tamen videntur sese implicare non necessariis dissidiis, quorum tota vis est in nominum æquivocatione. Si eam in ordine suo sufficientem dixeris, non exclusa amplioris gratiæ ad agendum necessitate, recte sufficientem vocabis. Si inefficacem tibi compellere placuerit ratione habita effectus principalis ad quem suapte natura refertur, nemo te reprehendet nisi stultissime. Nec demum a nobis adduceri in suspensionem erroris, si eam parvam dixeris comparate ad illam magnam, atque robustam, quæ a nullo duro corde respuitur. Sic remota verborum logomachia omnium sententiæ conveniunt in admittenda gratia, cui voluntas resistit, quod est Catholicæ doctrinæ caput ab omnibus profitendum.

X X X V I.

Illud utilius inquiritur, an omnibus, ac singulis hominibus semper adsit ea interior gratia actualis, de qua loquimur. Quæ controversia, ut patet, eo recidit, ut sciatur, an omnes sanctis cogitationibus illustrentur, piisque agantur animi motibus, quibus excitantur ad bonum, sine quibus nulla est gratia actualis.

actualis interior. Jamvero quis nescit esse impios aliquos, quos justo judicio ita deseruit lux veritatis, ut nec motibus percellantur, nec conscientiae stimulis angantur, cum potius latentur cum male fecerint, & exultent in rebus pessimis? quot sunt qui ita in profundum jacent, in quod sua se libertate demerserunt, ut ament languores suos, ac pro sanitate habeant, quod ægrotare se nesciunt; qui cadendo vexantur, vexatique non surgunt, & ideo tantum audiunt vocem legis, qua admonentur implorare gratiam Salvatoris? Quis istis adesse dixerit actualem gratiam, quæ non est sine aliqua bona voluntate, pioque animi conatu?

X X X V I I.

Infideles quoque gratia carent; remanet tamen in eis aliquod bonum naturæ. Unde manifestum est quod infideles non possunt operari bona opera quæ sunt ex gratia, scilicet opera meritoria; tamen bona opera, ad quæ sufficit bonum naturæ, aliququaliter operari possunt. Hinc agebant Patres Africani in Sardinia exules in eorum Epist. Synodica: *de gratia Dei non digne sentit quisquis eam putat omnibus hominibus dari, cum non solum non omnium sit fides, sed adhuc nonnullæ gentes inveniantur ad quas fidei prædicatio non pervenit: B. autem Apostolus dicit: Quomodo invocabunt in quem non crediderunt? aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? non itaque gratia omnibus datur. Quandoquidem ipsius gratiæ participes esse non possunt qui fideles non sunt. Ad hæc multa respondent, qui contrariam sententiam tuentur. Dicunt primo S. S. Patres quum negant gratiam omnibus dari, loqui de gratia efficaci, non sufficienti. Sed hoc*

miserum perfugium est. Secundo dicunt præter fidem explicitam in Christum, quæ est radix justificationis, & initium corrigendi cor, dari aliquam fidem inchoatam, & implicitam. Verum & hæc fides quibusdam datur, & quibusdam non datur. Nam S. S. Patres de illa fide loquuntur, quæ five explicita, five inchoata habetur ex auditu. Non omnes autem audierunt verbum Christi. Ergo non omnium est fides, ideoque nec gratia. Quare idem redit propositum argumentum.

X X X V I I I.

Multa quidem adversarii dicunt de gratia orandi, quam omnibus communem esse volunt, & quam *remote* sufficientem appellant, qua si bene utantur, impetrare possunt auxilium *proxime* ut ajunt sufficiens ad implenda mandata. Nec desunt qui confitentes gratiam per se efficacem ad agendum requiri, ad orandum sufficere arbitrantur gratiam versatilem, & libero arbitrio subditam. At nos inhærentes S. S. Augustini, ac Thomæ principiis gratiam per se efficacem non minus ad orandum, quam ad agendum necessariam esse contendimus: nam quid oremus sicut oportet nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Hinc vel ipsa nostra oratio aliquando sic tepida est vel potius frigida, ac pene nulla, imo interdum ita nulla, ut neque hoc in nobis cum dolore advertamus. Quid ergo aliud ostenditur nobis, nisi quia & petere & quærere & pulsare ille operatur in nobis, qui ut hæc faciamus jubet? Illud etiam certum esse putamus quibuscumque deest fides, iis nullam orandi gratiam adesse: quomodo enim invocabunt, in quem non cre-

dide-

diderunt? Ex fidelibus vero quotquot orare conantur saltem imperfecto animi motu, eos habere concedimus aliquam gratiam orandi. Qui vero nullatenus volunt, nec conantur orare, iis orandi gratiam adesse non nisi inepte dici opinamur.

X X X I X.

Sed auxilia sufficientia omnibus non distribui sine ulla caligine manifestatur in parvulis, quibus non confertur Baptismus non ob præscientiam futurorum operum perperam a Semipelagianis jactatam, non ob culpam vel negligentiam parentum, cum Deus aliquando adoptet in filium, quem format in utero immundissimæ foeminæ, & aliquando non vult esse suum filium, quem format in utero filiæ suæ, ac plerumque festinantibus parentibus, & paratis ministris ut Baptismus parvulo detur, Deo tamen nolente non datur, quia cum parvulum in hac vita non tenuit, ut daretur. Nec enim putandum est res humanas in parvulis non divina providentia, sed fortuitis agicibus, quandoquidem nec passer cadit in terram sine voluntate Patris, qui in Cœlis est. Quare cum Deus non sit benevolentior scelestis hominibus, quam parvulis, si justo judicio iis aliquando subtrahit unum illud, quod iis superest, salutis remedium, cur accusabimus Deum, quod in adultis peccatoribus penales cœcitates spargat super illicitas cupiditates? Concludamus ergo communem esse naturam, non gratiam; iis, quibus datur, misericorditer dari; & quibus non datur, justo Dei judicio non dari; investigabiles esse vias Domini, & in omnibus esse laudandam & misericordiam quæ gratis liberat, & veritatem quæ juste judicat. Hanc non dubitamus esse S. S. Augustini,

& Thomæ sententiam, eosque irrito labore frangere, qui SS. Doctores in contrariæ opinionis patrocinium pertrahere conantur.

X L.

Illud prætereundum non est plerisque Theologorum ea difficultate quæ petitur ex possibilitate præceptorum Dei, quasi terriculo quodam commotos, gratiam sufficientem actualem omnibus communem fecisse; quod nempe iis videatur impossibilia esse divina mandata, nisi gratia aliqua actualis semper omnibus adsit qua possint impleri. At nobis non videtur legitima hæc consecutio. Fideliter confitemur possibilia esse præcepta Dei: nam Deus impossibilia non jubet; sed jubendo monet & facere quod possis, & petere quod non possis. At negamus inde consequi actualem gratiam semper omnibus esse præsentem. Habent enim iustificati gratiam habituales, qua possunt præcepta servare. Habet omnis homo remotam naturæ potentiam, ac potestatem ex gratia habituali, & sufficienti oriundam quilibet habere potest. Ut autem homo possit converti, non requiritur ut habeat gratiam sufficientem eo ipso tempore, quo posse dicitur; sed satis est ut habere illam, & obtinere possit. Nam illud unum impossibile dicimus, ad quod nullo modo pervenire possumus ne quidem cum alterius auxilio. Non sunt ergo præcepta Dei impossibilia, cum semper impleti possint per gratiam, quam qui non habet, ipse in culpa est, totaque ejus impotentia nihil aliud est, quam mala voluntas, & mala cupiditas, quæ ipsum non excusat, sed accusat, ut constat ex thesibus 33. & 34. Quæ si cuiquam nimis dura videantur, meminerit ille a nobis non inquiri quid huma-

næ rationi blandiatur, sed quid doctrinæ Patrum, & catholicæ de gratia doctrinæ principiis consentaneum fit.

X L I.

His autem absolutis ad gratiam illam sermonem dirigimus, quæ a nullo duro corde respuitur, quia ideo datur, ut duritia cordis primitus auferatur, quæ inspirat nobis velle, ac tantum velle, ut voluntatem carnis contraria concupiscentem frangat, & superet. Hæc gratia efficax dicitur, quæ semper habet conjunctum actum perfectum, ad quem ordinatur. At quænam est hujus gratiæ idea? Quæ natura? Quæ vis? Hoc Christianæ Theologiæ caput est, in quo tanta quæstionum seges excrevit, ut nulla fortasse copiosior. Nos propositæ methodo certa ab incertis, utilia ab inutilibus fecernendi inhærentes altius rem repetendam esse ducimus, ut hæc controversia ea qua possumus perspicuitate finiatur. Porro quæ gratia nobis profitenda sit, non aliunde clarius constare arbitror, quam si perpendatur Pelagianorum de gratia sententia, quid nempe illi de gratia Christi sentirent? Cujus gratiæ confessionem Catholica Ecclesia ab iisdem exigeret? Nam & de hoc argumento tractantes non pauci ut a damnatis erroribus longius recedere viderentur, omnia fusque deque miscere conati sunt, multaue a Pelagianis vel admissa, vel negata dixerunt, quæ vel negare, vel admittere ne somniati quidem ii fuerant. Quo factum est, ut confictos errores veris erroribus substituentes Conciliorum decreta, ac Patrum dicta aliorum omnino converterint, quam quo revera ea spectant. Plures enim gratiam habitualement per interiorem subministrationem Spiritus Sancti

cti negatam a Pelagianis fuisse effutierunt ; immerito quidem & falso, cum luce clarius pateat eos posuisse gratiam sanctificationis nobis inhærentem, qua in meliorem hominem renascimur, quæ ornatum animæ confert, quæ delet crimina, qua animi virtute perficimur ; cujus dono instauratur natura, & homo fit Dei templum, & organum Spiritus Sancti.

X L I I.

Nec minus imperite dixerunt alii Pelagianos de medio sustulisse necessitatem concursus Dei generalis, quo Deus influit in actiones omnium creaturarum, non solum, quæ ratione præditæ sunt, verum etiam, quæ illa carent. Nam illum tam expresse docuit Julianus, ut eo principio, quod nempe omnibus rebus adsit Deus influxu virtutis suæ, omniaque concursu suo operetur, superstrueret hæresis suæ de peccato originis præcipuum fundamentum. Constat ergo controversiam, quam Ecclesia habuit cum Pelagianis, fuisse de gratia Dei actuali, ac speciali ad implendam justitiam. Immo apertissimum est controversiam fuisse non solum de necessitate alicujus gratiæ actualis, quæcumque ea fuerit, sed etiam de illius natura, & efficacia. Alioquin dimittendus fuisset absolutus Pelagius, qui gratiæ necessitatem ad singulos actus se admittere profitebatur. Hinc perpetuo ab Augustino pulsabatur, ut quam gratiam intelligeret, aperiret. *Quærimus* (ait S. Doctor de gratia Christi c. 31.) *quo auxilio liberum dicat adjuvari arbitrium.... Iterum quærimus qua gratia? Ac Pelagio dicenti: liberum sic confitemur arbitrium ut dicamus nos indigere Dei semper auxilio; iterum respondet S. Pater: ecce item quærimus quo auxilio nos indigere fateatur, & iterum invenimus*
ambi-

ambiguum esse &c. Falluntur ego qui dicunt omne certamen inter Augustinum, & Pelagianos fuisse de sola necessitate alicujus gratiæ universim ponenda.

XLIII.

Porro neminem puto inficiari Pelagianos posuisse exteriores gratias. Illud a multis negatur, eos admisisse aliquod interioris gratiæ auxilium. Atenim quid sibi vult Pelagius quum hæc scribit apud S. Augustinum cap. 7. de gratia Christi: *quam (gratiam) nos non ut tu putas in lege tantummodo, sed & in Dei adiutorio esse confitemur: adjuvat enim nos Deus per doctrinam, & revelationem; dum cordis nostri oculos aperit, dum nobis ne presentibus occupemur futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cœlestis illuminat. Qui hæc dicit, gratiam tibi videtur negare? an & liberum hominis arbitrium, & Dei gratiam confitetur?* Item quærimus quam gratiam commendet Pelagius, quum apud eundem Augustinum sic Apostoli dictum: *Deus est qui operatur in nobis velle &c.* exponit? *Operatur in nobis velle quod bonum est, quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos & mutorum more animalium tantummodo presentia diligentes futura gloria magnitudine, & premiorum pollicitatione succendit, dum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitatur voluntatem, dum nobis suadet omne quod bonum est.* Nonne hisce verbis interior gratia exprimitur qua mens collustratur, ac interna morali motione stupens voluntas succenditur, & excitatur in desiderium Dei? Admiserunt ergo Pelagiani interiores aliquas gratias ad agendum necessarias, quarum vis esset in illustrando, & alliciendo voluntatem ad bonum. Nec erat fane cur ab his illi ab-

horrent, cum quælibet gratia, quæ suspensa maneat ex nutu liberi arbitrii, atque hujus usu efficax fiat, seu ut inquit Julianus, quæ tali moderatione adhibeatur, ut arbitrium quamdiu voluerit ea innitatur, nihil detrimenti afferret æquilibrio voluntatis, quo mens veluti utrinque suspensa ex æquo posset bonum, & malum facere, & sine quo liberum arbitrium consistere non posse mordicus tuebantur.

X L I V.

Ergo illud gratiæ genus refugiebant Pelagiani admittere, quæ non metaphorice, sed vere, & proprie intus in animo operatur velle, & perficere, quæ consensum voluntatis creat, efficitque ex nolente volentem. Ex hac verebantur creatæ libertatis exitium. Hæc iis videbatur indifferentiam volendi, ac nolendi prorsus auferre, ac invitum hominem aliena rapere voluntate. At hujus gratiæ confessionem ab iis exegit S. Augustinus, ac Pelagii lateribus hærens illud perpetuo urgebat eum non recedere a commendatione legis, atque doctrinæ, quum nihil aliud Deum in nobis operari crederet, quam cœleste objectum doctrinæ manifestatione proponere, ac voluntatem moraliter allicere. Nam quælibet gratia, cujus tota vis sit in illuminando, alliciendo, invitando, sive extrinsecus per sermonem sonantem, aut per aliqua visibilia signa, sive intrinsecus, ubi nullus hominum videt, doctrinæ generalitate concluditur. Nam ad doctrinam, ac legem pertinet etiam quod sapientia revelatur; ad doctrinam pertinet, cum suadetur omne quod bonum est. Hisce divinæ gratiæ adiutorii Deum nos adjuvare dicebat, non ut velimus, non ut agamus, sed tantummodo ut velle, & agere valeamus.

leamus . Hinc ab eodem convincebantur admittere
 solam gratiam possibilitatis , non voluntatis , & ope-
 ris . Nam gratia voluntatis est illa , quæ non solum
 adjuvat voluntatem ut possit velle , sed qua bona
 voluntas , & actio donatur . Hanc gratiam a Pela-
 gio poni volebat S. Doctor , si non solum vellet vo-
 cari , sed etiam esse Christianus .

X L V.

His S. Augustini , aliorumque religioforum ac
 piorum vocibus pressi Pelagiani coarctati sunt ad con-
 fitendam veram Dei gratiam , quæ sanctam dilectio-
 nem inspirat ; atque hinc Augustinus benedixit Deum ,
 quod vel hoc aliquando dixerint , & ita aliquo modo
 ad veritatem accesserint . Hanc tamen ita professi
 sunt , ut ad facilius habendam justitiam , gratiam da-
 ri dicerent , ac ita vellent in homine ab ipso homi-
 ne incipere cupiditatem boni , ut hujus coepti meri-
 tum proficiendi gratiam consequeretur , gratiamque
 adjuvare uniuscujusque bonum propositum , non relu-
 ctanti virtutis studium immittere . Ex hoc postremo
 Pelagianæ hæreseos statu errorem suum mutuati sunt
 Massilienses , licet multa hos a Pelagianis discerne-
 rent , ut erui potest ex thesibus 26. , & 29. Nam post
 fidei initium necessariam esse veram Christi gratiam
 ultro confitebantur , nihilque causæ suæ obesse puta-
 bant , dummodo iis concederetur priorem esse obe-
 dientiam quam gratiam , ac voluntatem hominis sibi
 parere gratiæ opem , non gratiam sibi subicere
 voluntatem hominis . Cæterum putandum non est
 Massilienses ab iis voluntatis conatibus , quibus al-
 ligabant Dei gratiam , omnem prorsus gratiam
 sive

sive exterioris legis atque doctrinæ sive interioris vocationis exclusisse. Quamquam non diffitemur nec unam omnibus Semipelagianis, nec semper sententiam fuisse, sed varia, ac multa in dies ab iis esse excogitata.

X L V I.

Ex his perspicuum est S. Augustinum adversus gratiæ Christi inimicos stetisse pro gratia, quæ non metaphorice, sed vere, & proprie in nobis operatur velle, & perficere, a minimo bonæ voluntatis motus initio usque ad ejus perfectionem. At quoniam hoc præcipuum caput est, hujus rei veritatem plenius ostendam ad quædam summa capita revocando Augustini doctrinam, eamque vindicando ab adversariorum exceptionibus. 1. itaque eo redegit S. Doctor controversiam cum Pelagianis, ut sciretur unde charitas veniat, ex Deo nempe, an ex nobis? Si charitas est ex nobis, vicerunt Pelagiani; si autem ex Deo, vicimus Pelagianos. 2. de illa gratia disputabat ex qua Pelagiani verebantur ruinam liberi arbitrii: 3. pro ea gratia stabat, qua non solum possibilitas adjuvatur; sed etiam voluntas, & actio donatur. 4. quæ non est in homine, nisi quando bene vult, & bene agit. 5. quæ non est communis bonis, & malis, sed quæ bonos a malis discernit. 6. per quam agit Deus in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum. 7. quæ totam efficaciam haurit ab omnipotentia Dei, & a dominio quod Deus habet in voluntates hominum; 8. quæ totum bonum opus in nobis efficit, nihilque libero arbitrio relinquit, in quo possit gloriari. 9. quæ fortior est ea, quæ Adamo collata fuit, cum illa daret posse, non velle; hæc vero

vero operetur & velle. 10. secundum quam in assignanda causa cur unus convertatur, ac ita vocetur, ut vocantem sequatur, alter non ita vocetur, ut vocantem sequatur, confugiendum est ad Apostoli exclamationem: *o altitudo divitiarum* &c. Hæc autem principia perspicue demonstrant S. Augustinum non agere de eo gratiæ genere, quæ pendet a voluntatis consensu, vel ab exterioribus adjunctis, a quibus vim suam omnem trahit; sed quæ pendet ab una Dei omnipotentia; quæ non expectat, sed facit arbitrii consensum, nulla habita ratione adjunctorum loci, temporis &c., quorum singula supergreditur omnipotens Deus, qui omnia facit servire voluntati suæ.

X L V I I.

Cum Augustini auctoritate se premi sentiant qui liberum arbitrium everti inopportune timent, si ut bene agat, invictissime agatur a Deo; quique propterea eo gratiæ genere delectantur, cujus tota vis est in illustrando, excitando, alliciendo &c.; aliqua ad Augustini dicta excogitarunt responsa, vel ut verius dicam miseras quasdam elusiones. Exitum se reperire nonnulli jactitant dicendo, quæ Augustinus de efficacia gratiæ disserit accipiendam esse de subita, & indeliberata motione, quæ fit in nobis sine nobis, non de illa, cui libere voluntas consentit. At contra expressam S. Doctoris sententiam isti coercent intrinsicam gratiæ efficaciam ad solos indeliberatos animi motus. Ceterum quod de his indeliberatis motibus dicitur, indiget explicatione. Vel enim isti Theologi loquuntur de motione morali, & metaphorica, qua indeliberatos eos motus excitari existiment, ac tum tantum absunt ab Augustini mente, quantum

coelum ab inferis ; vel eam subitam voluntatis motionem veram, & physicam motionem dicunt, qua intelligitur Deus intus in voluntatem aliquid operari; ac rursus distinctione opus est, ut omnis æquivocatio tollatur. Vel enim volunt eos motus indeliberatos ita esse voluntati subjectos, ut consensum non inferant, sed expectent, & ad nutum arbitrii suspensi maneant; atque in hac positione, licet quidpiam addatur supra motionem moralem, non satis tamen receditur a Pelagianis principiis, nec satis acceditur ad Augustini sententiam. Si vero dicant eos motus non esse tantum occasionem, sed proprie esse causam volendi, & consentiendi, quatenus Deus inspirando indeliberatam delectationem voluntatem prius excitat, deinde gratia sua eam adjuvando vere facit ut libere consentiat, & velit, licet nos in alia sententia versemur, non multum tamen cum iis litigabimus. Hæc enim quæstio ad modum pertinet, quo Deus operatur in nobis velle, de quo non sumus valde solliciti; dummodo fixum maneat operari Deum vere, & proprie in nobis velle, & perficere.

X L V I I I.

His confectum esse puto eam gratiam versatilem, & indifferentem ab una humani arbitrii libertate pendentem multum ab illa distare, pro qua catholica acies, Augustino duce, adversus inimicos gratiæ Christi pugnavit, & vicit. 1. Hæc enim versatilis gratia, quam plerique ponunt, magis habitus nomen meretur, quam specialis auxilii ad singulos actus. 2. Hujus tota causalitas reducitur ad motionem finis, quæ metaphorica est. 3. Ea est gratia puræ possibilitatis, non voluntatis, & operis; potens

tens scilicet reddit liberum arbitrium ad recte operandum si velit, hortatur etiam ut velit, sed non facit ut velit. 4. Ejus indolis est, ut sit in homine etiam quando nec vult, nec agit bene. 5. Hinc non discernit bonos a malis, sed est communis bonis, & malis. 6. Per hanc non operatur omnipotens in cordibus hominum etiam motum voluntatis eorum, sed determinare, non gratiæ, sed voluntatis officium est. 7. Ex quo consequitur hanc totum in homine non operari; sed aliquid libero arbitrio agendum relinquere, in quo possit gloriari. 8. Ea demum non trahit vim suam ab omnipotentia Dei, sed efficaciam haurit a cooperatione liberi arbitrii. Quæ quidem omnia non solum necessaria consecutione ex adversariorum principiis colligimus, sed vel ipsa eorum testificatione comprobamus. Ergo ea maxime distat ab eo gratiæ genere, cujus confessionem Ecclesiæ nomine Augustinus a Pelagianis exegit. Huc quidem multa miscent gratiæ versatilis assertores. Sed quibus incompertum non est eorum systema, ii probe cognoscent ea ad fallendos imperitos ab illis efferri.

X L I X.

Neque causam suam meliorem faciunt, qui non a solo voluntatis assensu gratiæ efficaciam repetunt, sed vel ex congruis exterioribus loci, temporisque &c. adjunctis, in quibus gratia confertur, vel ex hominis indole, & temperamento, vel ex his omnibus simul. Nam & istorum judicio gratia hujusmodi quam dicunt congruam, natura sua indifferens est, versatilis, liberoque arbitrio subdita, nec alia ejus movendi vis, quam moralis, ideoque non vera, sed metaphorica. Et isti fatentur actum bonum partim a Deo, partim

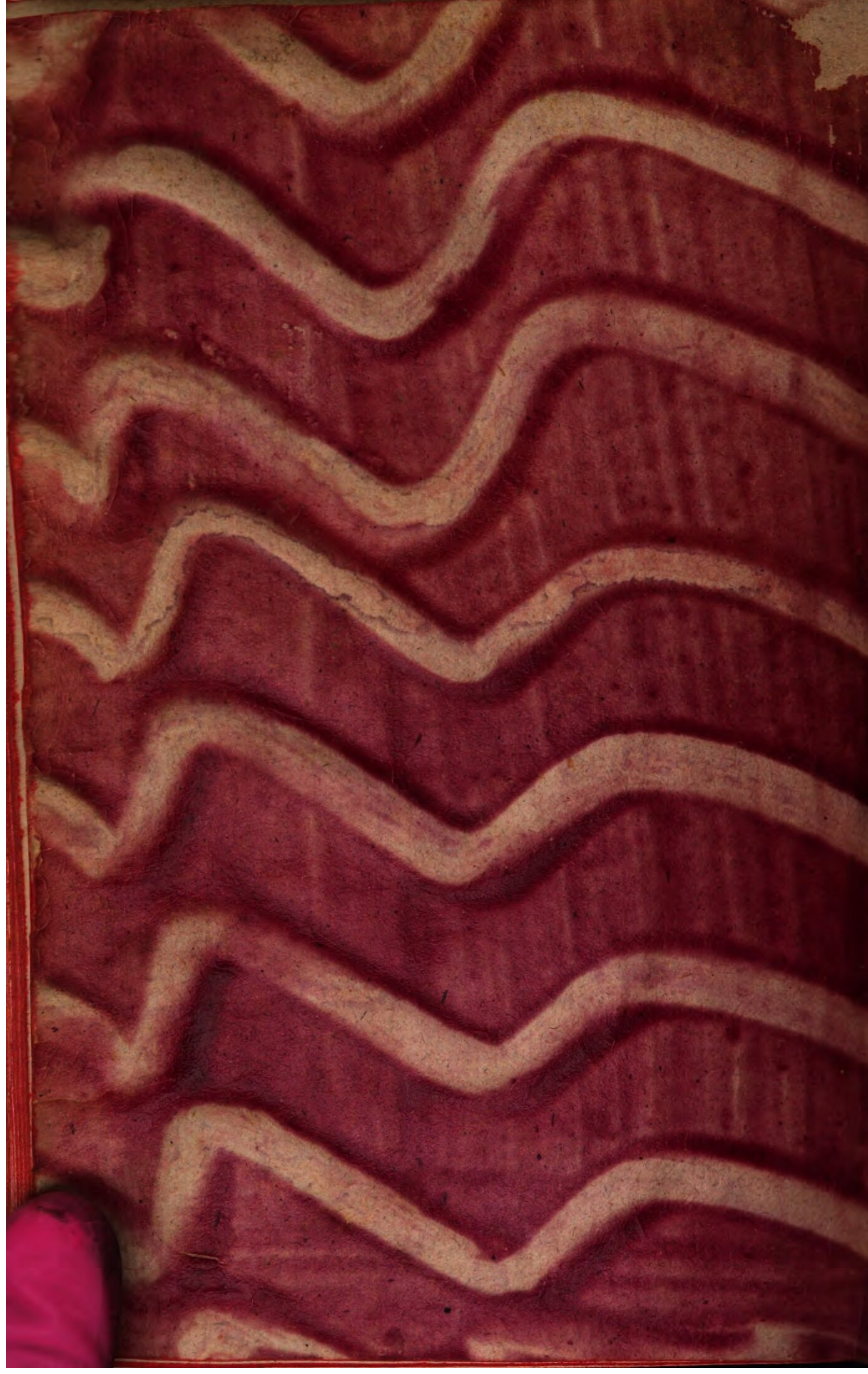
tim a libero arbitrio esse, ut huic sua laus, & industria fervetur; & ipsi ponunt gratiam influere in effectum, non in voluntatem; gratiam non sibi subdere voluntatem; sed potius gratiam subdi liberæ voluntatis determinationi; & ipsi docent ut voluntas hominis agat, non oportere, ut Deus absoluta voluntate velit eam agere; sed satis esse ut eam agere permittat, aut finat, atque ideo ut velit eam agere non simpliciter, sed sub intellecta conditione si ipsa velit. Et ipsi demum in asserendo conveniunt gratiam hanc congruam supponere bonum usum voluntatis per scientiam mediam prævisum, atque ab eo pendere tanquam a conditione sine qua non: cum enim hæc gratia ideo congrua dicatur, quia conferatur in circumstantiis congruis; istæ vero opportuna, & congrua non sint, nisi ex præviso voluntatis consensu, perspicuum est efficaciam hujus gratiæ totam demum refundi in solum voluntatis assensum. Ad Deum quidem spectat conferre gratiam in iis opportunis adjunctis, in quibus homo est consensurus; sed facere gratiam congruam, & efficacem ad hominem pertinet. Eadem ergo quæ dicta sunt de gratia pure versatili, eadem ipsa cadunt etiam in gratiam congruam, quæ ab illa non re, sed solo nomine differt.

L.

Eam igitur gratiam fateamur necesse est, quæ proprie facit, ut velimus, quæ ipsa per se suum consummat opus, nec causis ullis, aut externis circumstantiis suspenditur, quæ propterea dicitur gratia per se efficax. Per hanc facit Deus, ut omnia electis suis cooperentur in bonum, hinc ipse largiendo gra-

gratiam, quæ a nullo duro corde respuitur, facit congruas circumstantias, quia dando ipsum bonum velle, & consensum voluntatis inspirando efficit, ut gratia semper sit congrua, in quibuscumque circumstantiis conferatur. Hanc divinæ gratiæ notionem nobis ingerit Christiana Religio. Hanc nobis suppeditant sacræ litteræ cum veteris tum novi testamenti. Hanc orationes Ecclesiæ ubique prædicant. Hanc demum plurium Conciliorum decreta, ac solemnes Ecclesiæ catholicæ definitiones inculcant. Ex quo intelligitis quam temere, & inscite nonnulli scribere ausi fuerint, hanc quam exposuimus de gratia doctrinam peculiare fuisse S. Augustini placitum, non Ecclesiæ sententiam. Nos ea, quam a fidelibus suis Ecclesia postulat, veneratione S. Augustinum prosequimur: hunc ducem amplectimur, quem in his controversiis dijudicandis nobis ut ducem Ecclesia proposuit, ut alio loco ostendimus. Huic adnectimus S. Thomam fidissimum Augustini discipulum, & cultorem maxime religiosum; atque ad horum principia cogitationes nostras exegimus, utque firmitus ea teneremus, has de variis humanæ naturæ statibus, & de gratia Christi assertiones eorum fere verbis maluimus, quam nostris exponere.

F I N I S.

Tamburini, Pietro

Petri Tamburini ... Professoris in Seminario Brixiano De Summa Catholicae
De Gratia Christi Doctrinae Praestantia Utilitate Ac Necessitate
Dissertatio In qua intima eius coniunctio cum ceteris Christianae
Theologiae capitibus, quantaque in hanc pernicies ex falsis de gratia

Brixiae 1771

Diss. 1304

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10844064-0